

Obsah

Předmluva – <i>Demetra George</i>	4
Poděkování – <i>Chris Brennan</i>	6
Úvod – <i>Chris Brennan</i>	10
I. kapitola: Raná astrologie v Mezopotámii a Egyptě	17
Mezopotamská astrologie	17
Egyptská astrologie	23
II. kapitola: Původ helénské astrologie	26
Helénské období	26
Alexandrie	27
Béróssos a přenos astrologie	28
Vznik helénské astrologie	30
Definice „helénské“ astrologie	31
Nejasný původ helénské astrologie	32
Raná řecká a římská expozice astrologie	34
Nejstarší dochované technické příručky	35
Nejstarší datované horoskopy	36
Starověké názory na původ tradice	39
Mezopotámie nebo Egypt?	39
Legendární zakladatelé a pseudopigrafy	43
Diskuze o původu helénské astrologie	45
Hypotéza náhlého vynálezu	46
Argument postupného vývoje	49
Výhody a nevýhody obou stran	50
Vývoj helénské astrologie	51
Linie Hermes, Asklépios a Nechepso-Petosiris	54
Rozdílné interpretace tajemných zdrojových textů	60
Tajemné tradice	62
Pozdější vykladači a rozkvět tradice	64
III. kapitola: Praktikování astrologie v Římské říši	66
Římská říše	66
Tři větve helénistické astrologie	67
Nativní astrologie	67

Univerzální astrologie	69
Počáteční (elekční) astrologie	70
Vznik dotazové astrologie	71
Dochované horoskopy	75
Astrologické poradní tabule (stoly).....	76
Vyprávění času.....	78
Použití glyfů nebo symbolů	79
IV. kapitola: Helénští astrologové.....	82
Hermes Trismegistus (1. st. př. n. l.?)	82
Asklépios (1. st. př. n. l.?)	85
Nechepso a Petosiris (1. st. př. n. l.?).....	87
Timaeus (konec 1 st. př. n. l.?).....	92
Teukron Babylonský (1. st. př. n. l.)	93
Thrasyllus (zemřel 36 n. l.)	93
Balbillus (1. století)	97
Marcus Manilius (počátek 1. století)	98
Antiochus Athénský (1. století?).....	100
Critodemus (1. století?).....	105
Abraham (1. století?)	106
Zoroaster (1. století?).....	108
Serapión Alexandrijský (1. století?)	110
Anubio (1. století?)	111
Dorotheus Sidónský (konec 1. století)	114
Manéthón (počátek 2. století).....	116
Anonymní Michiganský papyrus (2. století?)	117
Klaudios Ptolemaios (polovina 2. století).....	117
Vettius Valens (120-175).....	121
Antigonos Nikájský (konec 2. století).....	123
Porfyrios z Tyru (konec 3. století)	124
Firmicus Maternus (polovina 4. století)	125
Pavel Alexandrijský (378)	130
Anonym z roku 379.....	131
Maximus (4. století?)	132
Héfaistión Thébský (počátek 5. století).....	133

Hypatia a ženy praktikující astrologii	134
Julián z Laodikeje (500)	136
Olympiodorus (polovina 6. století)	136
Rhetorius Egyptský (začátek 6. nebo 7. století).....	137
V. kapitola: Pád a přenos	139
Pád Římské říše a astrologie.....	139
Přenos do jiných kultur	142
Přenos do Indie.....	142
Přenos do Persie	146
Přenos do Islámské říše.....	147
Pozdější přenos a tradice	148
Znovuobjevení helénské astrologie	150
Oživení ze strany akademické obce	150
Oživení tradiční astrologie.....	154
VI. kapitola: Filosofické otázky helénské astrologie	159
Astrologie, věštění a znamení	159
Věštění podle znamení (<i>omen</i>).....	160
Astrologie příčin.....	162
Studium osudu.....	169
Astrologický determinismus.....	174
Čtyři filozofické pozice	178

Předmluva – Demetra George

S velkým potěšením vítám publikaci *Hellenistic Astrology: The Study of Fate and Fortune* Chrise Brennana. Tato kniha představuje komplexní přehled původních doktrín západní horoskopické astrologie a jako jeho první dílo je ohromujícím a pozoruhodným počinem.

Chrise jsem potkala, když nastoupil na Kepler College, čerstvě po střední škole, bylo mu pouhých devatenáct let. Netrvalo dlouho a všichni členové fakulty rozpoznali geniální a pronikavou mysl tohoto plachého a tichého mladého muže. Měl planoucí vášeň pro studium astrologie a jeho plamen pohltil vše, co jsme se museli naučit, integroval známé, ale také zpochybňoval dané a stále se posouval do dosud nezmapovaných horizontů disciplíny.

Jeho první láskou však nebyla helénská astrologie. Usmívám se při vzpomínce na jeho přesvědčení, že moderní psychologická astrologie je „tam, kde je“, a jak se nemůže dočkat, až ji začne dále studovat. Snažil se zorganizovat spolužáky, aby protestovali proti požadavku, že musí absolvovat nezbytnou hodinu, neboť ta zastaralá astrologie ze staré školy byla „jen ztrátou času“. Ale osnovy zvítězily, a když v zimě 2004 vstoupil do mé helénistické třídy, bylo to, jako by náhle a nečekaně znovu objevil místo, kde, jak věděl, odjakživa patřil.

Od té chvíle se řítila padající hvězda na nebesích rychlostí blesku. Rychle absolvoval celý kurz, stejně jako ten následující, a poté, když byl ještě zapsán na Kepler College, se přestěhoval přes celou zemi, aby žil několik let v ústředí Project Hindsight. Tam denně nasával helénistickou astrologii a klasickou filozofii, obklopený skupinou myslitelů, kteří přišli na návštěvu, diskutovali a studovali s Robertem Schmidtem a Ellen Blackovou. Sledovala jsem Chrise, jak znovu a znovu četl primární zdroje; sledoval přenos doktrín prostřednictvím různých autorů a kultur; poznamenával si a porovnával, kdo co, kdy a kde řekl; sám studoval starověkou řečtinu; sledoval nekonečné poznámky pod čarou; udržoval krok s novým poznáním; testoval techniky a koncepty; přišel s vlastními nápady; a vše zpochybňoval, dokud sám neporozuměl látce.

Za posledních deset let jsme s Chrisem strávili nespočet hodin konverzací, kdy jsme diskutovali, rekonstruovali a překládali texty. Během této doby jsem podporovala jeho růst a byla svědkem jeho narůstající odbornosti.

Velká část našeho studování byla výsledkem spolupráce, protože jsem také psala práci *Ancient Astrology: A Practitioners Guide*, která byla návodem, jak krok za krokem aplikovat helénistické techniky na vlastním horoskopu. Tyto dvě práce budou doprovodnými díly s určitými přesahy a rozdíly, ale doufáme, že společně poskytnou teoretické i praktické nástroje pro studium helénistické astrologie.

V následujících letech Chris představil helénskou astrologii mnoha stovkám astrologů z celého světa prostřednictvím svého online kurzu, článků, podcastů, přednášek a webových stránek. V návaznosti na stěžejní díla Roberta Schmidta a Jamese Holdena, kteří během posledních dvaceti let vytvořili anglické překlady většiny původních textů západní astrologie, rozvíjí kniha Chrise Brennana naše porozumění tím, že syntetizuje a integruje historii, filozofii a techniky helénistické astrologie na jednom místě a způsobem, který je přístupný současnému astrologovi.

Hellenistic Astrology: The Study of Fate and Fortune přenáší moudrost minulosti vpřed do budoucnosti a poskytuje pevný základ pro podporu stále se prohlubujícího porozumění naší disciplíně. Chris Brennan nám předal neocenitelný příspěvek, který posílí a rozšíří astrologii 21. století.

Demetra George, M.A.

Držitelka ocenění UAC Regulus za rok 2002 za teorii a porozumění v astrologii

Listopad, 2016

Poděkování – Chris Brennan

Na této knize jsem začal pracovat před deseti lety, přičemž jsem použil přiměřeně příznivé elekce, 11. září 2006 v 6:12 hodin v Cumberlandu, Maryland, USA. Musím poděkovat mnoha lidem, kteří pomáhali v různých fázích procesu.

Nejprve chci poděkovat své matce Vickie a své sestře Katie za jejich podporu a povzbuzování v průběhu let poté, co jsem se rozhodl věnovat se vzdělání a nakonec kariéře astrologa, začal jsem ještě na střední škole. Jen díky jejich pomoci jsem mohl krátce poté, co mi bylo devatenáct let, navštěvovat Kepler College, a kdybych neměl to štěstí mít takovou podporující rodinu, pak vím, že bych to tak daleko nedotáhl. Věnováním této knihy jim plním slib, který jsem dal Katie v jednom z posledních rozhovorů, které jsem s ní vedl krátce předtím, než v říjnu 2007 zemřela.

Rád bych také poděkoval mnoha astrologům, kteří se podíleli na sestavování studijního programu pro Kepler College, který byl od roku 2000 nabízen asi deset let v Seattlu. Program podnítil můj zájem o historii astrologie, ukázal mi hodnotu studia různých tradic astrologie a naučil mě kriticky uvažovat. Do Kepler College jsem přijel s tím, že chci studovat moderní psychologickou astrologii, ale když jsem se dostal do druhého ročníku programu, řekli mi, že musím strávit semestr absolvováním úvodního kurzu o helénistické a indické astrologii, který spoluvytvářeli Demetra George a Dennis Harness. Zpočátku jsem proti tomu vlastně protestoval, protože jsem neměl zájem studovat starší tradice astrologie, protože jsem předpokládal, že jsou zastaralé a překonané, a tudíž z nich nelze nic získat. Fakulta mi naštěstí sdělila, že nemám na vybranou, protože psychologická dráha ještě není připravená, a tak jsem kurz s nevolí absolvoval. Velmi rychle jsem si uvědomil, že moje domněnky o starších tradicích byly mylné a že zde je mnoho poznání. Začátkem roku 2005 jsem se věnoval studiu helénistické astrologie.

Za mnohé vděčím své přítelkyni a mentorce Demetře George, se kterou jsem poprvé studoval helénistickou astrologii a která byla stálým zdrojem podpory a vedení, když jsme v posledním desetiletí společně pokračovali ve zkoumání této tradice. Chci také vyjádřit své uznání svému příteli Benjaminu Dykesovi, jehož práce v tradiční astrologii za poslední desetiletí byla inspirací a se kterým jsem spoluprací nemálo vytěžil, zejména při naší společné práci o

planetárních radostech. Společně s Benem a Demetrou jsme v posledních letech prožili mnoho úspěšných a produktivních období spolupráce při ožívání tradiční astrologie, zejména s některými pracemi, které byly provedeny v rekonstrukci aspektové doktríny Antiocha a podmínek bonifikace (obohacení)¹ a špatného zacházení, které později představím v tomto svazku. Demetra a Ben jsou mí dva nejbližší spolupracovníci a je mnoho zásadních způsobů, kterak by tato kniha byla naprosto odlišná a nesourodá, kdybych je neznal.

Rád bych poděkoval Billu Johnstonovi za pozvání žít v Projectu Hindsight v Cumberlandu v Marylandu v létě 2005 a za to, že viděl můj potenciál jako nadějného studenta helénistické astrologie. Jsem zavázán zesnulému Robertu Victoru Grossovi za to, že mě během mého působení v Projectu Hindsight částečně sponzoroval a že se mnou sdílel svou knihovnu. Jsem také vděčný zesnulému Alanu Whiteovi za jeho podporu během mého působení v Cumberlandu, stejně jako za jeho ne-nesmyslný přístup k povídání a propagaci helénistické astrologie, z čehož jsem těžil, když jedna z jeho přednášek vedla k tomu, že se takto vyučovalo na Kepler College. Děkuji Curtisi Manwaringovi za návrh softwarového programu Delphic Oracle a za poskytnutí přístupu, když jsem byl v Hindsight, protože mi pomohl urychlit studium časových technik a použil jsem jej k výpočtu mnoha období vládců času, které se objeví později v této práci. Děkuji také mým blízkým přátelům Nicku Daganovi Bestovi a Meredith Garstin; vždy budu vzpomínat na čas, který jsme my tři strávili na Hindsight, když jsme spolu nahlas četli Valense, testovali techniky a diskutovali o astrologii jako o jednom z nejlepších období mého života. Meredith dlužím zvláštní poděkování za její pomoc v průběhu let při vytváření diagramů, z nichž několik se objevuje v této knize.

Ze všeho nejvíc bych chtěl poděkovat ústředním postavám Projectu Hindsight, Robertu Schmidtovi a jeho ženě Ellen Black, za to, že mě dva roky vlídně hostili ve svém domě a poskytli mi dostatek příležitostí k výzkumu a k nesmírně důležité práci, kterou odvedli při oživení helénistické astrologie. Robertovi vděčím za mnohá rána, která strávil na zadní verandě, když se mnou hovořil, odpovídal na mé otázky, věnoval čas tomu, aby mi pomohl s mými vlastními výzkumnými projekty, a za to, že se se mnou podělil o část svých

---

¹ Má vlastní závorka. RS

rozsáhlých znalostí. Bez jeho neúnavné práce a výzkumu za posledních pětadvacet let by tato kniha nebyla možná, stejně jako oživení helénistické astrologie. I když jsme od té doby šli každý svou cestou a ne vždy se shodujeme v našich názorech na helénistickou astrologii, mám v nesmírné úctě jeho práci, kterou vykonal.

Rád bych poděkoval svému editorovi Aaronu Cheakovi, jehož rozsáhlá práce a cenná zpětná vazba na rukopis této knihy za poslední rok jej vylepšily daleko nad rámec toho, čeho jsem mohl dosáhnout sám. Rád bych také vyzdvihl Leventu Laszló za jeho četné komentáře a opravy v konečné verzi rukopisu. Byla zde také řada dalších přátel a studentů, kteří mi dali užitečnou zpětnou vazbu nebo se mnou spolupracovali na výzkumných projektech, které v průběhu let přispěly ke knize, které budu abecedně jmenovat: Anthony Capoccia, Ricardo Carmona, John Cole, Austin Coppock, Tania Daniels, Adam Elenbaas, Andrea Gehrz, Eduardo Gramaglia, Robert Hand, Daniel Larkin, Charles Obert, Lars Panaro, Tom Pommerel, Maria Mateus, Kenneth Miller, Michael Douglas Neely, Scott Silverman a Patrick Watson. Jakékoli chyby nebo nedostatky, které v knize zůstanou, jsou mé vlastní.

Děkuji Shannon Garcia za propůjčení svých výjimečných designérských dovedností při sazbě a úpravě knihy a za pomoc s dokončením uspořádání diagramů, příkladů horoskopů a zejména rejstříku. Jsem velmi vděčný Paule Belluomini za její skvělou práci při navrhování obálky knihy a také za to, že mi pomohla vytvořit konečné verze mnoha diagramů. Děkuji Kenneth Hirstovi za návrh písma Astro, které jsem použil k zobrazení planet a znamení zvěrokruhu v diagramech a příkladech horoskopů, a také za jeho svolení je zde použít. Děkuji také Radoje Pejovič za pomoc při ilustrování částí ústřední figury na obálce. Obálka je částečně inspirována obrázkem bohyně Fortuny a kola štěstí, které se objevilo na obálce notového zápisu *Carmina Burana* Carla Orffa.

Budu navěky vděčný své partnerce Leise Schaim za její podporu a trpělivost, protože jsem pravidelně trávil dlouhá období zkoumáním a psaním této knihy na různých místech během téměř deseti let, kdy se známe. Uplynulý rok psaní zcela nové předlohy knihy od nuly s cílem osvojit si konzistentnější tón byl obzvláště intenzivní a pochybuji, že bych to dokázal bez prostředí lásky a vzájemné podpory, které jsme my dva v uplynulých několika letech společně

vytvořili. Také tomuto projektu propůjčila svůj Měsíc v Panně a díky tomu nás všechny zachránila před mnoha a mnoha překlepy.

Děkuji všem studentům a klientům, se kterými jsem v uplynulém desetiletí pracoval, protože zpětná vazba, kterou jste poskytli ohledně technik a konceptů uvedených v této knize, se ukázala jako neocenitelná.

Nakonec bych chtěl poděkovat všem astrologům, pisařům, filologům, překladatelům a dalším lidem, kteří předávali a uchovávali texty astrologické tradice v průběhu několika posledních desítek století. Jsou důvodem, proč máme vůbec nějaké starověké texty k analýze, a přehled helénistické astrologie prezentovaný v této knize by bez jejich práce nebyl možný.

Chris Brennan

Listopad, 2016

Úvod – *Chris Brennan*

Uplynulo více než dva tisíce let od doby, kdy se helénistická astrologie poprvé začala praktikovat ve starověkém světě. Původ tohoto systému je záhadný, i když víme, že se objevil v helénistickém období někdy po výbojích Alexandra Velikého a že vrcholu své popularity dosáhl v době Římské říše. Je to typ astrologie, která se používala v oblasti Středozemního moře, v době, kdy byla v prvním století našeho letopočtu sepsána evangelia Nového zákona, a stejně jako křesťanství měla trvalý dopad na západní kulturu během posledních dvou tisíciletí. Helénistická astrologie představuje počátky a základy západní astrologie, protože většina základních technik a pouček, které astrologové i dnes považují za samozřejmé, lze vysledovat až do tohoto období. Účelem této knihy je tedy poskytnout přehled původní tradice západní astrologie.

Od dob Římské říše prošla astrologie mnoha různými kulturami a jazyky. V některých ohledech existuje mnoho podobností mezi helénistickou astrologií a moderní astrologií. Zejména čtyř úrovněový systém interpretace astrologických horoskopů, který začleňuje planety, znamení zvěrokruhu, aspekty a dvanáct domů, se poprvé objevil v helénistické éře kolem prvního století př. n. l., a tento přístup dodnes do značné míry charakterizuje jádro západní astrologie. Jak uvidíme, mnoho významů a kvalit, které moderní astrologové připisují různým složkám v astrologických horoskopech, byly poprvé definovány astrology, kteří žili kolem prvního století naší éry. Výhoda zpětného pohledu do počátků některých z těchto konceptů spočívá v tom, že může astrologům pomoci pochopit, odkud tyto techniky pocházejí, jak byly poprvé vyvinuty a v některých případech, jak je lze dnes účinněji používat.

Navzdory těmto podobnostem je helénistická astrologie v mnoha důležitých ohledech zcela odlišná od typu běžné moderní astrologie, která se dnes praktikuje. Některé z těchto rozdílů souvisí s přenosem astrologie za posledních dva tisíce let a se změnami, které nastaly pokaždé, když byl systém přeložen z jednoho jazyka do druhého. Pokaždé, když byla astrologie přenesena, změnila se a byly přidány některé nové pojmy, zatímco jiné byly ztraceny. Překlad je nedokonalé umění a před moderní dobou bylo ještě komplikovanější tím, že knihy se musely opisovat ručně a někdy bylo v určité době k dispozici jen několik textů z dřívějších tradic. Součástí účelu moderního oživení helénistické astrologie je obejít posledních několik set let

nashromážděné astrologické tradice a podívat se přímo zpět na nejstarší verze západní astrologie prostřednictvím analýzy dochované textové tradice. Často člověk zjistí, že místo toho, aby se systém jevil jako méně složitý nebo méně důmyslný, opak je pravdou; objevujeme mnoho důležitých a mocných technik, které byly ztraceny v přenosu v průběhu staletí. I když to nepopírá některé důležité události, ke kterým došlo v novějších astrologických tradicích, nutí nás to opustit předpoklad, že současná astrologie je výsledkem lineárního vývoje předmětu, který vyvrcholil v podobě, v jaké se nachází dnes. **Opakujícím se tématem mezi astrology, kteří se v uplynulých dvou desetiletích podíleli na oživení helénistické astrologie, je zjištění, že v přenosu se ztratily některé věci, o kterých jsme ani nevěděli, že chybějí, a v některých případech jsou to techniky, které dokážou věci, o kterých jsme si ani nemysleli, že jsou možné.**²

Účelem této knihy je poskytnout přehled o historii, filozofii a technikách helénistické astrologie. Protože se jedná o jedno z prvních děl svého druhu v moderní době, cítil jsem potřebu pokusit se napsat něco, co by mohlo poskytnout široký základ pro budoucí výzkum. I když velikost a rozsah této knihy mohou vyvolávat domněnku, že jde o plně obsáhlé dílo na toto téma, ve skutečnosti jde pouze o úvod do rozsáhlého oboru; existuje mnoho aspektů tradice, které budu muset buď úplně vynechat, nebo uvést jen nejkratší z nich. Je tedy výchozím bodem pro budoucí studie a má čtenáře zasvětit do tématu, aby se mohl samostatně zapojit do některých nejstarších zdrojových textů tradice. Doufám, že poskytnutím průvodce, který pomůže orientaci a kontextualizaci čtení, podnítí další zájem o studium tohoto tématu obecně a zpřístupní některé výzkumy, které již byly do tohoto bodu vykonány.

Mým primárním zamýšleným publikem jsou astrologové, kteří mají zájem dozvědět se o praxi helénistické astrologie, i když doufám, že i ti, kteří se specializují na studium starověké historie nebo filozofie, zde najdou něco cenného. Jedno z pnutí, které jsem při psaní praktických částí této knihy měl, bylo mezi touhou napsat čistě historický přehled o tom, jak se tehdy praktikovala helénská astrologie, a touhou napsat instruktážní manuál o tom, jak některé techniky mohou být dnes na základě mých zkušeností s jejich používáním za posledních deset let použity současnými astrology. Vždy je potenciální odpovědností, když odborník napíše práci, která se zabývá tématy

---

² Mé vlastní zvýraznění důležitého obsahu. RS

běžně studovanými v akademickém historickém kontextu; nicméně věřím, že moje perspektiva jako praktikujícího astrologa může být v některých případech také přínosem, protože mi umožňuje zapojit se do obsahu s opravdovostí, která by mi možná chyběla, kdybych si nemyslel, že materiál má nějakou praktickou hodnotu nebo platnost. Snažil jsem se co nejvíce vyvážit tohle pnutí mezi mou rolí historika a mou rolí astrologa, a i když mohu střídat zdůrazňování historických nebo praktických otázek v různých bodech, snažil jsem se být velmi opatrný v poznámkách, když hovořím o určitých technikách z pohledu vlastní zkušenosti. Ve většině případů v praktických částech je mým cílem jednoduše demonstrovat, jak mnoho technik funguje, když je aplikujete v současné praxi, stylem, jak to radí starověké texty, a myslím, že ve většině případů bude očividná moje věrnost textové tradici. Nakonec je mým primárním cílem jako astrologa oživit tradici astrologie, která byla po staletí mrtvá, a znovu s ní spojit soudobé astrologie; skutečně primárním lakmusovým papírkem úspěchu této knihy bude rozsah, v jakém člověk dokáže porozumět a praktikovat autentickou formu helénistické astrologie v moderní době.

Když jsem tohle řekl, jeden bod, který bych měl přiznat hned na začátku, je, že oživení praxe helénistické astrologie vyžaduje poměrně hodně rekonstrukce. Do dnešní doby se dochovalo pouze relativně malé množství starověkých astrologických textů a mnohé z nich jsou poškozené nebo fragmentované. Žádný jednotlivý text nenastiňuje vše a často se používají odborné termíny, které nejsou jasně definovány a jen zřídka předvedeny. Někdy můžeme porovnat, nakolik různí autoři používají stejný termín nebo techniku, a pak tomu lépe porozumět na základě oblastí, kde se shodují, zatímco jindy tato srovnání zvýrazňují rozdíly v tradici, kdy různí autoři používají stejný koncept různými způsoby. V dochovaných textech je pozoruhodná úroveň koherence i rozmanitosti, a proto budu střídavě odkazovat na helénskou astrologii jako na systém a jako na tradici. Je to proto, že v některých případech rekonstruujeme ztracený systém, který mnoho různých astrologů sdílelo společně, zatímco v jiných případech jednoduše dokumentujeme různé způsoby, jak dlouhou tradici astrologie praktikovala různorodá skupina lidí po několik staletí. Je důležité rozpoznat jak oblasti konzistence, tak oblasti diverzity, a příliš nezdůrazňovat jednu nebo druhou.

Proto je pro obnovu technik nutné určité pochopení historického pozadí tradice, protože poskytuje zásadní informace o tom, kdo jaké metody používal, a existuje dlouhý proces textové analýzy, který je třeba provést, než bude možné o této praxi vyvodit nějaké závěry. Naštěstí základy pro mnohé z těchto studií položili filologové a další akademičtí historici během minulého století. Je to teprve v posledních dvaceti letech, kdy někteří lidé v astrologické komunitě začali zkoumat tento materiál. Tato kniha se vyznačuje tím, že jde o jednu z prvních studií na toto téma napsanou pro široké publikum astrologů v moderní době. I když součástí našeho cíle je oživit praxi helénistické astrologie, je třeba uznat, že máme neúplný obraz, a jako takový, cokoli, co vytvoříme, bude částečně utvářen omezeným počtem textů, které máme k dispozici, stejně jako našimi interpretacemi těchto textů. V některých případech ti, kdo zkoumají helénskou astrologii a pokoušejí se rekonstruovat její praxi, dojdou k odlišným závěrům o tom, co původní texty říkaly nebo znamenaly, a někdy to povede k odlišným přístupům k helénistické astrologii v moderní době. Je to přirozená součást procesu předávání a obnovy starších tradic a je to proces, kterým dříve prošlo mnoho dalších generací astrologů za posledních několik tisíc let. I když možná nejsme schopni dokonale zopakovat to, čím kdysi byla praxe helénistické astrologie, určitě se tomu můžeme přiblížit. Pokud se o to budeme snažit s maximální péčí a ohleduplností, podaří se nám, i když jen částečně, skutečně znovu propojit starodávne tradice s těmi moderními. Mým cílem je zde podle mého nejlepšího chápání předložit (1) oblast, která popisuje, co byla helénistická astrologie, odkud pochází a jak byla praktikována; a (2) ukázat, jak ji lze dnes znovu použít.

Tato kniha předpokládá, že čtenář již má jistou základní znalost moderní astrologie, i když vzhledem k tomu, že součástí účelu je zkoumání základů západní astrologie, doufám, že by mohla působit i jako přiměřeně užitečný úvod k tématu astrologie jako celku. Součástí rozruchu obklopujícího helénistickou astrologii za posledních dvacet let byly případy, kdy buď představuje radikální odklon od moderní astrologie, nebo dává nahlédnout do původu a koncepční motivace základních technik, které astrologové dlouho považovali za samozřejmé. Existuje mnoho technik, které dnes astrologové používají, a přesto vlastně nevědí, odkud se vzaly, jak byly vyvinuty nebo jaká byla původní koncepční motivace, proč určité věci znamenají to, co mají znamenat. V helénistické astrologii nacházíme odpovědi na mnohé z těchto

otázek, i když to někdy vyžaduje radikální revizi toho, jak člověk praktikuje astrologii. Někdy to znamená odnaučit se konceptům, které se člověk dříve naučil a považoval za samozřejmé jako současný praktik astrologie. I když to může být pro některé astrology obtížný nebo dezorientující proces, výhodou je, že to může vést k výrazně lepší schopnosti interpretovat astrologické horoskopy. Samozřejmě pro ty, kteří čtou tuto knihu bez jakéhokoliv povědomí o tom, co je astrologie nebo jak funguje, nemusí být některé z těchto bodů tak nápadné; budete však v záviděníhodné pozici, kdy budete mít čistý štít na práci, aniž byste se museli odnaučovat různé premisy, které ostatní považují za samozřejmé. Ať tak či onak, naším přístupem bude jít přímo k jádru původních základů všech hlavních konceptů v nejranějších tradicích západní astrologie.

Další z výzev při ožívání helénistické astrologie v moderní době je to, že v řečtině a latině existuje mnoho různých technických termínů, pro které v moderní astrologii nemáme ekvivalenty. To někdy vyžaduje zavedení nových termínů v angličtině pro použití v současných diskusích o těchto starověkých technikách. V jiných případech již může existovat termín, který se používá v moderní astrologii a který souvisí se starověkým konceptem, a my máme na výběr mezi použitím moderního termínu nebo vymyšlením zcela nového. Toto byla oblast nejistoty v posledních několika desetiletích, přičemž někteří překladatelé se rozhodli zavést zcela nový technický slovník pro téměř každý koncept v helénistické astrologii, aby plně zprostředkovali všechny jemnosti a nuance původního jazyka; k tomu však někdy dochází na úkor čitelnosti pro soudobé publikum. Jiní překladatelé jednoduše přejali moderní terminologii, kdykoli to bylo možné, aby usnadnili porozumění starověkým textům, i když v některých případech to překrylo původní význam, který je základem textů, když moderní termíny přesně nevyjadřují původní pojmy. Pokusil jsem se zaujmout střední cestu mezi těmito dvěma extrémy tím, že jsem v případě potřeby zavedl nové technické termíny, ale použil jsem moderní ekvivalenty, když mám pocit, že význam je dostatečně blízký. Mým obecným pravidlem je, že pokud by zavedení nového termínu nepřineslo výrazné zlepšení v chápání konceptu, není nutné znovu vynalézat kolo.

Z pohledu moderního astrologa však stále vznikne spousta nových technických termínů, které se člověk bude muset naučit při studiu helénistické astrologie, a existuje řada rozšířených diskusí o tom, proč jsem navrhl nebo

zvolil to či ono slovo, abych reprezentoval určité pojmy. Vzhledem k tomu, že součástí této knihy je vnést helénistickou astrologii do hlavního proudu současné astrologické praxe, pokusil jsem se vyvážit výběry slov, která vyjadřují význam původního řeckého termínu, s těmi, která znějí praktikujícím astrologům povědomě (spíše než cize). Mnoho velmi promyšlené práce v otázkách týkajících se terminologie v helénistické astrologii již provedl Robert Schmidt a v mnoha případech jsem převzal překladatelské konvence, které poprvé představil. Nicméně v některých oblastech jsem nesouhlasil se Schmidtovými konvencemi a představil své vlastní, a i když mám jisté obavy z toho, aby se pro stejný koncept vznášelo více termínů, věřím, že to je něco, co astrologická komunita nakonec vyřeší sama, protože tyto techniky se v současné praxi stávají běžnými.

Součástí teze této knihy je, že ve svém jádru byla helénistická astrologie původně navržena jako komplexní systém, který využívá nebeské jevy ke studiu osudu jednotlivce. To zahrnuje informace nejen o charakteru nebo psychice člověka, ale také o konkrétních vnějších okolnostech a událostech, které se v průběhu života odehrávají. Fascinující na tom není jen to, že se někdo ve starověkém světě pokusil udělat něco tak neuvěřitelného, jako je navržení systému pro studium osudu, ale také to, že byl úspěšný a že systém skutečně funguje. Prvních několik kapitol této knihy se zabývá historií kolem vývoje systému, obdobím, ve kterém byla tato astrologie praktikována, a astrology, kteří jsou našimi primárními zdroji v celé její obnově. Následuje kapitola o některých filozofických otázkách, které jsou relevantní pro praxi starověké astrologie, včetně diskuse o roli osudu a jeho konceptualizaci ve starověké astrologické praxi. Poté podávám rozšířený přehled základních pojmů astrologie se zaměřením na systém planet, znamení, aspektů a domů. Tato část je zakončena dlouhým a poněkud komplikovanou esejí o původu různých přístupů k dělení domů, což je nezbytné, a to kvůli některým probíhajícím debatám na toto téma v současné době. Poté přejdeme k diskusi o technikách interpretace v nativních horoskopech a syntéze různých umístění, která nám umožňují formulovat některé z nejvýraznějších rysů života jednotlivce. Nakonec, ke konci knihy, probereme některé základní a pokročilé techniky časování – známé v helénistické tradici jako systémy vládců času – pro určení, kdy v životě člověka nastanou události uvedené v horoskopu narození.

V technických kapitolách uvádím několik příkladů horoskopů, abych demonstroval, jak různé techniky fungují v praxi. Snažil jsem se použít různorodou směs současných horoskopů patřících významným jednotlivcům a také osobních horoskopů z mých vlastních soukromých souborů. I když použití obou kategorií má své klady a zápory, můj přístup je v souladu s helénistickou praxí zahrnutí pozoruhodných i méně významných nativit do instruktážních příruček. Za tímto účelem jsem se pokusil napodobit svou prezentaci vzorových horoskopů podle způsobu, jakým jsou prezentovány v některých starověkých příručkách, zejména v příručkách astrologa Vettia Valense z druhého století, a v instruktážních textech, které napsal pro své studenty. Účelem je ukázat nejen to, jak techniky fungují, ale také částečně obnovit, jak jsou prezentovány ve starověkých instruktážních příručkách, a poskytnout tak další přípravný krok k samostatnému čtení textů. I když se to někdy může zdát ve srovnání s moderními přístupy těžkopádné, doufám, že to pomůže vytvořit autentičtější a pohlcující zážitek.

Jedno z nejpozoruhodnějších zjištění, které si lidé uvědomí, když začnou studovat učebnice starověkých astrologů, je, že život je i nyní překvapivě podobný tomu, jaký byl tehdy. Mnohé ze základních obav, které mají lidé o své životy dnes, jsou v zásadě stejné, a to je jeden z důvodů, proč systém, který byl vytvořen před více než dvěma tisíci lety pro studium životů jednotlivců, může být užitečný i nyní. Ve skutečnosti je v systému astrologie vytvořeném během helénistického období něco tak přesvědčivého ve své schopnosti jasně formulovat základní aspekty lidského života, že jeho části přežily dvě tisíciletí. I když jen část tohoto systému se dostala do dnešní doby, je nyní možné oživit jeho zbytek a znovu tak spojit starodávné a moderní tradice. Když se podíváme zpět do minulosti, můžeme vytvořit lepší astrologii pro budoucnost.

I. kapitola: Raná astrologie v Mezopotámii a Egyptě

Mezopotamská astrologie

Počátky západní astrologie lze vysledovat asi 4 000 let zpět do starověké Mezopotámie, zeměpisné oblasti, která se zhruba shoduje s tím, co je dnes současný Irák.³ Přibližně v této době lidé začali zaznamenávat pozorování o korelacích mezi nebeskými pohyby a pozemskými událostmi. Tato pozorování byla obvykle zaznamenávána jako jednoduchá nebeská znamení⁴ ve formě podmíněných příkazů podle vzorce „*jestliže x, pak y*“. Hypotetické nebeské znamení by mohlo znít: „Pokud dojde k zatmění, král zemře.“⁵ V současných diskusích se první část výroku označuje jako *protaze*,⁶ zatímco druhá část se nazývá *apodoze*.⁷ Mezopotamští astrologové začali zaznamenávat stovky těchto typů znamení na drobné hliněné tabulky pomocí klínovitého písma zvaného klínové písmo. Mnoho z nejstarších dochovaných znamení, která byla shromážděna, jsou znamení zatmění Měsíce, která se datují do starobabylonského období (2000-1600 př. n. l.).⁸ Nakonec byly nashromážděny velké knihovny nebeských znamení a astrologové začali standardizovat své sbírky vytvářením kompilací, z nichž nejpopulárnější byla známá jako *Enúma Anu Enlil*.⁹

Navzdory formulační povaze astrologických znamení si astrologové sami nutně nemysleli, že existuje přímá příčinná souvislost mezi nebeskými a pozemskými událostmi. Namísto toho se nebeská znamení chovala jako znamení nebo indikace budoucnosti, které byly seslány bohy, a ne jako příčiny

---

³ Zatímco termín „*Babylonian*“ se někdy používá zaměnitelně v některých astrologických a vědeckých textech k označení lidí, kteří žili v Mezopotámii, nebo k odkazu na tradice astrologie, které mají původ v této oblasti (např. „*babylonská astrologie*“), to může být zavádějící, protože tuto oblast v uvažovaném období ovládalo několik různých kultur a říší. Mezi třetím a prvním tisíciletím př. n. l. byla oblast začleněna do Sumerské, Akkadské, Babylonské, Asyrské, Novoasyrské, Novobabylonské, Achaimenovské, Seleukovské a Parthské říše. Pro jednoduchost zde použiji obecný termín „*Mesopotamian*“ k označení této astrologické tradice, přičemž příležitostně specifikuji konkrétní kultury, jsou-li zmíněna určitá zdokonalení.

⁴ Také jako „*omen*“. RS

⁵ Pro příklady skutečných znamení zatmění, viz Rochberg-Halton, *Aspects of Babylonian Celestial Divination*. Na str. 94 jedno znamení zní: „Pokud nastane zatmění 14. dne Duzu, a vyjasní se na jihu: zemře velký král“.

⁶ Předvěti. RS

⁷ Závěti. RS

⁸ Koch-Westenholz, *Mesopotamian Astrology*, s. 36. Pingree (*From Astral Omens*, str. 12) říká, že zatímco důkazy o tom, že byla zaznamenávána nebeská znamení, se začínají objevovat až v první polovině druhého tisíciletí př. n. l., pravděpodobně byla zaznamenávána již dříve na konci třetího tisíciletí, i když zatím nebyly nalezeny žádné pádné důkazy.

⁹ Přehled *Enúma Anu Enlil* a jeho obsahu, viz Hunger and Pingree, *Astral Sciences in Mesopotamia*, str. 12-22.

událostí, s nimiž korelovaly.¹⁰ Zejména hvězdy byly považovány za jakési „nebeské písmo“, které bylo vepsáno na obloze. Přirozeně, jak zdůrazňuje Rochberg, „představa hvězd jako nebeského písma implikuje jejich obsah číst a interpretovat.“¹¹ V nejstarších babylonských vrstvách astrologické tradice byla tedy astrologie považována za typ jazyka. Pro mnoho mezopotamských kultur se stal jedním z jazyků, jimiž bohové sdělovali své záměry lidstvu.¹²

V této době byl typ astrologie, který byl praktikován v Mezopotámii, omezen na to, co moderní astrologové označují jako „mundánní astrologie“, což je odvětví astrologie, které se zabývá velkými skupinami lidí, jako jsou města a národy. Astrologická znamení byla vykládána jako poselství, která se týkala státu jako celku nebo někdy krále jako pozemského představitele státu. Toto spojení s národními záležitostmi učinilo z astrologie státem podporovanou činnost a nakonec vzešly skupiny astrologů, které fungovaly pod patronací krále. Astrologie a astronomie byly v této době propojeny a astrologové převzali jak povinnosti pozorovatelů, tak i vykladačů hvězd.

Zdá se, že k jednomu z nejlépe zdokumentovaných vrcholů mezopotamské, státem podporované astrologie došlo v sedmém století před naším letopočtem za Novoasyrské říše.¹³ V tomto okamžiku existovalo v různých městech po Mezopotámii nejméně deset různých „kolejí“¹⁴ astrologů.¹⁵ Tyto astrologické školy se skládaly z elitní třídy gramotných učenců, kteří sloužili přímo králům tím, že jim pravidelně zasílali dopisy a zprávy týkající se jejich astronomických pozorování a astrologických předpovědí. O novoasyrském období víme nejvíce díky dochování těchto dopisů a zpráv mezi astrology a králi Asarhaddonem a Aššurbanipalem, jejichž dynastie zabírala Babylon v letech 721-609 př. n. l.¹⁶

---

¹⁰ Diskutováno in Rochberg, *The Heavenly Writing*, zvl. s. 58.

¹¹ Rochberg, *The Heavenly Writing*, s. 1.

¹² Pingree to shrnuje slovy, že „význam těchto nebeských znamení na mezopotamských královských dvorech od několika posledních století 2. tisíciletí před naším letopočtem až do období Achaimenovské říše závisel na tom, že byla považována za základní prostředek, jak mohou bohové signalizovat králi své záměry.“ Pingree, *From Astral Omens*, str. 18. Dříve (na str. 11) Pingree charakterizuje nebeská znamení jako „relativně pozdní vývoj“, neboť byly zavedeny dříve jiné formy věštění.

¹³ Většina našich dochovaných zdrojů mezopotamské astrologie pochází z tohoto časového období, viz Rochberg-Halton, *“New Evidence for the History of Astrology,”* s. 116.

¹⁴ Ve smyslu vzdělávacích institucí, resp. škol. RS

¹⁵ Pingree, *From Astral Omens*, s. 16.

¹⁶ Překlady zpráv, viz Hunger, *Astrological Reports to Assyrian Kings*; dopisy, viz Parpola, *Letters from Assyrian Scholars to the Kings Esarhaddon and Assurbanipal*.

Jedním z vedlejších účinků rozvoje astrologie bylo to, že poskytla Mezopotámčům podnět k rozvoji složitější matematické astronomie. Původně byla astrologie založena výhradně na pozorovatelných jevech, jako je zatmění Slunce nebo halo¹⁷ kolem Měsíce, částečně proto, že Mezopotámci postrádali schopnost vypočítat, kde budou planety v budoucnosti, nebo kde byly v minulosti. Staletí pozorování oblohy však nakonec vedla k identifikaci některých nebeských pohybů jako cyklických a periodických, stejně jako měsíční cyklus Měsíce nebo roční cyklus Slunce. To vedlo k vývoji složitých matematických modelů pro určování poloh planet v astronomii, což zase umožnilo vývoj složitějších astrologických technik a doktrín.¹⁸

V osmém století př. n. l. začali mezopotamští astrologové-astronomové s vědeckým programem pečlivého pozorování viditelných planet a každodenního zaznamenávání jejich polohy.¹⁹ Tyto záznamy jsou dnes obecně označovány jako *Astronomické kalendáře*,²⁰ nebo jednoduše jako *Kalendáře*.²¹ V následujících staletích byly nakonec použity jako druh referenční řady pro astrologie.

Během několika příštích století došlo v historii astrologie k několika důležitým událostem. Za prvé, došlo k vzestupu Achaimenovské perské říše v šestém století př. n. l., která se na svém vrcholu rozprostírala od Středozemního moře přes Blízký východ až do nejzápadnějších částí Indie. Astronomické programy, které byly zahájeny během dřívějších civilizací, jako byly Kalendáře, pokračovaly, i když se zdá, že během této doby došlo k určité decentralizaci astrologie, což možná naznačuje, že astrologové se netěšili stejné úrovni podpory za perských králů, jakou měli za předchozích vládců.

V pátém století před naším letopočtem se stal standardizovaným zvěrokruh, kterak se skládal z dvanácti znamení, z nichž každé bylo přesně třicet stupňů dlouhé.²² Před touto dobou byl zvěrokruh nerovnoměrný, protože

---

¹⁷ Halo je odborný název pro jev, kterému se obecně říká kolo kolem slunce, případně kolem měsíce. Taková kola se objevují při pohledu na slunce skrz závoj vysokých a tenkých mraků tvořených ledovými krystalky, jako jsou řasy a řasové slohy. RS

¹⁸ Otázkou, zda astrologie byla či nebyla impulsem pro vývoj složitějších astronomických metod, se zabývá Rochberg, *The Heavenly Writing*, s. 160.

¹⁹ Datování, viz Pingree and Hunger, *Astral Sciences in Mesopotamia*, str. 139.

²⁰ Možná také jako „Deníky“. RS

²¹ Překlad Deníků, viz Sachs and Hunger, *Astronomical Diaries*.

²² Nejstarší přímý důkaz standardizovaného dvanácti místného zvěrokruhu pochází podle z Kalendářů (Deníků), viz Rochberg, *The Heavenly Writing*, s. 130. Srov. Brack-Bernsen a Hunger, „*The Babylonian Zodiac*.“

souhvězdí zvěrokruhu, která spadají na ekliptiku, mají různé velikosti, přičemž některá byla velmi velká (např. Panna) a jiná relativně malá (např. Rak). I když se nezdá, že by Mezopotámci spojovali mnohé z vlastností se znameními zvěrokruhu, která se později stala běžnou, jako je rod, živel nebo planetární vládcovství, tato standardizace prostorů zabíraných znameními v pátém století byla důležitým krokem, neboť byla nutným předchůdcem pro pozdější zavedení těchto pojmů.

Páté století bylo také klíčovým bodem obratu, protože se zdá, že v této době byl představen koncept natální astrologie. Nejstarší dochované horoskopy narození se datují do roku 410 před naším letopočtem.²³ V současné době je známo celkem dvacet osm horoskopů narození, které se dochovaly z mezopotamské tradice.²⁴ Žádná z těchto tabulek není nijak zvlášť propracovaná; primárně uvádějí, ve kterém znamení zvěrokruhu se každá ze sedmi tradičních planet nacházela v den narození zrozence, a doprovází je jen velmi málo technických nebo interpretačních informací. Z těchto horoskopů je ovšem zřejmé, že v té době už astrologové přijali dřívější myšlenku, že nebeské jevy mohou poskytnout znamení pro stát jako celek, a začali tento koncept aplikovat na jednotlivce pohledem planet v den, ve kterém se narodili.

Vývoj natální astrologie byl spojen a doplněn zavedením starověkého ekvivalentu efemerid ve stejném časovém rámci.²⁵ Astrologové již nemuseli osobně pozorovat oblohu, aby věděli, kde se k určitému datu nacházejí planety; místo toho mohli v těchto připravených textech vyhledat, kde byly planety v minulosti nebo kde budou v budoucnosti. To je klíčové pro praxi natální astrologie, protože by to astrologům umožnilo vypočítat horoskop narození osoby jednoduše na základě znalosti data narození. Zatímco pozorovací složky astrologie pokračovaly v určité formě po mnoho staletí, bylo to v tomto bodě, kdy se astrologie a astronomie pomalu začaly rozcházet, protože astrologové získali schopnost vykonávat velkou část své práce, aniž by byli přímo svědky samotných hvězd.

---

²³ Rochberg, *Babylonian Horoscopes*, s. 3.

²⁴ Všechny dvacet osm dochovaných mezopotamských horoskopů narození je shromážděno in Rochberg, *Babylonian Horoscopes*.

²⁵ Rochberg pojednává o vývoji a použití „almanachů“ a „efemerid“ v mezopotamské tradici in *The Heavenly Writing*, str. 153-163.

Po pátém století př. n. l. víme, že astrologie v Mezopotámii se nadále vyvíjela a byla zavedena řada nových technických konceptů, i když naše chápání celého rozsahu astrologické praxe v tomto období je omezené, a to kvůli nedostatku dochovaných zdrojů. Stejně jako v moderní době, většina astrologických konzultací pravděpodobně probíhala ústně, a tak nám dochované mezopotamské tabulky narození poskytují velmi málo informací o tom, jak byly interpretovány. Nicméně víme, že v této době astrologové začali rozlišovat mezi dvěma skupinami planet, o nichž se předpokládalo, že poskytují pozitivní nebo negativní indikace, což předjímalo pozdější helénistické rozlišení mezi „prospěšnými“ a „škodlivými“ planetami.²⁶ Víme také, že začali seskupovat dvanáct znamení zvěrokruhu do čtyř sad po třech, což se zdá být předchůdcem pozdějšího helénistického konceptu seskupování znamení do „triplicit“ nebo „trigonů“, i když v této fázi tomu tak není. Zdá se, že tato znamení spojovala se čtyřmi živly řecké filozofie (Oheň, Země, Vzduch, Voda).²⁷

Existují také některé záblesky interpretačních principů obklopujících znamení zvěrokruhu a planet v natální astrologii, které jsou uchované ve fragmentární formě z toho, co musel být pozdně mezopotamský manuál na toto téma, označovaný vědci jako TCL 6 14.²⁸ Některé z náskresů spojených s planetami jsou obzvláště zajímavé:

Pokud se dítě narodí, když vyšel měsíc, (pak jeho život bude) jasný, znamenitý, pořádný a dlouhý. [...]

Pokud se dítě narodí, když vyšel Jupiter, (pak jeho život bude) pořádný, dobrý; zbohatne, zestárne, (jeho) dny budou dlouhé.

Pokud se dítě narodí, když vyšla Venuše, (pak jeho život bude) obzvláště (?) pokojný; kamkoli půjde, bude to příznivé; (jeho) dny budou dlouhé.

Pokud se dítě narodí, když vyšel Mars, (pak)..., horká (?) povaha (?). [...]

---

²⁶ Rochberg-Halton, „Benefic and Malefic Planets in Babylonian Astrology.”

²⁷ Rochberg-Halton, „Elements of the Babylonian Contribution,” s. 60-62.

²⁸ Přeloženo in Sachs, „Babylonian Horoscopes“, str. 65-70. Podobná vyobrazení jsou na tabulce přeložené in Rochberg-Halton, „TCL 6 13: Mixed Tradition in Late Babylonian Astrology“, která podle ní pochází z mezopotamského města Uruku během seleukovského/helénistického období (asi 334–63 př. n. l.).

Pokud se dítě narodí, když se objeví Saturn, (pak jeho život bude) temný, nejasný, mdlý²⁹ a omezený.³⁰

Campion poukazuje na to, že tato vymezení představují některá z nejranějších prohlášení spojujících psychologické rozpoložení člověka s uspořádáním planet v den jejich narození, a poznamenává, že několik charakteristik je v souladu s charakteristikami, o nichž se zmínili pozdější helénističtí astrologové, jako je Ptolemaios.³¹ Později tentýž text uvádí některá vymezení, která zahrnují dvě planety současně:

Pokud se dítě narodí, když vyjde Venuše, a Jupiter zapadne, jeho žena bude silnější než on.

Pokud se dítě narodí, když vyjde Venuše, a Saturn zapadne, jeho nejstarší syn zemře.

Pokud se dítě narodí, když vyjde Venuše, a Mars zapadne, zajme svého osobního nepřítele.³²

Text pokračuje seznamem dalších kombinací planet nebo stálic, které vycházejí, nicméně text je nekompletní.

Zůstala nám tedy astrologie, která byla ještě relativně základní, alespoň ve srovnání s některými pozdějšími tradicemi, ale postupem času byla stále složitější. Hlavním přínosem Mezopotámců k pozdějším astrologickým tradicím bylo zavedení zvěrokruhu, vynález natální astrologie a vývoj komplexní matematické astronomie, která byla schopna určovat polohy planet v minulosti a budoucnosti.

Tradice astrologie se také rozvíjela ve starověkém Egyptě ve stejném období, ve kterém se formovala mezopotámská tradice. Ačkoli se zpočátku vyvíjely nezávisle, tyto dvě tradice se nakonec začaly spojovat někdy kolem poloviny prvního tisíciletí před naším letopočtem.

---

²⁹ Snad ve smyslu nemoci. RS

³⁰ Sachs, „*Babylonian Horoscopes*“, str. 68. Vynechal jsem vymezení Slunce a Merkuru, které buď chybí, nebo jsou fragmentární.

³¹ Campion, „*More on the Transmission of the Babylonian Zodiac*,“ s. 199.

³² Sachs, „*Babylonian Horoscopes*,“ s. 69.

Egyptská astrologie

Staří Egypťané používali kalendář, který měl dvanáct měsíců po třiceti dnech, s pěti dalšími dny přidanými na konci každého roku. V podstatě to byl idealizovaný 360denní kalendář. Každý třicetidenní měsíc byl rozdělen na třetiny a každé z těchto desetidenních období bylo spojeno s určitou stálicí nebo hvězdokupou stálic. Tato pevná hvězdná seskupení nebo *asterismy* se později staly známými jako „dekany“ z řeckého slova *deka*, což znamená „deset“. Celkem šlo o třicet šest dekanů. Každý dekan měl své jméno a také určitá božstva s ním spojená.

Dekany se poprvé objevují na vících rakví v době Střední říše v Egyptě, asi 2100 př. n. l.³³ V akademické komunitě se diskutuje o tom, kdy se poprvé začaly používat v astrologickém kontextu, částečně proto, že existuje určitá neshoda o tom, co přesně představuje „astrologii“. Zpočátku mohly být dekany používány pouze pro kalendářní a časové účely a jejich primární funkcí bylo měřit nebo označovat různé noční hodiny, čímž kněží načasovali různé náboženské rituály. Víme však, že přinejmenším ve čtvrtém století př. n. l. byl dekanům připisován astrologický význam, jak je patrné ze svatyně, která byla nedávno objevena, nazývaná *Kapli dekád*.³⁴ *Naos* je velká kamenná stavba, která je navržena tak, aby zapadla uvnitř nejposvátnější části chrámu. *Kaple dekád* je jednou z takových svatyní a jedinečná je v tom, že je do ní vyryta každý z šestatřiceti dekanů spolu s popisy ochranné astrologické síly, kterou měl každý z nich vlastnit.³⁵

Egypťané se zvláště soustředili na vzestup a kulminaci hvězd spojených s dekany. V raných textech se tvrdilo, že dekany označovaly nebo určovaly, která to je hodina noci, jakmile vystoupí nad východní obzor, zatímco v pozdějších textech dekany označovaly hodinu noci, přičemž kulminovaly nad hlavou na obloze.³⁶ Toto zaměření na denní rotaci, kde každý den hvězdy a planety vycházejí, kulminují a zapadají, se často považuje za předpoklad, že egyptské použití dekanů fungovalo jako předchůdce pozdější helénistické doktríny o

³³ Neugebauer, *The Exact Sciences*, s. 82, 88. Bomhard, *The Egyptian Calendar*, s. 6S.

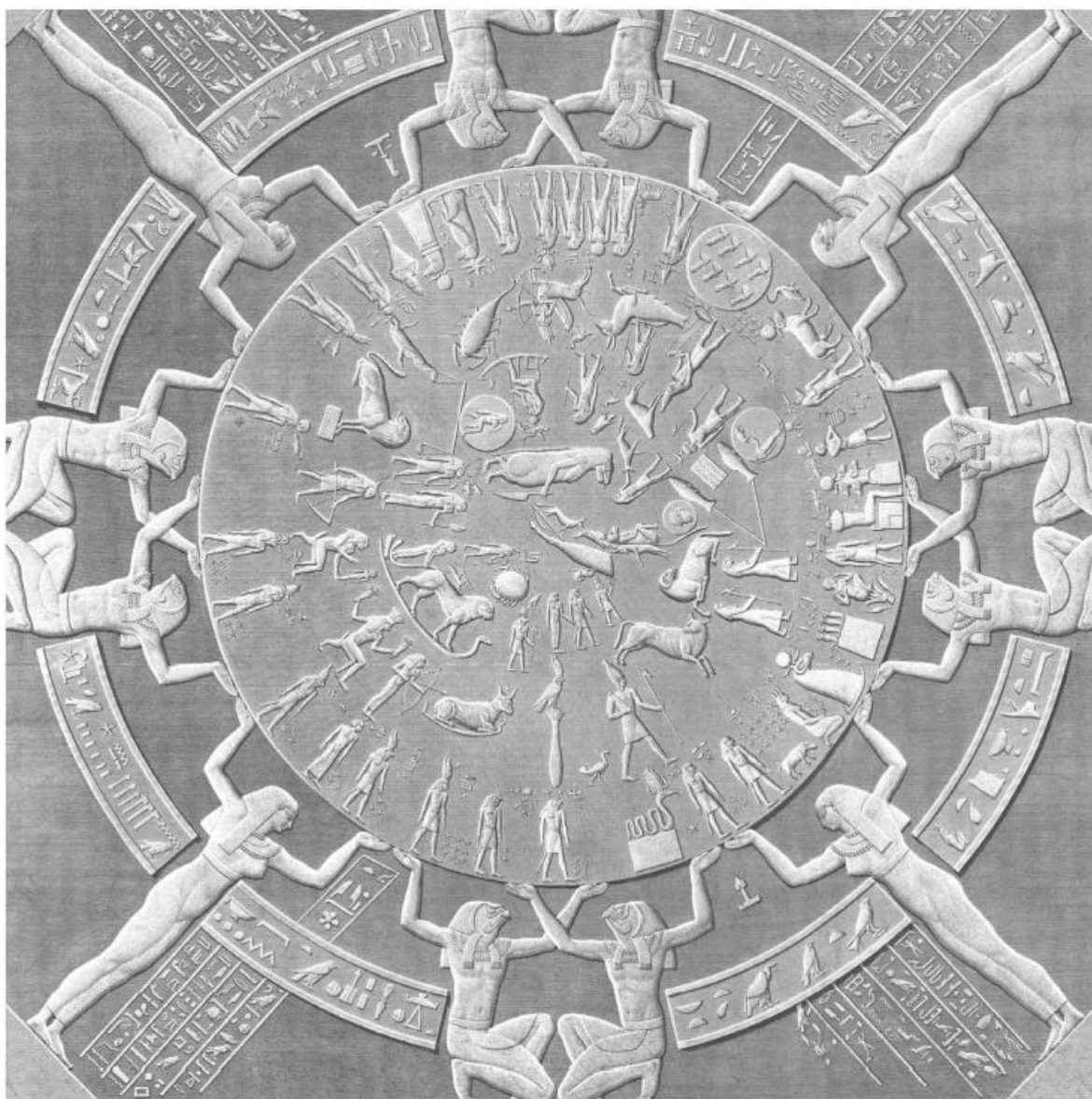
³⁴ *Naos of the Decades*. Malé kaple známé jako *naos* jsou svatyně se sochami božstev. Byly umístěny na nejposvátnějším místě v jádru chrámu. RS

³⁵ Viz Bomhard, *The Naos of the Decades*.

³⁶ Greenbaum and Ross, „*The Role of Egypt*,“ s. 155.

dvanácti „místech“ (řec.: *topoi*), která jsou v moderní astrologii označována jako dvanáct „domů“.³⁷

Důležité zde je, že zatímco Mezopotámci byli primárně zaměřeni na ekliptiku a pohyb planet skrze znamení zvěrokruhu, Egypťané se soustředili na denní rotaci a pohyb hvězd oblastmi oblohy, které se později spojily s dvanácti domy.

Denderský zvěrokruh z prvního století př. n. l.

³⁷ Role egyptských dekanů v motivaci pozdějšího vývoje nauky o dvanácti „domech“ je nejdůkladněji a nejpřesvědčivěji argumentována in Greenbaum and Ross, *“The Role of Egypt in the Development of the Horoscope.”* Starší verze stejného argumentu, viz Pingree, *Yavanajataka*, sv. 2, str. 219; Tester, *A History of Western Astrology*, s. 25-26; Schmidt v předmluvě k jeho překladu Ptolemaia, *Tetrabiblos*, Kniha II, str. viii-ix.

Ve druhé polovině prvního tisíciletí př. n. l. byly některé části mezopotamské astrologie přeneseny do Egypta. Kolem roku 500 př. n. l. byl text o mundánní astrologii obsahující znamení astrologického zatmění z Mezopotámie přeložen do egyptského jazyka a upraven tak, aby odpovídal geografickému prostředí Egypta.³⁸ Někdy kolem třetího století před naším letopočtem byl z Mezopotámie do Egypta importován zvěrokruh s dvanácti znameními.³⁹ Poté se zvěrokruh začíná objevovat na vyobrazeních na stropích egyptských chrámů a hrobek, přičemž nejstarší se datuje přibližně do roku 200 př. n. l.⁴⁰

Některá z těchto egyptských reprezentací zvěrokruhu zahrnovala dekany, které se následně začaly spíše stávat desetistupňovými rozděleními každého ze znamení zvěrokruhu, nežli samostatným nebo nezávislým systémem samy o sobě.

Zdá se, že to představuje etapu v historii astrologie, ve které byla znamení z Mezopotámie přenášena do Egypta a upravována zde pro použití. Dekany a zvěrokruh by přirozeně vedle sebe používal každý, kdo v této době praktikoval astrologii v Egyptě. To připravilo půdu pro splynutí mezopotamské a egyptské astrologické tradice v období krátce před objevením helénistické astrologie.

---

³⁸ Viz Parker, *A Vienna Demotic Papyrus on Eclipse- and Lunar-Omina*.

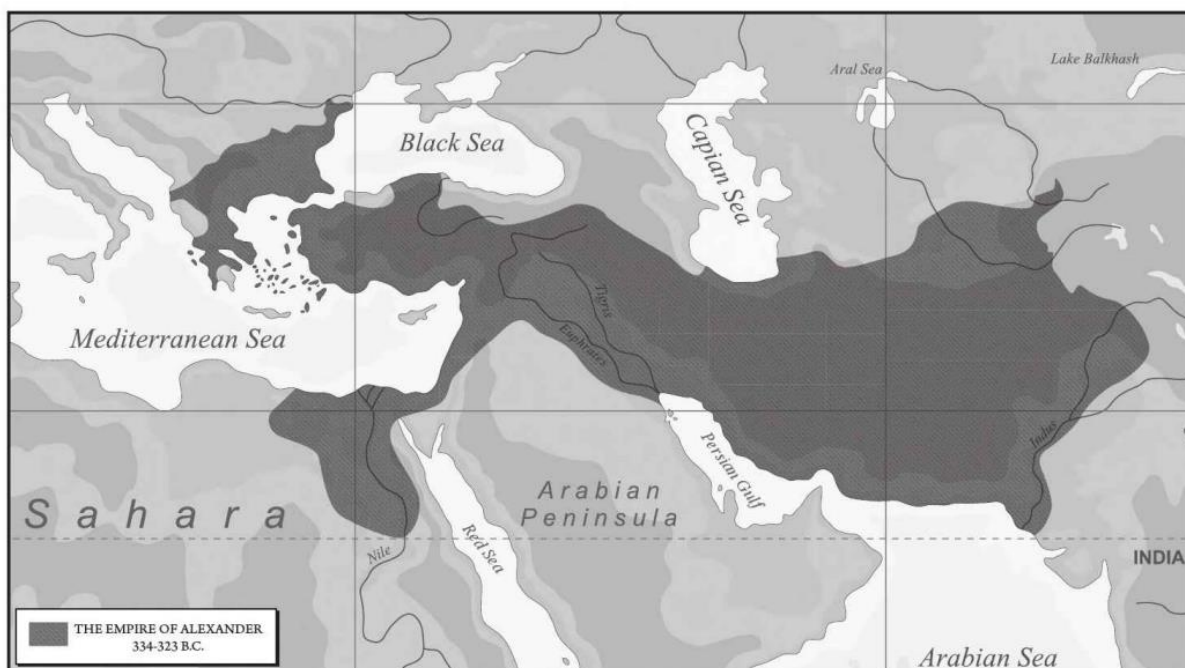
³⁹ Neugebauer, "Demotic Horoscopes," s. 121-3. Neugebauer and Parker, *Egyptian Astronomical Texts*, vol. 3, s. 203.

⁴⁰ Claggett, *Ancient Egyptian Science*, vol. 2, s. 126. Seznam známých egyptských zvěrokruhů, viz Neugebauer and Parker, *Egyptian Astronomical Texts*, sv. 3, str. 204.

II. kapitola: Původ helénské astrologie

Helénské období

V roce 334 př. n. l. vedl mladý makedonský král jménem Alexandr armádu Makedonců a Řeků z jižní Evropy do Malé Asie (dnešní Turecko), čímž zahájil válku s Achaimenovskou perskou říší. Perská říše ovládala v předchozích dvou stoletích velkou část Středního východu a části Středomoří, ačkoli Alexandrovy armády rychle získaly řadu rozhodujících vítězství, která zanechala perské síly rozprášené. Během deseti let od zahájení svého tažení jeho armády porazily Perskou říši a dobyly velkou část země, která se táhla od jihovýchodní Evropy dolů přes Egypt, přes Blízký východ a přes Mezopotámii a Persii, a až do nejseverozápadnějších částí Indie. V roce 323 př. n. l. Alexandr ukončil své vojenské tažení a následně zemřel náhlou smrtí za záhadných okolností v Babylonu, přímo v srdci Mezopotámie.

Dobývání Alexandra Velikého

Smrt Alexandra je historiky často používána k označení začátku „helénistického období“. Toto období trvalo přibližně tři století, dokud se Řím nestal dominantní supervelmocí ve Středomoří v prvním století před naším letopočtem. Helénistické období je obvykle charakterizováno šířením řecké kultury, filozofie a vědy napříč starověkým světem, stejně jako míšením nebo synkretismem řeckých a jiných kultur během několika příštích století. V

relativně krátké době byla velká část známého světa pod kontrolou lidí, kteří mluvili řecky, a od té chvíle se řečtina stala obecným jazykem, který se používal v celém starověkém světě.

Alexandrie

Jednou z nejdůležitějších historických událostí v helénistickém období bylo založení města Alexandrie v Egyptě Alexandrem Velikým během rané fáze jeho vojenského tažení, někdy krátce po roce 332 př. n. l. Jelikož Alexandr na konci svého tažení náhle zemřel, nejmenoval nástupce, což vedlo ke sporům mezi jeho generály o tom, kdo bude mít kontrolu nad novou říší. Generálové následně šli do války mezi sebou a začali si rozdělovat různé části zemí, které jejich armády dobyly pod Alexandrem. Generál jménem Ptolemaios převzal kontrolu nad Egyptem a nakonec se tam usadil jako král. Tím byla v Egyptě uvedena dynastie Ptolemaiovců, která trvala téměř 300 let, až do smrti Kleopatry VII. a následné anexe Egypta Římem v roce 30 př. n. l.

Za vlády Ptolemaia I. Sótéra a jeho syna Ptolemaia II. Filadelfa začala Alexandrie vzkvétat jako finanční, kulturní a intelektuální centrum starověkého světa. James Holden vysvětluje, že po založení města Alexandrie *„se nové město rychle stalo důležitým kulturním a obchodním centrem. Jeho populace se skládala ze tří hlavních skupin: Řekové, Egyptané a Židé. Kulturní, náboženské a vědecké tradice Řeků, Egyptanů a Babyloňanů se tak prolínaly na jednom místě.“*⁴¹

Město se stalo hlavním centrem vědeckého a literárního výzkumu ve starověkém světě v důsledku státem podporované knihovny a výzkumných příslušenství, která zde byla vybudována. Slavná Alexandrijská knihovna získala tisíce textů z různých míst starověkého světa a rychle se stala největší knihovnou, jakou kdy svět viděl.⁴² Knihovna a vybavení s ní spojená se stala jakýmsi institutem pro intelektuály, přičemž Ptolemaiovcí svou královskou patronací sponzorovali různé typy vědeckých a exaktních činností.⁴³

---

⁴¹ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 11.

⁴² Dobrý přehled o knihovně, viz Erskine, *„Culture and Power in Ptolemaic Egypt.“* Konzervativnější odhad počtu knih, které knihovna držela, viz Bagnall, *„Alexandria: Library of Dreams“*, str. 351-356.

⁴³ Erskine, *„Culture and Power in Ptolemaic Egypt“*, s. 40.

Alexandrie se stala nejdůležitějším ohniskem ve vývoji a praxi helénistické astrologie. Stalo se tak nejen proto, že jejími vládci byli patroni umění a věd, což následně podporovalo bohaté prostředí pro výzkum a intelektuální výměny všeho druhu, ale také proto, že existovaly přímé linky přenosu z oblastí ve starověkém světě, kde se jednotlivci aktivně podíleli na překladu a adaptaci mezopotámských astrálních věd do řeckého jazyka.

Béróssos a přenos astrologie

Částečně díky svým přirozeným přístavům se Alexandrie také stala hlavní námořní velmocí ve starověkém světě. Ptolemaiovci ovládali řadu ostrovů ve Středomoří, včetně jednoho důležitého řeckého ostrova v Egejském moři jménem Kós.

Někdy kolem první čtvrtiny třetího století př. n. l., pravděpodobně během 80. let 2. století, údajně emigroval na západ mezopotamský astrolog a historik jménem Béróssos a na řeckém ostrově Kós založil astrologickou školu.⁴⁴ Kós byl dlouho známý jako jedno z hlavních center medicíny ve starověkém světě a byl domovem velkého léčebného chrámu spojeného s kultem Asklépia.

Římský spisovatel Vitruvius (první století n. l.) vypráví následující legendu o přenosu mezopotamské astrologie do helénistického světa a o roli, kterou údajně sehrál Béróssos:

„Jde-li o astrologii, účinky, které na lidský běh života vyvolávají dvanáct znamení, pět planet, Slunce a Měsíc, musíme ustoupit výpočtům Chaldejců [tj. Mezopotámců], neboť je pro ně specifické vytváření nativit, takže mohou vysvětlit minulost a budoucnost astronomickými výpočty. Ti, kteří vzešli z chaldejského národa, předali své objevy o věcech, v nichž se osvědčili jako velmi zdatní a důmyslní. A nejprve se Béróssos jako občan usadil na ostrově Kós a

---

⁴⁴ K datování, viz Verbrugghe and Wickersham, *Berosos a Manetho*, s. 13-15. Viz následující pasáž od Vitruvia o Berossově emigraci na Kos. Pingree následoval Jacobyho v rozlišování mezi historikem jménem Béróssos a astrologem, kterého Pingree nazval pseudo- Béróssos, přičemž prvního jmenovaného datoval do let 290-280 př. n. l., a druhého do konce druhého nebo počátku prvního století př. n. l. Viz Pingree, *From Astral Omens*, str. 24. Verbrugghe a Wickersham však představují přesvědčivé argumenty pro odmítnutí takového rozlišování mezi dvěma různými autory s poukazem na to, že v dochovaných pramenech není na Berossovy dílech nic vnitřně rozporuplného, a v některých pramenech se mu skutečně jasně přiznává, že je autorem obou děl o astrologii/astronomii, ale i o historii.

*otevřel si tam školu. Pak se zhostil práce Antipater a dále Athenodorus, který zanechal metodu vytváření nativit nikoli z doby narození, ale z doby početí.*⁴⁵

Vitruviův příběh o Béróssovi, který se usadil na Kósu a založil tam astrologickou školu, doplňuje další raný autor, židovský historik Josephus (první století n. l.), který uvádí, že Béróssos se aktivně podílel na překládání mezopotámských děl o astronomii, astrologii a filozofii do řečtiny:

*„Béróssos... byl původem Chaldejec, ale známý ve vzdělaných řeckých kruzích, protože překládal do řečtiny díla o astronomii a filozofii Chaldejců.*⁴⁶

Zdá se, že tyto zdroje naznačují, že Béróssos mohl hrát roli v přenosu mezopotamské astrologie na západ někdy kolem třetího století před naším letopočtem, což bylo v rané fázi helénistického období. Zdá se, že obecné líčení pozdějších autorů bylo takové, že založil astrologickou školu na ostrově Kós a následně si získal pověst ve starověkém světě jako astrolog i historik. V prvním století našeho letopočtu zašel Plinius starší dokonce tak daleko, že prohlásil, že v Athénách byla vztyčena Béróssova socha, která měla na základě přesnosti jeho astrologických předpovědí zlatý jazyk.⁴⁷ Vitruvius také jmenovitě zmiňuje dva studenty Béróssose, Antipatera a Athenodora, což zjevně naznačuje, že měl pokračovatele, kteří pokračovali v jeho učení a dokonce rozšířili některé z astrologických praktik, které vyučoval ve své škole.⁴⁸

Kós byl součástí konfederace ostrovů v Egejském moři, které se dostaly pod kontrolu egyptských ptolemaiovských králů někdy kolem roku 290 př. n. l.⁴⁹ Toto datování je zajímavé, protože se shoduje s datováním Béróssa, o kterém se předpokládá, že napsal své *Dějiny Babylónie* kolem roku 290 př. n. l.⁵⁰ Pokud by se Béróssos přestěhoval na Kós a zřídil svou školu kolem nebo po vydání svých *Dějiny*, pak by tam dorazil a začal učit v době, kdy existovalo přímé spojení mezi Kósem a Alexandrií. Zdá se rozumné předpokládat, že jak texty,

⁴⁵ Vitruvius, *On Architecture*, 9, 6: 2, trans. Granger, s. 245, upraveno.

⁴⁶ Josephus, *Against Apion*, 1: 129, citováno in Verbrugghe and Wickersham, *Berosos and Manetho*, T4, s. 37, mírně upraveno.

⁴⁷ Plinius, *Natural History*, 7, 37: 123. Pingree považoval tento příběh o pozlaceném jazyku za falešný, ačkoli to ve skutečnosti nevíme jistě ani v jednom případě. Viz Pingree, *From Astral Omens to Astrology*, s. 24.

⁴⁸ Verbrugghe a Wickersham upozorňují, že Athenodorovo jméno je v rukopisech poněkud zkomolené, a tak není jasné, zda se jedná o přesné označení původního jména, které zde bylo uvedeno. Verbrugghe and Wickersham, *Berosos and Manetho*, s. 35, pozn. 2. Vitruviovy rukopisy dávají „Achinapolis“. Přinejmenším víme, že Béróssos měl nejméně dva studenty, kteří pokračovali v jeho práci.

⁴⁹ Shipley, *The Greek World After Alexander*, s. 202.

⁵⁰ Verbrugghe and Wickersham, *Berosos and Manetho*, s. 13.

tak studenti z Béróssovy školy se nakonec dostali do Alexandrie, kde, jak poznamenává Peter Green, „liberální imigrační politika spojená s okázalým sponzorstvím vědy a umění prostřednictvím královsky financovaného muzea a knihovny, vytvořila výjimečně pestrý a inteligentní sbor zahraničních rezidentů“.⁵¹ Jak poznamenal historik Frederick Cramer:

„I když Béróssos nebyl prvním ani jediným Babyloňanem, který svým řeckým současníkům odhalil podrobnosti o svých kněžských znalostech horoskopické astrologie, jeho jméno bylo prvním, které bylo s takovým trendem spojeno.“⁵²

Jinými slovy, bez ohledu na to, zda jsou konkrétní legendy o Béróssovi pravdivé, víme, že mezopotámská astrologie byla v tomto období přenášena na západ, a existují důkazy, že některé z nejstarších řeckých textů o mundánní astrologii byly částečně založeny na překladech dřívějších textů z mezopotámské tradice.⁵³

Vznik helénské astrologie

Stopy nového a komplikovanějšího systému astrologie se začínají objevovat v historických pramenech v prvním století před naším letopočtem. V této době nacházíme některé z prvních dochovaných horoskopů narození, které byly napsány v řeckém jazyce, a obsahují řadu nových technických konceptů, o kterých nemáme v dřívějších tradicích žádné záznamy. V této době je také patrný nárůst diskusí o astrologii v literárních pramenech, což, jak se zdá, naznačuje, že začala hrát významnější roli v řecké a římské kultuře, stejně jako v jiných středomořských kulturách obecně.

Nejstarší dochované technické příručky o tomto novém typu astrologie pocházejí z počátku prvního století našeho letopočtu, ačkoli citují texty, které byly napsány o něco dříve, pravděpodobně koncem druhého nebo začátkem prvního století před naším letopočtem. Zdá se, že nový astrologický systém obsažený v těchto textech představuje syntézu starších mezopotámských a egyptských astrologických tradic, i když je zde také patrné zavedení mnoha

---

⁵¹ Green, *The Hellenistic Age*, s. 49.

⁵² Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, s. 14.

⁵³ Viz Williams, „*Some Details on the Transmission of Astral Omens in Antiquity*,“ kde najdete diskusi o některých astrologických znameních z Enúma Anu Enlil, která se objevují v raných řeckých dílech o mundánní astrologii spojené s Petosirídem.

nových technik a konceptů. Právě v tomto bodě se plně prosadil čtyř úrovněvý systém astrologie známý moderním západním astrologům, který zahrnuje: (1) planety, (2) znamení zvěrokruhu, (3) koncept aspektů a (4) doktrína dvanácti domů. Tento systém je dnes známý jako helénistická astrologie.

Definice „helénské“ astrologie

Zdá se, že helénistická astrologie vznikla v Egyptě během pozdního helénistického období, kolem konce druhého nebo začátku prvního století před naším letopočtem. Nadále se však praktikovala po několik staletí v celém středomořském regionu jako součást nepřetržité tradice, která se do značné míry shodovala se vzestupem a pádem Římské říše. Ve skutečnosti prakticky všechny naše dochované zdroje praktické helénistické astrologie pocházejí od astrologů, kteří žili v různých částech Římské říše mezi prvním a sedmým stoletím našeho letopočtu. Helénistická astrologie by tedy mohla být legitimně označována jako „římská astrologie“, ačkoli přijetí tohoto označení by nás přimělo zanedbávat některé důležité kulturní konotace vyplývající z toho, že její původ je v helénistickém Egyptě.

Podobně je helénistická astrologie někdy označována jako „řecká astrologie“, protože většina dochovaných textů byla napsána v řečtině; avšak použití tohoto našeho primárního označení je také problematické, protože vynechává některé důležité informace o různorodém kulturním složení astrologů, kteří toto téma vyvinuli a praktikovali v průběhu staletí. Řečtina se stala obecným jazykem používaným v celém Středomoří a byla primárním jazykem pro vědecké texty v Římské říši, podobně jako se dnes v mnoha vědeckých publikacích používá angličtina.⁵⁴ Je tudíž důležité si uvědomit, že to, že starověký autor psal v řečtině, nutně neznamená, že byl etnicky Řekem. Navíc, i když je pravda, že většina dochovaných astrologických textů z této doby byla napsána v řečtině, existují i další relevantní texty z tohoto období, které byly napsány v jiných jazycích, i když méně, jako je latina, démotština, koptština, aramejšťina a syrština. Fráze „řecká astrologie“ tedy dostatečně nezahrnuje celý rozsah této tradice.

Od prvního století před naším letopočtem tento proces pokračoval do Římské říše, na základě římské asimilace nebo přijetí řeckých kulturních rysů.

---

⁵⁴ Heilen to zdůrazňuje in *“Problems in Translating Ancient Greek Astrological Texts”*, s. 299.

Bylo to součástí obecného procesu známého jako „helenizace“, ve kterém různá města a kultury aktivně nebo pasivně syntetizovaly řeckou kulturu se svými vlastními domorodými zvyky a tradicemi. To vedlo k tomu, že lidé, kteří nebyli etnicky Řekové, přijali řecký jazyk a poté se vyjadřovali prostřednictvím svých písemných děl v řečtině, což se následně odrazilo v širších kulturních trendech a ovlivnilo to, co to znamená být Řekem.

Právě tato syntéza nebo synkretismus řeckých a jiných kultur, k čemuž došlo v pozdním helénistickém období, vytvořila to, co nazýváme helénistickou astrologií, a tato rozmanitost jí poskytuje velkou část její charakteristické povahy. Mnoho prvků helénistické astrologie zůstalo více či méně konzistentní v tradici až do pozdní antiky a do raného středověku.

I když se tedy nejedná o dokonalý popisný termín,⁵⁵ pro účely této knihy se zdá, že nejvhodnějším označením je helénistická astrologie, která je zde definována jako tradice řecko-římské horoskopické astrologie, která se v oblasti Středomoří praktikovala přibližně od prvního století př. n. l. až do sedmého století př. n. l. Horoskopická astrologie se vztahuje na jakoukoli tradici astrologie, která využívá Ascendent a věci z něj odvozené, jako je dvanáct domů, z řeckého slova, které bylo použito k označení Ascendentu a prvního domu, *hōroskopos* („ukazatel hodin“). Protože helénistická astrologie byla první tradicí, která využívala Ascendent a dvanáct domů, je to první tradice horoskopické astrologie.⁵⁶

Nejasný původ helénské astrologie

Počátky helénistické astrologie jsou poněkud nejasné kvůli absenci písemných důkazů, a to jak ve dvou nebo třech stoletích před jejím objevením, tak během přibližně prvního století, ve kterém víme, že byla praktikována. Část problému může spočívat v tom, že zatímco Alexandrijská knihovna vzkvétala pod patronací králů v dřívějších ptolemaiovských obdobích, od roku 48 př. n. l.

---

⁵⁵ V originálu „deskriptor“. RS

⁵⁶ Existuje určitá debata o označení „horoskopická astrologie“ v astrologických a akademických komunitách kvůli dvěma nebo třem různým významům termínu „horoskop“, jak je diskutováno in Greenbaum and Ross, „*The Role of Egypt*,“ s. 146. Zde používám přísnější definici označení „horoskopická astrologie“, abych odkazoval pouze na ty tradice, které využívají jak Ascendent, tak dvanáct domů, i když později budu termín „horoskop“ používat také obecněji pro označení jakéhokoli druhu astrologického „horoskopu“, bez ohledu na to, zda obsahuje Ascendent a domy. Toto rozlišení je důležité hlavně proto, že zatímco dřívější mezopotamské horoskopy narození by mohly být obecně označovány jako „horoskopy“, nebyly by klasifikovány jako forma „horoskopické astrologie“, protože se nezdá, že by využívaly Ascendent nebo domy.

knihovna ztratila část své podpory a významu, stejně jako některé své knihy, a to kvůli požárům a jiným katastrofám.⁵⁷ Nedostatek dochovaných písemných důkazů z helénistické éry není jevem omezeným na astrologii; historici často poznamenávají, že jedním z problémů studia helénistického období obecně je nedostatek dochovaných zdrojů, zejména pokud jde o psané texty některých hlavních historiků a filozofů té doby.⁵⁸ V úvodu k *The Cambridge History of Hellenistic Philosophy* se hodnocení editorů toho, co se dochovalo z filozofického korpusu z tohoto období, vztahuje stejně na situaci s astrologickými texty: „málo textů z [helénistického] období přežilo ve své celistvosti; a fragmenty a svědectví, na něž jsme nyní omezováni, pocházejí z větší části od jednotvárných epitomistů nebo nepřátelských komentátorů.“⁵⁹ U všech astrologických textů napsaných před prvním stoletím n. l. je situace podobně neutěšená, i když u textů napsaných po tomto jsme v poněkud lepším stavu. Zbývá nám tedy dát dohromady počátky helénistické astrologie na základě toho, co pozdější astrologové od prvního století našeho letopočtu pravili o zdrojích, ze kterých čerpali.

Máme určitou představu o načasování vzniku helénistické astrologie, protože poslední dochovaný klínopisný horoskop narození z mezopotamské tradice pochází z roku 69 př. n. l., přesně ve stejnou dobu, kdy se první dochované řecké horoskopy narození začínají objevovat uprostřed až v pozdním prvním století před naším letopočtem.⁶⁰ To téměř vyvolává dojem, že jedna astrologická tradice vytlačuje nebo ustupuje jiné přibližně ve stejnou dobu. Z doby před prvním stoletím našeho letopočtu se však nedochovaly žádné úplné technické příručky o astrologii, a tak jsme poněkud v nevědomosti o tom, jak vypadala pozdně mezopotámská astrologie, a máme pouze letmé možnosti na to, z čeho se skládaly nejstarší verze helénistické astrologie.

---

⁵⁷ K nedávné diskusi: Hatzimichali, „Ashes to Ashes? The Library of Alexandria after 48 BC.”

⁵⁸ Jak je uvedeno in Erskine, *A Companion to the Hellenistic World*, s. 3f.

⁵⁹ Algra, *The Cambridge History of Hellenistic Philosophy*, s. xi. Historici helénistické filozofie se nacházejí v podobné pozici, pokud jde o studium raných stoiků, protože žádné z děl prvních zakladatelů stoicismu se do dnešních dnů nedochovalo a vědci museli doktríny zakladatelů stoicismu z velké části rekonstruovat na základě výroků, které o jejich názorech pronesli pozdější filozofové.

⁶⁰ Klínopisný horoskop, viz Rochberg, *Babylonian Horoscopes*, text 27, str. 137-140. Řecké horoskopy naleznete v části níže na toto téma.

Raná řecká a římská expozice astrologie

Diskuse o astrologii v řečtině a latině jsou před helénistickým obdobím řídké, pouze s několika rozptýlenými odkazy nebo narážkami.⁶¹ Obecně se zdá, že důkazy naznačují rostoucí povědomí o mezopotamské astrologii a astronomii přibližně od roku 400 př. n. l. Cicero cituje Eudoxa z Knidu (asi 365-340 př. n. l.), který řekl, že „*na chaldejské astrologie nelze spoléhat, když tvrdí, že předpovídají budoucnost člověka z pozice hvězd v den jeho narození.*“⁶² Eudoxus byl Platónovým žákem, což ukazuje, že pojem natální astrologie byl Řekům důvěrně znám již v první polovině čtvrtého století před naším letopočtem. To dává smysl, protože jak jsme viděli dříve, některé nejstarší mezopotamské horoskopy narození se datují do roku 410 př. n. l.

Odkazy na astrologii se začínají objevovat v době Alexandra Velikého. Filosof Theophrastus, Aristotelův nástupce, údajně řekl, že mezopotamští astrologové jeho doby byli schopni předpovídat „*životní styl a smrt v životech jednotlivců.*“⁶³ Sám Alexandr se prý dostal do kontaktu a byl předmětem předpovědí astrologů v Mezopotámii poté, co dobyl město Babylon. Jedna zpráva historika Diodóra Sicilského (první století př. n. l.) uvádí, že astrologové varují Alexandra před jeho blížící se smrtí v Babylóně:

„*Zatímco byl ještě tři sta furlongů⁶⁴ od města, učenci zvaní Chaldejci, kteří si v astrologii (astrologia) vydobyli skvělou pověst a jsou zvyklí předpovídat budoucí události metodou založenou na letitých pozorováních, vybrali ze svého počtu nejstaršího a nejzkušenějšího. Podle uspořádání hvězd se dozvěděli o nadcházející smrti krále v Babylóně a nařídili svým zástupcům, aby hlásili králi nebezpečí, které hrozí.*“⁶⁵

Je těžké určit pravdivost příběhů, jako je tento, i když se zdá pravděpodobné, že Alexandr a jeho armáda by se v této době dostali do úzkého kontaktu s astrology, protože se stali nejprve okupační silou a následně

⁶¹ Sbírka většiny řeckých důkazů, viz Waterfield, „*The Evidence for Astrology in Classical Greece*“, ačkoli několik důkazů, které uvádí, se zdají být poněkud přehnané. Střízlivější popis, viz Pingree, *From Astral Omens to Astrology*, s. 21-29. Širší popis raných literárních odkazů v řečtině a latině, viz Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, str. 1-80. Novější popis vzestupu astrologie v římské společnosti, viz Green, *Disclosure and Discretion*, str. 65.

⁶² Cicero, *On Divination*, 2: 88, trans. Falconer, s. 469-71.

⁶³ Proclus, *Commentary on Plato's Timaeus*, 4, 151f., trans. Baltzly, vol. 5, s. 256.

⁶⁴ Furlong je míra vzdálenosti, která se rovná jedné osmině míle. RS

⁶⁵ Diodorus Siculus, *Library of History*, 17: 112, trans. Oldfather, s. 449. Diskuse o této pasáži a dalších paralelních zprávách, viz Cramer, *Astrology in Roman Law*, str. 10.

nespornými vládci Mezopotámie. Od tohoto okamžiku začínají odkazy na astrologii v řeckých a latinských zdrojích narůstat častěji, i když praxe astrologie je často považována za výrazně cizí koncept, který z velké části praktikují Mezopotámci, i když stále více v různých částech Středomoří. V roce 139 př. n. l. vyhnal římský edikt všechny astrology z Itálie, evidentně poprvé v historii.⁶⁶ Edikt zaznamenal Valerius Maximus (asi 31 n. l.):

„Cn. Cornelius Hispalus, prétor odpovědný za cizince v konzulátu M. Popilia Laenase a L. Calpurnia, ediktem nařídil astrologům (Chaldaei) do deseti dnů opustit Řím a Itálii, protože pomocí mylné interpretace hvězd uvrhli labilní a mělké mysli do temnoty, která jim svými lžemi prospívala. Tentýž prétor donutil Židy, kteří se pokusili nakazit římské zvyky uctíváním Jupitera Sabazia, aby se vrátili do svých domovů.“⁶⁷

Tento edikt vyvolává dojem, že ještě v polovině druhého století př. n. l. byla astrologie stále vnímána jako něco, co praktikovali cizinci z Mezopotámie, alespoň z římské perspektivy. To přestalo platit jen krátce poté, kdy v prvním století před naším letopočtem započalo ve středomořské kultuře docházet k explozi diskusí o astrologii. Shodou okolností právě v této době začínají vycházet některé z prvních technických příruček o astrologii napsané v řečtině a latině.

Nejstarší dochované technické příručky

Nejstarší spolehlivě datovatelné technické příručky o helénistické astrologii, které se dochovaly, jsou od astrologů Thrasylla a Manilia. Thrasyllův řecký astrologický text byl nazván *Pinax* a dochoval se pouze prostřednictvím shrnutí.⁶⁸ Ale protože víme, že zemřel v roce 36 n. l., víme, že jej pravděpodobně napsal někdy kolem počátku prvního století n. l. V tomto díle cituje dřívější astrologické texty připisované třem legendárním postavám jménem Hermes Trismegistos, Nechepso a Petosiris, které musely být napsány před Thrasyllem, pravděpodobně koncem druhého nebo začátkem prvního století před naším letopočtem.

---

⁶⁶ Cramer, *Astrology in Roman Law*, s. 58.

⁶⁷ Valerius Maximus, *Memorable Deeds and Sayings*, 1, 3: 3, trans. Wardle, s. 39.

⁶⁸ Viz Thrasyllus, *Summary*.

Manilius napsal poučnou báseň o astrologii v latině známou jako *Astronomica*.⁶⁹ O přesném datování Manilia se vedou spory, ale obecně se má za to, že napsal buď ke konci vlády římského císaře Augusta, nebo v rané fázi vlády Tiberia. Vzhledem k tomu, že Augustus zemřel v roce 14 n. l., lze pravděpodobně bezpečně předpokládat, že Manilius napsal svou *Astronomicu* zhruba do deseti let toho roku. Má se také za to, že Manilius se zmiňuje o dřívějších autorech, jako byli Hermes, Nechepso a Petosiris, i když je to poněkud zatemněno použitím poetických narážek, nežli explicitních odkazů.

Fragmenty textů připisovaných Hermu, Nechepso-Petosirídovi jsou dochované, ale jsou neúplné a obtížně datovatelné; vše, co víme jistě, je, že musely být napsány před Thrasylllem a Maniliem. Naše nejstarší dochovaná pojednání o helénistické astrologii byla napsána na počátku prvního století n. l. v řečtině a latině, ale čerpala z textů, které byly řecky napsány zhruba o století dříve a které se již nedochovaly jako celek.

Nejstarší datované horoskopy

Kromě instruktážních astrologických textů existuje i řada dochovaných horoskopů či astrologických tabulek, které lze do tohoto období datovat.⁷⁰ Tyto dochované horoskopy jsou obvykle rozděleny do dvou kategorií: první zahrnuje horoskopy, které se používají v kontextu instruktážních knih jako příklady, které jsou někdy označovány jako „literární horoskopy“; ve druhé jsou izolované horoskopy, které přežily samy o sobě, typicky napsané na malých kouscích papýru.

Nejstarší literární horoskopy v řečtině pocházejí z let 72 a 43 př. n. l., ačkoli oba pocházejí od astrologa Balbilla, který žil v polovině prvního století našeho letopočtu, a proto mohly být vytvořeny mnoho let po narození zrozence.⁷¹ Další nejstarší literární horoskop se objevuje v díle astrologa z konce

---

⁶⁹ Viz Manilius, *Astronomica*.

⁷⁰ Téměř všechny dochované horoskopy napsané v řečtině byly shromážděny ve třech samostatných dílech: Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*; Baccani, *Oroscopi greci*; Jones, *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*. Existuje také několik horoskopů napsaných v démotické egyptštině, zkoumaných in Ross, *A Survey of Demotic Astrological Texts*. Heilen nedávno zveřejnil velmi užitečný a aktuální přehled všech známých horoskopů ze starověku in *Hadriani Genitura*, str. 204-333.

⁷¹ Balbillus použil horoskopy jako příklady, aby demonstroval techniku délky života. Řecká parafráze Balbillova vymezení tohoto horoskopu se objevuje in CCAG 8, část 4, s. 236-237. Neugebauer a Van Hoesen datují a hovoří o tomto horoskopu in *Greek Horoscopes*, str. 76-78: č. L 71 a č. L 42. Schmidt přeložil vymezení in *Sages*, s. 68-71. Neugebauer si nemyslel, že by starší horoskop mohl vzniknout před rokem 22 př. n. l., protože datum

prvního století, Dorothea ze Sidonu, který pochází z 29. března 7 př. n. l.⁷² Všechny nejstarší neliterární horoskopy napsané v řečtině pocházejí z poslední dekády prvního století př. n. l., přičemž první je datován do 14. srpna 10 př. n. l.⁷³ Toto jsou nejstarší řecké astrologické horoskopy, které známe, a poskytují tak důležitý důkaz pro určení, kdy začali astrologii praktikovat ti, kteří hovořili řecky.

O slavném lvím „horoskopu“ na hoře Nemrud v Turecku se někdy říká, že je to jeden z nejstarších řeckých horoskopů.⁷⁴ Je to velký kamenný reliéf lva se čtyřmi hvězdami a u každé z hvězd je napsáno řecké jméno planety (Mars, Merkur, Jupiter a možná i Měsíc). Planetární pozice vyryté na reliéfu jsou obecně považovány za odraz planetárního uspořádání ke konkrétnímu datu kolem prvního století před naším letopočtem a připomínající politickou událost spojenou s královskou dynastií Kommagéné,⁷⁵ která památník postavila. Datování památky se však v poslední době stalo poněkud sporným, s navrhovanými daty: již v roce 109 př. n. l. a 62 př. n. l. nebo až v roce 49 př. n. l.⁷⁶ Není také jasné, zda jej lze přesně klasifikovat jako důkaz horoskopické astrologie v řečtině, protože horoskop neobsahuje ascendent, domy ani žádné jiné faktory obvykle spojené s helénistickou astrologií.⁷⁷ Pokud ve skutečnosti odráží skutečné uspořádání planet v určitém časovém okamžiku, zdá se, že to znamená spíše počátek události než narození člověka. Kromě toho, že byla napsána v řečtině, není o památce známo nic jiného, co by naznačovalo, že byla ovlivněna mezopotamskou či helénistickou tradicí. Pro naše účely tedy není nutné ji používat jako kritický důkaz z hlediska datování, ale pouze poznamenat, že může spadat do stejného obecného časového rámce jako vznik některých jiných raných řeckých horoskopů.

---

smrti zrozence již bylo známo. Pokud je pravda, že Balbillus byl synem Thrasylla, pak má Heilen pravděpodobně pravdu, když spekuluje, že tyto horoskopy pocházejí z osobních spisů jeho otce. Viz Heilen, *Hadriani Genitura*, str. 214.

⁷² Tento horoskop se objevuje in Dorotheus, *Carmen*, 1, 24: 15-16. Pingree jej datuje v Předmluvě na str. viii. Srov. Heilen, *Hadriani Genitura*, str. 216.

⁷³ Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 16. Srov. Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 216.

⁷⁴ Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 14-16.

⁷⁵ Kommagene, též Kommagéné bylo v době helénismu malé království v Přední Asii. Nacházelo se v oblasti dnešního jihovýchodního Turecka, v Adiyamanské provincii. RS

⁷⁶ Belmonte and Gonzalez-Garcia, „*Nemrud Dag*,“ zvl. s. 1663.

⁷⁷ Jak říká Champion in *A History of Western Astrology*, vol. 1, s. 180.

Existují také některé rané horoskopy napsané v démotštině (pozdě egyptské písmo), přičemž první se datuje do 4. května 38 př. n. l.⁷⁸ Zbytek se datuje do počátku prvního století našeho letopočtu nebo později.⁷⁹ Skutečnost, že některé z těchto tabulek byly nalezeny ve sbírkách napsaných egyptskými kněžími spojenými s konkrétními chrámy, naznačuje, že astrologie se stala jednou z forem věštění, které bylo praktikováno kněžstvím v Egyptě.⁸⁰

Spolehlivě datovatelné horoskopy z latinských zdrojů jsou v klasickém starověku překvapivě vzácné a ty, které existují, se začínají objevovat až po prvním století našeho letopočtu.⁸¹ Je třeba poznamenat, že Holden identifikoval a pokusil se datovat dva možné horoskopy v latině, které se objevují u Firmica Materna, které datoval do let 139 a 96 př. n. l.⁸² Spekuloval, že horoskop z roku 139 př. n. l. mohl být horoskopem Sully,⁸³ což je asociace, kterou Hübner později prozkoumal a podpořil.⁸⁴ Pakliže by to byla pravda, byl by tento horoskop nejstarší ze všech řeckých nebo latinských horoskopů, o kterých je známo, že přežily. Při užívání těchto horoskopů pro účely datování vzniku helénistické astrologie bychom však měli být pravděpodobně obezřetní, protože Firmicus má v tradici (čtvrté století) poměrně pozdní charakter a samotný horoskop mohl být upraven jakýmkoliv zdrojem, ze kterého ho získal. Objevuje se v části jeho knihy, která obsahuje mnoho dalších hypotetických a opravených příkladů horoskopů pro postavy jako Homér, Paris z Tróje a Platón. Hübner navíc poukazuje na to, že zatímco uvedené postavení Saturnu v horoskopu odpovídá známému roku narození Sully (138 př. n. l.), pozice ostatních planet jsou správné pouze pro předchozí rok (139 př. n. l.), o němž Heilen a Hübner spekulují, že mohl být náhodným nebo úmyslným spojením

⁷⁸ Neugebauer and Parker, "Two Demotic Horoscopes." Srov. Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 316.

⁷⁹ Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 316.

⁸⁰ Jones, "The Place of Astronomy in Roman Egypt," s. 39. Tento závěr byl v posledních letech potvrzen díky objevu řady démotských instruktážních příruček o astrologii, které pocházely z chrámu v egyptském městě Tebtunis, ačkoli velká část tohoto materiálu nebyla dosud publikována. Viz Winkler, "On the Astrological Papyri from the Tebtunis Temple Library", a Winkler, "Some Astrologers and Their Handbooks in Demotic Egyptian", zvl. s. 269-278.

⁸¹ Latinské horoskopy, viz Heilen, *Hadriani Genitura*, str. 326-330, i když si všimněte, že obsahuje řadu hypotetických horoskopů, které mohly být opraveny mnohem později.

⁸² Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 76-77. V původní publikaci z roku 1996, která uváděla 138 př. n. l., byla typografická chyba, kterou Holden později opravil na 139 př. n. l. v pozdějších vydáních knihy. Horoskopy, viz Firmicus, *Mathesis*, 6, 31: 1, 55.

⁸³ Lucius Cornelius Sulla, zvaný Felix, byl římský politik, vojevůdce a diktátor v době pozdní fáze existence Římské republiky. Poprvé na sebe výrazněji upozornil při ukončení konfliktu s numidským králem Jugurthou. Později se vyznamenal během spojenecké války, v důsledku čehož byl zvolen konzulem pro rok 88 př. n. l. RS

⁸⁴ Hübner, "Sulla's horoscope? (Firm., Math. 6,31,1)".

pozic získaných z efemerid.⁸⁵ To může naznačovat, že horoskop byl vypočítán o mnoho let později. Jediné spolehlivé horoskopy v latině, o kterých víme, že byly skutečně vytvořeny za života zrozenců, jsou z doby po prvním století našeho letopočtu.

Souhrnně lze říci, že horoskopy z helénistické tradice se začínají objevovat na historické časové ose z našeho místa až od poloviny do konce prvního století před naším letopočtem. Odtud se počet horoskopů dramaticky zvyšuje a nakonec vyvrcholí ve druhém a třetím století našeho letopočtu, což se zhruba shoduje s vrcholem Římské říše.⁸⁶

Starověké názory na původ tradice

Starověké diskuse o počátcích astrologie se často točily kolem debat o tom, která kultura si zasloužila uznání za to, že toto téma rozvinula jako první, obvykle zásluhou buď Mezopotámců nebo Egyptanů. Zdá se, že některé z těchto diskusí mají svůj původ v tvrzeních představitelů každé z těchto kultur, ačkoli problém byl umocněn cirkulací astrologických pseudopigraphů⁸⁷ v rané helénistické tradici, která byla údajně napsána starověkými Egyptany, Peršany, Řeky či židovskými mudrci. To zkomplikovalo vyprávění o tom, která kultura byla skutečně zodpovědná za astrologii ve starověku, protože některé texty připisované těmto postavám se pak staly docela populárními a široce kolovaly v helénistické astrologické tradici.

Mezopotámie nebo Egypt?

Starověcí autoři měli určité obecné povědomí o mezopotamském a egyptském původu astrologie, i když se zdá, že se vedly debaty o tom, která kultura si zasloužila uznání za to, že toto téma rozvinula jako první. Někteří autoři připisovali zásluhy Mezopotámciům jako původci, zatímco jiní připisovali zásluhy Egyptanům a třetí skupina jednoduše připisovala obojí.

---

⁸⁵ Hübner, "Sulla's horoscope", s. 18.

⁸⁶ Jones má několik užitečných horoskopů, které uvádějí frekvenci dochovaných horoskopů podle století in *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*, s. 6-7.

⁸⁷ Obecně známé spisy, které jsou mylně připisovány uvedenému autorovi. Nejčastěji se používá jako evangelické označení knih, které nebyly začleněny do katolického kánonu Bible a které se v katolickém názvosloví označují jako apokryfy. RS

Během helénistického období se výraz „chaldejský“ (*Chaldaios*) začal široce používat k označení astrologů nebo astrologické profese obecně. Slovo se původně používalo jako označení pro geografickou oblast v Mezopotámii nebo etnickou skupinu, která tam vznikla.⁸⁸ Později se to začalo používat k označení třídy kněží z Mezopotámie, o kterých se předpokládalo, že se specializují na věštění a astrologii; nakonec, od prvního století našeho letopočtu, se z velké části stal obecným termínem používaným k označení všech astrologů. Abychom uvedli příklad, ve druhém století našeho letopočtu používá Sextus Empiricus tento termín během své kritiky astrologie:

*„vytváření nativit, které Chaldejci zkrášlují nejvznešenějšími tituly, označující se jako „matematici“ (mathēmatikoi) a „astrologové“ (astrologoi).“*⁸⁹

Také ve druhém století Aulus Gellius podobně odkazuje na „ty, kteří si říkají ‚Chaldejci‘ (*Chaldaei*) nebo ‚tvůrci nativit‘ (*genethliaci*).“⁹⁰ Rozšířené používání termínu pro astrology s sebou neslo implikace, že kořeny astrologie lze vysledovat až do Mezopotámie, nebo že to bylo něco, co bylo přinejmenším původně spojováno s mezopotamskými kněžími. V menší míře pravděpodobně existovaly podobné konotace, které byly základem použití označení *magi* v *Matoušově evangeliu* (první století n. l.), jehož bylo využito v křesťanském příběhu narození k označení skupiny astrologů z Východu (tj. Mezopotámie či Persie), kteří cestovali za Ježíšem, poté, co byli svědky jakéhosi astrologického seřazení, které si vyložili jako znamení jeho příchodu.⁹¹

Na druhém konci spektra, historik z poloviny prvního století př. n. l. Diodóros Sicilský (asi 60–30 př. n. l.) ve svém zpracování dějin Egypta nejprve spojuje znalosti astrologie, věštění a předpovědi budoucnosti s egyptskými kněžími.⁹² Říká, že Egyptané tvrdili, že jako první vyvinuli astrologii:

*„Thébané [z Egypta] říkají, že jsou nejstarší ze všech lidí a první lidé, mezi nimiž byla objevena filozofie a exaktní věda o hvězdách (astrologia), neboť jejich země jim umožňuje pozorovat vzestupy a západy hvězd zřetelněji než ostatní.“*⁹³

⁸⁸ Většinu této diskuse, viz Rochberg, *New Evidence for the History of Astrology*, s. 115.

⁸⁹ Sextus Empiricus, *Against the Professors*, 5: 2, trans. Bury, s. 323.

⁹⁰ Aulus Gellius, *Attic Nights*, 14: 1, trans. Rolfe, vol. 3, s. 3, upraveno.

⁹¹ Matouš, 2: 1-16. Rozsáhlé pokrytí různých teorií kolem tohoto tématu, viz *The Star of Bethlehem and the Magi*, ed. Barthel a van Kooten.

⁹² Diodorus Siculus, *Library of History*, 1, 73: 4.

⁹³ Diodorus Siculus, *Library of History*, 1, 50: 1, trans. Oldfather, s. 175-77.

Diogenes Laertius učinil podobnou poznámku o Egyptánech kolem třetího století našeho letopočtu, když řekl, že „prohlašovali, že vynalezli geometrii, astrologii (*astrologia*) a aritmetiku.“⁹⁴ Během tohoto období existovala určitá proměnlivost mezi pojmy astrologie a astronomie, což někdy činí nejasným, na co se odkazuje, a to se obvykle vykládá tak, že rozdělení mezi nimi nebylo tehdy tak striktní jako dnes.⁹⁵ Zdá se však, že obecným bodem bylo, že Egyptané se zasloužili o rozvoj obou.

Později v textu Diodóros rozšiřuje svůj dřívější bod a říká, že Egyptané tvrdili, že Mezopotámci se ve skutečnosti naučili astrologii od Egyptanů, spíše než naopak:

„Neboť pozice a uspořádání hvězd stejně jako jejich pohyby byly vždy předmětem pečlivého pozorování mezi Egyptany; uchovávali dodnes záznamy o každé z těchto hvězd po neuvěřitelný počet let, tento předmět studia mezi nimi horlivě uchovávali od starověku a také s největší horlivostí pozorovali pohyby, oběžné dráhy a zastavení planet, stejně jako vlivy každé z nich na vznik všeho živého – dobré nebo zlé účinky, jmenovitě, jichž jsou příčinou. [...] A podle nich se Babylonští Chaldejci, jako kolonisté z Egypta, těší slávě, kterou mají ve své astrologii, protože se této vědě naučili od egyptských kněží.“⁹⁶

Později, když se Diodóros zabývá historií Mezopotámie, hovoří o Chaldejcích, které považuje za babylonské kněze, kteří mají zkušenosti s astrologií a věštěním.⁹⁷ Pokračuje v diskusi o jejich odborných znalostech v astrologii a říká, že astrologové z této oblasti také dělají skvělá tvrzení o starobylosti své tradice:

---

⁹⁴ Diogenes Laertius, *Lives of Eminent Philosophers*, 1: 11, trans. Hicks, vol. 1, s. 13.

⁹⁵ I když to platí zejména v dřívějších obdobích, zejména v Mezopotámii, tento bod je v některých současných diskusích někdy přeháněn, aby se zdálo, jako by mezi astronomií a astrologií v průběhu řecko-římského období neexistoval žádný rozdíl. Částečně se to zdá, jako by šlo jen o jazykovou otázku v řeckých a latinských textech kvůli nedostatečné standardizaci, jaký termín použít pro astrologii a astronomii, možná částečně odvozený z dřívějších období, kdy byl rozdíl rozmazanější, ale to nutně neznamená, že v klasickém starověku nebyl mezi těmito dvěma na západě absolutně žádný rozdíl. Baigent poukazuje na to, že nepřátelství některých raných řeckých astronomů, jako byl Eudoxus, vůči astrologii, když byla poprvé importována na západ, naznačuje, že mezi Řeky již existovalo větší rozdělení mezi astronomií a astrologií, než tomu bylo v dřívější mezopotamské tradici (*From the Omens of Babylon*, s. 178). I když je pravda, že někdy vidíme jednotlivce, jako je Ptolemaios praktikující astronomii a astrologii vedle sebe, ne každý klasický astronom nutně věřil nebo praktikoval astrologii, a ne každý astrolog byl nutně vysoce zručný v komplexní teorii a praxi matematické astronomie.

⁹⁶ Diodorus Siculus, *Library of History*, 1, 81: 4-6, trans. Oldfather, s. 277-279.

⁹⁷ Diodorus Siculus, *Library of History*, 2, 24: 2.

„Tento bod však může člověk vhodně tvrdit, neboť Chaldejci mají ze všech lidí největší znalosti astrologie, a že jejímu studiu věnovali největší pečlivost. Ale co do počtu let, které Chaldejci podle svých výpovědí strávili na historii o tělesech vesmíru, tomu člověk jen stěží uvěří; počítají totiž s tím, že od Alexandrova přechodu do Asie uplynulo čtyři sta sedmdesát tři tisíc let od doby, kdy začali v raných dobách pozorovat hvězdy.“⁹⁸

V druhé polovině prvního století n. l. Plinius starší hlásil, že mezopotamským astrální vědám byl připisován nějaký podobně přitažený počet let, tentokrát s jedním z tvrzení, které potenciálně pocházelo od samotného Béróssose:

„Na straně druhé, Epigenes, autorita prvního stupně, učí, že Babyloňané měli astronomická pozorování po dobu 730 000 let napsaná na pálených cihlách; a ti, kteří dávají nejkratší období, Béróssos a Critodemus, činí 490 000 let.“⁹⁹

Zdá se, že se jiní autoři pokoušejí vypořádat s konkurenčními tvrzeními pocházejícími z každé z těchto tradic tím, že jednoduše uznávají obě. Například na počátku čtvrtého století našeho letopočtu filozof Iamblichus jednoduše poznamenává, že „teorie o nebeských tělesech jsou některými společně odkazovány na Egyptany a Chaldejce.“¹⁰⁰ Podobně astrolog z konce prvního století, Dorotheus ze Sidonu, říká, že hodně cestoval po Egyptě a Mezopotámii a sbíral informace od některých předních astrologických autorit v těchto dvou oblastech, aby mohl sestavit své pojednání o astrologii.¹⁰¹ I když není jasné, zda je toto Dorotheovo tvrzení pravdivé, nebo je jen užito k rétorickým účelům, znamená to, že helénističtí astrologové si byli vědomi dlouhých tradic astrologie, které zdělili po Mezopotámii a Egyptě, a v některých případech se je snažili syntetizovat v podstatě novým hybridním přístupem.

---

⁹⁸ Diodorus Siculus, *Library of History*, 2, 31: 8-9, trans. Oldfather, s. 455-457.

⁹⁹ Pliny, *Natural History*, 7, 193, trans. Rackham, s. 637, upraveno.

¹⁰⁰ Iamblichus, *On the Pythagorean Way of Life*, 158, trans. Dillon and Hershbell, s. 175.

¹⁰¹ Dorotheus, *Carmen*, 1,1: 1-5. Srov. 5, 1:1-4.

Legendární zakladatelé a pseudopigrafy

Některé z nejpopulárnějších astrologických textů rané helénistické tradice byly napsány pod pseudonymy, kdy autor záměrně připisoval text legendární, mýtické nebo náboženské postavě z minulosti.¹⁰² To byla běžná praxe ve starověkém světě, zvláště u textů, které se zabývaly tím, co bychom dnes mohli klasifikovat jako „okultní“ záležitosti, jako je astrologie, alchymie nebo magie, ačkoli se to stalo také s filozofickými, náboženskými a lékařskými texty. Žánr falešně připsaných textů je obecně označován jako „pseudoepigraf“.

Zkoumání této praxe je důležité v astrologické tradici, protože mnoho z nejstarších a nejuznávanějších nebo nejvlivnějších textů z helénistického období bylo pseudoepigrafy. Některé byly připisovány mýtickým postavám, jako je Hermes Trismegistos nebo Asklépios, zatímco jiné byly připisovány historickým nebo náboženským postavám, jako je Nechepso, Petosiris, Abraham a Zoroaster.

Přesné důvody, proč je autoři těchto astrologických textů připisovali spíše legendárním postavám, než aby přiznávali své autorství, nejsou známy, ačkoli moderní vědci předložili různé spekulace. Někteří předpokládají, že účelem bylo, aby se texty zdály autoritativnější, a tím jim dali větší hodnotu na intelektuálním trhu, což vedlo k lepšímu oběhu myšlenek a doktrín.¹⁰³ Beck tvrdí, že účelem připojení jmen jako Zoroaster k určitým textům bylo proto, že „udělovalo požadovanou autoritu vzdálené a zjevující moudrosti“. ¹⁰⁴ V podobném duchu Bouché-Leclercq řekl, že pseudoepigraf a související díla jsou přirozeným výsledkem všech věr, které hledají důkazy v tradici a jednoduše vymýšlejí, co nenacházejí.¹⁰⁵

Na druhou stranu by mohlo být lákavé předpokládat, že některá označení náboženských nebo kulturních osobností, jako je Abraham nebo Zoroaster, mohou naznačovat určitý druh kulturního spojení mezi těmito postavami a skutečnými autory textů. Například autor, který svůj astrologický text připsal patriarchovi židovské víry Abrahamovi, byl možná sám Žid. Nebo možná autor

¹⁰² Obsáhle diskutované in Pérez Jiménez, „*Pseudepígrafos de la astrologia griega*“.

¹⁰³ Rudolf, „*Propaganda for Astrology in Aramaic Literature*,“ s. 125. Cramer spekuloval, že astrolog, který psal pod jménem Petosiris, mohl přijmout jméno starověkého velekněze, aby tímto „zvýšil prodej své nové knihy“. Cramer, *Astrology in Roman Law*, s. 17.

¹⁰⁴ Beck, „*Thus Spake Not Zarathustra*“, s. 493.

¹⁰⁵ Bouché-Leclercq, *L'Astrologie grecque*, s. 3, pozn. 1.

textu připisovaného Zoroasterovi měl etnické kořeny v Persii nebo vyznával zoroastriánskou víru.¹⁰⁶

Naneštěstí, je těžké to říci s jistotou. V některých případech se tvrdilo, že tato kulturní připsání měla více společného s lákadlem cizích moudrostí a exoticky znějícími jmény, protože texty samy často neobsahují téměř nic, čím by mohly být spojeny se specifickými náboženskými nebo kulturními tradicemi, které tato jména evokují.¹⁰⁷ Slavný klasicista Arnaldo Momigliano to vyjádřil poněkud otevřeněji:

„Máme-li se uchýlit k zobecnění o osudech orientálního myšlení v helénistickém světě a v jeho římském prodloužení, musíme říci, že množství spisů, které se prohlašovaly za překlady z orientálních jazyků, byly hlavně padělky spisovatelů v řečtině. Co kolovalo v řečtině pod jmény Zoroaster, Hystaspes, Thoth [tj. Hermes], a dokonce i Abraham, bylo jednoduše zfalšováno, ačkoli nepochybně některé spisy obsahovaly špetku „orientálních“ myšlenek v kombinaci s řeckými myšlenkami.“¹⁰⁸

Nicméně, v kontextu některých hermetických pseudoepigrafů, Garth Fowden argumentoval pro měkčí pohled, který stojí za to zde obšírně citovat:

„Je asi nepravděpodobné, že by pseudoepigraf tohoto druhu byl chladnokrevně nebo bez rozdílu „přisuzován“ jen nějaké starověké nebo mytické postavě, aby zvýšila svou autoritu či oběh – třebaže by to mohl tvrdit nepřátelský kritik, jako když Porfyrios tvrdil, že gnostická „kniha Zoroastera“ je zcela falešná a moderní, vymyšlená sektáři, aby zprostředkovala dojem, že doktríny, jichž se rozhodli přidržovat, jsou doktríny starověkého Zoroastera. Spíše by se mělo předpokládat, že v hermetické tradici, stejně jako mezi Pythagorejci a Orfiky, byl nějaký smysl pro kontinuitu inspirace, přičemž každý text přidaný do žánru byl považován za nový projev, který lze docela, ne-li s puntičkářskou přesností, připsat stejnojmennému zakladateli. Jak řekl Iamblichus, protože Hermes byl zdrojem veškerého poznání, bylo přirozené, že mu starověcí egyptští kněží vzdávali hold tím, že mu připisovali své spisy.“

¹⁰⁶ Quack například tvrdí, že některé texty připisované Zoroasterovi mohly být napsány členy perské komunity, která žila v Egyptě po staletí po období Achaimenovců. Quack, *„Les Mages Egyptianisés“*, str. 282.

¹⁰⁷ Beck o tom pojednává v kontextu zoroastriánského pseudoepigrafu in *„Thus Spake Not Zarathustra“*, str. 491-493, i když to málo, co se dochovalo z textu připisovaného Abrahamovi, je pravdivé.

¹⁰⁸ Momigliano, *„The Fault of the Greeks“*, s. 17.

Nemusíme si tedy představovat, že duchovní učitel, který měl ve zvyku rozšiřovat svá díla pod jménem Hermes, bude mít pocit, že zvěčňuje klam, nebo že potřeboval maskovat to, co dělal, jako potenciálně skandální. A skutečně jeho dílo v očích jeho následovníků nabude na váze právě proto, že nebylo pouhým produktem autonomního autorského aktu, ale odráželo sedimentární intelektuální kulturu jeho vlastní a dřívější doby - zkrátka proto, že neusiloval o originalitu.“¹⁰⁹

Tento pohled může být udržitelnější v kontextu pseudoepigrafu výslovně spojeného s hermetickou tradicí, která by zahrnovala astrologické texty připisované Hermu, Asklépiovi, Nechepsovi a Petosirídovi.¹¹⁰ Kam zapadají další pozdější pseudopigrafické texty, jako jsou ty připisované Zoroasterovi nebo Abrahamovi, se jeví jako otevřenější k otázce.

V rané helénistické tradici tedy byl v oběhu soubor technických příruček o astrologii, které byly pozdějšími autory široce citovány a považovány za směrodatné. Mnoho základních technických doktrín, které se rozšířily v helénistické astrologii, lze vysledovat zpět k těmto textům. Naneštěstí, samotné texty se již nedochovaly a pochopení toho, co obsahovaly, můžeme rozvíjet pouze na základě zpráv pozdějších autorů. To zase vedlo k diskuzi o původu helénistické astrologie.

Diskuze o původu helénské astrologie

Nedostatek důkazů, zjevná náhlost jejího výskytu na historické časové ose a systematická povaha některých jejích doktrín vyvolaly mezi některými současnými astrology a akademiky debatu o původu helénistické astrologie. Tato diskuze se v podstatě odvíjí od otázky, zda technické doktríny, které se objevují v rané tradici helénistické astrologie, představují záměrný vynález jedné osoby nebo skupiny lidí v relativně krátkém časovém úseku, možná v průběhu jedné či dvou generací, nebo zda se tyto techniky vyvíjely postupně v průběhu několika staletí během pozdních mezopotámských či egyptských tradic, a k tomuto vývoji zkrátka kvůli ztrátě mnoha textů nemáme úplnou dokumentaci.

---

¹⁰⁹ Fowden, *The Egyptian Hermes*, s. 187.

¹¹⁰ Barton (*Ancient Astrology*, str. 26) vysvětluje, že některé z raných textů, jako jsou texty připisované Nechepsovi a Petosirídovi, jsou „obvykle považovány za hermetické, protože se často říká, že své znalosti získali od Herma“.

Nazývejte to jako „diskuze o postupném vývoji versus náhlé vynálezy“. V této diskuzi existují dva hlavní úhly pohledu a každý má své vlastní jedinečné silné a slabé stránky. Nejprve podám přehled některých hlavních bodů, které vyslovili zastánci na každé straně této diskuze, a poté následují třetí možnosti, která podle mého názoru představuje věrohodnější střední cestu mezi těmito dvěma.

Hypotéza náhlého vynálezu

Zastánci hypotézy náhlého vynálezu obecně zastávají názor, že někde kolem konce druhého nebo začátku prvního století před naším letopočtem nějaká neznámá osoba nebo možná skupina lidí záměrně vynalezla helénistickou astrologii jako druh technického konstruktu. Zatímco zastánci tohoto názoru přiznávají, že v Mezopotámii a Egyptě existovaly dlouhé tradice astrologie, které předcházely helénistické tradici a přispěly k ní konkrétními technikami a doktrínami, obecný názor je takový, že někdo v helénistickém období tyto dřívější tradice v určitém časovém okamžiku záměrně syntetizoval a poté zavedl či vynalezl řadu nových technických, koncepčních a filozofických pojmů, aby vytvořil některé z nejranějších verzí toho, co si dnes spojujeme s helénistickou astrologií.¹¹¹

Hypotéza náhlého vynálezu částečně vychází ze zjevného nesouladu mezi pozdní mezopotamskou a ranou helénistickou tradicí astrologie. I když je jasné, že astrologie se vyvíjela a stávala se komplikovanější v pozdní mezopotamské tradici, zejména se zavedením nativní astrologie a různých konceptů pro čtení nativních horoskopů, v době, kdy se dostáváme k helénistické tradici, se zdá, že dochází k explozi nových technik a doktrín, což zahrnuje velmi propracovaný systém pro interpretaci nativního diagramu, který, jak se zdá, představuje dramatickou expanzi oproti tomu, co můžeme spatřit v dřívějších tradicích. Dvěma největšími novinkami byl koncept dvanácti domů či míst a také doktrína aspektů či konfigurací, z nichž ani jedna se neobjevuje v mezopotamské

---

¹¹¹ Mezi nedávné zastánce hypotézy náhlého vynálezu patří Pingree (*From Astral Omens to Astrology*, s. 26-7), Holden (*A History of Horoscopic Astrology*, s. 12, pozn. 2), a zvláště Schmidt (*The Kepler College Sourcebook*, s. 7-13). Tento názor lze vysledovat ještě dále a zdá se, že je dominantním trendem ve většině akademických erudií za poslední století. Zdá se, že Barton (*Ancient Astrology*, s. 26) to uznal jako převládající názor kolem roku 1994, když řekl: „protože Petosiris a Nechepso jsou nejdůsledněji zobrazováni jako zakladatelé astrologie a citováni pro konkrétní doktríny, většina vědců se shodla, že pod jejich jmény musely kolovat helénistické texty, které představovaly ranou syntézu astrologických doktrín.“

tradici.¹¹² Desítky dalších významných technických koncepcí se objevují poprvé až v helénismu, také tradice, jako je schéma domicilního vládcovství či rozdíl mezi denními a nočními horoskopy, tedy to co je známé jako sekta.

Jednou ze silných stránek hypotézy náhlého vynálezu je skutečnost, že mnozí pozdější astrologičtí autoři zřejmě čerpají z podobného souboru raných zdrojových textů, což někdy vede k tomu, že různí autoři, které oddělují staletí, opakují stejné doktríny a techniky, protože čtou stejný zdroj. Například několik různých autorů cituje stejné texty připisované Hermu a Asklépiovi, jde-li o významy dvanácti domů; stejným způsobem používají různí autoři podobnou techniku pro určení délky života, která byla odvozena z textu od Petosirída. Skutečně se zdá, že existovala sbírka raných textů připisovaných Hermu, Nechepsovi a Petosirídovi, které byly široce čteny a citovány pozdějšími autory, a kdyby některé ze základních technik používaných pozdějšími helénistickými astrology byly poprvé představeny v těchto textech, pak by to představovalo jakýsi náhlý vynález.

Pojem některých raných zdrojových textů, které založily základní koncepty helénistické astrologie, je navíc podpořen tím, co se zdá být vysokým stupněm koherence v některých technických doktrínách. Zdá se, že mnoho technik je navrženo tak, že se integrují nebo zapadají dohromady s jinými technikami, a to do té míry, že se zdá, že určité části helénistické astrologie byly navrženy s ohledem na nějaký druh zastřešujícího technického konstruktu nebo systému. Způsob, jakým *Thema Mundi* propojuje koncepty vládcovství ve znamení, planetárního rodu, sekty a doktríny aspektů, je toho příkladem. Také, abych uvedl jiný příklad, způsob, jakým schéma planetárních radostí spojuje významy domů s konceptem sekty, aspektů, triplicitních vládců a povýšení. Schmidt poukazuje na to, že je nepravděpodobné, že by některé z těchto technik a konstrukcí byly vyvinuty jako výsledek empirických pozorování, ale místo toho se zdá, že byly vynalezeny na základě konkrétních konceptuálních nebo filozofických motivací.¹¹³

---

¹¹² Pingree (*From Astral Omens*, str. 27) uvádí tyto a další koncepty jako součást toho, co považoval za vynalezené ve vývoji helénistické astrologie.

¹¹³ Schmidt, *Kepler College Sourcebook*, s. 10.

James Holden ve své knize *A History of Horoscopic Astrology* z roku 1996 záměrně použil termín „vynálezci“, aby popsal autory nejstarších textů o helénistické astrologii:

„Učenci a „vědci“ z Alexandrie byli zvláště aktivní ve třetím a druhém století [př. n. l.]. Byli mezi nimi i vynálezci západní horoskopické astrologie. Jejich skutečná jména nejsou známa, protože se rozhodli vydávat své knihy pod jmény bohů, králů, hrdinů nebo mudrců minulosti. Jejich knihy jsou ztraceny, kromě roztroušených fragmentů, které zachovali pozdější autoři. Podstatné rysy jejich astrologických teorií nám však byly předány prostřednictvím spisů pozdějších řeckých astrologů.“¹¹⁴

V poznámce pod čarou k pojmu „vynálezci“ Holden obhajoval hypotézu náhlého vynálezu:

„Jeden z mých vážených kolegů má námitky proti slovu „vynálezci“. Poukazuje na to, že řecká horoskopická astrologie, dokonce i ve své podobě na počátku druhého století, byla novým a velmi komplikovaným systémem, a považuje za pochybné, že by jej mohl „vynalézt“ jeden nebo více jedinců najednou. Byl by raději, kdybych řekl, že se v té době „objevila“ horoskopická astrologie. Moje odpověď je, že Eukleidés, který žil snad století před alexandrijskými astrology, napsal prvky geometrie v ucelené a téměř dokonalé formě, a pokud by to dokázal všechno najednou, zdá se, že neexistuje žádný důvod, proč by někteří pozdější Alexandrijci nebo možná dvě jejich generace nemohli vytvořit horoskopickou astrologii.“¹¹⁵

Z našeho úhlu pohledu tedy argument náhlého vynálezu vysvětluje, proč se zdá, že se tento nový systém astrologie objevil poněkud náhle kolem prvního století před naším letopočtem.

---

¹¹⁴ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 12.

¹¹⁵ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 12, pozn. 2.

Argument postupného vývoje

Nedávno se objevil opačný trend, který zpochybnil hypotézu náhlého vynálezu a místo toho obhajoval to, co nazývám „argumentem postupného rozvoje“.¹¹⁶ Zastánci argumentu postupného vývoje obecně tvrdí, že (1) existovala velká rozmanitost v technikách a/nebo filozofiích spojených s helénistickou astrologií, čímž negují myšlenku, že by to všechno mohlo pocházet z jediného zdroje nebo souboru zdrojů, a (2) protože mnoho základních technik a konceptů má původ v dřívějších mezopotámských a egyptských tradicích, mnoho dalších technik, které poprvé vidíme pouze v helénistické tradici, mohlo vzniknout dříve, a zdánlivá náhlost jejich zavedení je pouze důsledkem ztráty mnoha textů z posledních několika století před naším letopočtem.

Síla argumentace o postupném rozvoji spočívá v tom, že existuje dostatek důkazů o pokračujících tradicích astrologie v Mezopotámii a Egyptě po stovky let předcházejících helénistické tradici a je jasné, že helénistická astrologie představuje pokračování mnoha technik, koncepcí a filozofických představ, které se vyskytovaly již v dřívějších tradicích. Víme, že astrologie byla v mezopotamské tradici ve stoletích před příchodem helénistické astrologie stále složitější a do jisté míry se techniky, které byly vyvinuty v helénistickém období, jeví jako logické rozšíření některých dřívějších myšlenek a konceptů.

Jedním z hlavních problémů, na který zastánci postupného rozvoje upozorňují, je to, že jsme ztratili mnoho textů z posledních tří století př. n. l., že si nelze být ničím z tohoto období jisti. Zejména nemáme mnoho astrologických příruček z pozdní mezopotamské tradice, které by nám řekly, jak by astrolog interpretoval horoskop narození. I když máme nějaké horoskopy narození, které se dochovaly z tohoto období, obvykle neobsahují příliš obsáhlá vymezení, pravděpodobně proto, že tyto informace by byly předány ústně či osobně, jak tomu bylo v helénistické tradici a je tomu tak dodnes.

Navíc, zatímco různé texty, které tvoří helénistickou tradici, mají mnoho společného, mezi různými technikami (a astrologií) během tohoto období stále

---

¹¹⁶ Hlavními zastánci argumentu o postupném vývoji v tomto okamžiku jsou Robert Hand, Nicholas Campion (*A History of Western Astrology*, sv. 1, str. 203-223), a Greenbaum a Ross (*"The Role of Egypt,"* s. 146-182). Handův argument byl nastíněn ve speciální večerní přednášce na sympoziu Kepler College dne 16. dubna 2005 v Seattlu, Washington. Argument se dosud neobjevil v tisku, i když jsem se toho večera osobně zúčastnil a udělal jsem si rozsáhlé poznámky z nahrávky.

existuje poměrně velká rozmanitost. Zatímco zastánci náhlých vynálezů mají tendenci tvrdit, že v helénistické tradici bylo více soudržnosti nebo konzistence, zejména z technického hlediska, zastánci postupného vývoje mají tendenci argumentovat, že existovala větší rozmanitost. Campion zejména poukazuje na to, že existovalo velké spektrum různých filozofických a náboženských postojů zastánců astrologie ve starověkém světě, stejně jako různé náboženské školy, které různými způsoby začlenily astrologii do svých systémů víry, což je podle něj důkaz proti jedinečnému vynálezu.¹¹⁷ Greenbaum a Ross kladou důraz na oblasti technické rozmanitosti.¹¹⁸ Právě toto vnímání rozmanitosti jak v technikách, tak ve filozofii helénistické astrologie vede zastánce tohoto názoru k tvrzení, že helénistická astrologie se musela vyvíjet postupně a organicky po delší časové období.

Podle argumentu o postupném vývoji tak helénistická tradice jednoduše představuje konečný výsledek staletí vývoje a experimentování v dřívějších mezopotámských a egyptských tradicích, a na historické časové ose se objevuje jen náhle z našeho výhodného místa, a to kvůli ztrátě mnoha textů z tohoto období.

Výhody a nevýhody obou stran

Jedná se o pokračující diskuzi, která musí být ještě vyřešena, a ve skutečnosti nemusí být nikdy zcela vyřešena, ale je důležité si ji uvědomit a zamyslet se nad ní, protože může mít vážné důsledky pro způsob, jakým přistupujeme ke studiu a rekonstrukci helénistické astrologie, stejně jako k astrologii obecně.

Můj osobní názor je, že zaujmout extrémní postoj na obou stranách argumentu je problematické, protože je třeba uvést dobré body pro obě strany a na každé z nich je mnoho pravdivého. Navíc se zdá, jako by obhájci na obou stranách měli tendenci své argumenty zveličovat. Zastánci hypotézy náhlého vynálezu mají tendenci zveličovat míru konzistence nebo jednoty v rámci helénistické tradice, zatímco zastánci argumentu postupného vývoje mají tendenci zveličovat rozsah její rozmanitosti a nesoudržnosti. Na straně náhlého vynálezu vedlo trvání některých na rekonstrukci hypotetického „originálního“

---

¹¹⁷ Campion, *A History of Western Astrology*, vol. 1, s. 223.

¹¹⁸ Greenbaum and Ross, „*The Role of Egypt*,“ s. 149-150.

systému k některým radikálním krokům při rekonstrukci a interpretaci určitých textů, které je někdy vedly k tomu, že z textu, který je možná nikdy neobsahoval, vyvodily nebo vymyslely složité doktríny. Na druhé straně spektra je zveličováno trvání některých zastánců postupného rozvoje na naprosté různorodosti a naprosté nesoudržnosti helénské tradice, a pokud zůstane bez kontroly, mohlo by to vést k tomu, že by výzkumníci přehlíželi nebo ignorovali některé důležité koncepční souvislosti a spojení mezi různými starověkými prameny, které ve skutečnosti existují.

V jistém ohledu se tato debata podobá debatě, která se mezi historiky objevuje nad tím, zda byla Aristotelova filozofie zcela rozpracována před tím, než začal psát, a zda zůstala konzistentní v celém jeho díle, nebo zda jeho myšlenky rostly a měnily se v průběhu jeho života a mohly být rozděleny do různých etap. Daniel W. Graham nastínil argument takto:

„Unitáři na Aristotela pohlíží tak, že má jednotný systém, který je úkolem tlumočnicků rekonstruovat, harmonizovat zjevné rozpory. Vývojáři se pokoušejí vysledovat růst Aristotelova myšlení a vidí konflikty jako důkaz různých časových vrstev, z nichž lze rekonstruovat fáze vývoje. Zaznamenali jsme problémy v obou pohledech: vývojáři mají tendenci fragmentovat Aristotelovy myšlenky, zatímco unitáři se snaží příliš mnoho usmířit.“¹¹⁹

Z hlediska helénistické astrologické tradice se nakonec zdá, že pravda záležitosti leží někde mezi dvěma extrémními názory, které byly nastíněny výše. V následujícím textu bych rád nastínil to, co si myslím, že představuje střední cestu mezi těmito dvěma pozicemi a co se zdá být nejpravděpodobnějším scénářem pro vývoj helénistické astrologie.

Vývoj helénské astrologie

Je zřejmé, že v mezopotamské a egyptské tradici docházelo k postupnému rozvoji astrologie, který probíhal v průběhu mnoha staletí, přičemž doktríny byly stále složitější. Koncept nativní astrologie a uvedení zvěrokruhu dostáváme především od Mezopotámců. Z egyptské tradice dostáváme dekany a zaměření na denní rotaci, s tím související koncept stoupajících a kulminujících planet, což působí jako předstupeň rozvoje domů či

---

¹¹⁹ Graham, *Aristotle's Two Systems*, s. 290-1.

míst. Právě fúze těchto dvou různých referenčních systémů, zvěrokruhu se zaměřením na ekliptiku, a dekanů se zaměřením na denní rotaci, umožnila rozvoj helénistické astrologie.

Víme, že toto splynutí začalo probíhat již nejméně v roce 200 př. n. l., kdy vidíme, jak se zvěrokruh a dekany začínají objevovat společně na vyobrazeních v egyptských chrámech a hrobkách, přičemž dekany se v samotném zvěrokruhu stávají desetistupňovými rozděleními. Mezopotamské texty o mundánní astrologii byly již od roku 500 př. n. l. překládány a přizpůsobovány geografickému a politickému prostředí Egypta a zhruba do roku 200 př. n. l., načež se studenti Béróssose a další praktikující mezopotamské astrologie vydali do Alexandrie, kde importovali koncept a praxi nativní astrologie.

Někde kolem tohoto bodu mohl být složen tajemný text o dekanech známý jako *Salmeschiniaka*. V některých pramenech je uváděn jako příklad typu astrologie praktikované egyptským kněžstvem a zmiňují jej Porfyrios a Iamblichus v souvislosti s egyptským knězem jménem Chaeremon, který žil v prvním století n. l.¹²⁰ Fragment tohoto textu, který zachoval Héfaištión Thébský, nám může poskytnout některé důležité poznatky o tom, jak vypadala praxe astrologie v Egyptě před prvním stoletím:

„A je třeba také prozkoumat dekany, protože první dekan Ukazatele hodin pojednává o narození; 28. od Ukazatele hodin, který brzy kulminuje, pojednává o obživě; 25., který kulminuje v poledne, pojednává o nemocech; [1]9., který vychází pozdě na východě, pojednává o zranění; 17., který vychází na západě, pojednává o manželství a manželkách; 8., dveře Hádu, pojednává o dětech, dekan v podzemním [úhlu] pojednává o smrti. To jsou místa, která staří Egyptané používali v každém narození.“¹²¹

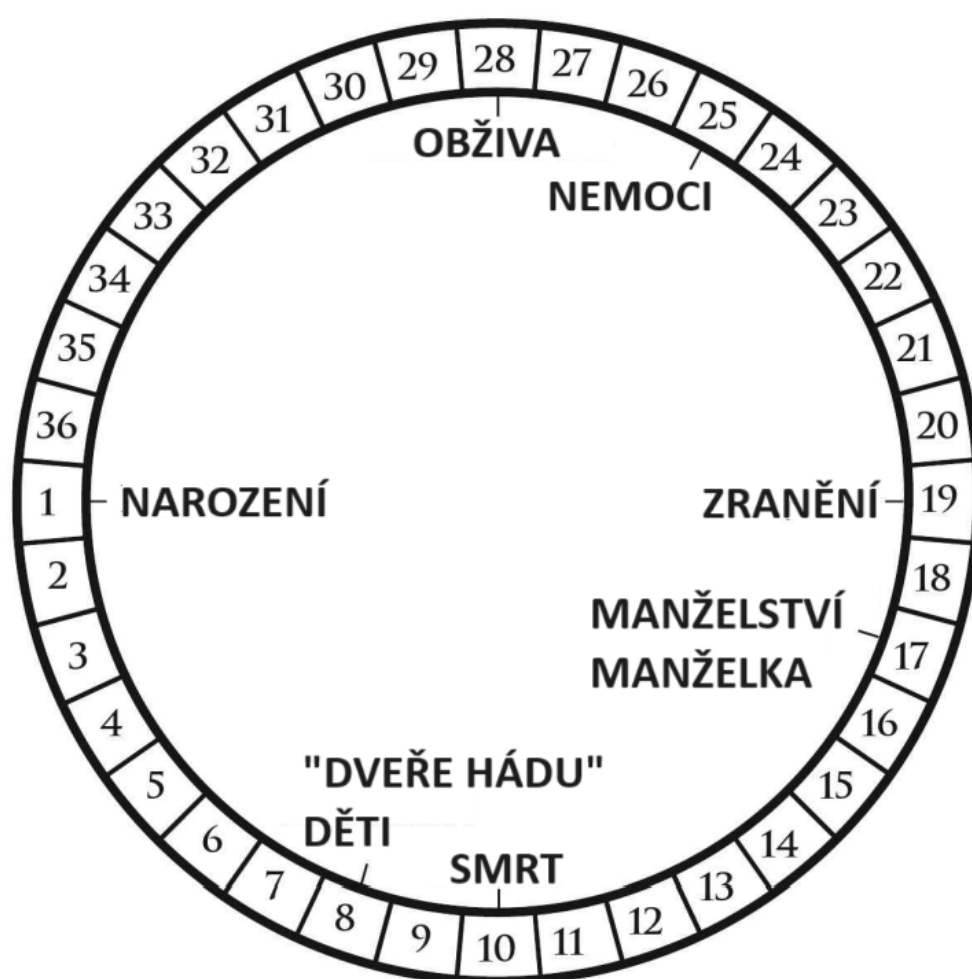
Pokud je tento fragment skutečně raný, což si myslím, že ano, pak jsou tři důležité body, které si z něj můžeme vzít o stavu egyptské astrologie kolem druhého století před naším letopočtem. Za prvé ukazuje, že Egyptané používali vycházející dekan jako Ascendent či Ukazatel hodin (*hōroskopos*), a pak

---

¹²⁰ Dochované fragmenty a svědectví Chaeremonova díla, viz Van der Horst, *Chaeremon*. Fragmenty zabývající se Salmeschiniakou, viz F5 a F9, cit in Porphyry, *Letter to Anebo*, 2: 12-13, a Iamblichus, *On the Mysteries*, 8: 4. V posledním fragmentu Iamblichus říká, že Salmeschiniaka obsahuje „pouze velmi malou část hermetického systému“ (překl. Van der Horst, str. 17).

¹²¹ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 18: 75-6, trans. Schmidt, s. 66, mírně upraveno.

připisovali významy ostatním dekanům v závislosti na tom, kde padly vzhledem k vycházejícímu dekanu. Využití dekanů tímto způsobem tak působí jako přímý koncepční předstupeň pozdější zástavby dvanácti domů či míst. Za druhé, tento fragment ukazuje, že Egypťané již používali to, co by odpovídalo čtyřem úhlům v pozdějších tradicích, což jsou v tomto kontextu vycházející, kulminující, zapadající a anti-kulminující dekany. To znamená, že použití těchto čtyř sektorů pravděpodobně vzniklo před rozvojem doktríny dvanácti domů a významů, které byly těmto sektorům připisovány, takže použití čtyř úhlů bylo jakýmsi mezistupněm mezi tradicemi.¹²²

Významy dekanů podle Salmeschiniaky

¹²² Domnívám se, že pro to můžeme najít další důkazy v elekčním materiálu u astrologa z prvního století, Dorothea ze Sidonu, jehož kniha o elekční astrologii, zdá se, čerpá z tradice, v níž je většina pravidel navržena pouze tak, aby zohledňovala čtyři úhlová místa. Dorotheus tvrdil, že čerpal z egyptské i mezopotamské tradice, takže není jasné, z jaké tradice tato elekční pravidla pocházejí, ale zdá se, že to potvrzuje etapu v dějinách astrologie, kdy byly použity pouze čtyři úhly. Viz Dorotheus, *Carmen*, 5, a Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3.

Někdy kolem počátku druhého století př. n. l. matematik a astronom jménem Hypsikles z Alexandrie napsal krátkou práci s názvem *O vzestupech (Anaforikos)*, ve které ukázal, jak vypočítat doby vzestupu znamení zvěrokruhu.¹²³ To bylo důležité, protože to byla první práce v řečtině, která usnadnila výpočet vycházejícího znamení a stupně, který se později stal známým jako Ascendent nebo Ukazatel hodin, a pozdější astrologové čerpali z Hypsiklova díla jako zdroje pro své výpočty po celá staletí.¹²⁴

Je to také první dochovaný řecký zdroj, který rozděluje kruh znamení zvěrokruhu na 360 částí nebo stupňů, což je obvykle považováno za znamení, že Hypsikles čerpal z mezopotámských zdrojů, kde to bylo dlouho běžnou praxí.¹²⁵ Zdá se, že zveřejnění tohoto textu znamená důležitý zlom v dějinách astrologie, protože nedlouho po Hypsiklových dobách začali astrologové pravidelně vypočítávat vycházející znamení zvěrokruhu v okamžiku narození člověka a používat jej jako základ pro výpočet systému dvanácti „domů“ nebo „míst“. Tímto způsobem mohla Hypsiklova práce působit jako nezbytný předchůdce pro rozvoj horoskopické astrologie, což nám pomáhá zúžit přibližný časový rámec, ve kterém byla praktikována.

Linie Hermes, Asklépios a Nechepso-Petosiris

Zdá se, že někde kolem druhé poloviny druhého století před naším letopočtem nebo na počátku prvního století před naším letopočtem byl v Egyptě napsán soubor neuvěřitelně důležitých a vlivných astrologických textů. Tyto texty byly tak důležité, že se staly mytologizovanými v některých vyprávěních o původu helénistické astrologie pozdějšími astrology.

Nejméně dva z našich starověkých zdrojů popisují historii helénistické astrologie tím, že její vytvoření připisují mudrci jménem Hermes Trismegistus. Podle této legendy napsal Hermes jakýsi bazální text, který tvořil základ tohoto systému, nebo možná jeho evoluce ze systému astrologie, který byl zděděn od

---

¹²³ Upraveno in Hypsicles, *Hypsikles: Die Aufgangszeiten der Gestirne*, ed. de Falco and Krause. Překlad a komentář, viz Montelle, *“The Anaphoricus of Hypsicles of Alexandria”*. Montelle předběžně datuje období činnosti do doby kolem roku cca 190 př. n. l., zatímco jiní ho obvykle považují za působícího někdy kolem první čtvrtiny nebo první poloviny druhého století.

¹²⁴ Výslovně je citován in Valens, *Anthology*, 3, 13:5. Jinde jsou hodnoty uvedené pro časy vzestupu znamení in Paulus, *Introduction*, 2, stejné jako u Hypsikla. Pavel Alexandrijský připisuje tyto hodnoty „Egyptánům“, což pravděpodobně znamená Nechepso a Petosiris.

¹²⁵ Evans, *The History and Practice of Ancient Astronomy*, s. 124.

Babyloňanů a Egyptanů. Systém byl poté předán další postavě jménem Asklépios, a poté dvěma dalším klíčovým postavám jménem Nechepso a Petosiris, a poté dalším vykladačům. Toto historické vyprávění se zdá být připojeno k astrologickému schématu datovanému do druhého století našeho letopočtu:

„Tím, že jsme v mnoha knihách zkoumali, jak nám ji předali moudří starověcí předkové, tedy Chaldejci, a Petosiris a zejména král Nechepso, stejně jako si také zakládali na našem vládcu Hermu spolu s Asklépiem,¹²⁶ synem Héfaista – v souladu s časem, který jsem dostal pro první rok vládce Antonia Caesara.“¹²⁷

Podobnou zprávu podává astrolog ze čtvrtého století Firmicus Maternus:

„Zapsali jsme do těchto knih všechny věci, které Hermes a Hanubius předali Asklépiovi; kterou Petosiris a Nechepso vysvětlili; kterou napsali Abraham, Orfeus a Critodemus a všichni ostatní znalí tohoto umění.“¹²⁸

Anonymní astrolog, který v roce 379 napsal knihu o stálicích, obvykle označovanou jako *Anonym z roku 379*, si byl vědom mezopotamského původu této tradice, a pro zvláštní zmínku dokonce vyzdvihuje Béróssose, ačkoli se také zmiňuje o egyptském příspěvku, přičemž za původce, jak se zdá, považuje Herma, Nechepsa a Petosirída:

„Babyloňané a Chaldejci byli tedy téměř prvními, kdo objevili znalost jevů, jak jsme znali od našich předků. Pro Apollonia píší Myndion a Artemidorus [mezera]. A Béróssos a další o nich psali [fixní hvězdy]. A předkové našich Egyptanů je měli na paměti a předpovídali o nich, z nichž Hermes jako první vzešel a napsal ve svých kosmických předpovědích o každoročním vzestupu Síria, a Nechao a Cerasphorus a Petosiris a Nechepso a někteří další o nich psali

¹²⁶ Je zde ještě přídomek „*Imouthos*“. Imhotep? RS

¹²⁷ Anonymní fragment papyru z CCAG, 8, 4, str. 95 (Papyrus Paris 19b, sl. I, 2-6 = Riess, „*Nechepsonis et Petosiridis*,“ test. 6), překl. Schmidt, *Kepler College Sourcebook*, s. 5, mírně upraveno. Alternativní překlad, spolu s řeckým horoskopem, který prohlášení předcházelo, viz Neugebauer a Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, č. 137c, s. 42.

¹²⁸ Firmicus, *Mathesis*, 4, proem: 5 (= Riess, „*Nechepsonis et Petosiridis*,“ test. 7), překl. Bram, s. 118, upraveno. Jméno „*Hanubius*“ navrhl jeden z prvních editorů jako výklad jinak nic neříkajícího výrazu „*einhnus vix*“, který je uveden v rukopisech. Někteří spekulovali, že odkazuje na egyptského boha Anubise, jiní se ji pokoušeli spojit s pozdějším astrologickým autorem jménem Anubio. Heilen o tomto problému diskutuje a dává docela dobrý důvod argumentovat, že se nejedná o odkaz na astrologa Anubia in „*Anubio Reconsidered*“, str. 140-41. Jinde Heilen cituje Joachima Quacka, který navrhl, že text by měl znít „*Chmifis*“, s odkazem na *Kneph/Kmeph* (Heilen, „*Some Metrical Fragments*“, str. 51).

*v jiné oblasti, a zejména Timaeus a Asclation. A ti, kteří se narodili později, jsou těmto kompilátorům zavázáni.*¹²⁹

A konečně, na počátku prvního století n. l. mohl podobný historický příběh zopakovat astrolog Marcus Manilius s narážkou na Herma, Nechepsa a Petosirída, i když je to poněkud zastřeno tím, že své astrologické dílo napsal formou básně:

*„Ty, Bože Cyllene [tj. Hermes], jsi prvním zakladatelem této velké a svaté vědy; skrze Tebe člověk získal hlubší znalosti o obloze – o souhvězdích, jménech a chodech znamení, jejich významu a vlivech... Navíc příroda nabídla svou pomoc a sama se otevřela a rozhodla se jako první inspirovat ty krále, jejichž mysl sahala do výšin hraničících s nebesy, krále, kteří civilizovali divošské národy pod východním nebem, kde se hvězdy vracejí k pohledu a vznášejí se nad městy snědých národů. Potom kněží, kteří celý svůj život přinášeli oběti v chrámech a byli vybráni, aby vyjadřovali lidovou modlitbu zajištěnou svou oddaností Božímu soucitu; jejich čistá mysl byla zapálena samotnou přítomností mocného božstva a Bůh nebes přivedl své služebníky k poznání nebe a odhalil jim jeho tajemství. Byli to muži, kteří založili naši ušlechtilou vědu a byli prvními, kteří svým uměním rozeznali osudy závislé na putujících hvězdách.*¹³⁰

V řecké mytologii se o Hermu říkalo, že se narodil na hoře Cyllene (Kyllini),¹³¹ a tak odkaz na Cyllene je odkazem na Herma. Existuje však určitý spor o to, kdo jsou králové a kněží. Goold, překladatel této pasáže, si myslí, že králi jsou Zoroaster a Belus, zatímco kněží jsou Nechepso a Petosiris.¹³² Vzhledem k obecné helénistické víře, že Nechepso byl král, se zdá pravděpodobnější, že Nechepso je primární autorita zmiňovaná ve výroku o králích, zatímco je možné, že Petosiris je jedním z kněží.¹³³ Zdá se tedy, že Manilius opakuje stejné vyprávění o původu helénistické astrologie jako jiné zdroje, zejména tehdy, když vytvoření tradice připisuje Hermu.

Zatímco tyto linie zpočátku vypadají, jako by byly jednoduše založeny na jakési mytologii, ukázalo se, že ve skutečnosti mohou odkazovat na soubor

¹²⁹ Anonymous of 379, *Fixed Stars*, s. 204: 13-22, trans. Schmidt, s. 10.

¹³⁰ Manilius, *Astronomica*, trans. Goold, 1: 30-52.

¹³¹ Má vlastní závorka. RS

¹³² Manilius, *Astronomica*, trans. Goold, s. 9, pozn. a, c.

¹³³ Viz diskuse in Volk, *Manilius and his Intellectual Background*, s. 68-70.

vzájemně souvisejících textů, které byly v oběhu v nejranějších vrstvách helénistické astrologické tradice. Jeden z nejstarších datovatelných řeckých astrologických textů, které se dochovaly, je Thrasyillovo shrnutí *Pinax*,¹³⁴ což naznačuje, že Nechepso, Petosiris a Hermes Trismegistus byli jedinými citovanými zdroji. Navíc je citoval pro konkrétní technické doktríny a názory, evidentně z textů, které nesly jejich jména. Podobně další raný text, který může pocházet z prvního století n. l., shrnutí knihy definic od Antiocha Athénského, naznačuje, že jako autority citoval pouze Nechepsa, Petosirída, Herma a Timaia. Antiochos tyto autory opět necituje jako mýtické postavy; spíše každému z nich přisuzuje specifické technické doktríny.

Zdá se, že důvodem toho je, že existoval soubor pseudoepigrafických příruček o astrologii, které byly připisovány těmto autorům a které obsahovaly a potenciálně zaváděly některé z těch, které se staly v helénistické astrologii stěžejními doktrínami. Když říkám „základní doktríny“, mám na mysli koncepty a techniky, které byly důležité nebo ústřední v helénistické astrologii, ale také odlišné od toho, co bylo praktikováno v dřívějších tradicích, což představuje vývoj astrologie z mezopotamské a egyptské tradice.

Zdá se, že text připisovaný Hermu mohl být prvním, kdo představil koncept dvanácti míst, který byl ve starověku známý jako *dōdekatopos* („systém „dvanácti míst“) nebo *dōdekatropos* („dvanáct-otočení“). To zahrnuje identifikaci vycházejícího znamení a následné přiřazení témat ke každému znamení v pořadí zvěrokruhu pomocí toho, co moderní astrologové nazývají systémem domu přes celá znamení. Thrasyllus cituje Hermův text pro specifický soubor významů pro dvanáct míst, což se zdá být základní formou významů, které se staly běžnými u pozdějších autorů.¹³⁵ Některé z těchto významů se shodují s významy pro určité sektory uvedené v *Salmeschiniace*, jako je přiřazení obživě (*bios*) kulminačnímu znamení, zatímco jiné byly přeskupeny menšími nebo někdy většími způsoby. Například v *Salmeschiniace* bylo manželství přiřazeno k sedmnáctému dekanu, který by spadal do šestého celoznakového domu, ale Hermes přesouvá téma manželství do sedmého domu. *Salmeschiniaka* spojuje zranění s oblastí, která by se shodovala se sedmým domem, a smrt se čtvrtým domem, zatímco Hermes přesunuje zranění

¹³⁴ Odkaz na stůl či tabuli, pomocí čehož se vytvářel horoskop. RS

¹³⁵ Thrasyllus, *Summary*, s. 101: 16-31.

do šestého a smrt do sedmého. Ať už byl vztah mezi *Salmeschiniakou* a Hermovým textem jakýkoliv, zdá se, jako by Hermův text převzal základní myšlenku o přiřazení témat či oblastí života na základě toho, kde padla oblast v diurnální rotaci, a pak vytvořil nový a propracovaný přístup založený na jedinečném souboru vnitřního uvažování.

V Hermově textu, jak jej citoval Thrasyllus, najdeme také první zmínky o jménech, která byla spojena s každým z míst, která se mezi pozdějšími autory stala běžnou; například nazýváme první místo Kormidlem, páté, Dobrého Štěstí, jedenácté, Dobrého Ducha a dvanácté Špatného Ducha. Tato jména souvisela s důležitým schématem známým jako planetární radosti. Toto je pravděpodobně nejstarší datovatelný nepřímý odkaz na schéma planetárních radostí, což naznačuje, že samotné schéma mohlo být také poprvé představeno v Hermově textu.

V určitém okamžiku po Hermově textu existovalo další rané pseudopigrafické dílo, které jeho autor připisoval Asklépiovi.¹³⁶ Stejně jako Hermův text, zdá se, že i tento text se primárně zabýval významy nebo indikacemi míst. Zdá se však, že jeho účelem bylo zavést upravenou nebo dodatečnou sadu významů pouze pro prvních osm míst, která se stala známou jako *oktatopos* (systém „osmi témat“) nebo *oktatropos* („osm-otočení“). V některých případech Asklépiův text změnil umístění určitých významů z Hermova textu, například tím, že přesunul smrt ze sedmého místa na osmé místo. V jiných případech Asklépiův text ponechává některé Hermovy významy, aniž by je modifikoval, jako je spojování šestého místa se zraněním. Schmidt poukazuje na to, že Asklépiův text je jedinečný v přiřazování rodinných příslušníků k místům, která v Hermově textu do značné míry chyběla, což možná naznačuje část motivace pro toto druhé dílo, které pokrývá pouze prvních osm míst.¹³⁷ Jinde poznamenává, že pozdější seznamy významů míst představují sloučení nebo syntézu Hermova a Asklépiova systému, i když se původně zdá, že byly představeny odděleně.¹³⁸

---

¹³⁶ Úplný soubor citací naleznete v pozdějších částech o Asklépiovi a *oktatropos*.

¹³⁷ Schmidt, *Definitions and Foundations*, s. 309.

¹³⁸ Schmidt, *Kepler College Sourcebook*, s. 77. Například in Thrasyllus, *Summary*, str. 77. 101: 3-30 je nejprve prezentován *oktatropos* a poté *dōdekatropos*. Ale pak v pozdějších zdrojích, jako je Valens, *Anthology*, 4, 12: 1-2, jsou významy z každého systému smíchány do jediného popisu.

Konečně, někdy po textech Herma a Asklépie, byla napsána další sada raných textů, které byly připisovány Nechepsovi a Petosirídovi. Tito dva autoři jsou obvykle uváděni společně jako dvojice, i když někdy jsou jim jednotlivá díla připisována samostatně. Ať už byl jejich vztah jakýkoli, díla jim připisovaná se nepochybně stala nejvlivnějšími a široce citovanými astrologickými texty ve starověku. Zdá se, že pokryly širokou škálu témat, ale nejdůležitější pro naše účely je doktrína *Thema Mundi* – horoskopu narození světa –, což jim připisuje Firmicus Maternus.¹³⁹ *Thema Mundi* tvoří koncepční zdůvodnění pro přiřazení planetárních domicilů znamením zvěrokruhu a poskytuje část zdůvodnění kvalit aspektů.

Zdá se tedy, že tyto čtyři texty zavedly mnoho z nejzákladnějších technických doktrín helénistické astrologie, nebo alespoň tyto doktríny můžeme vysledovat až k těmto textům. To, co dělá helénskou astrologii jedinečnou z technického hlediska, je to, že je to poprvé, kdy byl zaveden čtyřúrovňový systém, který se později stal obecným v západní astrologii, který zahrnuje planety, znamení zvěrokruhu, dvanáct domů a aspekty. Existuje také řada jedinečných technických doktrín spojených s těmito čtyřmi částmi systému, které se objevují velmi brzy v helénistické tradici:

1. Planety a důležitý související koncept sekty, což je rozdíl mezi denními a nočními horoskopy.
2. Zvěrokruh, a schémata domicilu a triplicitního vládcovství spolu se čtyřmi klasickými živly, jak jsou aplikovány na znamení.
3. Dvanáct míst, která jsou spojena se schématem planetárních radostí, využitím systému celoznakového domu, a koncept „losů“,¹⁴⁰ což je alternativní metoda přiřazování témat znamením.
4. Aspekty, a koncepty související s aspekty, jako je pravý a levý, překonání, zasažení paprskem atd.

Všechny výše uvedené technické koncepty tvoří jakýsi systém a jsou jedinečné pro helénistickou tradici. Do té míry, do jaké byly tyto koncepty a techniky zavedeny a systemizovány v průběhu možná jedné či dvou generací, zejména v textech připisovaných Hermu, Asklépiovi, Nechepsovi a Petosirídovi,

---

¹³⁹ Firmicus, *Mathesis*, 3, preface: 4.

¹⁴⁰ Los, Část (Bod). RS

pak to zdánlivě naznačuje, že helénistická astrologie částečně představuje náhlý vynález.

Aby bylo jasno, neznamená to, že helénistická astrologie byla vynalezena ze vzduchu bez jakéhokoli precedentu nebo vlivu dřívějších tradic. Je jasné, že dřívější mezopotamské a egyptské tradice hrály hlavní roli v přispění řady dřívějších technik a konceptů k jádru toho, co se později stalo helénistickou astrologií. Musíme také zůstat otevření možnosti, že v budoucnu mohou vyjít na světlo nové objevy, které by mohly změnit naše chápání toho, které techniky byly praktikovány v dřívějších astrologických tradicích.¹⁴¹ Navíc bychom neměli očekávat, že linie reprezentovaná Hermem, Asklépiem, Nechepsem a Petosirídem byla jediným zdrojem nových astrologických doktrín, nebo že helénistická tradice byla zcela jednotná. Za prvé se zdá, že dokonce i zakladatelé helénistické astrologie spolu v některých případech nesouhlasili, jak jsme viděli například v textech Herma a Asklépie, které přidělují téma smrti různým domům. Pravděpodobně existovaly také jiné směry přenosu, pokud jde o přijetí a oběh mezopotamské astrologie na západě, což mohlo vést k rozvoji alternativních nebo konkurenčních doktrín v helénistické tradici. Například koncept antiscii se zdá být založen na podobném konceptuálním předpokladu a plní podobnou nebo překrývající se funkci jako doktrína aspektů a může představovat konkurenční koncept v rané helénistické tradici, který se neuchytil úplně stejně jako standardní doktrína aspektů. Někdy je tedy pozdější rozmanitost v tradici pravděpodobně výsledkem konkurenčních doktrín a tradic, které zavedli různí astrologové.

Rozdílné interpretace tajemných zdrojových textů

Existují také další potenciální zdroje pro technické variace v tradici, které pocházejí ze samotných základních textů. Některé z citátů, které podávají pozdější helénističtí astrologové od raných autorů, jako byli Nechepso a Petosiris, naznačují, že jejich texty byly napsány záhadným nebo tajemným způsobem, což někdy ztěžovalo pochopení doktrín v těchto textech. Rozdílné

---

¹⁴¹ Stalo se tak nedávno při objevu takzvaných egyptských hranic, což je koncept, který byl považován za jedinečný pro helénistickou tradici, ve starším klínopisném zdroji, což zjevně naznačuje, že tato technika nakonec pochází z mezopotamské tradice. Viz Jones a Steele, "A New Discovery of a Component of Greek Astrology in Babylonian Tablets: The "Terms".

interpretace toho, co autoři prvních zdrojových textů ve skutečnosti říkali, mohly být zdrojem řady variací v technických doktrínách helénistické tradice.

V jednom bodě své práce si astrolog z druhého století, Vettius Valens, stěžuje na záhadnou povahu zdrojových textů, se kterými pracoval; vybral zejména Nechepsa, obrazně vyhodil ruce do vzduchu a zvolal:

„Zda to starověcí lidé, i když znali fungování předpovídání, žárlivě skrývali – protože to byla záležitost vychloubání a pro lidskou přirozenost těžko pochopitelná, nebo jestli nepochopili, co příroda formuluje a vysvětluje a dává nezdráhavě lidem jako dar, tedy to musela z nutnosti zaškatulkovat, přesto psali hádankovým stylem –, to nemohu říci. Zdá se mi totiž, že žádný z nejjemnějších prvků ve vesmíru a žádný z jeho četných a důležitých příkladů řemeslného zpracování není lidstvu záviděn pro příhodné použití; šlo by to však proti božství, kdyby tohle nechtělo poskytnout. Jisto však je, že tito muži si to buď přáli, nebo že byli natolik neschopní, když se níže zmínili o jejich vůdci [tj. Nechepso], žasnu, že jeho význam je tak překroucený a těžko uchopitelný.“¹⁴²

Valens v podstatě naznačuje, že starověcí lidé se buď záměrně snažili tento materiál zatemnit, protože si ho chtěli nechat pro sebe, nebo jednoduše nevěděli, o čem mluví. Valens evidentně upřednostňoval první scénář, protože se i přes frustraci z nich nadále snažil rozluštit a interpretovat zdrojové texty, které měl k dispozici.

Ve čtvrtém století našeho letopočtu vyjádřil Firmicus Maternus podobné stížnosti na záhadnou povahu Petosirídových spisů. V jednom bodě své diskuse o konkrétním technickém konceptu poznamenává: *„Petosirídův traktát na toto téma se mi zdá, že vykazuje určitý druh nepřátelského předsudku a snahu tento koncept zastřít.“*¹⁴³ Tato otázka různých interpretací záhadných pasáží o konkrétních technikách se ve skutečnosti zcela explicitně objevila v jednom bodě u Valense během diskuse o výpočtu Šťěstí. Valens cituje obtížnou pasáž od Nechepsa věnující se výpočtu Šťěstí, a pak pokračuje ve vyjádření svého názoru na to, jak by mělo být interpretováno, avšak s tím, že jiní astrologové v tomto dospěli k odlišným závěrům.¹⁴⁴ Pasáž pojednává o tom, zda by měl být výpočet pro Šťěstí obrácený pro denní a noční horoskopy, a ve skutečnosti

¹⁴² Valens, *Anthology*, 7, 4: 1-3, trans. Schmidt, s. 28-29.

¹⁴³ Firmicus, *Mathesis*, 8,2: 1, trans. Bram, s. 267 (= Riess, „Nechepsonis et Petosiridis,” fr. 16).

¹⁴⁴ Valens, *Anthology*, 3, 11.

vidíme další helénistické astrology, kteří docházejí k odlišným závěrům, zda výpočet obrátit.¹⁴⁵ Zdá se, že to ukazuje, že někdy rozmanitost v tradici a neshody ohledně technických konceptů byly zakořeněny v rozdílných interpretacích souboru raných zdrojových textů, které byly napsány enigmatickým způsobem.

Tajemné tradice

Souvisejícím problémem je zjevná existence tajemných tradic v astrologické komunitě a možnost, že mnoho starověkých doktrín bylo drženo v tajnosti, přičemž některé z astrologických škol byly udržovány v soukromí nebo v podzemí.

Valens říká, že účelem jeho pojednání je zasvětit (*mustagōgeō*) čtenáře do astrologie, jako by to byla součást tajemné tradice.¹⁴⁶ Bezprostředně po tomto prohlášení nutí čtenáře přísahat, že bude jeho učení tajit:

„Pokud jde o tuto knihu, musím tedy přede všemi nařídit přísahu těm, kteří se s ní náhodou setkají, že budou bdít nad tím, co je napsáno, a uchovají to způsobem odpovídajícím tajemství [...] Zapřísahám je u posvátného kruhu Slunce a nepravidelnými chody Měsíce, a silami zbývajících hvězd a kruhem dvanácti znamení zvěrokruhu, aby tyto věci zůstaly utajeny a nepředávaly se neučeným či nezasvěceným, a aby projevovali dílem čest a památku tomu, kdo je [k této disciplíně] zavedl. Ať se daří těm, kdo tuto přísahu dodržují, a ať jsou výše uvedení bohové v souladu s jejich přáními, ale ať je tomu obráceně u těch, kdo se této přísahy zříkají.“¹⁴⁷

Firmicus Maternus nutí čtenáře podobně přísahat na začátku sedmé knihy jeho *Mathesis*:

„Proto, podle vlády těchto mužů [Orfea, Platóna, Pythagora a Porfyria], milý Mavortie, tě prosím, abys složil přísahu Bohu, Stvořiteli vesmíru, který vše stvořil a usměrnil pod kontrolou věčné Nutnosti, kdo utvářel Slunce a Měsíc; kdo zařídil kurzy a pořadí všech hvězd; který stlačil vlny moře v určitých mezích

¹⁴⁵ Ptolemaios například říká, že byste neměli obracet výpočet Šťestí v závislosti na tom, zda se jedná o denní nebo noční horoskop (*Tetrabiblos*, 3, 11: 5), zatímco Pavel Alexandrijský převrací výpočet (*Introduction*, 23). Touto problematikou se budu podrobněji zabývat v pozdější kapitole o Losech (Částech).

¹⁴⁶ Valens, *Anthology*, 4,11: 11.

¹⁴⁷ Valens, *Anthology*, 7, proem: 1-4, trans. Schmidt, s. 1-2, mírně upraveno.

pevniny; kdo zapaluje oheň pro věčnou podstatu božské věčnosti; kdo udržuje zemi umístěnou uprostřed [prostoru] se stejnou mírou; který stvořil s božským majestátem řemesla všech lidí, divoké ptactvo a všechny druhy zvířat; který zavlažuje zemi věčnými prameny; kdo činí nápory větrů tak, že se mění s určitou mírou nutnosti; který zdokonalil všechny věci pro stvoření všech věcí složených z rozmanitosti čtyř živlů z protichůdných a neslučitelných věcí; kterýžto inicioval východ a západ hvězd a pohyby země, a kterýžto ustanovil hvězdy jako stanice pro vzestup a sestup duší [...] Prosíme vás, abyste složili přísahu, že tyto uctívané doktríny nebudou odhaleny nehodným uším, ale že celé učení božství bude dáno ve známost jen těm, kdo jsou vybaveni čistotou a nádherou mysli, jichž nezkažená duše dovedla na správnou cestu života, a jejichž ruce jsou osvobozeny od veškerého zločinu. Přijměte tedy podrobný výčet, který jsme vám s největším rozechvěním ducha slíbili.“¹⁴⁸

Firmicus znovu činí podobná závěrečná prohlášení na samém konci své práce, když říká:

„Ale vy – poté, co jste souhlasili s předchozími napomenutími, a náboženská autorita vám připomněla přísahu – byste měli tyto knihy střežit s čistým duchem a čistou myslí, aby se vědomosti této práce neprozradily nehodným uším a svatokrádežným duchům. Od počátku si přály, aby byly drženy v tajnosti a skryty, ale podstata božství se skrývala prostřednictvím těchto a [dokonce] dalších ukrývání věcí, aby k nim nebyl snadný přístup; ani by neměla být zjevena3 obnaženým původem svého vlastního majestátu.“¹⁴⁹

Valens má ve svých knihách tři různé pasáže přísahy, přičemž Komorowska spekulovala, že každá z nich byla tak formulovaná, že je mohl získat z jiného, pravděpodobně hermetického zdroje.¹⁵⁰ Domnívám se, že tuto spekulaci lze potvrdit srovnáním Valensovy přísahy s jinou přísahou, která se objevuje v hermetickém pojednání *Knihovny z Nag Hammádí* známé jako *Discourse on the Eighth and Ninth*:¹⁵¹

¹⁴⁸ Firmicus, *Mathesis*, 7, 1: 2-3, trans. Bram, s. 233.

Mírně upraveno podle Holdenova překladu. RS

¹⁴⁹ Firmicus, *Mathesis*, 8, 33: 2, trans. Bram, s. 302.

Mírně upraveno podle Holdenova překladu. RS

¹⁵⁰ Komorowska, *Vettius Valens of Antioch*, s. 238.

¹⁵¹ Rozprava o osmé a deváté sféře. RS

„Zapřísahám vás, kdo budete číst tuto svatou knihu, při nebi a zemi, ohni a vodě a sedmi vládcích hmoty, a stvořitelského ducha v nich a <ne>počatého [...], abyste střežili to, co sděloval Hermes. Bůh bude zajedno s těmi, kdo dodržují přísahu, a se všemi, které jsme jmenovali, ale na každého z těch, kdo přísahu poruší, přijde hněv.“¹⁵²

Důsledkem této paralely je, že Valens a další čerpali a psali texty, které byly součástí hermetické mysteriózní tradice, a některé texty, které přežily, nebyly nikdy určeny pro veřejnou potřebu. To může být částečně důvodem, proč se do dnešních dnů dochovaly pouze fragmenty nejstarších zdrojových textů (na které narážíme u autorů jako Valens).

Tak mohou být některé rozdíly či oblasti odlišností v helénistické tradici výsledkem buď rozdílných výkladů toho, co byly v některých případech spíše mystické zdrojové texty, nebo na druhou stranu některé texty prostě nejsou široce dostupné každému astrologovi, ale naopak se předávají v tajemných školách, od učitele ke studentovi, po celé generace. I když to jistě nezohledňuje všechny variace v pozdější tradici, tyto dvě otázky je třeba mít na paměti, pokud jde o debatu o původu a soudržnosti helénské tradice, kde je rozmanitost mezi pozdějšími autory často používána jako argument proti hypotéze náhlého vynálezu.

Pozdější vykladači a rozkvět tradice

Připisování některých raných základních textů egyptským postavám, jako byli Nechepso a Petosiris, mohlo být myšleno tak, aby vyvolalo představy o egyptské linii nebo původu tradice, ačkoli ve skutečnosti nevíme, kdo byli autoři textů. Víme, že přinejmenším v polovině prvního století př. n. l. se helénistická astrologie začala praktikovat šířeji a veřejně a stala se velmi populární a vlivnou z hlediska tehdejší kultury. Zdá se, že v tomto bodě existovala řada prvních vykladačů tradice, kteří vypracovali základní rámec, který byl zaveden do hermetické linie. Stále existovala tendence pro řadu prvních vykladačů psát svá díla jako pseudoepigrafy a připisovat je postavám jako Timaeus, Orfeus, Abraham a Zoroaster. Není jasné, proč byla tato jména vybrána a jaký vztah měla k dřívějším textům připisovaným Hermu, Asklépiovi a Nechepso-Petosirídovi. Mohou být součástí stejné linie nebo školy, nebo mohou

---

¹⁵² Meyer, *The Nag Hammadi Scriptures*, NHC VI, 6: 63, s. 418.

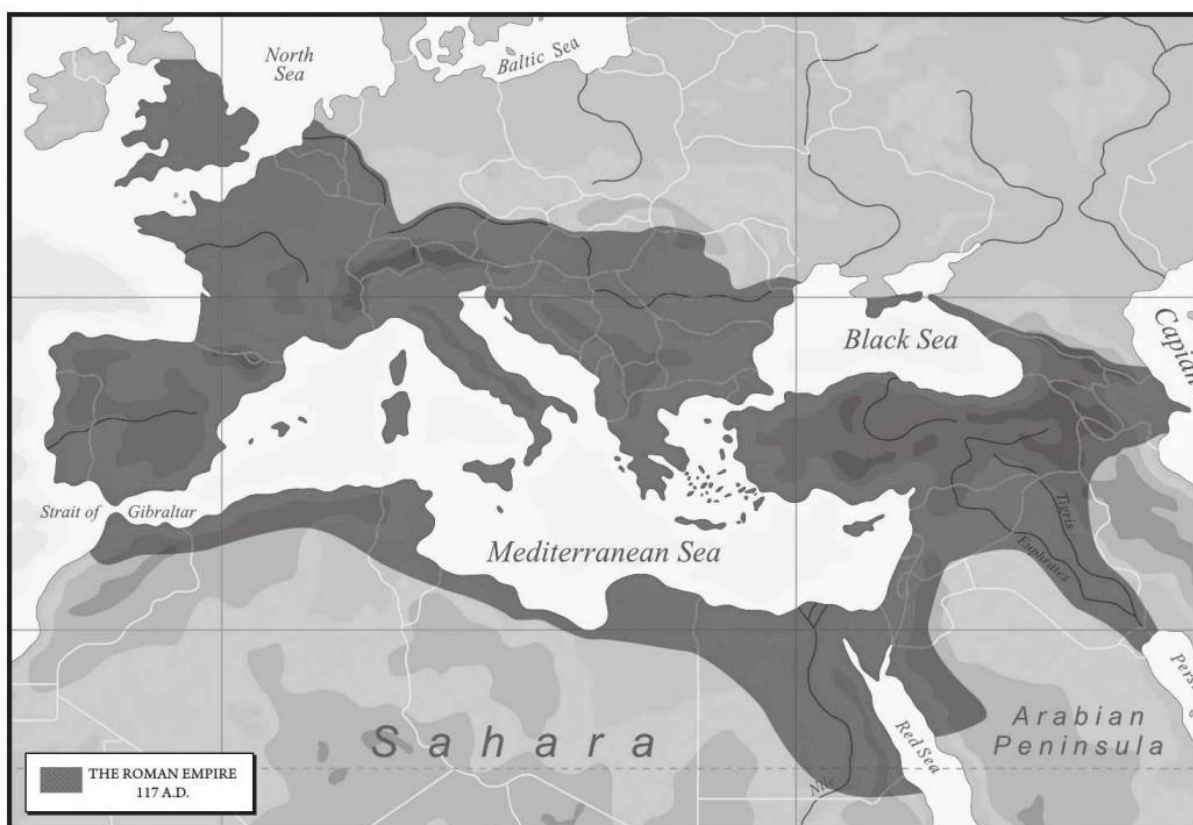
představovat alternativní nebo konkurenční tradice. Těžko říct, protože naše znalosti o těchto textech jsou kusé.

Na konci prvního století před naším letopočtem byla zavedena většina základních doktrín a na světové scéně se objevila helénistická astrologie. Ať už byl její původ jakýkoli, od tohoto bodu se stala technickým systémem, který byl dostatečně široký a dostatečně tvárný, aby jej bylo možné použít v mnoha různých oblastech studia, a byla přijata a používána v kontextu mnoha různých filozofických, náboženských a vědeckých světonázorů. Autoři si vybírali, které části systému použijí, na základě svých vlastních technických nebo filozofických zálib a zaváděli a rozvíjeli nové techniky a koncepty, zatímco ty stávající byly někdy modifikovány nebo zanikly. Navzdory těmto změnám jádro čtyř úrovněového systému planet, znamení, aspektů a domů zůstalo z velké části nedotčené a právě tento systém se stal jedním z nejtrvalejších dědictví helénistického věku.

III. kapitola: Praktikování astrologie v Římské říši

Římská říše

Římská republika začala rozšiřovat svou moc mimo Itálii ve třetím století př. n. l., což se zhruba shodovalo se začátkem helénistického období. Nakonec se ve druhém a prvním století před naším letopočtem stala dominantní mocností ve Středomoří. V polovině prvního století před naším letopočtem se římský generál jménem Julius Caesar zmocnil vlády nad Republikou a poté, co byl zavražděn, jeho adoptivní syn Oktavián zdědil jeho moc a nakonec se stal hlavou státu. Následná občanská válka mezi Oktaviánem a konkurenčním generálem Markem Antoniem skončila slavně v roce 30 př. n. l., když Antonius a jeho choť Kleopatra VII., která byla egyptskou královnou, byli poraženi v bitvě a spáchali sebevraždu. Řím následně anektoval Egypt, čímž skončila 275letá vláda dynastie Ptolemaiovců. Oktavián poté přijal titul Augusta a stal se prvním z řady římských císařů, čímž zahájil císařské období Římské říše.

Římská říše ve druhém století našeho letopočtu

Římská říše se v průběhu dalšího století dále rozšiřovala a svého vrcholu nakonec dosáhla kolem druhého století našeho letopočtu, kdy ovládala celou oblast kolem Středozemního moře. Vrchol Římské říše se zhruba shoduje s tím, co se zdá být vrcholem praxe helénistické astrologie, kdy většina dochovaných horoskopů pochází z druhého a třetího století n. l., a většina dochovaných textů byla napsána jedinci, kteří žili v Římské říši mezi prvním a sedmým stoletím n. l. Zatímco tedy helénistická astrologie vznikla v helénistické éře, většina její historie a praxe se odehrála v Římské říši, a to je období, do kterého se musíme podívat, abychom pochopili společnost, ve které vzkvétala.

Tři větve helénistické astrologie

Existují tři hlavní větve helénistické astrologie. Zatímco jádro technické struktury v každém ze tří oborů je velmi podobné, oblast zaměření a rozsah použití technik se liší obor od oboru v závislosti na tom, co je studováno. I když je to často naznačeno, toto trojí rozdělení není obvykle výslovně uznáváno v helénistických astrologických textech, ačkoli je užitečné při kategorizaci různých aplikací astrologie, které byly používány ve starověkém světě.¹⁵³ Je také stále do značné míry použitelná při studiu jiných, pozdějších tradic západní astrologie.

Nativní astrologie

První větev helénistické astrologie je známá jako *genethliologie*, což znamená „studium narození“, z řeckého slova *genethlios*, což znamená „týkající se narození člověka“. Toto je odvětví astrologie, které je v moderní době běžněji známé jako nativní astrologie. *Genethliologie* je praxe studia postavení planet v okamžiku narození člověka s cílem zjistit informace o povaze a průběhu jeho života. To obvykle zahrnuje vytvoření diagramu, který poskytuje vizuální reprezentaci toho, kde byly planety, když se dotyčný narodil, jinak známý jako nativní „horoskop“ (*thema*) nebo „narození“ (*genesis*).

Zdá se, že helénistická astrologie byla primárně orientována na studium nativní astrologie a tento posun zaměření směrem k jednotlivci spíše než ke

---

¹⁵³ Ptolemaios rozlišuje mezi tím, co nazývá univerzální astrologií (*katholikon*) a natální astrologií (*genethliologikon*) in *Tetrabiblos*, 2, 1:2. Jinde Dorotheus věnuje první čtyři knihy své práce natální astrologii, ale pak se v páté knize zabývá výhradně elekční astrologií. Héfaistión se zabývá úvodními pojmy a univerzální astrologií v I. knize jeho *Apotelesmatiky*, natální astrologií ve II. knize, a elekční astrologií ve III. knize. Byl tedy jasný rozdíl mezi třemi různými větvemi, které se používaly v praxi.

kolektivu je jedním z hlavních rozdílů mezi helénistickou astrologií a dřívějšími mezopotamskými a egyptskými tradicemi. Určitě by to mělo být chápáno jako pokračování hnutí směrem k personalizovanější formě astrologie, která začala v mezopotamské tradici v pátém století př. n. l., ačkoli se zdá, že helénistický přístup představuje značné rozpracování mnoha základních pojmů, které byly vyvinuty v dřívějších obdobích. Aplikace astrologie při narození jednotlivců se skutečně stala základním kamenem astrologické teorie a praxe v helénistické tradici a většina technik v helénistické astrologii je specificky navržena nebo zaměřena na nativní astrologii. Astrologové se stali tak úzce spjatí s praxí, že byli někdy označováni jako „studující narození“ nebo „tvůrci horoskopů“ (*genethlialogoi*).

Existovala řada různých aplikací a podskupin nativní astrologie. Jedna podmnožina je v moderní době známá jako „rektifikace“, což je situace, kdy se astrolog pokouší odvodit, kdy se člověk narodil a jaké by bylo přesné uspořádání jeho narození na základě informací, které jsou známé o životě dané osoby. Nejčastěji se to provádí za účelem určení času, kdy se osoba narodila, buď když čas narození nebyl zaznamenán, nebo když nebyl zaznamenán s dostatečnou přesností, která je vyžadována pro použití určitých technik.

Jedna z prvních zmínek o rektifikaci jako praxi se datuje do prvního století př. n. l., kdy římský historik Varro konzultoval astrologa Lucia Tarutia Firmana, aby se pokusil určit nativní horoskop Romula, zakladatele Říma, což vyústilo ve spekulativní horoskop s konkrétním datem a časem o sedm století dříve.¹⁵⁴ Tarutius se také pokusil určit horoskop Romulova početí, stejně jako počáteční horoskop založení Říma, což dokládá, že rektifikaci lze někdy použít šířeji při pokusu o rekonstrukci astrologického horoskopu pro každou událost, která se odehrála v minulosti. To je založeno na procesu vyvozování toho, jaké umístění by měl mít horoskop podle pravidel astrologie, na základě událostí a okolností, o kterých je známo, že nastaly později.

Jak Valens, tak Héfaistión zahrnují do svých děl své vlastní koncepční horoskopy, které pravděpodobně byly rektifikovány použitím specifických technik.¹⁵⁵ Tato tradice může sahát až k Béróssovi a jeho studentům, o kterých

---

¹⁵⁴ Viz diskuze, Heilen, „*Ancient Scholars on the Horoscope of Rome*.“

¹⁵⁵ Héfaistión říká, že čas početí může být známo buď pozorováním, nebo výpočtem (*Apotelesmatika*, 2, 1: 35), i když tak činí v kontextu kapitoly, ve které představuje specifické techniky pro rektifikaci horoskopu početí.

se tvrdilo, že mají metodu pro vytváření horoskopů narození i početí.¹⁵⁶ Účel horoskopů početí je poněkud nejasný, i když se zdá, že Héfaistión následuje Ptolemaia, když říká, že účelem je studovat události, které nastaly v gestačním¹⁵⁷ období během formování těla, i když horoskop pro okamžik narození je vnímán jako s větší váhou, pokud jde o určení průběhu života zrozence, který se narodil.¹⁵⁸

Univerzální astrologie

Druhá větev helénistické tradice astrologie je známá jako univerzální astrologie, z řeckého výrazu *katholikos*, což znamená „týkající se celku“, „univerzální“ nebo „obecný“. Tato větev je v moderní době běžněji známá jako mundánní astrologie. Univerzální astrologie je aplikace astrologických principů na skupiny lidí, jako jsou města a národy, stejně jako na přírodní jevy, jako je počasí a zemětřesení. Konceptně se jedná v podstatě o stejný typ astrologie, který vznikl a převládal během mezopotámské tradice, i když v helénistické tradici se techniky poněkud prohloubily, neboť byly vyvinuty v rámci nového technického rámce helénistické astrologie s jejím přidaným důrazem na aspekty a domy.¹⁵⁹

Zdá se, že univerzální astrologie nehrála v helénistické tradici tak ústřední roli jako nativní astrologie. Zatímco mnozí astrologové se během helénistického a římského období angažovali v politice a působili jako dvorní astrologové několika králů a císařů, zdá se, že se zaměřili především na využití nativních horoskopů politických osobností k osobním předpovědím, přičemž práce na univerzální astrologii se zdají být méně časté než práce v nativní astrologii. Zdá se, že právě během perské a arabské astrologické tradice mezi třetím a devátým stoletím našeho letopočtu byly vyvinuty některé z pokročilejších forem univerzální, politické a historické astrologie.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Vitruvius, *On Architecture*, 9, 6: 2.

¹⁵⁷ Týkající se těhotenství. RS

¹⁵⁸ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 1: 35-38. Srov. Ptolemy, *Tetrabiblos*, 3, 2.

¹⁵⁹ Jedním z hlavních způsobů pojetí univerzální astrologie je II. kniha Ptolemaiova *Tetrabiblu*.

¹⁶⁰ Pingree se domníval, že vlastní „historickou astrologii“, se zaměřením na periodické konjunkce Jupitera a Saturnu v různých triplicitách, vynalezli sassánští perští astrologové někdy mezi třetím a šestým stoletím našeho letopočtu. Viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 49 a 64.

Počáteční (elekční)¹⁶¹ astrologie

Třetí větev helénistické astrologie je známá jako *počáteční astrologie* nebo *katarchická astrologie*, z řeckého slova *katarchē*, což znamená „počátek“ nebo „začátek“. Předpokladem počáteční astrologie je, že můžete určit informace o kvalitě a budoucnosti jakékoli události nebo podniku studiem uspořádání vesmíru v okamžiku, kdy to započne. Je to v podstatě stejný předpoklad jako nativní astrologie, ale místo vytváření horoskopů pro narození jednotlivců se horoskopy sestavují pro začátek událostí, jako je začátek cesty, založení města nebo začátek manželství. Hlavním cílem je určit, nakolik jsou příznivé astrologické konfigurace v okamžiku zahájení podniku (*katarchē*), a tedy jaký bude potenciální výsledek (*apotelesma*).¹⁶²

Nejoblíbenější aplikací počáteční astrologie v helénistické tradici bylo její použití k proaktivnímu výběru příznivých okamžiků za účelem zahájení nových podniků a záležitostí, za předpokladu, že astrolog by mohl pomoci zajistit úspěšnější výsledek výběrem sady planetárních uspořádání, které byly obzvláště pozitivní. V moderní době se proaktivní použití astrologie k výběru příznivých okamžiků v budoucnosti nazývá *elekční (volební)* ¹⁶³ astrologie, zatímco retrospektivní aplikace astrologie k analýze událostí, které se již v minulosti udály, se běžněji označuje jako počáteční astrologie. V helénistické tradici se však termín *katarchē* používal k označení jak volební, tak počáteční astrologie, protože obě zahrnovaly pohled na horoskop začátku nebo počátku záležitosti.

Jelikož to může být aplikováno na tolik různých věcí, několik různých podmnožin nebo aplikací astrologie se vyvinulo z počáteční astrologie. Jednou z nich bylo použití toho, co se později stalo známým jako „dekumbitorní horoskopy“, což znamená, že astrolog sestavuje horoskop pro dobu, kdy člověk onemocní a „ulehne do postele“, aby bylo možné použít horoskop jako diagnostický nástroj a také poskytnout určitou představu o délce a závažnosti onemocnění.¹⁶⁴ Další aplikací počáteční astrologie bylo to, co je v moderní době

---

¹⁶¹ Má vlastní závorka. RS

¹⁶² O tom bude podrobněji pojednáno později v kapitole filozofie.

¹⁶³ Má vlastní závorka. RS

¹⁶⁴ Řecký výraz používaný k označení této podskupiny počáteční astrologie byl *kataklisis*, což znamená „lehnout si“, „ulehnout“ atd. Pěkné shrnutí názorů několika helénistických astrologů na toto téma je upraveno in CCAG 1, str. 122-124. Toto shrnutí zmiňuje několik různých autorů, kteří se zabývali tématem dekumbitoru, včetně Dorothea, Herma, Petosirída, Protagora z Nikáje a Juliána z Laodiceje. Samostatný fragment se objevuje in CCAG 1, str. 128, popisující numerologickou metodu pro dekumbitory připisovanou Hermovi a odkazující také

známé jako „konzultační horoskopy“, což je situace, kdy astrolog sestavuje horoskop pro začátek konzultace s klientem, aby zjistil, co má klient v tu chvíli na mysli, a jaké bude směřování konzultace.¹⁶⁵ Dykes o tom hovoří jako o myšlenkové interpretaci.¹⁶⁶

Vznik dotazové¹⁶⁷ astrologie

V určitém bodě helénistické tradice se začala objevovat čtvrtá větev nebo aplikace astrologie, která se v pozdější středověké tradici nakonec stala známou jako *dotazová astrologie* nebo *horární otázky*.¹⁶⁸ V této aplikaci astrologie astrolog sestavuje horoskop pro okamžik, kdy mu klient položí jednu konkrétní otázku, a předpokládá se, že horoskop sestavený pro okamžik otázky bude popisovat jak povahu dotazu, tak i výsledek.

Dotazová astrologie byla ve středověkých a renesančních tradicích velmi oblíbená do té míry, že se stala plnohodnotnou čtvrtou větví tradice. Naproti tomu odkazy na praxi v helénistické tradici jsou nápadně vzácné. Ve skutečnosti jsou tak vzácné, že někteří dospěli k závěru, že dotazová astrologie nebyla v helénistické tradici vůbec praktikována, ale že se později objevila v indické, perské nebo středověké arabské astrologické tradici.¹⁶⁹

Problém do značné míry závisí na tom, zda rozptýlené odkazy na dotazovou astrologii v páté knize poškozeného arabského překladu Dorothea byly v původním textu, nebo zda představují pozdější interpolace do textu od perských nebo arabských překladatelů, jakmile se tato praxe již stala běžnou. V

---

na další metody Petosirída a Pythagorejců. Oba fragmenty přeložil Schmidt in *Sages*, s. 12-16. Valens také stručně pojednává o dekumbitorech in *Anthology*, 9, 5.

¹⁶⁵ Příklad, viz Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, 4: zvl. 19-34. Gramaglia překládá název této kapitoly jako „*Jak někdo může předem znát od samého začátku dotazy těch, kteří chtějí prošetřit [záležitost]*.“ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, trans. Gramaglia, s. 39.

¹⁶⁶ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, trans. Gramaglia, ed. Dykes, s. 9-17.

¹⁶⁷ V originálu „*Interrogational*“. RS

¹⁶⁸ Ve středověké tradici se to stalo známým jako „dotazování“ nebo „otázky“, z arabského slova *maša'il* či *erōtēseis* (v byzantské řečtině). V moderní době je často označována zkrácenou frází „horární astrologie“ z delšího označení, které se začalo používat v sedmáctém století, „horární otázky“.

¹⁶⁹ Pingree ke konci své kariéry tvrdil, že tázací astrologie byla vynalezena v indické tradici a později během středověku přešla na západ (*From Astral Omens*, str. 36). Dříve ve své kariéře považoval za samozřejmé, že dotazová astrologie byla praktikována v helénistické tradici, přičemž ji vystopoval až k Dorotheovi, ačkoli připouštěl, že „před byzantským obdobím jsou dotazy poměrně vzácné“. Pingree, „*Astrology*,“ s. 124. Zdá se, že se jeho uvažování změnilo někdy kolem konce 80. nebo začátku 90. let, ačkoli nikdy plně nevysvětlil proč. Hodně z toho je zdokumentováno in Brennan, „*The Katarche of Horary*“, i když jsem od té doby po vydání Héfaistiónovy III. knihy (Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, trans. Gramaglia, ed. Dykes) v roce 2013 dospěl k jiným závěrům.

roce 2007 jsem publikoval článek, ve kterém jsem tvrdil, že dotazová astrologie nebyla v helénistické tradici praktikována, čímž jsem zpochybňoval spolehlivost arabské verze Dorothea.¹⁷⁰ To se později ukázalo jako nesprávné, když v roce 2013 publikovali Gramaglia a Dykes překlad Třetí knihy Héfaištíóna Thébského, kde prokázali, že v textu je alespoň jeden jasný odkaz na dotazovou astrologii, což, jak se zdá, potvrzuje, že paralelní odkaz v arabské verzi Dorothea je pravý.¹⁷¹

Zdá se, že se stalo to, že dotazová astrologie byla původně vyvinuta jako podmnožina počáteční astrologie, částečně ve spojení s praxí používání „konzultačních horoskopů“ nebo „interpretace myšlenek“. Počáteční astrologie byla již zavedenou praxí, kdy bylo možné sestavit horoskop pro začátek události, aby bylo možné zjistit informace o kvalitě a výsledku čehokoli, co bylo v té době zahájeno. To bylo poté rozšířeno na praxi sestavení horoskopu pro zahájení konzultace mezi astrologem a jeho klientem, a s předpokladem, že výsledný horoskop bude schopen znázornit to, co měl klient v tu chvíli na mysli. Odtud začali někteří astrologové používat tyto konzultační schémata či horoskopy myšlenkové interpretace, aby určili skutečný výsledek myšlenek klienta, nebo aby odpověděli na konkrétní otázku, která byla astrologovi položena ohledně situace v mysli klienta, a odtud se začala jako samostatná praxe rozvíjet dotazová astrologie. Tato rekonstrukce se částečně opírá o názor, že určení toho, co má klient na mysli, se koncepčně i procedurálně liší od zodpovězení konkrétní otázky klienta ohledně výsledku jeho dotazu.¹⁷²

U Héfaištíóna se dotazová astrologie jeví, jako by to byla poslední možnost v hierarchii různých momentů symbolické důležitosti, pro kterou může astrolog sestavit úvodní horoskop, aby mohl klientovi poskytnout informace o jeho obavách. V kapitole 47, která je o otrocích na útěku, je první instrukcí sestavit počáteční horoskop pro okamžik, kdy otrok utekl, a z pohledu pána, abyste viděli, zda se otrok vrátí; ale pak říká, že pokud je neznámý čas, místo toho sestavit horoskop, kdy se pán poprvé dozvěděl, že otrok utekl.¹⁷³ V

---

¹⁷⁰ Brennan, *“The Katarche of Horary.”*

¹⁷¹ Odkaz je in Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, 11: 2. To potvrdilo jako pravý odkaz v arabském Dorotheovi, *Carmen*, 5, 17: 1. Héfaištíón v této kapitole čerpal od Dorothea.

¹⁷² Že v rané tradici existoval rozdíl mezi myšlenkovou interpretací a dotazy, přesvědčivě argumentuje Dykes ve své předmluvě k Heřmanu Korutanskému in Hermann of Carinthia, *The Search of the Heart*, trans. Dykes, s. 2-11.

¹⁷³ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, 47: 51.

kapitole 11, která se týká určení, zda se manžel či manželka vrátí poté, co nastane rozluka, se píše, že se má v okamžiku, kdy dojde k odluce, nebo není-li to známo, sestavit schéma na dobu, ve které se klient na věc doptává u astrologa.¹⁷⁴ Tímto způsobem můžeme rozlišit tři různé důležité symbolické momenty:

1. *Okamžik, kdy k události skutečně dojde.*
2. *Okamžik, kdy se osoba zúčastněná na události dozví o jejím vzniku.*
3. *Okamžik, kdy se osoba zúčastněná na události zeptá astrologa na výsledek události.*

Z této perspektivy se zdá, jako by se dotazy mohly původně vyvinout jako jeden z méně symbolických momentů, které by mohly být použity k získání náhledu na klientovy problémy, ale pouze v případě, že jiné možnosti nebyly k dispozici.

Ačkoli tento příklad v Dorotheovi pochází z prvního století našeho letopočtu, existuje určitá nejistota ohledně vývoje dotazové astrologie po tomto bodě. Existuje krátká pasáž, která se, jak se zdá, týká dotazové astrologie, která je připisována Hermu Trismegistovi, ale k dnešnímu dni je obtížná, protože víme, že Hermu byly v celém helénistickém a středověkém období připisovány nové texty a v samotném textu není nic, co by nám umožnilo zúžit časový rámec, který s tím souvisí.¹⁷⁵ Teprve na konci pátého století nacházíme první příklady skutečných horoskopů, které se zdají být sestaveny pro moment otázky v kontextu dotazové astrologie, ze sbírky připisované „Palchovi“.¹⁷⁶ Většina horoskopů v této sbírce se zdá být iniciačními horoskopy pro konkrétní události, případně konzultačními horoskopy, které se používají k popisu zaměření konzultace a myšlenek klienta, i když se zdá, že jedním z nich je otázka od klienta ve Smyrně, který se ptal na osud lodi, která nedorazila, když ji očekávali od Alexandrie.¹⁷⁷ Souřadnice horoskopu naznačují, že byl sestaven spíše pro umístění klienta na území dnešního Turecka, nežli pro

¹⁷⁴ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, 11:2.

¹⁷⁵ CCAG 8, 1, p. 172-177. Překl. Schmidt in Sages, s. 7-11.

¹⁷⁶ Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 142-148. Identita Palcha, viz Pingree, „*The Astrological School of John Abramius*.“ V osobní komunikaci Levente László poznamenává, že tyto horoskopy pravděpodobně pocházejí od astrologa, který byl zaměstnán východořímským císařem Zenónem.

¹⁷⁷ Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s.144-146 (horoskop č. L 479), na základě Cumontova vydání in CCAG 1, str. 103-4, porovnáno s variantami ve vídeňském rukopisu, které jsou uvedeny in CCAG 6, str. 14.

Alexandrii, odkud by loď odplula, a odtud se astrolog pokusil předpovědět, co se s lodí přihodilo Pravidla, která se při výkladu používala, se dosud velmi podobala helénistickým pravidlům používaným při posuzování tabulek počátků či událostí, a zřejmě až ve středověké tradici se měla vypracovat některá z běžnějších pravidel pro výklad dotazových horoskopů, které se týkaly vládců domů.

V sassanovské perské tradici se mezi třetím a sedmým stoletím již mohla vyvíjet dotazová astrologie. Dochoval se příběh o posledním parthském králi Ardavanovi V., který položil svému astrologickému poradci otázku, kam jeho služebná utekla s Ardašírem I., který se stane prvním králem nové sásánovské perské říše.¹⁷⁸ Pingree a Panaino to berou jako příklad dotazové astrologie, i když v příběhu není jasné, zda byl horoskop sestaven pro okamžik otázky nebo jednoduše pro dobu, kdy ti dva lidé unikli.¹⁷⁹ Pokud by to bylo to druhé, pak by se jednalo pouze o standardní příklad použití počáteční astrologie ke studiu útěku otroků od okamžiku jejich odchodu, kterýchžto je v helénistické tradici několik příkladů, a proto by to nutně nemusel být příklad dotazu.

Přibližně ve stejném časovém období se v indické tradici mohla rozvíjet také dotazová astrologie. Text z konce třetího století našeho letopočtu známý jako *Yavanajātaka* má deset kapitol, které se z velké části zabývají interpretací myšlenek.¹⁸⁰ Bezprostředně po této části má krátkou kapitolu, která stručně pojednává o tom, jak určit „naplnění“ myšlení klienta, následovanou dalšími kapitolami o hledání ztracených předmětů, určování, zda nemoc bude mít za následek smrt, a určení pohlaví dětí, které se ještě nenarodily.¹⁸¹ I když se zdá, že materiál o interpretaci myšlení je rozsáhlejší a propracovanější, je zřejmé, že se v tomto materiálu již začíná rozvíjet rodící se odvětví dotazové astrologie.

Nakonec se tyto tři prvky helénistické, perské a indické tradice všechny spojily ve středověku a první kompletní práce o dotazech, které se dochovaly ze západní tradice, pocházejí od astrologů Theofila z Edessy z konce 8. a počátku devátého století, Masha'allah a Sahl ibn Bishr.

---

¹⁷⁸ Panaino, "The Two Astrological Reports."

¹⁷⁹ Panaino, "The Two Astrological Reports", s. 183-4; Pingree, *From Astral Omens*, s. 40; zopakováno in Panaino "Cosmologies and Astrology," s. 250.

¹⁸⁰ *Yavanajātaka*, 52-62.

¹⁸¹ *Yavanajātaka*, 63-66.

Dochované horoskopy

Vezmeme-li to jako nominální hodnotu, jedním z překvapivých rysů dochovaného korpusu jednotlivých horoskopů či diagramů (*themata*) z helénistické tradice je, že prakticky všechny z nich jsou zkrátka seznamy vypočítaných planetárních pozic, kde téměř nic nestojí v cestě konkrétním prohlášením či interpretacím o tom, co tato umístění znamenají. Jak jsme viděli, tyto „originální horoskopy“, které byly obvykle psány na útržcích papyru, je třeba odlišovat od „literárních horoskopů“, které se objevují v rámci technických příruček o astrologii, neboť první z nich obvykle pouze prezentují nezpracované technické údaje horoskopu, zatímco druhé jsou obvykle používány v rámci případových studií astrologa, aby prokázaly použití specifických astrologických technik. Neugebauer a van Hoesen poukazují na to, že pokud by se nezachovaly delší literární texty, bylo by stěží zřejmé, jaký byl v první řadě účel strohých astronomických pozic v samostatných horoskopech.¹⁸² To je důležitý bod, který je třeba mít na paměti, pokud jde také o dochované mezopotámské horoskopy, které jsou podobně skromné na interpretace, a u nichž se zachovalo jen málo nebo žádné interpretační příručky.

Typický helénistický horoskop jednoduše uvede datum narození člověka, hodinu, znamení zvěrokruhu, ve kterých se každá z planet a Ascendent nacházela, a příležitostně znamení Štěstí. Zde je typický příklad horoskopu z města Oxyrhynchus v Egyptě ze čtvrtého století našeho letopočtu, který byl napsán na kusu papyru:¹⁸³

*„Rok 36 Diokleciána, 22 Mecheir, 2. hodina dne. Ascendent v Rybách. Saturn v Beranu. Jupiter ve Lvu, ve stejný den v Panně. Slunce ve Vodnáři. Mars ve Vodnáři. Venuše ve Vodnáři. Merkur ve Vodnáři. Měsíc ve Štíru. Vše dobré!“*¹⁸⁴

¹⁸² Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 162.

¹⁸³ Toto je horoskop č. 4269 in Jones, *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*, sv. 2, str. 408-410. Jones datoval horoskop 17. února 320. V přepočítaném horoskopu je Jupiter přímo kolem hranice mezi Lvem a Pannou, tedy tvrzení v horoskopu, že je ve Lvu a Panně ve stejný den. Termín nebo fráze na konci horoskopu, *dieutucheí* nebo jeho variace, se v jiných dochovaných horoskopech objevuje poněkud často. Viz například konec horoskopů č. 81, č. 138/161, č. 277 a č. 238 in Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*. Termín se také objevuje v horoskopech 4249, 4264, 4266 (dvakrát), 4268, 4269 a 4295 in Jones, *Astronomical Papyri*.

¹⁸⁴ Řecký text jsem vynechal. RS

Existují také některé propracovanější „deluxe horoskopy“, které se dochovaly a které jsou obsaženy ve sbírce horoskopů Alexandra Jonese z Oxyrhynchu, ale ve skutečnosti jde jen o trochu propracovanější verze výše uvedeného příkladu. Propracovanější horoskopy obsahují specifitější technické údaje, jako je poloha planet podle stupně a minuty; která planeta vládne znamení; hranice, triplicity a monomoiria, ve kterých se planeta nachází; rod, modalita a další charakteristiky znamení zvěrokruhu; ve kterém dekanu je; jaký fázový vztah má ke Slunci; a umístění dalších „losů“, mimo Štěstí, jako je Erós nebo Nutnost. Tyto horoskopy v podstatě zahrnují většinu dat, která by byla v moderní době znázorněna vizuálně ve skutečném diagramu horoskopu.

Astrologické poradní tabule (stoly)¹⁸⁵

Ve srovnání s velmi rozsáhlými a podrobnými prediktivními doktrínami obsaženými v astrologických příručkách vede téměř úplný nedostatek vymezovacího materiálu v dochovaných horoskopech k závěru, že většinu času byly astrologické nákresy pravděpodobně předávány ve starověku ústně. Dochované útržky papyru, které obsahují základní data narození, byly pravděpodobně jen výchozím bodem nebo předchůdcem skutečné konzultace. Byl to nejzákladnější soubor informací, které byly potřeba k tomu, aby bylo možné skutečně zobrazit horoskop, aby jej bylo možné interpretovat. Potenciální klient by se musel poradit s astrologem, který byl zběhlý v astronomických a matematických výpočtech nezbytných k přesnému výpočtu poloh planet v době jejich narození; to mohl být důvod, proč jedno z nejrozsáhlejších označení pro astrology bylo „matematici“ (*mathēmatikoi*).

Když byl čas provést skutečnou konzultaci s klientem, zdá se, že astrologové použili astrologickou konzultační tabuli (*pinax*), aby zobrazili horoskop.¹⁸⁶ Ty se podobaly novodobým šachovnicím, až na to, že na astrologických tabulích bylo vyobrazeno dvanáct znamení zvěrokruhu a někdy i dekanů či jiných sub-divizí, a pak byly kolem šachovnice umístěny různé kameny, které znázorňovaly postavení planet v horoskopu. Několik z těchto desek se dochovalo a některé z těch propracovanějších byly vyrobeny ze slonoviny, zlata a dřeva. Někteří z astrologů mohli použít různé kameny jako značky planet, takže povaha kamene byla stejná jako povaha planety (např.

¹⁸⁵ Má vlastní závorka. RS

¹⁸⁶ Nejrozsáhlejší zpracování, viz Evans, „*The Astrologer's Apparatus*.“

zlato pro Slunce, stříbro pro Měsíc).¹⁸⁷ Nejstarší deska, která byla objevena, byla datována někde kolem prvního století před naším letopočtem.¹⁸⁸

Horoskopy v helénistické tradici byly typicky prezentovány jako kruhové a evidentně to bylo pouze ve středověké tradici, že se čtvercové horoskopy staly populárnějšími.¹⁸⁹ Jedna z dochovaných desek má na sobě dvě soustředná zodiakální kola. Evans navrhuje, že tento typ desky mohl být použit pro synastrii, což je situace, kdy jsou planetární pozice porovnány ve dvou natálních horoskopech, aby bylo možné odhadnout, jak budou dva lidé interagovat, obvykle z hlediska milostných vztahů.¹⁹⁰ Zdá se také pravděpodobné, že druhý zodiakální prstenec mohl být dodatečně použit ke studiu tranzitů nebo období vládců času, které často zahrnují posouvání planetárních pozic dopředu a jejich následné měření vzhledem k tomu, kde byly planety umístěny v nativním schématu.

Astrologové, kteří si nemohli dovolit propracovanější verze horoskopických desek, možná používali jednodušší metody, jako je nakreslení tabulek do písku. Na konci čtvrtého nebo na počátku pátého století popisuje Nonnus z Panopole fiktivní scénu, ve které věstec sestavuje nativní horoskop tím, že pokryje povrch stolu tmavým pískem nebo prachem, a poté na něj vepíše kruh, který pak rozděluje na segmenty.¹⁹¹

Termín používaný pro označení horoskopových desek byl *pinax*, což znamená „deska“, „stůl“ nebo „tabule“. Jak Thrasyllus, tak Critodemus údajně napsali astrologické texty, které dostaly titul *Pinax*, a zdá se pravděpodobné, že to bylo ve vztahu k horoskopickým deskám, protože jejich knihy byly v podstatě instruktážní texty o tom, jak v jednom používat nebo interpretovat uvedená umístění.

---

¹⁸⁷ Packman, „Instructions for the Use of Planet Markers on a Horoscope Board.“

¹⁸⁸ Forenbaier and Jones, „The Nakovana Zodiac,” s. 433.

¹⁸⁹ Thomann, „Square Horoscope Diagrams.“

¹⁹⁰ Evans, „The Astrologer’s Apparatus,” s. 7.

¹⁹¹ Nonnos, *Dionysiaca*, 6: 15-24.

Vyprávění času

Ve starověkém světě existovalo několik různých metod určování času. Přes den se používaly sluneční hodiny, v noci zase vodní hodiny. Pro astrology bylo nejpřesnější metodou zjišťování času pomocí kovového zařízení zvaného astroláb. Původní řecký výraz pro toto zařízení, *astrolabos*, znamená něco jako „hvězdný-počítač“.¹⁹² K určení místního času, výpočtu stupně Ascendentu a řadě dalších funkcí lze využít astrolábů. Astroláb mohl být zaveden Hipparchem již ve druhém století př. n. l., a Ptolemaiova zmínka o „horoskopickém nástroji“ v jednom z jeho menších děl nazvaném *Planisféra* je někdy považována za označení, že byl definitivně používán ve druhém století našeho letopočtu.¹⁹³ Teprve ve čtvrtém století však s jistotou víme o existenci nyní ztraceného pojednání o tom, jak postavit astroláb, které napsal Theón Alexandrijský; v šestém století napsal Jan Filoponos první kompletní dochovaný text v řečtině o konstrukci a použití astrolábu.¹⁹⁴ Jeho první jednoznačnou zmínku v řeckém astrologickém textu uvádí astrolog ze čtvrtého století Pavel Alexandrijský v kapitole o tom, jak vypočítat Ascendent.¹⁹⁵

Pavel Alexandrijský se také zmiňuje o vodních hodinách, které ukazují okamžik, kdy se dotyční narodí a nadechnou se, čímž dávají stupeň Ascendentu.¹⁹⁶ Héphaistión se zmiňuje o určení správného stupně Ascendentu v době astrologické konzultace pomocí vodních hodin, astrolábů nebo jiného blíže nespecifikovaného nástroje k určení času.¹⁹⁷ Zdá se, že si myslí, že tyto přístroje jsou dostatečně přesné, aby určily přesný stupeň Ascendentu, a diskuse probíhá v kontextu pasáže o tom, jak interpretovat dvanáctou část,¹⁹⁸

---

¹⁹² Termín je obvykle překládán doslovněji jako „star-taker“ (hvězdář?). V dřívějších řeckých textech se tento termín obvykle používá k označení armilární sféry, zatímco v pozdějších textech se začíná používat k označení toho, co s tímto termínem spojujeme dnes, astroláb.

¹⁹³ Neugebauer, „*The Early History of the Astrolabe*,“ s. 240-6. Srov. Neugebauer, *A History of Ancient Mathematical Astronomy*, s. 868ff. Nedávno Sidoli a Berggren vyjádřili skepsi ve svém vydání arabského textu Ptolemaiovy Planisféry ohledně toho, zda odkaz na to, co jejich překlad arabštiny nazývá „nástrojem hodin“, je ve skutečnosti astroláb, jak si myslel Neugebauer. Viz Sidoli and Berggren, „*The Arabic version of Ptolemy's Planisphere or Flattening the Surface of the Sphere*“, s. 126.

¹⁹⁴ Neugebauer, *A History of Ancient Mathematical Astronomy*, s. 877. Nedávno vyšlo nové kritické vydání Philoponova textu: John Philoponus, *Ioannes Philoponus, De usu astrolabii eiusque constructione*, ed. Stükelberger.

¹⁹⁵ Neugebauer, *A History of Ancient Mathematical Astronomy*, s. 878, cit. Paulus, *Introduction*, 29 (s. 80: 13 a 20 v ed. Boer).

¹⁹⁶ Paulus, *Introduction*, 23, ed. Boer, s. 50: 17-21.

¹⁹⁷ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3, 4: 22.

¹⁹⁸ Dodekatemorie. RS

kteřá vychází v okamžiku konzultace, což by vyžadovalo, aby stupeň Ascendentu byl v určitém rozmezí dvou a půl stupně.

Použití glyfů nebo symbolů

Glyfy nebo symboly, které moderní astrologové běžně používají k reprezentaci planet a znamení zvěrokruhu, nebyly plně zavedeny až do středověku. Zatímco existují důkazy, že některé z těchto glyfů se mohly vyvinout ze symbolů, které byly používány v helénistické tradici, zdá se, že helénističtí astrologové většinou neměli standardizovaný systém glyfů. Místo toho měli tendenci zapisovat celá jména planet a znamení zvěrokruhu jako slova, nebo někdy jen používali první písmeno názvu planety jako těsnopis, až na některé výjimky.

Neugebauer poukázal na to, že sledování historie a vývoje astrologických glyfů v řeckých a latinských rukopisech je obtížné nejen kvůli pohnutému přenosu samotných rukopisů, ale také kvůli tendenci učenců ignorovat symboly v devatenáctém a na počátku dvacátého století a nahradit je slovy v tištěných vydáních, nebo někdy naopak.¹⁹⁹ To znamená, že mnoho kritických vydání astrologických textů přesně nevyjadřuje symboly používané v rukopisech, takže je těžké z nich získat představu o tom, jaké symboly byly použity, pokud vůbec nějaké byly. Kromě toho většina rukopisů, které se dochovaly, jsou kopie opisů, z nichž nejstarší obvykle pocházejí pouze ze středověku; nejsou obvykle nejlepší příklady toho, jaké symboly byly používány na začátku v původních rukopisech.²⁰⁰ Naštěstí některé archeologické objevy v průběhu minulého století objevily horoskopy napsané na papyru a ostrace (kousky keramiky, na které se psalo), a ty nám umožňují přímý pohled na některé symboly, které se používaly v helénistické tradici.

Ve sbírce horoskopů napsaných na papyru, které byly získány ze skládek starověkého řecko-římského města Oxyrhynchus v Egyptě, jsou některé symboly použity v pozdějších horoskopech od čtvrtého století dále.²⁰¹ Pouze symboly pro Merkura, Venuši a Měsíc mají určitou podobnost s pozdějšími symboly, které se staly standardními. Symbolem Slunce je kruh s paprskem

¹⁹⁹ Neugebauer, "Demotic Horoscopes," s. 123-124.

²⁰⁰ Ilustrace některých pozdějších středověkých symbolů z rukopisů, viz Evans, *The History and Practice of Ancient Astronomy*, s. 104.

²⁰¹ Jones, *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*, vol. 1, s. 61-63.

vpravo nahoře, který se zdá být standardizován napříč horoskopy a v některých pozdějších byzantských řeckých textech, i když to není stejný symbol s kruhem s bodem uprostřed, který byl použit v pozdějších renesančních a moderních astrologických tradicích. Symboly pro Saturna a Jupitera jsou evidentně jen prvním písmenem řeckých slov pro názvy těchto planet, K(ronos) a Z(eus). Nakonec je zde symbol, který je důsledně používán pro Ascendent, i když se jedná pouze o monogram, kde jsou první dvě písmena ve slově pro Ascendent, *hōroskopos*, sloučena dohromady a tvoří překrývající se symbol omega (ω) a ró (ρ). Pokud jde o znamení zvěrokruhu, Jones poznamenává, že žádný ze symbolů, které se staly standardem ve středověké tradici, se neobjevuje v řeckých papyrech.²⁰² Namísto toho se názvy znamení spíše rozepisují.

ZNAMENÍ					
	Beran		Lev		Střelec
	Býk		Panna		Kozoroh
	Blíženci		Váhy		Vodnář
	Rak		Štír		Ryby
PLANETY					
	Měsíc		Mars		
	Slunce		Jupiter		
	Merkur		Saturn		
	Venuše		Štěstí		

V některých egyptských démotických horoskopech se pro planety i znamení zvěrokruhu používají specifické glyfy nebo symboly a od počátku dvacátého století se spekuluje, že některé z těchto symbolů mohly motivovat některé z pozdějších středověkých glyfů.²⁰³ Zejména démotický symbol používaný pro Váhy byl zaznamenán jako velmi podobný glyfu, který se později pro toto znamení stal standardizovaným.²⁰⁴ Existují také určité podobnosti v démotickém glyfu pro Střelce, což je šipka směřující nahoru, stejně jako v glyfu

²⁰² Jones, *Astronomical Papyri from Oxyrhynchus*, vol. 1, s. 62.

²⁰³ Většinu této diskuse, viz Ross, *Horoscopic Ostraca from Medinet Madi*, s. 40-44, a Winkler, *Looking at the Future*, s. 239-240. Spojení mezi některými démotickými symboly a pozdějšími středověkými astrologickými glyfy poprvé prokázal Spiegelberg ve svém článku z roku 1911 "Die agyptische Namen und Zeichen der Tierkreisbilder in demotischer Schrift."

²⁰⁴ Neugebauer, "Demotic Horoscopes," zvl. s. 121.

pro Vodnáře, což jsou tři vodorovné čáry.²⁰⁵ Ostatní symboly zvěrokruhu se jinak příliš nepodobají svým moderním protějškům. Pokud jde o planety, symboly Slunce a Měsíce jsou velmi podobné jejich moderním verzím, až na to, že Slunce nemá bod uprostřed kruhu. Symbol Merkuru je také trochu podobný svému modernímu protějšku. Symbol pro Saturna je čtverec, zatímco symbol pro Mars je nůž. Zbytek symbolů planet je obtížné popsat a nijak nepřipomínají středověké a moderní glyfy.

Jinde Heilen naznačuje, že některé z podivných gramatických konstrukcí v pozdějších řeckých vymežovacích textech mohly vyplývat z dřívějších zdrojových textů (jako nechepso a Petosiris) používajících symboly, namísto vypisování slov pro zprostředkovávání konfigurací typu „Saturn trigon Mars“.²⁰⁶ To je lákavá hypotéza, i když se v tuto chvíli zdá být obtížné ji potvrdit, protože dosud nebyly objeveny žádné původní fragmenty těchto textů napsaných na papyru.

---

²⁰⁵ Viz ilustrace in Ross, *Horoscopic Ostraca from Medinet Madi*, s. 41-2, nebo Parker, „A Horoscopic Text in Triplicate,” s. 143.

²⁰⁶ Heilen, „Anubio Reconsidered,” s. 143.

IV. kapitola: Helénští astrologové

Tato kapitola obsahuje stručné biografické náčrty života a díla helénistických astrologů. Účelem je představit většinu hlavních dochovaných zdrojů, ze kterých musíme čerpat při rekonstrukci praxe helénistické astrologie, a stručně probrat, co je o nich známo.²⁰⁷ Je důležité určit datování a pořadí každého z astrologů, protože někdy může mít datum, kdy určité postavy žily, významný dopad na historické argumenty související s jejich spisy nebo na pochopení toho, kam spadají do širšího kontextu astrologické tradice jako celku. Některé části této kapitoly, které se zaměřují na datování, budou relevantní pouze pro odborníky a má sloužit především jako referenční část, i když pro běžné čtenáře tyto diskuse i tak poskytnou užitečný pohled na to, jak se obvykle stanovuje datování starověkých postav. Některé z těchto diskusí o datování také proložím historickými historkami, abych poskytl více informací o kulturním kontextu praktikování astrologie v klasickém starověku. Záznamy jsou seřazeny chronologicky, od nejstarších po nejnovější.

Hermes Trismegistus (1. st. př. n. l.?)

Hermes Trismegistus je domnělý²⁰⁸ zakladatel helénistické tradice, alespoň podle některých zdrojů.²⁰⁹ Někdy není jasné, zda je uveden jako zakladatel tradice jednoduše z mytologických důvodů, nebo je to proto, že v oběhu byl raný soubor astrologických textů, které mu byly připisovány. Z mytologického hlediska je Hermes Trismegistus amalgámem řeckého boha Herma a egyptského boha Thovta, který byl vytvořen v helénistickém období jako výsledek kulturní fúze, ke které došlo v Egyptě poté, co ho Alexandr dobyl. Thoth byl mimo jiné spojován s moudrostí, písmem, jazykem, pohřebními rituály, magií a posvátnými obřady, které byly podobné mnoha atributům, které Řekové spojovali s bohem Hermem, zvláště když oba hráli důležitou roli posla bohů.²¹⁰ Hermes Trismegistus se stal jakousi legendární postavou, které

²⁰⁷ Podrobnější biografie a bibliografie většiny těchto astrologů naleznete v následujících zdrojích: Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 419-451. Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 11-102. *Dictionary of Scientific Biography*, ed. Gillispie. *New Dictionary of Scientific Biography*, ed. Koertge. *Brill's New Pauly*, ed. Cancik and Schneider. *The Encyclopedia of Ancient Natural Scientists*, ed. Keyser and Irby-Massie. Holden, *Biographical Dictionary of Western Astrologers*. *The Encyclopedia of Ancient History*, ed. Bagnall et al. *Handbook of Archaeoastronomy and Ethnoastronomy*, ed. Ruggles. Budu také psát rozsáhlejší a aktuální záznamy pro každého z astrologů na svých webových stránkách na adrese HellenisticAstrology.com.

²⁰⁸ V originále „putative“. RS

²⁰⁹ Viz výše uvedené citace Firmica a dalších v části o vzniku helénistické astrologie.

²¹⁰ Fowden, *The Egyptian Hermes*, s. 22-24; Jasnow and Zauzich, *Conversations in the House of Life*, s. 31-37.

bylo připisováno mnoho děl z filozofie, astrologie, alchymie, magie a dalších předmětů.²¹¹ Filozof čtvrtého století, Iamblichus, řekl, že připisování textů Hermu bylo běžnou praxí, která měla naznačovat nějaký intelektuální dluh nebo linii:

*„Hermes, bůh, který předsedá racionální rozmluvě, byl odedávna považován, zcela oprávněně, za společného patrona všech kněží; ten, kdo předsedá pravému poznání o bozích, je vždy a všude jeden a tentýž. Jemu zasvětili zejména naši předkové plody své moudrosti a všechny své vlastní spisy připisovali Hermu.“*²¹²

Základní soubor asi sedmnácti filozofických textů připisovaných Hermu a dalším postavám s ním spojeným je známý jako *Corpus Hermeticum* a tvořil základ filozofie dnes označované jako hermetismus.²¹³ Hermetismus byla eklektická filozofie, která zahrnovala platónské, stoické, gnostické, egyptské a židovské prvky.²¹⁴ Tato díla také občas velmi výrazně uvádějí astrologii, stejně jako související pojmy, jako je zrcadlení mikrokosmu a makrokosmu, a otázky související s koncepcí osudu. Filosofická díla *Corpus Hermeticum* byla napsána v řečtině, obvykle ve formě dialogů zahrnujících osvětleného učitele, který předává zjevenou moudrost (*gnōsis*) studentovi. Na konci dialogu student potvrdí nebo prokáže, že přijal učení, a často se stává učitelem sám o sobě a předává moudrost ostatním studentům v následujících dialogích.

Hermetické práce o filozofii, někdy nazývané „filosofická hermetika“, byly doplněny dalšími díly připisovanými Hermu a jeho spolupracovníkům o technických záležitostech, jako je astrologie, které se někdy nazývají „technická hermetika.“²¹⁵ Zatímco moderní vědci často rychle poukazují na to, že tento rozdíl mezi filozofickou a technickou hermetikou je moderní konvencí, může být stále užitečné to mít na paměti, protože není vždy jasné, jaký vztah mezi nimi byl. V některých případech by astrologové čerpali ze zdrojů spojených s

---

²¹¹ Dvě klasické studie o dílech Herma Trismegista v řecko-římském období jsou Festugière, *La Révélation d'Hermès Trismégiste*, a Fowden, *The Egyptian Hermes*.

²¹² Iamblichus, *On the Mysteries*, 1.2-2.3, trans. Clarke et al., s. 5.

²¹³ Standardní kritické vydání filozofických děl je Hermés Trismégiste, *Corpus Hermeticum*, ed. Nock and Festugière. Standardní anglický překlad je *Hermetica*, překl. Copenhaver.

²¹⁴ Struck, „*Hermetic writings*.“ Struck nezmiňuje stoickou složku, i když je právem zdůrazňována jako jeden z obzvláště prominentních přispívajících prvků čerpaných z řeckého filozofického myšlení v jiných zdrojích, jako je Denzey Lewis, *Introduction to Gnosticism*, s. 211.

²¹⁵ Viz diskuse in Copenhaver, *Hermetica*, str. xxxii-xl.

technickou hermetikou, aniž by se nutně hlásili k tomu, co by mohlo být široce definováno jako hermetická filozofie. Obvykle se má za to, že filozofická hermetika byla složena mezi prvním a třetím stoletím našeho letopočtu, zatímco existují důkazy o některých technických hermetikách souvisejících s astrologií datovaných do prvního století před naším letopočtem nebo dříve, jak uvidíme.²¹⁶

Skutečnost, že někteří astrologové často připisují konkrétní astrologické doktríny Hermu Trismegistovi, vyvolává dojem, že existoval důležitý raný astrologický text nebo soubor textů, které obsahovaly některé základní doktríny, které mu byly připisovány. Technická doktrína možná nejčastěji nebo nejdůsledněji připisovaná Hermu je doktrína dvanácti „domů“ či „míst“ (*dōdekatropos*), a zdá se, že jeden z prvních textů, který obsahoval seznam významů pro každý z dvanácti domů, nesl jeho jméno.²¹⁷ Tento text a jeho přiřazení Hermu zmiňuje Thrasyllus již na počátku prvního století n. l., což naznačuje, že text o významech domů připisovaných Hermu by byl napsán někdy v prvního století př. n. l. či dříve.²¹⁸ To by pak bylo nejstarším textem, o kterém víme, že hovoří o dvanácti domech a jejich významech, což pak může znamenat, že to byl *původní* text, který zavedl na začátku pojem dvanácti domů. Pokud je to pravda, pak by zveřejnění tohoto textu v podstatě znamenalo výchozí bod mezi mezopotamskou a helénistickou astrologickou tradicí. To by také vysvětlovalo, proč byl Hermes někdy označován za zakladatele astrologické tradice, protože zveřejnění tohoto textu by znamenalo zrod horoskopické astrologie.

Hermu byla připisována i řada dalších astrologických textů, ačkoliv je často obtížné je datovat nebo určit jejich případný vztah k ranému textu o dvanácti domech. Ve druhém století Valens uchovává některé materiály o technice časování známé jako profekce, která byla buď připisována samotnému Hermu či hermetické škole.²¹⁹ Ve čtvrtém století Pavel Alexandrijský uchovává

---

²¹⁶ Datování filozofické hermetiky, viz Fowden, *The Egyptian Hermes*, s. 11.

²¹⁷ Antiochus (CCAG 8, 3, s. 116: 3-12) citoval autora Timaia, který Hermovi přisoudil specifickou doktrínu související s tím, které domy jsou „výhodné“ (*chrēmatistikos*). Dorotheus (*Carmen*, 2, 20) otevírá část ve své knize, která poskytuje výklady planet, když se nacházejí ve dvanácti domech, citováním výroku, který k tomuto tématu učinil Hermes, což možná naznačuje, že některé z následujících vymezení byly vyňaty z dřívějšího hermetického textu. Rhetorius mimochodem zmiňuje, že Hermes záměrně určil dvanácté místo jako místo spojené s porodem (CCAG 8, 4, s. 131: 4-8). Viz také citace u Thrasylla v další poznámce.

²¹⁸ CCAG, 8, 3, s. 101: 16-30.

²¹⁹ Valens, *Anthology*, 4,27-29.

sadu sedmi losů²²⁰ spojených s každou ze sedmi planet, která zjevně pocházela z textu připisovaného Hermu zvanému *Panaretus*.²²¹ Hermu byly připisovány i další práce o zemětřesení a lékařské astrologii.²²²

Konečně ve středověku byla do latiny přeložena kompilace úryvků od různých helénistických astrologů a vydána jako *Liber Hermetis* neboli „Kniha Hermova“.²²³ Pingree ukázal, že tato práce je z velké části pouze kompilací materiálu, který byl vyňat od helénistických astrologů, jako je Vettius Valens, Pavel Alexandrijský, Firmicus Maternus (nebo jeho zdroj) a Rhetorius.²²⁴ Skutečnost, že autor čerpal z pozdějších zdrojů, jako je Rhetorius, naznačuje, že byl složen až někdy po šestém nebo sedmém století našeho letopočtu. Nicméně je stále užitečný pro kontrolu děl těchto autorů a někdy se zdá, že uchovává materiál z dřívějších zdrojů, ze kterých čerpali někteří pozdější helénističtí astrologové. Pingree poukazuje na to, že pozice fixních hvězd uvedené ve dvou kapitolách práce označují datum cca. 130-60 př. n. l.²²⁵ I když to neoznačuje datum skladby díla jako celku, může nám to pomoci zúžit časový rámec, v němž byla napsána některá z nejstarších děl o helénistické astrologii, třeba včetně původní práce připisované Hermu o dvanácti domech.²²⁶

Asklépios (1. st. př. n. l.?)

V před-helénistické řecké mytologii byl Asklépios bohem léčitelství a lékařství. V raném helénistickém období došlo k založení četných kultů Asklépia, které se nakonec rozšířily a vzkvétaly v Římě, zejména v prvních stoletích naší éry. Ve stejném časovém období vyústila kulturní syntéza v Egyptě, z níž vzešel Hermes Trismegistus, také k identifikaci řeckého boha Asklépia s božskou postavou z Egypta jménem Imhotep, který byl považován za

---

²²⁰ Dnes obecně „Body“. RS

²²¹ Paulus, *Introduction*, 23. Scholia k Pavlovu textu a komentář Olympiodora nás informují, že toto dílo bylo připsáno Hermu Trismegistovi. Scholia, viz Paulus, *Introduction*, ed. Boer, s. 118: 24-26 (scholia 48). Komentář, viz Olympiodorus, *Commentary*, ed. Boer, s. 51: 13-15.

²²² Práce o zemětřesení, viz CCAG 7, s. 167-171. Existuje několik různých lékařských prací, ale viz zejména *Iatromathematika of Hermes Trismegistus to Ammon the Egyptian* edited in Ideler, *Physici et Medici Graeci Minores*, vol. 1, s. 387-396. Další práce, viz Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 430.

²²³ Nejnovější kritické vydání je Feraboli (ed.), *Hermetis Trismegisti de triginta sex decanis*.

²²⁴ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 431-433.

²²⁵ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 432.

²²⁶ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 431. Pingree říká, že řecký originál *Liber Hermetis* byl pravděpodobně sestaven kolem sedmého století, a pak latinský překlad, který máme, by vznikl kolem dvanáctého století nebo později.

moudrého muže, věštce a jakéhosi prostředníka mezi lidmi a božskými bytostmi.²²⁷

Asklépios hraje obzvláště důležitou roli ve filozofické hermetice, přičemž několik diskursů v *Corpus Hermeticum* se odehrává mezi Hermem a Asklépiem. To vytvořilo široce uznávaný vztah mezi studentem a učitelem mezi dvěma postavami v řecko-římském světě, podle něhož byl Asklépios považován za příjemce znalostí přímo od Herma a později za učitele a přenášče těchto znalostí ostatním.²²⁸

Zdá se, že jde o stejnou roli, jakou si představoval Asklépios v některých technických hermetikách spojených s astrologickou tradicí. Firmicus Maternus a další anonymní astrologický zdroj, oba vykreslují Asklépia jako příjemce astrologických doktrín od Herma a poté říkají, že předal znalosti pozdějším vykladačům, jako byli Nechepso a Petosiris.²²⁹ Na jednom místě Firmicus výslovně říká, že sám Asklépios tvrdil, že mu jeho dílo nebo doktríny odhalil Hermes.²³⁰ Firmicus také uvádí název specifického astrologického díla připisovaného Asklépiovi, které se nazývalo *Myriogenesis*, což znamená *Nekonečná²³¹ zrození*.²³² Zdá se, že Firmicus říká, že kniha dávala vymezení Ascendentu v každé jednotlivé minutě, každého stupně a každého znamení zvěrokruhu, což se zdá trochu nepravděpodobné, protože ve zvěrokruhu je 21 600 minut, i když by to mohlo vysvětlovat název *Nekonečná zrození*.

Pokud jde o to, čím Asklépiov text skutečně přispěl k astrologické tradici, je mu stejně jako Hermovi připisováno, že napsal vlivné dílo o domech nebo místech. Ve skutečnosti se zdá, že mu byl připisován konkrétní text, který zavedl jedinečný soubor významů pro prvních osm domů, a tento systém se stal

²²⁷ Jasnow and Zauzich, *Conversations in the House of Life*, s. 37.

²²⁸ Knihy 2, 6, 9 a 14 *Corpus Hermeticum* jsou dialogy, ve kterých Hermes instruuje Asklépia, zatímco v knize 16 Asklépios přebírá roli učitele v dopise adresovaném králi Ammonovi. V jiném textu nazvaném *Definice Herma Trismegista Asklépiovi* je Hermes podobně spatřován v roli poučování Asklépia. Mahé (*The Way of Hermes*, trans. Salaman et al, s. 101) tvrdí, že jádro definic pravděpodobně předchází *Corpus Hermeticum*, možná již bylo v nějaké formě dostupné v prvním století našeho letopočtu. Nedávno objevený démotický egyptský náboženský text, který byl napsán někdy mezi třetím a čtvrtým stoletím př. n. l., obsahuje Thotha a Imhotepa jako součást dialogu, což vyvolalo některé otázky, zda některé z hermetických textů mohly mít souvislost s tímto egyptským literárním žánrem. Viz Jasnow and Zauzich, *Conversations in the House of Life*.

²²⁹ Firmicus, *Mathesis*, 4, proem: 5; CCAG, 8, 4, p. 95, translated in Neugebauer and van Hoesen, *Greek Horoscopes*, č. 137c, s. 42.

²³⁰ Firmicus, *Mathesis*, 5, 1: 36.

²³¹ V originálu „*Infinite*“. Ve smyslu ohromné, nesmírné, neomezené atd. RS

²³² Firmicus, *Mathesis*, 5, 1: 36-38. Titul je popsán in Tester, *A History*, s. 137.

známým jako *oktatropos*. O *oktatropu* se zmiňuje Thrasyllus na počátku prvního století našeho letopočtu, což naznačuje, že musel být zaveden již v prvním století před naším letopočtem.²³³ Anonymní autor *Michiganského papýru* říká, že Asklépios byl autorem *oktatropu*, a zdá se, že Valens souhlasí, když říká, že Asklépios významně přispěl k doktríně domů.²³⁴

Vzhledem k tomu, že je Asklépios obvykle uveden jako chronologicky pozdější než Hermes, jeho text byl pravděpodobně vytvořen někdy po původním Hermově textu, možná jako dialog ve filozofické hermetice. Schmidt si povšiml, že pozdější helénističtí astrologové měli tendenci syntetizovat systém dvanácti témat připisovaný Hermu a osmimístný systém připisovaný Asklépiovi, ale první autoři dávají jasně najevo, že oba systémy byly původně odlišné, nebo alespoň byly zavedeny v samostatných textech přisuzovaných různým autorům.²³⁵ Pakliže je to pravda, pak existují dobré důvody považovat text připisovaný Asklépiovi o *oktatropu* za jeden ze základních textů helénistické tradice.

Nechepso a Petosiris (1. st. př. n. l.?)

Nechepso a Petosiris jsou dva nejcitovanější a nejvlivnější autoři helénistické astrologické tradice. I když Hermes a Asklépios mají chronologickou prioritu v liniích nastíněných Firmicem Maternem a dalšími, Nechepso a Petosiris jsou ve skutečnosti zmiňováni a spojováni se specifickými astrologickými doktrínami mnohem častěji. Zdá se, že někteří autoři, jako je Vettius Valens, je téměř považují za zakladatele helénistické astrologie, což vytváří určitý zmatek ohledně původu tradice. Oba jsou zmíněni již na počátku prvního století n. l. Thrasylllem, takže jejich texty musely být v oběhu již v prvním století př. n. l.²³⁶

Navzdory skutečnosti, že byli nejvlivnějšími astrologickými autory ve starověku, žádné z děl připisovaných Nechepsovi a Petosirídovi se do dnešních dnů nedochovalo. Z jejich děl máme jen sbírku fragmentů, citátů a citací pozdějších autorů, kteří čerpali z jejich textů a někdy zmiňovali doktríny v nich

---

²³³ CCAG 8, 3, s. 101: 3-9.

²³⁴ *Michigan Papyrus*, col. ix: 20-27 (s. 149); Valens, *Anthology*, 9, 3: 5.

²³⁵ Schmidt, *Kepler College Sourcebook*, s. 77.

²³⁶ Thrasyllus, viz CCAG 8, 3, s. 100: 19-20.

obsažené.²³⁷ Největší počet fragmentů uchovává astrolog z druhého století, Vettius Valens. Zdá se, že Valens si myslel, že Nechepso byl ve skutečnosti egyptský král, který vládl někdy v dávné minulosti, během nějakého zlatého věku astrologie.²³⁸ Oběma postavám často prokazuje úctu, i když občas vyjadřuje frustraci z jejich tajemného nebo záhadného stylu psaní.²³⁹

V astrologické literatuře je Nechepso často označován jako „král“ (*basileus*), zejména Valensem, který mu také někdy říká „Kompilátor“ (*sungrapheus*).²⁴⁰ Nechepso a Petosiris jsou společně někdy označováni jako „Egyptané“ (*Aiguptoi*), nebo „starověcí“ (*palaioi*). Zdá se, že Ptolemaios kdysi během diskuse o technice délky života odkazoval na Petosirída jako na „starobylého“ (*archaios*), ačkoli toto je závěr založený na jiných autorech, kteří spojují Petosirída s tím, co se stalo standardní technikou používanou k měření délky života zrozenců.²⁴¹ Jejich jména jsou často zmiňována společně a zachází se s nimi jako s párem, i když občas bylo jedno citováno nezávisle na druhém, což činí vztah mezi jejich díly poněkud nejasný. Heilen poukazuje na to, že pod jejich označeními mohl být v oběhu korpus různých děl, neboť v dochovaných textech je zmíněno několik různých samostatných děl od každého autora, včetně třinácté, čtrnácté a patnácté knihy Nechepsa, jakož i samostatné dílo, které Valens připisuje Petosirídovi, nazvané *Definice (Horoí)*.²⁴²

Skutečnost, že Firmicus a další řadí Nechepsa a Petosirída do linie Herma Trismegista a Asklépie, může naznačovat, že texty, které jim byly připisovány, byly napsány podle typického hermetického předpokladu přímého přijímání zjevených znalostí od dřívějších mudrců. Zdá se, že to potvrzuje Firmicovo prohlášení, že Nechepso a Petosiris přijali doktrínu *Thema Mundi* od Herma a Asklépie.²⁴³ Nechepso musel být ve svém textu vylíčen jako egyptský král, který žil v nějakém vzdáleném bodě minulosti, což má paralelu ve filozofické

---

²³⁷ Standardní sbírka fragmentů je obsažena in Riess, „*Nechepsonis et Petosiridis fragmenta magica*.“ Aktuálnější seznam fragmentů a svědectví, viz Heilen, „*Some metrical fragments from Nechepsos and Petosiris*,“ který je reprodukován in Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 39-52.

²³⁸ Valens, *Anthology*, 6, 1: 7-9. Firmicus podobně nazývá Nechepsa císařem (*imperátorem*) Egypta (*Mathesis*, 4, 22: 2).

²³⁹ Valens, *Anthology*, 7, 4: 1-3.

²⁴⁰ V originálu „*Compiler*“. Sestavovatel, autor kompilace atd. RS

„*Compiler*“, viz Valens, *Anthology*, 2, 37: 37; 2, 41: 15 (v kontrastu s Petosirídem); 5, 6: 15 atd.

²⁴¹ Ptolemy, *Tetrabiblos*, 3, 11: 1. Připsání této techniky Nechepsovi a Petosirídovi, viz Pliny, *Natural History*, 7,49: 160.

²⁴² Heilen, „*Some Metrical Fragments*,“ s. 24. Valens, *Anthology*, 2, 3: 3.

²⁴³ Firmicus, *Mathesis*, 3, proem: 4ff.

hermetice, kde jeden z textů má podobu Asklépiova dopisu adresovaného králi Ammónovi.²⁴⁴

Moderní vědci dlouho přemýšleli, zda měl být Nechepso spojován s konkrétní historickou postavou z minulosti, autorem pseudepigrafického astrologického díla, který se rozhodl toto jméno použít. Nedávno byl identifikován s Nechem II. z 26. dynastie, který krátce vládl Egyptu počínaje rokem 610 před naším letopočtem.²⁴⁵ Motivace tohoto spojení jsou stále poněkud nejasné; Ryholt spekuluje, že to mohlo souviset se skutečností, že k zatmění došlo v době Nechova nástupu, i když není zcela jasné, proč by to dalo podnět k tomu, aby astrologický autor, který žil o několik století později, připsal text právě jemu.²⁴⁶ Ryholt také naznačuje, že jméno Petosiris, které se stalo tak běžným v pozdější astrologické tradici, může být korupcí egyptského jména Petesis, který byl známým mudrcem v dřívější egyptské literární tradici, o němž se v jednom pozdějším příběhu říkalo, že učil astrologii Platóna.²⁴⁷ Možná ještě důležitější je, že Ryholt cituje nepublikovanou démotickou astrologickou příručku z chrámové knihovny ve staroegyptském městě Tebtunis, která pochází z prvního nebo druhého století našeho letopočtu, a která obsahuje příběh, který shrnuje takto:

*„Vypráví se, jak blok kamene vypadl ze zdi a odhalil papyrus. Pouze známý mudrc Petesis dokáže rozluštit text, z něhož se vyklube astrologické pojednání, které nenapsal nikdo jiný než Imhotep. Text předkládá Petesis králi Nechepsovi.“*²⁴⁸

Imhotep je egyptským ekvivalentem Asklépia, a zdá se tedy, že to představuje podobnou verzi legendy, kterou vyprávěli pozdější řeckořímsí astrologičtí autoři, jako Firmicus, ale objasňuje, že doktríny byly skutečně považovány za předané od Asklépia Petosirídovi a Nechepsovi. Petesis (nebo *Petese*) byl známý jako mudrc nebo kněz v démotské literární tradici od

---

²⁴⁴ *Corpus Hermeticum* 16.

²⁴⁵ Ryholt, “*New Light on the Legendary King Nechepsos of Egypt.*”

²⁴⁶ Ryholt, “*New Light,*” s. 69.

²⁴⁷ Ryholt, “*New Light,*” s. 70.

²⁴⁸ Ryholt, “*New Light,*” s. 62.

čtvrtého století př. n. l., a pak se zdá pravděpodobné, že Petosiris by byl podobným způsobem viděn helénistickými astrology.²⁴⁹

Astrologické doktríny, které pozdější astrologové připisují Nechepsovi a Petosirídovi či je s nimi spojují, jsou příliš četné na to, aby je zde bylo možné uvést, ačkoli je možné zaznamenat následující zajímavosti:

1. Jejich práce zahrnovaly pokrytí všech tří odvětví helénistické astrologie, včetně univerzální, nativní a počáteční astrologie.²⁵⁰ Zahrnovaly také některé podskupiny těchto odvětví, jako je lékařská astrologie, a Firmicus nás informuje, že Nechepso používal dekaný k předpovídání nemocí a soužení, a také k tomu, aby ukázal, jak léčit nemoci prostřednictvím protikladu jednoho dekanu druhým.²⁵¹
2. Firmicus říká, že Thema Mundi neboli horoskop narození vesmíru pocházel od Nechepsa a Petosirída, i když se zdá, že to znamená, že jej obdrželi od Herma a Asklépia.²⁵²
3. Zdá se, že Petosiris zavedl základní techniku pro stanovení délky života, kterou používali všichni následující autoři.²⁵³
4. Někdy se předpokládá, že takzvané „egyptské hranice“ zpopularizovali Nechepso a Petosiris, protože to byli Egypťané *par excellence*, možná v kontextu výše zmíněné techniky délky života.²⁵⁴
5. Antiochos připsal Nechepsovi systém určování „výhodných“ míst (*chrēmatistikos*).²⁵⁵
6. Valens spojuje některé časovací metody s Nechepsem, které zahrnují planetární období a doby vzestupu.²⁵⁶
7. Nechepso možná psal o technice vládce času známé jako profekce, protože Valens uvádí Nechepsovu metodu určení vládce měsíční profekce.²⁵⁷

---

²⁴⁹ Heilen (*“Some Metrical Fragments,”* s. 29) poukazuje na to, že moderní zmínky o Petosirídovi jako knězi byly dříve založeny na poněkud sporných předpokladech. Zdá se, že spojení mezi Petosirídem a Petesisem může potvrdit myšlenku, že Petosiris byl pokládán za jakéhosi mudrce nebo kněze, zvláště když se vezme společně s pasáží u Manilia (*Astronomica*, 1: 40-65) s odkazem na staré krále a kněze, kteří jako první rozvinuli astrologii, což bylo často interpretováno jako odkaz na Nechepsa a Petosirída.

²⁵⁰ Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 48-50.

²⁵¹ Firmicus, *Mathesis*, 4, 22: 2.

²⁵² Firmicus, *Mathesis*, 3, proem: 4; 3, 1: 1-2.

²⁵³ Viz dřívější citace pasáží v Ptolemaiovi a Plinioví.

²⁵⁴ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 214.

²⁵⁵ CCAG 8,3, s. 116: 11-12.

²⁵⁶ Valens, *Anthology*, 7, 6.

8. Nechepso a Petosiris se oba zabývali Štěstím a Valens zachovává od obou některé pasáže, které s tím souvisí.²⁵⁸

Abychom si udělali představu o tom, jak široce byly citovány, přímé odkazy nebo narážky na Nechepso a Petosirída se vyskytují v textech následujících hlavních helénistických astrologů: Thrasyllus, Manilius, Antiochus, Manéthó, Ptolemaios, Valens, Porfyrios, Firmicus a Héfaištió.²⁵⁹ Jiní autoři jako Dorotheus a Antigonos prý čerpali z děl Nechepso a Petosirída.²⁶⁰ Heilen navrhl, že Nechepso a Petosiris napsali to, co se stalo standardním zdrojovým textem pro vymezení základních astrologických umístění, což bylo poté začleněno do děl pozdějších autorů, jako jsou Dorotheus, Anubio, Manéthó a Firmicus.²⁶¹ Nechepso a Petosiris byli jedineční v tom, že jejich astrologické texty byly tak široce známé, že je citovali i lidé mimo astrologickou komunitu. To zahrnuje odkazy římského básníka Juvenala v jeho *Satirách*,²⁶² Plinia v jeho encyklopedii,²⁶³ dále u lékaře Thessala z Tralles,²⁶⁴ a v komentáři novoplatónského filozofa Prokla k Platónově *Republice*.²⁶⁵

Heilen opatrně datuje Nechepso a Petosirída do druhé poloviny druhého století př. n. l., za předpokladu, že několik fragmentů, které jsou jim připisovány, považuje za zřejmé astronomické dílo Hypsikla, který žil kolem první poloviny druhého století, stejně jako některé historické události, o nichž se předpokládá, že jsou zmiňovány v některých fragmentech, které se jim připisují.²⁶⁶ To je obecně v souladu s datováním, které vědci dali kompilaci v uplynulém století, a to jak staršími vědci, jako je Cumont, kteří je umístili kolem roku 150 př. n. l., tak novějšími vědci, jako je Pingree, kteří nejstarší část

---

²⁵⁷ Valens, *Anthology*, 5, 4: 1f.

²⁵⁸ Valens, *Anthology*, 2, 3.

²⁵⁹ Většinu těchto odkazů, viz Heilen, "Some metrical fragments," s. 31-34.

²⁶⁰ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2,21: 26 (Dorotheus); 2, 18: 21 (Antigonus).

²⁶¹ Heilen, "Anubio Reconsidered," s. 136ff.

²⁶² Juvenal, *Satires*, 6: 580-581.

²⁶³ Pliny, *Natural History*, 2: 88.

²⁶⁴ Thessalos von Tralles, proem, ed. Friedrich. Překlad, viz Harland, "Journays in Pursuit of Divine Wisdom", s. 124-126. Viz také diskusi, in Moyer, *Egypt and the Limits of Hellenism*, s. 208-273.

Thessalus z Tralles byl slavný římský lékař a raný přívrženec metodické lékařské školy. Žil v Římě, kde byl dvorním lékařem císaře Nerona. RS

²⁶⁵ Proclus, *Procli Diadochi in Platonis rem publicam*, ed. Kroll, vol. 2, s. 59: 3-60.

²⁶⁶ Heilen, "Some metrical fragments," s. 23-24.

kompile umístili kolem konce druhého nebo počátku prvního století př. n. l.²⁶⁷

Timaeus (konec 1 st. př. n. l.?)

Timaeus je raný autor, který je sporadicky citován některými pozdějšími astrology, i když se z jeho díla dochovalo jen velmi málo. Zmiňuje se o něm v souvislosti s některými astrologickými a astronomickými doktrínami Plinia Staršího, který zemřel v roce 79 n. l., což pravděpodobně znamená, že astrologické dílo připisované Timaiovi bylo napsáno koncem prvního století př. n. l. či začátkem prvního století n. l.²⁶⁸ Antiochos ho cituje, že hlásal nějaké doktríny od Herma o výhodných místech, zatímco Anonym z roku 379 ho uvádí jako po Nechepsovi a Petosirídovi.²⁶⁹ To znamená, že chronologicky žil po napsání textů Herma a Nechepso-Petosirída. Valens vyjímá některé materiály z Timaea, které se zabývají tématem rodičů, a v těchto částech se použité odborné výrazy zdají být starší a výraznější než za Valense.²⁷⁰ Existuje také krátký úryvek, který se dochoval od Timaea, a který udává některé pokyny pro interpretaci počátečních horoskopů uprchlých otroků a zlodějů.²⁷¹ V tomto fragmentu je označován jako Timaeus Praxidos.

Je možné, že astrologické dílo připisované Timaiovi může představovat další příklad pseudopigrafu, neboť mohlo vypadat, jako by jeho autorem byl Timaeus z Locri, který byl prominentní postavou v jednom z nejslavnějších Platónových filozofických dialogů, tzv. *Timaeus*. Existovalo středoplatónské filozofické dílo s názvem *O povaze světa a duši*, které bylo napsáno a připsáno Timaiovi z Locri pravděpodobně někdy kolem konce prvního století př. n. l. či v prvním století n. l., a zdá se, že astrologické dílo bylo připisováno Timaiovi ve stejném období.²⁷² To by bylo v souladu s jinými ranými díly, které byly připisovány mýtickým a legendárním postavám v tomto období astrologické tradice.

²⁶⁷ Cumont, *Astrology and Religion*, s. 76, Pingree, *From Astral Omens*, s. 25-26.

²⁶⁸ Pliny, *Natural History*, 2, 6: 38; 5, 10: 55-56; 16, 34: 82. Hübner („*Timaeus*“) ho z podobných důvodů datuje do prvního století př. n. l., zatímco Jones („*Timaioi*“, s. 810) přijímá širší rozsah let 75 př. n. l. – 79 n. l., a uvažuje Pliniovu smrt jako *terminus ante quem*.

²⁶⁹ Antiochus, *Summary*, s. 116: 3-12; Anonymous of 379, *Fixed Stars*, s. 204: 22.

²⁷⁰ Valens, *Anthology*, 2, 32. Mám podezření, že kapitoly 33 a 34 jsou také excerpovány na základě pokračujícího používání určitých termínů.

²⁷¹ CCAG 1, s. 97-99. Překlad in Schmidt, *Sages*, s. 41-44.

²⁷² Filozofické dílo, viz Timaioi of Locri, *On the Nature of the World and the Soul*, trans. Tobin. Datování z konce prvního století př. n. l. či z prvního století n. l. je považováno konsensem na s. 5-7.

Teukron Babylonský (1. st. př. n. l.)

Teukron (Teucer)²⁷³ z Babylonu psal o významech planet, znameních zvěrokruhu, dekanech a spolu-vycházejících hvězdách (*paranatellonta*). Ohledně jeho datování panuje určitá nejistota. Porfyrius může být prvním autorem, který se o něm s jistotou zmiňuje jménem, což by znamenalo, že žil před třetím stoletím před naším letopočtem.²⁷⁴ Editoři *Catalogus Codicum Astrologorum Graecorum* poznamenali, že některé materiály o planetách a znameních, které se dochovaly, jsou podobné zpracováním významům planet obsažených u Valense a Rhetoria.²⁷⁵ Na počátku své kariéry Pingree z toho vyvodil, že Teucer byl původním zdrojem materiálu o planetách a znameních jak u Valense, tak u Rhetoria, což pak zatlačuje Teucerův původ až do prvního století n. l., a pravděpodobně naznačuje, že pocházel spíše z města Babylonu v Egyptě, nežli z Mezopotámie.²⁷⁶ Nedávno Hübner argumentoval, že Manilius a Firmicus čerpali z Teucera v některých jejích materiálech o fixních hvězdách, což, pokud by to byla pravda, by posunulo jeho datování zpět do prvního století před naším letopočtem.²⁷⁷ Bohužel z jeho díla se do současnosti mnoho nedochovalo. Rhetorius evidentně shrnuje některé Teucerovy popisy dekanů, i když jsou poněkud stručné.²⁷⁸

Thrasyllus (zemřel 36 n. l.)

Thrasyllus byl dvorním astrologem římského císaře Tiberia během raného římského císařského období.²⁷⁹ Řadu příběhů o jeho zapojení do imperiální politiky zachovali římští historikové Tacitus, Seutonius a Cassius Dio.

---

²⁷³ Má vlastní závorka. RS

²⁷⁴ Porphyry, *Introduction*, 47. V soukromé komunikaci Levente László říká, že tato kapitola mohla být zkopírována do archetypu porfyriových rukopisů od Rhetoria 5, 10, a proto by nebyla autentická.

²⁷⁵ Materiál o znameních je upraven in CCAG, 7, s. 192-213, zatímco materiál o planetách je upraven na s. 213-224. Holden ve svém překladu tohoto materiálu poznamenává, že pochází od Rhetoria, který s ním manipuloval vložím informací od Ptolemaia, takže je třeba ho používat opatrně (*Rhetorius the Egyptian*, s. 165).

²⁷⁶ Pingree, *Yavanajātaka*, s. 442. Neugebauer (*The Exact Sciences in Antiquity*, s. 189) odmítl lokalizaci Teucera v Egyptě, i když v poslední době se zdá, že Rochberg to přijala za předpokladu, že Babylon v Mezopotámii by byl „značně zmenšeným městem“ do prvního století n. l. (Rochberg, „*Teukros of Egyptian Babylon*,“ s. 778). Levente László v osobní komunikaci poukazuje na to, že Pingree mohl později ve své kariéře změnit názor, když se rozhodl, že vymezení planet nepochází od Teucera ani Rhetoria, ale že používá pouze Valensovy popisy a další zdroje (příslušné části jsou publikovány jako příloha II in Valens, *Anthology*, ed. Pingree, s. 390-392).

²⁷⁷ Hübner, „*Manilio e Teucro di Babilonia*,“ Hübner, Manilius, *Astronomica*, Buch V, s. 16-20.

²⁷⁸ Rhetorius, *Compendium*, 10. Další fragmenty z Teucera v Rhetoriově se nacházejí v jeho popisu znamení in CCAG 7, s. 194-213, ačkoli Levente László soukromě poznamenává, že vydání je složený text a pouze rukopis R je skutečně Rhetorius.

²⁷⁹ Všechna dochovaná svědectví a fragmenty Thrasyillovy práce jsou shromážděny (bez překladu) in Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, s. 215-249.

Nejslavnější legenda obnáší jeho první setkání s Tiberiem předtím, než se stal druhým římským císařem.²⁸⁰ Podle jedné verze příběhu poté, co Thrasyllus poprvé dokončil interpretaci Tiberiova horoskopu narození – a předpověděl mu velké věci –, Tiberius obrátil tabulky, a zeptal se Thrasylla, co říká jeho vlastní horoskop pro ten den. Tiberius měl zjevně ve zvyku nechat astrology, s nimiž konzultoval, zabít ihned poté, co přečetli jeho horoskop, a to tak, že je shodil ze skály. Po několika rychlých výpočtech Thrasylla polil studený pot a zvolal, že je v bezprostředním nebezpečí. V tomto bodě, ohromen Thrasyllovou schopností určit nebezpečí, ve kterém se nachází, pouhým pohledem na jeho vlastní horoskop, učinil Tiberius z astrologa jednoho ze svých nejbližších rádčů.

Druhá legenda o Thrasyllovi praví, že jednoho dne, když s Tiberiem ještě žili na ostrově Rhodos, spatřili v dálce blížící se loď a Thrasyllus dokázal správně předpovědět, že obsahuje zprávu od císaře, která Tiberia odvolává do Říma, kde se brzy stane Augustovým nástupcem.²⁸¹ Pravdivost obou těchto legend není jistá a historikové je někdy odmítají jako fantazijní, i když se zdá, že obě spadají do oblasti standardních typů technik, které helénističtí astrologové v té době používali.²⁸² Z technického hlediska Thrasyllus použil nativní astrologii jak při pohledu na Tiberiův horoskop, tak při předpovídání své budoucnosti, a pak by si pravděpodobně sám vypočítal období a přechody vládců času, což by pravděpodobně mohlo naznačovat krizi nebo kritické období v den konzultace. Předpověď, kterou Thrasyllus učinil v den příjezdu lodi, mohla být založena na jeho znalosti Tiberiova horoskopu a vládců času, kteří byli toho dne aktivováni. Alternativně mohla být predikce založena také na některých technikách, které se v počáteční astrologii používaly pro povědomí obsahu zprávy, která vám byla zaslána, a záměrů toho, který ji odeslal na základě obsazení horoskopu v době, kdy je zpráva přijata.²⁸³

---

²⁸⁰ Tacitus, *Annals*, 6: 21.

²⁸¹ Cassius Dio, *Roman History*, 55, 11: 1-3.

²⁸² Primárním článkem, který je kritický vůči Thrasyllovým legendám, je Krappe, „*Tiberius and Thrasyllus*“, po kterém pak následuje Cramer (*Astrology in Roman Law*, s. 94), a další. Krappe považuje Tacitovu verzi příběhu za falešnou a srovnává ji s ostatními verzemi Cassia Dia a Seutonia (*Lives*, Tiberius: 14), které považuje za věrohodnější. Zdá se však jasné, že Seutonius jednoduše spojil dvě různé legendy, které mají být samostatnými událostmi u Cassia Dia, a když to pochopíme, není nic nekonzistentního na zprávách, které podal Tacitus a Dio. Další, trochu sympatičtější popis, viz Oliver, „*Thrasyllus in Tacitus* (Ann. 6.21).“

²⁸³ Viz úryvek od Zoroastera in CCAG 2, s. 192-195, trans. Schmidt, *Sages*, s. 26-29. Viz také Hephaestio, *Apotelesmatika*, 3,27: 2-5.

Ať už byly příběhy jakékoli, Thrasylova sláva astrologa se stala legendární, a to do té míry, že se mu dokonce na konci prvního nebo začátku druhého století vysmíval římský básník Juvenalis, kde v šesté knize jeho *Satir* ironicky uvádí, že nadšenci zženštilé astrologie by odmítli cestovat, pokud by pravidla stanovená Thrasylllem naznačovala, že datum je astrologicky nepříznivé.²⁸⁴

Existují některé fragmenty ze studia kamenů připisovaných „Thrasyllu z Mendes“, což je město v severním Egyptě, i když není jasné, zda je tento Thrasyllus stejný jako astrolog.²⁸⁵ Stejný text cituje Thrasylla z Mendes pro dílo s názvem *Egyptské záležitosti (Aiguptiakois)*.²⁸⁶ Tarrant poukazuje na to, že je známo, že Thrasylovy zájmy byly dostatečně široké, takže není nutně důvod si myslet, že nemohl být autorem prací o geografii nebo kamenech.²⁸⁷ Jedna poznámka o něm, která se objevuje jako část scholia, říká, že „Thrasyllus projevoval znalost mnoha umění.“²⁸⁸ Pokud byl skutečně autorem tohoto díla, pak se astrolog původně jmenoval Thrasyllus z Mendes a pocházel by z Egypta, nedaleko Alexandrie. Později se zdá, že získal římské občanství s pomocí Tiberia, a nápis ukazuje, že jeho celé jméno bylo Tiberius Claudius Thrasyllus.²⁸⁹ Posléze, téměř univerzálně v pozdějších zdrojích jednoduše jako Thrasyllus.

Thrasyllus napsal astrologické dílo známé jako *Pinax*, které bylo adresováno neznámé postavě jménem Hieroklés. Toto dílo se bohužel do dnešních dnů nedochovalo, i když máme jeho pozdější shrnutí.²⁹⁰ V souhrnu Thrasyllus jako zdroje pouze cituje Nechepsa, Petosirída a Herma Trismegista, což z něj činí mimořádně cenný text pro nahlédnutí do toho, jak vypadala astrologie v rané fázi helénistické tradice.

Thrasyllus je jednou zmíněn astrologem z druhého století, Vettiem Valensem, v souvislosti s metodou rektifikace Ascendentu.²⁹¹ Později se o něm zmínil ve třetím století Porfyrios v konceptu zasažení paprskem (*aktinobolia*) a

---

²⁸⁴ Juvenal, *Satires*, 6: 573-579.

²⁸⁵ T11a in Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, cit. Pseudo-Plutarch, *On Rivers (De Fluviis)*, 11, 4: 1-5.

²⁸⁶ T11b in Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, cit. Pseudo-Plutarch, *On Rivers (De Fluviis)*, 16, 2: 1-10.

²⁸⁷ Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, s. 7, pozn. 11.

²⁸⁸ “Thrasillus multarum artium scientiam professus.” T1a in Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, cit. scholium dále k odkazu Thrasylla in Juvenal, *Satires*, 6: 573-579.

²⁸⁹ Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, s. 8, pozn. 15, cit T8, s. 219-20 jeho přílohy.

²⁹⁰ Řecký text byl upraven in CCAG 8, 3, s. 99-101. Jeho překlady jsou k dispozici in Schmidt, *Sages*, s. 57-60, a Schmidt, *Definitions and Foundations*, s. 341-347.

²⁹¹ Valens, *Anthology*, 9, 11: 10.

poté znovu, když je seskupen s Petosirídem a dalšími nejmenovanými „staršími“ (*presbuterōn*), který obhajovali systém hranic (*horia*), které se lišily od souborů zastávaných Ptolemaiem a Apollinariem.²⁹² Konečně v pátém století se Héfaištión Thébský dvakrát zmínil o Thrasyllovi ve své *Apotelesmatice*, přičemž citoval svůj názor, že Beran a Váhy nejsou schopná se navzájem slyšet ani vidět, navzdory konvenční doktríně, že mohou, protože jsou obě znamením rovnodennosti.²⁹³ Zdálo by se tedy, že jeho astrologické dílo mělo v pozdější tradici stále nějaký koloběh.

Kromě své práce jako astrologa má Thrasyllus také pověst zpola významné postavy v dějinách filozofie. Podle životopisce ze třetího století Diogena Laertia je Thrasyllus zodpovědný za uspořádání děl Platóna a Demokrita do souborů po čtyřech, jinak známých jako tetralogie.²⁹⁴ Harold Tarrant prozkoumal Thrasyllovu roli v uspořádání platónského korpusu a tvrdil, že Thrasyllus byl důležitou postavou při utváření způsobu, jakým byly texty čteny za posledních 2000 let, nadto, že byl sám o sobě významným filozofem.²⁹⁵ Porfyriův Život Plotinův cituje pasáž jeho učitele Longina, ve které je Thrasyllus zmíněn spolu se skupinou filozofů, kteří psali o pythagorejských a platónských filozofických principech.²⁹⁶ To v podstatě odpovídá Tarrantovu hodnocení Thrasylla jako platonisty s pythagorejskými sklony.

Římský historik Cassius Dio nás informuje, že císař Tiberius zemřel následujícího jara po smrti Thrasylla.²⁹⁷ Protože z jiných zdrojů víme, že Tiberius zemřel v roce 37, znamená to, že Thrasyllova smrt se odehrála v roce 36 n. l.

Historik Tacitus říká, že Thrasyllus měl syna, který předpověděl Neronovu vládu.²⁹⁸ Někteří vědci se domnívají, že tento syn byl pravděpodobně astrolog Balbillus, který sloužil jako dvorní astrolog císařů Claudia, Nera a Vespasiana. Toto spojení mezi Thrasyllem a Balbillem poprvé vyjádřil Conrad Cichorius v roce 1922 a následně jej podpořil a prozkoumal Frederick Cramer ve své

---

²⁹² Porphyry, *Introduction*, kapitoly 24 a 41, v tomto pořadí.

²⁹³ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 11: 57 a 2, 23: 13.

²⁹⁴ Diogenes Laertius, *Lives of Eminent Philosophers*, 9: 45; 3: 56-61.

²⁹⁵ Tarrant, *Thrasyllan Platonism*.

²⁹⁶ Porphyry, *On the Life of Plotinus*, 20.

²⁹⁷ Cassius Dio, *Roman History*, 58: 27.

²⁹⁸ Tacitus, *Annals*, 6: 22.

rozsáhlé studii astrologie v římském právu a politice.²⁹⁹ Nedávno vědci jako Tarrant a Beck zaujali opatrnější přístup a rozhodli se pozastavit posuzování toho, zda spolu tito dva souvisí.³⁰⁰

Přikláním se k těm, kteří tvrdí, že Balbillus byl pravděpodobně Thrasyllův syn, a to na základě Tacitova prohlášení, že o synovi plánuje hovořit později, zejména v souvislosti s Neronem, a poté následným významem Balbilla jako astrologa během panování Nerona. Pokud vezmeme toto spojení mezi těmito dvěma za samozřejmé, pak Thrasyllus mohl být ústřední postavou v rodové linii prominentních astrologů, která se táhla od prvního století před naším letopočtem až do poloviny druhého století našeho letopočtu nebo později.³⁰¹

Balbillus (1. století)

Balbillus je pravděpodobně politicky nejvýznamnějším helénistickým astrologem, jakého známe. Působil během poloviny prvního století n. l., a sloužil jako dvorní astrolog několika římských císařů, a také se sám stal prefektem nebo guvernérem Egypta.

Jak již bylo zmíněno dříve, Balbillus mohl být synem Thrasylla a zdá se, že se po Thrasyllově smrti v roce 36 n. l. stal v Římě aktivním dvorním astrologem. Po smrti císaře Tiberia následujícího roku Balbillus odešel do Egypta a zdá se, že žil v Alexandrii za vlády Caliguly v letech 37-41 n. l.³⁰² Zdá se, že se vrátil do Říma v roce 41 n. l. kvůli nástupu císaře Claudia, za jehož vlády se v různých funkcích jako člen císařského kabinetu těšil značné prosperitě. Během této doby také zastával řadu funkcí ve svém rodném Egyptě, například jako velekněz Hermova chrámu v Alexandrii, dozorce nad všemi císařskými budovami a posvátnými místy v Egyptě, a možná především jako hlava muzea a knihovny v Alexandrii.³⁰³ Římský filozof Seneca se o Balbillovi zmínil jako o „velmi znamenitém muži, výjimečně zdatném v každém druhu literatury“.³⁰⁴

---

²⁹⁹ Cichorius, „*Der Astrologe Ti. Claudius Balbillus, Sohn des Thrasyllus.*“ Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, s. 95.

³⁰⁰ Tarrant, *Thrasyllan Platonism*, s. 10; Beck, „*The Mysteries of Mithras*,“ s. 127, pozn. 60.

³⁰¹ Cramer prozkoumal potenciální rodokmen in *Astrology in Roman Law*, s. 92.

³⁰² Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, s. 108.

³⁰³ Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, s. 113-114.

³⁰⁴ Seneca, *Natural Questions*, Book 4A, 2: 13, trans. Corcoran, s. 31. Kontext tohoto odkazu na Balbilla je poněkud humorný, neboť Seneca popisuje podivný příběh, který, jak se zdá, pochází přímo od samotného Balbilla z doby, kdy byl prefektem Egypta, v němž byl svědkem bitvy mezi skupinou delfínů a krokodýlů u

Naneštěstí, z Balbillova astrologického díla se dochovalo jen málo. Dochovalo se shrnutí jeho knihy s názvem *Astrologická cvičení* (*Astrologoumena*), věnované neznámé postavě jménem Hermogenes.³⁰⁵ Shrnutí je mimořádně stručné, ale zdá se, že práce se primárně zabývala technikou délky života, a mimochodem i několika dalšími tématy. Zdá se, že samostatný úryvek v CCAG uchovává dva příklady horoskopů od Balbilla, pravděpodobně ze stejného díla, které používá k demonstraci toho, jak funguje technika délky života.³⁰⁶ Je zajímavé, že Balbillus použil horoskopy dvou lidí, kteří se narodili asi století před tím, než byl aktivní, a toto jsou dva nejstarší příklady horoskopů v literárním zdroji v řečtině, datované do let 72 př. n. l. a 43 př. n. l.³⁰⁷ Heilen má pravděpodobně pravdu, když spekuluje, že Balbillus mohl tyto horoskopy získat z historie případů svého otce Thrasylla.³⁰⁸

Pokud jde o jeho odkaz, Roger Beck predestřel, že Balbillus mohl být zdrojem některé z astrologické doktríny, která se stala integrovanou do kultu mithraismu v Římské říši, i když je to poněkud obtížné doložit.³⁰⁹ S větší jistotou víme, že císař Vespasianus povolil pořádání festivalu ve městě Efesu na počest Balbilla, který byl známý jako *Balbillea*. První Balbillea se konaly v roce 85 nebo 86 n. l. a následně se slavily každé čtyři roky alespoň do poloviny třetího století.³¹⁰

Marcus Manilius (počátek 1. století)

Manilius napsal dlouhou instruktážní báseň o astrologii v latině známou jako *Astronomica* někdy kolem počátku prvního století našeho letopočtu.³¹¹ V důsledku historické náhody je tento text v podstatě prvním velkým dílem o helénistické astrologii, které se dochovalo z velké části nedotčené až do

---

jednoho z větších ústí řeky Nilu. Cramer poukazuje na to, že „Příběh se čte, jako by byl založen na ústním podání Balbilla.“ Cramer, *Astrology in Roman Law and Politics*, s. 127, pozn. 16.

³⁰⁵ Editováno in CCAG, 8, 3, s. 103-4. Překlad, viz Schmidt, *Sages*, s. 66-68.

³⁰⁶ CCAG 8, 4, s. 235-238. Překlad, viz Schmidt, *Sages*, s. 68-71. Podrobnější analýza těchto dvou horoskopů, viz Gansten, „*Balbillus and the Method of aphesis*.“

³⁰⁷ Neugebauer and van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 76-78.

³⁰⁸ Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 214.

³⁰⁹ Beck, *The Religion of the Mithras Cult in the Roman Empire*, s. 51. Tento argument původně představil in Beck, „*The Mysteries of Mithras*.“

³¹⁰ Brunet, „*The Date of the First Balbillea at Ephesos*.“

³¹¹ Standardní překlad s latinským textem je Loebovo vydání: Manilius, *Astronomica*, trans. Goold. Úplné kritické vydání s náležitým kritickým aparátem, viz Manilius, *M. Manilii Astronomica*, ed. Goold.

současnosti, což je ironické vzhledem k tomu, že obsahuje řadu idiosynkratických doktrín, které jsou jedinečné pro Manilia.

Datování Manilia je poněkud kontroverzní, ačkoli se obecně má za to, že *Astronomicu* napsal buď někdy ke konci vlády římského císaře Augusta, nebo nedlouho po nástupu císaře Tiberia na trůn.³¹² Toto datování je zcela výsledkem narážek, které Manilius učinil na císaře v průběhu své pěti knižní básně, a tyto narážky byly dlouho předmětem debat historiků. Datum kolem roku 14 n. l. je pravděpodobně nejbezpečnější, protože tehdy zemřel Augustus a Tiberius se stal císařem.

I když je Manilius jedním z našich prvních dochovaných zdrojů informací o praxi a technikách helénistické astrologie, v několika oblastech je přístup, který nastiňuje, neobvyklý ve srovnání s jinými astrology z té doby. To vedlo k některým debatám o spolehlivosti Manilia jako zdroje pro pochopení praxe helénistické astrologie. Například prakticky každý astrolog od prvního do sedmého století uvádí, že Venuše se raduje v pátém místě a Saturn ve dvanáctém, ale Manilius je jediný autor, který říká, že Venuše se raduje v desátém a Saturn ve čtvrtém.³¹³ Není jasné, zda zde Manilius představuje jinak neznámou variantní tradici, nebo zda tuto variaci ve schématu planetárních „radostí“ zavedl z neznámých důvodů sám Manilius. Ať už je to jakkoli, zdá se, že následující astrologové během příštích několika století do značné míry ignorovali Maniliovu verzi radostí.

V dochovaných rukopisech *Astronomie* je pozoruhodné, že Manilius nedokáže popsat význam planet. I když by to mohlo jednoduše naznačovat, že v rukopisech něco chybí, v některých případech se Manilius zřejmě snaží vyhnout tomu, aby se na planety odvolával v situacích, kdy by se jinak běžně používaly, například při přidělování planet dekanům, které místo toho přiřazuje znamením zvěrokruhu.³¹⁴ Volk o tomto problému hovoří jako o „hádance planet“ a naznačuje, že Manilius mohl záměrně ignorovat planety z filozofických nebo náboženských důvodů.³¹⁵

---

³¹² Podrobný průzkum a diskuse o datování Manilia, viz Volk, *Manilius and his Intellectual Background*, s. 137.

³¹³ Manilius, *Astronomica*, 2: 918-938. Nauce o planetárních radostech bude více věnováno v pozdější kapitole, spolu s citacemi astrologů, kteří zmiňují umístění.

³¹⁴ Manilius, *Astronomica*, 4: 294-407.

³¹⁵ Volk, *Manilius and His Intellectual Background*, s. 48.

Jak uvádí David Pingree ve své recenzi Gooldova překladu *Astronomicy*, zatímco Maniliovo dílo má být částečně instruktážní, „jeho hlavním účelem se zdá být potěšit publikum poezií a vzbudit obdiv k básníkovi svou chytrostí.“³¹⁶ Jinými slovy, Maniliův účel mohl být spíše literární nebo umělecký než instruktážní nebo vědecký. Schmidt je ve svém hodnocení poněkud otevřenější, když říká, že zatímco Maniliova báseň obsahuje „množství astrologického materiálu [...], mnoho z toho se zdá být idiosynkratické“, a „není jasné, že Manilius velmi dobře rozuměl astrologické tradici, kterou zbásnil.“³¹⁷ Bylo také poukázáno na to, že Manilius možná plně neporozuměl některým astronomickým konceptům, se kterými pracoval. Evans poznamenává, že Manilius „uvádí seznam časů vzestupu, který následuje podle systému A, a seznam délek dnů, který následuje podle systému B, aniž by si uvědomoval, že jsou vzájemně nekonzistentní.“³¹⁸

Dnes je Manilius známý spíše pro stoické a deterministické pocity, které vyjadřuje v průběhu básně, než pro svou astrologickou techniku. I když jeho práce obsahuje některé užitečné informace o dvanácti místech, Šťěstí a profekcích, většina z těchto technik je jasněji a podrobněji rozvedena jinými autory, a tak se Manilius stává užitečným hlavně pro poskytování potvrzujících svědectví pro určité doktríny.

Antiochus Athénský (1. století?)

Antiochus napsal důležitou knihu, ve které představil a definoval všechny základní technické pojmy helénistické astrologie; byl znám buď jako *Úvod* (*Eisagōgika*) či *Tezaurus* (*Thēsauroi*).³¹⁹ To je důležité, protože většina ostatních dochovaných astrologických příruček nás učí používat různé techniky, ale předpokládá se, že čtenář je již obeznámen se základní odbornou terminologií (jíž by se zabývala úvodní práce). Antiochova kniha je navíc důležitá, protože byla založena na raných zdrojích a citovala pouze autory Herma, Nechepsa, Petosirída a Timaea.

---

³¹⁶ Pingree, „Review of Manilius, *Astronomica*,“ s. 263.

³¹⁷ Schmidt, *Kepler College Sourcebook*, s. 17-18.

³¹⁸ Evans, *The History and Practice of Ancient Astronomy*, s. 124.

³¹⁹ V minulosti se mělo za to, že jde o dvě samostatná díla Antiocha, i když Schmidt má pravděpodobně pravdu, když tvrdí, že se místo toho jedná o různé názvy pro stejné dílo. Schmidt, *Definitions and Foundations*, s. 21. Další pohled, viz Pingree, „Antiochus and Rhetorius.”

Původní text Antiocha se bohužel již nedochoval. Místo toho máme tři pozdější díla, která zachovávají některé z jeho definic. Srovnání definic zachovaných v těchto třech textech ukazuje, že všechny pocházejí ze stejného zdroje – ztraceného Antiochova díla –, což nám umožňuje pokusit se rekonstruovat původní definice. Bohužel u všech tří textů jsou problémy a často se od sebe liší v hlavních i vedlejších ohledech, což ztěžuje rekonstrukci původního souboru definic. Tři dochované primární texty uchovávající Antiochovy definice lze shrnout takto:

1. Částečný byzantský *Souhrn* Antiochova díla.³²⁰ Gramatika je někdy trochu nejistá a text se na začátku 2. knihy přerušuje, ale jinak je užitečný jako kontrola pro určení toho, co původní text říkal nebo neříkal.
2. Úvod do Ptolemaiovy Apotelesmatiky je připisován novoplatónskému filozofovi ze třetího století Porfyriovi z Tyru, který se z velké části skládá z definic získaných od Antiocha.³²¹ Text není úplný a má určité interpolace tam, kde byl arabský text astrologa z devátého století, Sahla ibn Bišra, přeložen do řečtiny a na několika místech vložen do textu.³²² Jinak je gramatika definic přehlednější a pravděpodobně blíže originálu, než co je zachováno v *Souhrnu*.
3. Změněné verze mnoha Antiochových definic byly začleněny do *Kompendia* od Rhetoria.³²³ Zdá se, že přepsal mnoho definic, v některých případech se pokusil objasnit nejednoznačnost v některých definicích, zatímco v jiných s cílem aktualizovat je a uvést je více do souladu se současnou terminologií a užíváním v pozdější části helénistické astrologické tradice. V důsledku revizí jsou verze definic Rhetoria často v rozporu s těmi, které se objevují v *Souhrnu* a u Porfyria, i když v některých případech jsou stále užitečné pro objasnění dřívějších a pozdějších postupů.

---

³²⁰ Editováno in CCAG 8, 3, s. 111-119. Překlad, viz Schmidt, *Definitions and Foundations*.

³²¹ Editováno in CCAG 5, 4, s. 187-228. Zdá se, že Héfaištión čerpá z několika Porfyriových verzí Antiochových definic v 1. knize jeho *Apotelesmatiky*, takže jsem ho zde neuvedl jako primární zdroj definic.

³²² Holden v poznámkách pod čarou svého překladu Porphyry, *Introduction*, poukazuje na to, že kapitoly 53, 54 a 55 jsou interpolacemi od Sahla (Sahl, *Introduction*), ale neuvádí, že kapitoly 17, 18 a 19 jsou také interpolacemi.

³²³ Původně upraveno především in CCAG 1, s. 140-164. Toto bylo nedávno reeditováno s další rukopisnou tradicí in Caballero Sanchez and Bautista Ruiz, *“Una parafrasis.”* Chystané vydání Pingreeho a Heilena by mělo poskytnout definitivní vydání.

Schmidt publikoval v roce 2009 pokus o rekonstrukci původních definic Antiocha srovnáním všech tří textů.³²⁴ Velká část jeho rekonstrukce se zdá být přesvědčivá a rozumná, avšak s výjimkou jeho rekonstrukce doktríny aspektů, kde možná četl mezi řádky textu příliš daleko a odvodil z toho propracovanější soubor doktrín, než jaký text ve skutečnosti obsahoval. To vedlo Demetru George, Benjaminu Dykese a mě k vytvoření nového překladu definic souvisejících s doktrínou aspektů podle *Souhrnu*, Porfyria a Rhetoria, abychom zjistili, zda dojdeme ke stejným závěrům. To vyvrcholilo týdenním stažením se v srpnu roku 2010, který vyústil v alternativní rekonstrukci původní aspektové doktríny Antiocha, kterou jsem následně představil na přednášce v červnu roku 2011. Většina z této rekonstrukce bude představena v pozdějších kapitolách této knihy o doktríně aspektů a podmínkách bonifikace (obohacení)³²⁵ a špatného zacházení (týrání).³²⁶

Datace Antiocha je neznámá, protože v textu nejsou žádné odkazy na konkrétní data a došlo k určitým sporům o tom, kam zařadit jeho dílo v tradici. Cumont a Schmidt tvrdí, že Antiochus psal již v prvním století př. n. l. a pokoušeli se jej spojit s Antiochem z Askalonu, zakladatelem středního platonismu, který zemřel kolem roku 68 př. n. l.³²⁷ Pingree nesouhlasil s Cumontovým argumentem a místo toho datoval Antiocha do druhé poloviny druhého století našeho letopočtu.³²⁸ S oběma těmito pokusy o datování Antiocha jsou problémy.

Zatímco Cumont a Schmidt uvádějí některé rozumné argumenty pro datování astrologa Antiocha spíše k dřívějšímu konci možného spektra než

---

³²⁴ Schmidt, *Definitions and Foundations*.

³²⁵ Má vlastní závorka. RS

³²⁶ Ibidem. RS

³²⁷ Tento argument poprvé nastínil Cumont ve svém článku "*Antiochus d'Athènes et Porphyre*." Datuje Antiocha do doby někdy mezi 100 př. n. l. - 50 n. l. (s. 144). V úvodu ke své rekonstrukci Antiochova díla se Schmidt zpočátku poněkud odmítavě staví ke Cumontovým argumentům, ale pak pokračuje tvrzením, že určité aspekty Antiochova textu mají v sobě „rozhodně platónský nádech“. Schmidt, *Definitions and Foundations*, s. 19-20. V audio přednášce, která knihu doprovázela, je však Schmidt mnohem otevřenější, pokud jde o spojení mezi Antiochem astrologem a Antiochem středoplatonikem. Ke konci úvodu říká: „Domnívám se, že Antiochus složil toto dílo v době založení helénistické astrologie, která je někde na konci druhého nebo na počátku prvního století před křesťanskou érou, a to by byl vhodný čas, aby Antiochus z Askalonu takové pojednání napsal, pokud by se ve skutečnosti platonista uráčil něco takového udělat“, (1, *Introduction*, 13:06-13:30). Později to uzavírá slovy: „Takže mi připadá možná trochu ironické, nebo přinejmenším ironické, že máme dochovaný text, nebo částečně dochovaný text, středního platonisty jménem Antiochus z Askalonu, a hle, může to docela dobře být astrologický text“, (1, *Introduction*, 14:41-15:04). Datování Antiocha z Askalonu, viz Hatzimichali, "*Antiochus' biography*," zvl. s. 28, kde říká, že Antiochus byl ještě naživu v říjnu 69 př. n. l., ale zemřel nedlouho poté.

³²⁸ Pingree, "*Antiochus and Rhetorius*."

později, pokusy spojit jej se středoplatonistou Antiochem z Askalonu se zdají být poněkud slabé, i když návrh je vzhledem k postavě filozofa jistě zajímavý. Jedním z potenciálních protiargumentů je, že zatímco v astrologických textech je obvykle jednoduše označován jako „Antiochus“, Héfaistión ho jednou nazývá „Antiochus z Athén“, a není důvod se domnívat, že mluví o jiném autorovi.³²⁹ Pokud se tedy Héfaistión nemýlí o Antiochově místě původu, nebyl by jedním a tímtéž Antiochem z Askalonu. I když je pravda, že Antiochos z Askalonu se stal hlavou Platónské akademie v Athénách a v jednom bodě své kariéry tam vyučoval, prameny o jeho životě o něm důsledně hovoří jako o tom, že pochází z Askalonu.³³⁰

Pokud jde o Pingreeho argument pro datování z konce druhého století našeho letopočtu, zdá se, že je z velké části založen na nepřímých důkazech.³³¹ Poukazuje na to, že Héfaistión říká, že Antiochos a Apollinarius se do značné míry shodují s Ptolemaiem ohledně jejich přístupu týkajícího se specifické technické doktríny, ačkoli uznává, že to „rozhodně není definitivní důkaz jejich relativních chronologií“, a opatrně charakterizuje datování na konci druhého století jako „hádání“.³³² Jinde poukazuje na to, že Anonym z roku 379 zmiňuje Antiocha spolu s astrology z druhého století Vettiem Valensem a Antigone Nikájským, i když stojí za zmínku, že Anonym v této chronologii staví Antiocha před Valense a Antigona.³³³ Pingree také zmiňuje, že Firmicus Maternus cituje Ptolemaia a Antiocha společně ve stejném odstavci, jako když se zabýval doktrínou antiscíí, což znamená, že bere v úvahu, že oba žili ve druhém století, ale nezmiňuje, že v následující větě je zmíněn i astrolog z prvního století Dorotheus Sidónský.³³⁴ Konečně, Pingree nevysvětlitelně přiřazuje Nechepsa, Petosirída, Herma a Timaea k prvnímu století n. l., a to pouze při diskusi o Antiochovi, a to navzdory důkazům ze zdrojů jako Thrasyllus, které naznačují, že první tři z těchto autorů by pravděpodobně měli být datováni do prvního století př. n. l. či dříve.

³²⁹ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 1: 5.

³³⁰ Viz průvodce svědectvími Antiocha z Askalonu, viz Sedley, *The Philosophy of Antiochus*, s. 334-46.

³³¹ Jeho argumenty byly původně nastíněny in Pingree, „*Antiochus and Rhetorius*“, a později zopakovány a zúženy in „*From Alexandria to Baghdad*“, s. 7.

³³² Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 10: 9 and 29. Pingree, „*From Alexandria*“, s. 7, pozn. 35.

³³³ CCAG 5, 1, s. 205: 14.

³³⁴ Firmicus, *Mathesis*, 2,29: 2.

Nedávno Heilen následoval Pingreeho v datování Antiocha do konce druhého století, přičemž citoval 51. kapitolu z Porfyriova *Úvodu* a 15. kapitolu z Rhetoriova *Kompendia*.³³⁵ V těchto kapitolách je zmíněn astrolog Antigonus z druhého století, a protože kapitola je u Porfyria a Rhetoria téměř totožná, Heilen usuzuje, že obě jsou odvozeny ze ztraceného Antiochova díla. To by byl ve skutečnosti mnohem přesvědčivější argument pro datování Antiocha do konce druhého století, protože víme, že Antigonus napsal své dílo někdy po roce 138 n. l., a pokud by ho Antiochos zmínil ve svém původním díle, žil by někdy po Antigonovi. Není však jasné, že tato kapitola v Porfyriovi a Rhetoriově ve skutečnosti pochází ze ztraceného Antiochova díla. Za prvé, v *Souhrnu* Antiochovy práce pro to neexistuje žádný jasný důkaz, což je problematické, protože to je naše nejlepší kontrola pro určení toho, co autor původně napsal. Za druhé, obě kapitoly u Porfyria a Rhetoria jsou téměř totožné ve svém znění, což je v ostatních kapitolách, kde s jistotou víme, že obě čerpaly z Antiocha, vzácné, protože Rhetorius obvykle pozměňoval a aktualizoval znění Antiochových definic způsobem, který je obvykle dosti osobitý. Pingree ve skutečnosti poznamenal, že řada kapitol v Rhetoriově *Kompendiu* byla převzata přímo z Porfyriova *Úvodu* a zdá se, že tuto kapitolu označil za jednu z nich.³³⁶ Pokud je tomu tak, pak to znamená, že to mohl být Porfyrius, kdo citoval spíše Antigona, nežli Antiocha, a tudíž by neexistoval žádný základ pro datování Antiocha po Antigonovi.

Místo toho, Antiochova výhradní citace raných autorů jako zdrojů jej činí podobným Thrasyllovi, a zdá se tedy, že text byl napsán v tradici relativně brzy. Posledním autorem, kterého cituje ve *Shrnutí*, je Timaeus, kterého Antiochos zřejmě citoval jako prostředníka v materiálu od Herma o výhodných místech.³³⁷ Timaeus je citován s některými astrologickými a astronomickými doktrínami Pliniem, který zemřel v roce 79, což pravděpodobně znamená, že astrologické dílo připisované Timaeovi bylo napsáno koncem prvního století př. n. l. či

---

³³⁵ Heilen, "The Emperor Hadrian," s. 58, pozn. 51. Rozšířená diskuse je in Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 23-27.

³³⁶ Pingree, "Antiochus and Rhetorius", s. 207, a poté znovu s rozšířeným komentářem in „From Alexandria to Baghdad”, s. 7-8. Holden poznamenává, že tato kapitola u Porfyria je „téměř totožná“ s kapitolou u Rhetoria (Porphyry, *Introduction*, trans. Holden, s. 44, pozn. 1). Schmidt to ve své rekonstrukci původního Antiochova textu vynechal a v úvodu řekl, že „u Porfyria skutečně existují některé kapitoly, které byly vloženy později z Rhetoria, ale ty se netýkají žádného materiálu, který by mohl být korelován s Antiochovým *Souhrnem*“ (*Definitions and Foundations*, s. 22-3).

³³⁷ CCAG 8, 3, p. 116: 3-12.

začátkem prvního století n. l.³³⁸ Antiochos tedy pravděpodobně psal někdy kolem druhé poloviny prvního století n. l. nebo možná na počátku druhého století. Toto datování je však přirozeně trochu spekulativní, protože prvními autory, kteří se o něm zmiňují, jsou Porfyrios na konci třetího století, následovaný Firmicem Maternem a Anonymem z roku 379 ve čtvrtém století. Ať je to jakkoli, Antiochovy citace raných autorů v jeho definicích z něj činí důležitý zdroj rané helénistické tradice.

Critodemus (1. století?)

Critodemus byl zcela významným, raným vykladačem tradice, i když se z jeho díla bohužel dochovalo jen málo. Firmicus ho ve svém seznamu raných zakladatelů helénistické astrologie uvádí jako jednoho ze spisovatelů, kteří přišli po Hermovi, Asklépiovi, Nechepsovi a Petosirídovi, což znamená, že žil někdy po těchto autorech, ale stále relativně na začátku tradice.³³⁹

Astrolog z druhého století Vettius Valens poměrně dosti čerpal z díla Critodema a zdá se, že ho považoval za důležitou autoritu, i když často naříká nad jeho záhadným a divadelním stylem.³⁴⁰ V některých ohledech se Valensova kritika Critodema podobala jeho výrokům o Nechepsovi a Petosirídovi, přinejmenším pokud jde o jeho názory na tajemnou a často frustrující povahu jejich děl, ačkoliv ve své kritice Nechepsa a Petosirída vystupuje poněkud zdrženlivěji, nežli u Critodema.

Podle Valense napsal Critodemus dílo s názvem *Vision (Horasis)*.³⁴¹ Héfaistión mu připisuje další dílo s názvem *Pinax*, přičemž z jeho práce vytahuje část o indikacích krátké doby života.³⁴² Critodemus je zmíněn spolu s Beróssem Pliniem starším ve tvrzení, že Babyloňané měli astronomická pozorování zaznamenaná na klínopisných tabulkách datovaných 490 000 let.³⁴³ To naznačuje, že psal někdy předtím, nežli Plinius zemřel v roce 79 n. l. Na první pohled se zdá, že to dobře zapadá do Rileyho předpokladu, že horoskop, který se objevuje v páté knize Valensovy *Antologie*, pochází přímo od Critodema,

³³⁸ Pliny, *Natural History*, 2, 6: 38; 5, 10: 55-56; 16, 34: 82.

³³⁹ Firmicus, *Mathesis*, 4, proem: S.

³⁴⁰ Valens si stěžuje na Critodemův styl: *Anthology*, 3, 9: 1-6; 9, 1: 5-7.

³⁴¹ Valens, *Anthology*, 3, 9: 3.

³⁴² Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 10: 41.

³⁴³ Pliny, *Natural History*, 7, 56: 193.

protože Valens jej uvádí hned po předložení horoskopu z Critodemova díla.³⁴⁴ Samotné datum horoskopu uvádí, že se dotyčný narodil v roce 37 n. l. a poté měl nějakou krizi či možná zemřel v roce 68 n. l.³⁴⁵ Pokud jsou tedy Rileyho spekulace o původu tohoto vzorového horoskopu správné, umožnilo by nám to datovat složení Critodemova díla někdy mezi 68 a 77 n. l.

Pingree však poukazuje na to, že záhadná povaha Critodemova textu, jak si Valens často stěžoval, činí použití vzorových horoskopů v jeho díle pochybným, a místo toho předkládá hypotézu, že skupina horoskopů z prvního století, ze kterých Valens čerpal, byla pravděpodobně od komentátora Critodema, který působil kolem roku 70 n. l.³⁴⁶ Bohužel je těžké to s jistotou vědět. S jistotou můžeme říci jen to, že Critodemus žil někdy kolem prvního století našeho letopočtu nebo o něco dříve.

Dochovalo se stručné shrnutí jednoho z Critodemových děl, které se zabývá pokročilou metodou annuálních profekcí, která je velmi podobná Valensovu zpracování téhož tématu ve 4. knize *Antologie*.³⁴⁷ I když Valens zmiňuje Critodema, že se zabýval profekcemi, nezdá se, že by jinak řekl, že materiály k profekcím získal od Critodema, ale že ho to naučil učitel, kterého potkal v Egyptě.³⁴⁸ Riley má podezření, že Valens „si možná vzal z Critodema víc, než výslovně připouští“, ačkoli Valens se o něm často zmiňuje a už nyní mu připisuje dost velkou zásluhu.³⁴⁹

Abraham (1. století?)

Abraham (v textech psaný jako Abram) je dalším raným autorem, kterého Firmicus zmiňuje jako jednoho z pozdějších vykladačů v linii Herma, Asklépie, Nechepsa a Petosirída,³⁵⁰ kde je uveden, jako by byl současníkem Critodema. Zdá se, že jde o další příklad pseudoepigrafu, protože Abraham je samozřejmě biblickým patriarchou židovského náboženství, ačkoli se zdá, že existovala

³⁴⁴ Valens, *Anthology*, 5, 7: 17ff. Riley, *A Survey of Vettius Valens*, s. 24.

³⁴⁵ Horoskop č. L37 in Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 78-79.

³⁴⁶ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 426.

³⁴⁷ Critodemovo shrnutí in CCAG 8, 3, s. 102. Překlad, viz Schmidt, *Sages*, s. 49. Srov. Valens, *Anthology*, 4, 11-24.

³⁴⁸ Critodemus se zmiňuje o profekcích: Valens, *Anthology*, 3, 9: 4. Valens je v Egyptě vyučován pokročilou metodou profekcí: Valens, *Anthology*, 4, 11:7.

³⁴⁹ Riley, *A Survey of Vettius Valens*, s. 9.

³⁵⁰ Firmicus, *Mathesis*, 4, proem: 5.

specifická technická příručka o astrologii s jeho jménem, která byla v oběhu v prvním nebo druhém století našeho letopočtu.

Zdá se, že astrologický text připisovaný Abrahamovi se primárně zabýval tématem losů a zavedl složitou techniku vládce času zvanou zodiakální uvolnění. Valens cituje Abrahama, že zavedl zodiakální uvolnění, aby načasoval různá období v životě člověka, kdy cestuje.³⁵¹ Zodiakální uvolnění používá Ducha a Štěstí jako výchozí body pro výpočet časových období, a později v *Antologii*, když se Valens vrátí k tématu, říká, že Slunce je spojeno s Duchem a Měsíc se Štěstím.³⁵² Máme sekundární zprávu o astrologické práci připisované Abrahamovi u Firmica, který ho také spojuje s naukou o losech. Firmicus nám ve své diskusi o Štěstí říká, že „Abraham jej nazval místem Měsíce“ a podobně, pokud jde o Ducha, Firmicus nám říká, že „Abraham jej nazval místem Slunce“.³⁵³ Zdá se, že tato paralela mezi Valensem a Firmicem naznačuje, že oba čerpali ze stejného zdrojového textu, což byla práce o losech připisovaných Abrahamovi. Později Firmicus také cituje Abrahama pro jinak nezdokumentované schéma pro stanovení, která znamení zvěrokruhu se mohou navzájem slyšet a vidět.³⁵⁴

Od helenistické éry byla v Alexandrii velká židovská komunita a přiřazení Abrahamova jména ranému astrologickému textu může naznačovat, že autor měl nějaké spojení s judaismem.³⁵⁵ V prvním století našeho letopočtu se židovští spisovatelé jako Josephus pokusili vylíčit biblickou postavu Abrahama jako původního zakladatele nebo objevitele astronomie a možná astrologie, a astrologický text nesoucí jeho jméno mohl být napsán s podobnými úmysly.³⁵⁶ Pokud toto jméno naznačuje nějakou kulturní spojitost ze strany autora astrologického textu, pak by to byl jeden z mála známých helénistických astrologů židovského původu. Na druhou stranu se zdá, jako by texty byly připisovány i náboženským osobnostem z jiných vyznání, jako je Zoroaster, a

---

³⁵¹ Valens, *Anthology*, 2, 30: 5-7.

³⁵² Valens, *Anthology*, 4, 4: 1-2.

³⁵³ Firmicus, *Mathesis*, 4, 17: 5; 4, 18: 1.

³⁵⁴ Firmicus, *Mathesis*, 8, 3: 5.

³⁵⁵ Když Charlesworth hovořil o židovském zájmu o astrologii v helénistickém období, říká „během posledních dvou století př. n. l. astrologické myšlenky, symboly a přesvědčení pronikly mnohem hlouběji do mnoha oblastí židovské kultury“, a „ve čtvrtém století našeho letopočtu hojně archeologické důkazy v Galileji dokazují, že Židy přitahovaly astrologické obrazy, znamení a symboly; prominentní symbolické a centrální použití zodiakálních mozaik naznačuje, že mnoho Židů asimilovalo astrologické přesvědčení.“ Charlesworth, *Jewish Interest in Astrology*, s. 948.

³⁵⁶ Reed, *Abraham as Chaldean Scientist and Father of the Jews*.

není nutně jasné, zda byli skuteční autoři těchto textů motivováni kulturními vazbami, nebo snad jen lákadlem cizí moudrosti.

Vzhledem k tomu, že Valens je prvním zdrojem, který cituje Abrahama ve druhém století n. l., a Firmicus jej jinak uvádí jako současníka Critodema, pravděpodobně to znamená, že dílo, které je mu připisováno, bylo napsáno kolem prvního století n. l. či možná o něco dříve.

Zoroaster (1. století?)

Zoroaster (nebo Zarathuštra) byl perský prorok, který žil před helénistickým obdobím a založil náboženství známé jako zoroastrismus. Je další z hlavních náboženských postav, kterým byly během helénistické astrologické tradice připisovány pseudoepigrafické texty.

Valens ho cituje pro specifickou techniku načasování s tím, že o ní hovořil záhadným způsobem (*ēnixato*), a že Nechepso a další následovali podobný přístup.³⁵⁷ Text, ze kterého Valens tehdy čerpal, by byl napsán před druhým stoletím našeho letopočtu, a tedy možná v prvním století našeho letopočtu nebo dříve. V pátém století filozof Proklos cituje Zoroastera spolu s Petosirídem v doktríně, že znamení zvěrokruhu, ve kterém se nachází Měsíc v době početí zrození, bude vycházející znamení v okamžiku jejich narození.³⁵⁸ Tato doktrína je jinak připisována Petosirídovi, pouze u jiných autorů, jako jsou Porfyrios a Héfaistión, což může naznačovat, že Proklos četl text, který byl přisuzován Zoroasterovi, byl v této doktríně ovlivněn Petosirídem, takže se datuje buď do prvního století př. n. l., nebo do prvního století n. l.³⁵⁹ Bohužel se zdá, že předpokládaná starobylost Zoroastera ve starověku často vedla mnoho autorů k domněnce, že nutně musel žít dříve, než jiné zdroje, ze kterých čerpali, a to může někdy zkomplikovat pokusy o rekonstrukci chronologií, které se ho týkají.³⁶⁰ Existuje řada dalších fragmentů z různých astrologických textů

---

³⁵⁷ Valens, *Anthology*, 9, 4: 1-3.

³⁵⁸ Proclus, *Procli Diadochi in Platonis rem publicam*, ed. Kroll, vol. 2, s. 59: 3-6.

³⁵⁹ Porphyry, *Introduction*, 38; Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 1:2.

³⁶⁰ Podle Plinia (*Natural History*, 30: 2) Eudoxus tvrdil, že Zoroaster žil 6000 let před Platónem. Zdá se, že v šestém století John Lydus uvádí Zoroastera jako před Petosirídem, i když není jasné, zda je to proto, že Petosirídův text citoval Zoroastera, nebo je to proto, že Lydus předpokládal, že Zoroaster byl nutně dříve, a to na základě některých legend. Viz John Lydus, *De Ostentis*, proem: 2.

připisovaných Zoroasterovi, i když jejich datování může být obtížné a zdá se, že pocházejí od různých autorů, kteří žili v různých dobách.³⁶¹

Bidez a Cumont původně tvrdili, že mnoho astrologických děl připisovaných Zoroasterovi mohlo pocházet od íránských *Magi*,³⁶² což byla skupina Zoroastrijců, kteří žili v Sýrii během helenistického období.³⁶³ Pingree vzal jejich argument za samozřejmý, což ho vedlo k závěru, že tito mágové³⁶⁴ byli částečně zodpovědní za přenos některých forem mezopotámské astrologie na západ během helénistického období, kromě Béróssose a egyptských autorů, kteří psali pod jmény Hermes, Nechepso a Petosiris.³⁶⁵ Beck však později tuto hypotézu zpochybnil a poukázal na to, že v pseudoepigrafu připisovaném Zoroasterovi není jen málo nebo nic, co by naznačovalo perský nebo mezopotamský původ, a že nakonec jsou tyto fragmenty pravděpodobně produktem helénistického učení a používají pouze název Zoroastera, aby textům udělily autoritu.³⁶⁶ Na konci třetího století n. l. se Porfyrius zasadil o vyvrácení starobylosti některých náboženských textů, které údajně ve své době napsal Zoroaster:

*„Já, Porfyrios, jsem vytvořil četná vyvrácení knihy Zoroastera, což dokazuje, že kniha je zcela falešná a nedávná, výmysl těch, kteří tuto herezi podporovali, aby se zdálo, že doktríny, které se rozhodli chválit, byly doktríny starověkého Zoroastera.“*³⁶⁷

Nedávno Quack podpořil Beckovo odmítnutí hypotézy Bideze a Cumonta a zároveň poukázal na to, že mnoho fragmentů obsahuje prvky, které naznačují egyptský původ nebo uspořádání.³⁶⁸ Naznačil, že možná autoři textů připisovaných Zoroasterovi byli součástí etnických perských komunit, které žily

---

³⁶¹ Schmidt přeložil tři krátké fragmenty in *Sages*, s. 23-29. Tyto byly upraveny in *CCAG* 8, 3, s. 120-22; *CCAG* 2, s. 192-195; *CCAG* 5, 3, s. 87. Quack („*Les Mages Egyptianisés*“, s. 274) poznamenává, že Hübner (*Raum, Zeit*, s. 228–35) poukázal na to, že třetí fragment je ve skutečnosti od Teofila z Edessy, což podtrhuje některé problémy s přisuzováními, která se často objevují ve fragmentech připisovaných Zoroasterovi.

³⁶² V originálu „*Maguseans*“. Helenizovaní a íránští mágové z Anatolie, Arménie a ze severní Sýrie a Mezopotámie. RS

³⁶³ *Les Mages Hellénisés*, ed. Bidez and Cumont, zvl. s. 56-84.

³⁶⁴ V originálu „*Maguseans*“. Helenizovaní a íránští mágové z Anatolie, Arménie a ze severní Sýrie a Mezopotámie. RS

³⁶⁵ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 445.

³⁶⁶ Beck, „*Thus Spake Not Zarathustra*.“

³⁶⁷ Porphyry, *Life of Plotinus*, 16, trans. Edwards, *Neoplatonic Saints*, s. 29.

³⁶⁸ Quack, „*Les Mages Egyptianisés*.“

v Egyptě od dobytí Peršany před helénistickým obdobím.³⁶⁹ Naneštěstí, je těžké odvodit motivy autorů, kteří se rozhodli psát své texty pod pseudonymy.

Serapión Alexandrijský (1. století?)

Serapión Alexandrijský byl astrolog, který psal o počáteční astrologii a možná i o dalších tématech, i když se dochovaly pouze fragmenty jeho díla. Anonym z roku 379 je prvním astrologickým autorem, který se o něm zmiňuje, a říká, že Ptolemaios se chronologicky narodil po Serapiónu, přičemž se předpokládá, že Serapión působil někdy před druhým stoletím našeho letopočtu.³⁷⁰ Pingree poznamenává, že použití Serapiónovy rané terminologie a technik ho pravděpodobně řadí k dřívějšímu konci tradice, a tak mohl žít na konci prvního století před naším letopočtem nebo na začátku prvního století našeho letopočtu.³⁷¹ Většina fragmentů, které se zachovaly z jeho díla, se zabývá různými tématy počáteční astrologie, a Schmidt poznamenává, že mohl být jedním z prvních systemizátorů této větve tradice.³⁷²

Existuje dlouhý seznam definic základních astrologických pojmů připisovaných Serapiónu, který upravil Franz Cumont in CCAG.³⁷³ Tento seznam definic nese název *Odvozená jména konfigurací hvězd* (*Paronomasiai schēmatisēmōn tōn asterōn*), nebo zkráceně *Definice*. Tento seznam je zjevně pozdější byzantskou kompilací, která obsahuje některé Serapiónovy vlastní definice, i když se zdá, že byly přidány i materiály od jiných autorů, takže je třeba jej používat opatrně.³⁷⁴ Právě v tomto textu je nazván Serapiónem Alexandrijským. Seznam je neúplný, chybí poslední strana rukopisu.

³⁶⁹ Quack, "Les Mages Egyptianisés," s. 282.

³⁷⁰ Cumont poprvé uvedl tento argument in CCAG 8, 4, s. 225.

³⁷¹ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 440-441.

³⁷² Schmidt, *Sages*, s. 45. Fragmenty Serapiónovy práce jsou upraveny in CCAG 1, s. 99-102, a CCAG 5, 1, s. 179-180. Překlady, viz Schmidt, *Sages*, s. 44-48.

³⁷³ CCAG 8, 4, s. 225-232. Překlad, viz Porphyry, *Introduction*, trans. Holden, s. 59-73; nebo Serapio, *Definitions*, trans. Gramaglia. Některé z definic jsou také přeloženy in Schmidt, *Definitions and Foundations*.

³⁷⁴ Jak je uvedeno in Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 441.

Anubio (1. století?)

Anubio (nebo Anoubiōn) byl autorem instruktážní básně o astrologii, která byla napsána někdy kolem prvního století našeho letopočtu. Je jedinečný, protože je jediným astrologickým autorem, o kterém je známo, že napsal text ve verších pomocí elegických dvojverší,³⁷⁵ což je forma řecké metrické poezie. Instruktážní texty byly někdy ve starověku psány ve verších, protože to usnadňuje jejich recitaci a zapamatování, a uvidíme, že několik dalších helénistických astrologů také psalo své texty ve verších. Bohužel se dochovalo jen několik fragmentů a úryvků z Anubiova textu.

Héfaistión Thébaský ho citoval v pátém století na téma určování stupně Ascendentu pomocí zvláštní metody, která zahrnuje domicilní vládce Světél.³⁷⁶ Rhetorius ho citoval v šestém nebo sedmém století v kapitole o určení povolání zrozence.³⁷⁷

Anubiu je připisována dlouhá prozaická parafráze některých vymezení pro každou z planet, když jsou vzájemně v konfiguraci.³⁷⁸ Počátkem dvacátého století si původní editoři tohoto textu všimli, že některá z těchto vymezení se zdají být začleněna do Firmicovy šesté knihy, a předesílali, že Anubio byl jedním z jeho zdrojů.³⁷⁹ Zdálo se, že to bylo potvrzeno později, když byly nalezeny některé nové papyrusové fragmenty Anubiovy práce pohřbené v hromadě smetí poblíž starověkého řecko-římského města Oxyrhynchus.³⁸⁰ Editor těchto fragmentů ukázal, že v latinském Firmicově textu bylo mnohem více paralel, což zřejmě znamenalo, že přeložil mnoho Anubiova materiálu z řeckého textu.³⁸¹ Editor však poznamenal, že Firmicus je často rozsáhlejší ve vymezeních, která uvádí, a někdy existují velké nesrovnalosti mezi Anubiem a Firmicem.³⁸² Heilen tvrdil, že důvodem je to, že Firmicus ve skutečnosti překládal vymezení do latiny z běžného zdrojového textu, který Anubio také používal (Nechepso a Petosiris), spíše než aby přímo

---

³⁷⁵ Elegické distichon. RS

³⁷⁶ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 2: 11-18.

³⁷⁷ Rhetorius, *Compendium*, 82.

³⁷⁸ Původně upraveno in CCAG 2, s. 204-212.

³⁷⁹ CCAG 2, s. 159.

³⁸⁰ Původně publikováno s řeckým textem a překladem od Obbinka in *"Anoubion, Elegiacs,"* s. 67-109, a později v kompletním kritickém vydání všech známých fragmentů in Anubio, *Carmen*, ed. Obbink.

³⁸¹ Anubio, *Carmen*, ed. Obbink, s. 23-37.

³⁸² Obbink, *"Anoubion, Elegiacs,"* s. 75; s. 80.

popisoval vymezení z Anubia.³⁸³ Nedávno vyšla obsáhlejší kritická edice a francouzský překlad Anubia od Paula Schuberta, který bere velkou část tohoto nového výzkumu v úvahu.³⁸⁴

Anubiovo datování je problematické, protože prvním astrologem, který ho výslovně zmiňuje, je Héfaistión v pátém století. Předpokládá se však, že fragmenty papyru získané z Oxyrhynchu pocházejí z druhého nebo třetího století našeho letopočtu.³⁸⁵ Datování je obvykle dále zúženo skutečností, že astrolog jménem Anubio z Diospolis je několikrát zmíněn ve fiktivním křesťanském příběhu známém jako *Klementina*,³⁸⁶ který je dochován ve dvou verzích známých jako *Homilie* a *Rekognice*. Na začátku *Homilií* je podstatou příběhu, že Anubio je společníkem kouzelníka Šimona Mága a nakonec jsou rozrušeným davem pronásledováni jako čarodějové.³⁸⁷ Anubio se později objeví v *Homiliích* v kontextu diskuse o astrologii.³⁸⁸ Bremmer spekuluje, že Anubio se musel objevit jako postava v původním příběhu, na kterém jsou založeny *Homilie*, za účelem debaty o astrologii s Klementem, i když je to debata, která je vystavěna, ale která se nikdy neodehrává v dochovaných verzích příběhu.³⁸⁹

Není jasné, zda Anubio, který se objevuje v Pseudo-Klementinských textech, měl být stejným astrologem jako ten, kdo pod tímto jménem napsal didaktickou báseň. Pingree odmítl asociaci, jednoduše řekl, že neexistují žádné

---

³⁸³ Heilen, "Anubio Reconsidered," zvl. s. 129-137.

³⁸⁴ Anubio, *Anoubion. Poème astrologique*, ed. Schubert.

³⁸⁵ Obbink in "Anoubion, Elegiacs," s. 68.

³⁸⁶ V originálu „Pseudo-Clementines“. Klementinská literatura je název pro náboženskou romanci nebo „román“, který údajně obsahuje záznam Klementa o rozpravách s apoštolem Petrem, spolu s popisem okolností, za kterých se Klement stal Petrovým společníkem na cestách, a další podrobnosti o Klementově rodinné historii. RS

Pseudo-Clement of Rome, *Homilies*, 4, 6, editováno in *Patrologia Graeca*, ed. Jacques-Paul Migne, vol. 2, 1857, s. 161 = T1 in Anubio, *Carmen*, ed. Obbink, s. 2. in *Rekognice*, což je alternativní verze příběhu tvořícího základ řeckých homilií, pro který existuje pouze latinský překlad, se Anubio neobjevuje až do poslední třetiny 10. knihy, konkrétně je citován v kapitolách 52, 56-59 a 62- 63. Latina, viz *Patrologia Graeca*, ed. Jacques-Paul Migne, vol. 1, s. 1157-1474.

³⁸⁷ K tomu, viz Pseudo-Clement, *Homilies*, 4, 6. V tomto bodě vyprávění je představen Anubio a později se znovu objeví v kontextu stejného příběhu v 6. knize, kapitolách 1. a 26., a naposledy ve stejném kontextu v 7. knize, kap. 9.

³⁸⁸ Znovu se objeví v ději in *Homilies*, 14, 11-12. Tato kniha je zajímavá, protože obsahuje vyprávění zahrnující astrologii a diskusi na toto téma, kromě toho, že řecký termín, který se často používá v druhé polovině knihy k označení předmětu astrologie, je geneze, což obvykle spíše znamená „narození“, nežli „astrologie.“ Tento výraz je jasně použit ve významu „narození“ v kapitole 6., když postava zmiňuje uspořádání něčího horoskopu narození, ačkoli později v kapitolách 11. a 12. se zdá, že nabývá širšího významu jako „astrologie“ nebo možná „nativní astrologie“. Anubio se naposledy objevuje jako prominentní postava ve 20. knize, přičemž je zmíněn v kapitolách 11., 14. - 17. a 20. - 21.

³⁸⁹ Bremmer, "Foolish Egyptians: Apion and Anoubion in the Pseudo-Clementines."

důvody pro převzetí identifikace.³⁹⁰ Obbink rozvádí možné námitky proti asociaci a poukazuje na to, že *Homilie* neříkají nic o tom, že by Anubio psal ve verších, a že v Egyptě pravděpodobně existovalo více než jeden astrolog, který používal toto poměrně běžné jméno.³⁹¹ Stále však tvrdí, že spojení mezi naším Anubiem a tím, který se objevuje v Pseudo-Klementinských textech, je pravděpodobné, protože,

*„skutečnost, že pouze jeden Anoubion je zaznamenán (a jedinečně jako elegický básník) v pozdější astrologické tradici, naznačuje, že toto spojení je více než náhodné a že autor pseudo-klementinské homilie si přivlastnil známou postavu, aby svému líčení dodal věrohodnost a dobové zabarvení.“*³⁹²

Předpokládá se, že původní text, který je základem Pseudo-Klementinských textů, pochází z poloviny třetího století našeho letopočtu.³⁹³ Heilen poukazuje na to, že některé materiály v příběhu spojeném s Anubiem byly citovány Origenem, což znamená, že tyto části by nevznikly později než v roce 200 n. l.³⁹⁴ Navíc skutečnost, že Anubio byl údajně spojován se Šimonem Mágem a současníkem apoštola Petra, se často považuje za datování prvního století našeho letopočtu, protože předpokládá, že by je publikum přijalo jako současníky. Vezmeme-li toto všechno dohromady, Heilen dochází k závěru, že Anubio pravděpodobně publikoval své dílo někdy v druhé polovině prvního století našeho letopočtu či nejpozději na počátku druhého století.³⁹⁵

Pokud je jméno uvedené v Pseudo-Klementinských textech správné, pak Obbink předpokládá, že Anubio pocházel z Diospolis Magna,³⁹⁶ což je v Egyptě.³⁹⁷ Diospolis Magna bylo také známé jako Théby a odtud také pocházel hlavní astrolog z pátého století Héfaistión.

---

³⁹⁰ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 422.

³⁹¹ Obbink, *“Anoubion, Elegiacs”*, s. 61.

³⁹² Ibidem.

³⁹³ Kelley, *Knowledge and Religious Authority*, s. 11.

³⁹⁴ Heilen, *“Anubio Reconsidered,”* s. 139.

³⁹⁵ Heilen, *“Anubio Reconsidered,”* s. 140.

³⁹⁶ Διόσπολις Μεγάλη, Diospolis Megalē. RS

³⁹⁷ Obbink, *“Anoubion, Elegiacs”*, s. 60.

Dorotheus Sidónský (konec 1. století)

Dorotheus napsal na konci prvního století našeho letopočtu instruktážní báseň o astrologii v řečtině. Jeho práce měla obrovský dopad na pozdější tradici, zejména ve středověku, kdy se stala jedním z primárních zdrojových textů pro astrology, jako byli Masha'allah a Sahl ibn Bišr.

Jeho dílo mohlo být na základě své struktury známé jako *Pentateuch* („Pět knih“), i když v moderní době je obvykle citováno jako *Carmen Astrologicum* („Astrologická báseň“), vycházející z druhového názvu, který její editor vydal jako kritické vydání.³⁹⁸ První čtyři knihy pojednávají o nativní astrologii a pátá o počáteční astrologii.³⁹⁹ Obecně se první dvě knihy zabývají soudobými metodami pro studium různých oblastí života zrozenice, které často zahrnují použití určitých triplicitních vládců a losů. Třetí kniha se zaměřuje na techniku délky života, zatímco čtvrtá kniha se zabývá dalšími technikami načasování, jako jsou profekce a tranzity. Jeho pátá kniha je nejstarší a nejdelší dochovanou prací o počáteční astrologii z helénistické tradice.

Původní řecký text Dorotheovy básně se nezachoval celý. Nejúplnější verze textu se dochovala v arabském překladu, který kolem roku 800 vytvořil 'Umar ibn al-Farrukhan al-Tabari, na základě dřívějšího středoperského překladu původního řeckého textu.⁴⁰⁰ Naneštěstí, dochovaná arabská verze Dorotheova textu obsahuje řadu chyb, opomenutí a interpolací pozdějších autorů.⁴⁰¹ Některé interpolace jsou neškodné, jako například odkazy na indické pododdělení zvěrokruhu známé jako *návamši* nebo odkazy na astrology, kteří žili později než Dorotheus, jako je Vettius Valens. Jiné interpolace jsou problematičtější, protože není jasné, kolik odkazů dotazové astrologie bylo vloženo do několika kapitol v páté knize poté. Název páté knihy v arabském překladu byl jistě změněn, protože se v ní píše o „otázkách“ (tj. o dotazové astrologii), i když většina knihy je jednoznačně o počáteční astrologii. Naštěstí existují některé roztroušené fragmenty a citace od Dorothea v řečtině a latině, které uchovali pozdější astrologové, jako byl Héfaistión, a ty nám někdy

³⁹⁸ Pingreeho kritické vydání a překlad arabštiny, viz Dorotheus, *Carmen*. Viz také připravovaný překlad Benjamin Dykese.

³⁹⁹ Pingree poukazuje na to, že první čtyři knihy se primárně zaměřují na témata spojená s *oktatropos* (Dorotheus, *Carmen*, s. 439).

⁴⁰⁰ Do angličtiny přeložil Pingree in Dorotheus, *Carmen*, s. 161-322. Datování, viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 46.

⁴⁰¹ Něco z toho je diskutováno in Pingree, *From Astral Omens*, s. 46-47.

umožňují mít přehled při studiu arabského překladu. V oblastech, ve kterých kromě arabského překladu neexistují žádné fragmenty textu, což je případ většiny díla, musíme tento text používat opatrně a uznat, že používáme ovlivněný anglický překlad arabského překladu perského překladu Dorotheovy původní řecké básně.

Dorotheus ve své práci používá jako příklady několik horoskopů narození, z nichž všechny se datují mezi roky 7 př. n. l. a 44 n. l.⁴⁰² Vzhledem k tomu, že podrobnosti o životech těchto jedinců již Dorotheus znal, znamená to, že své dílo pravděpodobně napsal někdy kolem konce prvního století našeho letopočtu. Pingree mu dal přibližné datum cca 75 n. l., což je pravděpodobně víceméně správné.⁴⁰³

I když Dorotheus psal na konci prvního století našeho letopočtu, choval se již spíše jako kompilátor dřívějších znalostí a doktrín, nebo alespoň tak se ve svých úvodních poznámkách líčí. Říká, že hodně cestoval po Egyptě a Mezopotámii a sbíral informace od některých předních astrologických autorit v těchto oblastech.⁴⁰⁴ V jednu chvíli se zdá, že Héfaistión naznačuje, že jedním z Dorotheových zdrojů byl Nechepso, a také se zdá, že čerpal z textu připisovaného Hermu Trismegistovi o významech dvanácti míst.⁴⁰⁵

V helénistické tradici měl Dorotheus největší vliv na Héfaistióna Thébského, který se ve své práci z pátého století v podstatě snažil syntetizovat systémy Dorothea a Ptolemaia, i když odkazy na Dorothea lze nalézt i u jiných autorů, jako jsou Firmicus a Rhetorius.⁴⁰⁶ Mezi přístupy Dorothea a Vettia Valense, kteří žili téměř o století později, existuje řada zřetelných podobností, ačkoli Valens nikdy nezmiňuje Dorothea jako zdroj. Podobnosti pravděpodobně vyplývaly z čerpání ze stejné tradice a jako dvojice jsou užitečné pro stanovení toho, jak vypadal hlavní proud astrologické praxe v prvním a druhém století našeho letopočtu, zejména ve srovnání s jinými autory, jako je Ptolemaios.

---

⁴⁰² Horoskop, který Pingree původně datoval do roku 281 n. l. a myslel si, že jde o perskou interpolaci, později věrohodně znovu datoval Holden na 44 n. l., což je v rámci Dorotheova zjevného časového rámce. Viz Holden, *A History*, s. 35, pozn. 83. V arabském textu se horoskop objevuje in Dorotheus, *Carmen*, 3, 2.

⁴⁰³ Pingree, *From Astral Omens*, s. 46.

⁴⁰⁴ Dorotheus, *Carmen*, 1, 1: 1-5. Srov. 5, 1: 1-4.

⁴⁰⁵ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2,21: 26; Dorotheus, *Carmen*, 2, 20.

⁴⁰⁶ Firmicus zmiňuje Dorothea v souvislosti s doktrínou antiscia (*Mathesis*, 2, 29: 2). Rhetorius se ve svém *Kompendiu* několikrát výslovně zmiňuje o Dorotheovi, a to v souvislosti s dvanáctou částí (kap. 19), umístěním štěstí ve vztahu k předčasné smrti rodičů (kap. 48), „Bodu“ Obživy (kap. 57) a „Bodu“ Zranění (kap. 60).

Nakonec se Dorotheus stal hlavním proudem na raně středověkou astrologickou tradici, a to díky perským a arabským překladům jeho díla.

Manéthón (počátek 2. století)

Další dlouhá instruktážní báseň o astrologii, která se dochovala z helénistické tradice, je připisována Manéthónu (nebo *Manethōn*). Dílo se jmenuje *Apotelesmatika* a je rozděleno do šesti knih.⁴⁰⁷ Současný editor textu ji považuje za kompilaci, která byla přidána v pozdějších dobách, přičemž jádro původního textu sestávalo z 2., 3. a 6. knihy, a poté z 1., 4. a 5. knihy, byly napsány pozdějšími autory.⁴⁰⁸ Původní autor zahrnul do knihy svůj nativní horoskop, který byl datován do roku 80 n. l., z čehož pak vyplývalo, že jádro díla bylo původně složeno někdy kolem roku 120 n. l., zatímco ostatní části byly nashromážděny dohromady ve třetím století.⁴⁰⁹ Prvním astrologem, který cituje Manéthóna, je Héfaistión Thébský na počátku pátého století.⁴¹⁰

Tento text evidentně představuje další příklad pseudoepigrafu, protože historickou osobností byl egyptský kněz, Manéthón, který někdy kolem třetího století před naším letopočtem napsal dějiny Egypta v řečtině. Verbrugghe a Wickersham poukazují na to, že astrologický text se záměrně pokouší vydávat za dílo historika Manéthóna, například v pasážích, kde se autor obrací na „krále Ptolemaia.“⁴¹¹ Lopilato je toho názoru, že zamýšlené spojení mělo být s Ptolemaiem II. Filadelfem, který vládl v letech 283-246 př. n. l.⁴¹² To je falešné, protože astrologický přehled by byl sestaven několik století poté, co zemřel Ptolemaios II. V důsledku toho někteří vědci označují autora tohoto textu jako Pseudo-Manéthóna.

---

⁴⁰⁷ Standardní vydání je Manetho, *Apotelesmatika*, ed. and trans. Lopilato.

⁴⁰⁸ Lopilato in Manetho, *Apotelesmatika*, s. 10-12.

⁴⁰⁹ Lopilato in Manetho, *Apotelesmatika*, s. 12. Horoskop narození, viz Manetho, *Apotelesmatika*, 6: 739-750. Horoskop byl datován in *Greek Horoscopes*, No. L80, s. 82. Datovali jej na 28. nebo 27. května 80 n. l., asi dvě hodiny po západu slunce.

⁴¹⁰ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 4: 27; 2,11: 125.

⁴¹¹ Verbrugghe and Wickersham, *Berosos and Manetho*, s. 102. Odkazy na krále Ptolemaia viz Manetho, *Apotelesmatika*, 1: 1-15; 5:1-11.

⁴¹² Lopilato in Manetho, *Apotelesmatika*, s. 417. Srov. s. 8.

Anonymní Michiganský papyrus (2. století?)

Michiganský papyrus (P. Mich. 149) je fragmentární astrologický manuál, který byl znovu objeven, upraven a přeložen na počátku dvacátého století.⁴¹³ Editor textu Frank Egleston Robbins byl také překladatelem Loebova vydání Ptolemaiova *Tetrabiblu*. Text byl získán v Egyptě v letech 1920/21 a Robbins jej z filologických důvodů na základě rukopisu datoval do druhého století našeho letopočtu.⁴¹⁴ Papyrová role, na kterou byl text napsán, byla ve velmi špatném stavu a velká část textu je poškozena nebo chybí, i když existuje několik dlouhých částí, které jsou v dostatečně dobrém stavu, aby se daly docela dobře číst. Mnoho slov a vět v textu muselo být rekonstruováno na základě slov, která jsou jen částečně čitelná, nebo na základě dedukcí. Zdá se, že text, jak ho máme, je součástí úvodní příručky o astrologii. Zdá se, že mnoho aspektů textu představuje standardní helénistické astrologické doktríny, i když jsou i oblasti, které představují jedinečné nebo výstřední doktríny, které nejsou nikde uvedeny. Text je užitečný hlavně jako další podpůrné svědectví pro ty doktríny, které zmiňují jiní autoři, protože pomáhá potvrdit, které techniky a koncepty byly široce používány. *Michiganský papyrus* je také důležitý, protože identifikuje Asklépia jako autora *oktatropos*.⁴¹⁵

Klaudios Ptolemaios (polovina 2. století)

Ptolemaios byl vědec a polyhistor, který pracoval v Egyptě kolem poloviny druhého století našeho letopočtu. Nejznámější je pro jeho vlivná díla o astronomii a astrologii, i když psal i o jiných tématech, jako je optika, geografie a harmonie.

Je známý především tím, že napsal jeden nejuznávanější text o astronomii v klasickém starověku, nazvaný *Matematické pojednání* (*mathēmatikē suntaxis*), nebo jednoduše *Syntaxe*, který se později stal známým ve středověkém období jako *Almagest*.⁴¹⁶ V práci jsou obsaženy záznamy astronomických pozorování, která Ptolemaios v Alexandrii provedl v letech 127-

---

⁴¹³ Objev textu byl oznámen v roce 1927 vydáním řeckého textu s komentářem in Robbins, "A New Astrological Treatise: Michigan Papyrus No. 1." Robbins později publikoval revidovanou verzi řeckého textu spolu s anglickým překladem a rozšířeným komentářem in "Michigan Papyrus 149: Astrological Treatise," ed. Robbins. Zde se označuje jako P. Mich. 149. Právě na pozdější vydání v této práci odkazují zkratkou *Michiganský Papyrus*.

⁴¹⁴ Robbins, "A New Astrological Treatise," s. 1.

⁴¹⁵ *Michigan Papyrus*, col. ix: 19-27.

⁴¹⁶ Překlad, viz Ptolemaios, *Ptolemy's Almagest*, trans. Toomer.

141 n. l., což naznačuje, že *Almagest* byl složen někdy po roce 141 n. l.⁴¹⁷ Nedávný výzkum posunul datum složení *Almagestu* později, a to kvůli astronomickému nápisu, který byl rozpoznán jako napsaný Ptolemaiem v roce 146 nebo 147 n. l.⁴¹⁸ Má se za to, že takzvaný „Kanobický nápis“ představuje dřívější fázi Ptolemaiova myšlení před vydáním *Almagestu*, což by naznačovalo, že *Almagest* dokončil až někdy po roce 150 n. l. Protože Ptolemaios zmiňuje *Almagest* v úvodu svého astrologického díla, *Tetrabiblos*, znamená to, že *Tetrabiblos* byl dokončen později, snad někdy v 50. či 60. letech 2. století. Ptolemaios tedy pravděpodobně žil přibližně od 100 do 175 n. l.

Ptolemaiův *Almagest* znamenal zásadní obrat v historii astronomie a nastavil nový standard pro způsob, jakým bylo mnoho astronomických výpočtů prováděno po staletí po jeho smrti. To zahrnovalo popularizaci nové sady astronomických tabulek, které byly odvozeny z *Almagestu*, známé jako *Příruční tabulky*, což umožnilo astrologům snáze a přesněji vypočítat astrologické tabulky. Úspěch Ptolemaiových astronomických děl pravděpodobně vedl k většímu oběhu a prestiži jeho astrologické práce a zdá se, že pozdější řecko-římscí astrologové třetího až sedmého století si ho velmi vážili. Anonym z roku 379 ho nazývá „božským Ptolemaiem“, zatímco Héfaistión o něm hovoří jako o „pravdomluvném Ptolemaiovi“ (*ho philalēthēs Ptolemaios*).⁴¹⁹ Ptolemaiův *Tetrabiblos* byl jediný helénistický astrologický text, který byl nepřetržitě přenášen a překládán v průběhu staletí od doby, kdy byl původně publikován. V důsledku toho byl často považován nejen za nejvýznamnějšího a nejvlivnějšího astrologa starověku, ale také se často považoval za nejreprezentativnějšího představitele toho, jak vypadala praxe astrologie v řecko-římském období.

Navzdory značnému vlivu, který měl Ptolemaios na pozdější astrologii, se však jeho *Tetrabiblos* nezdá, že by plně reprezentoval hlavní proud helénistické astrologické tradice. Zdá se, že Ptolemaiovým programem bylo přeformulovat astrologii jako přírodní vědu, převážně podle aristotelských linií, částečně proto, aby ji pomohl legitimizovat.⁴²⁰ Jedním ze způsobů, jak toho dosáhl, bylo

---

⁴¹⁷ Ptolemy, *Ptolemy's Almagest*, trans. Toomer, s. 1. Existuje užitečný seznam datovaných pozorování, která jsou zmíněna in Pedersen, *A Survey of the Almagest*, s. 408-422.

⁴¹⁸ Hamilton, Swerdlow, and Toomer, „The Canobic Inscription.”

⁴¹⁹ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 1, proem: 4.

⁴²⁰ O tom, že Ptolemaios možná strukturoval části *Tetrabiblos* v reakci na dřívější skeptické kritiky astrologie, pojednává Long, „Astrology: Arguments Pro and Contra“. Pokud jde o Ptolemaiovo začlenění aristotelských prvků do jeho kosmologie, existuje vynikající přehled Ptolemaiovy filozofie in Feke and Jones, „Ptolemy.”

přehodnocení mechanismu, který je základem astrologie, jako působení nějakého druhu nebeského vlivu planet a hvězd. To bylo v kontrastu s dřívějšími názory, které tvrdily, že nebeské objekty byly schopny dávat znamení budoucích událostí, aniž by nutně byly příčinami.

Campion tvrdí, že to bylo Ptolemaiovo kauzální nebo naturalistické zdůvodnění astrologie, které jí umožnilo přežít do středověku a renesance jako respektovaná věda, navzdory náboženskému odporu.⁴²¹ Geoffrey Cornelius uvádí podobný argument o důležitosti Ptolemaiovy astrologické práce pro přežití astrologie až do moderní doby, i když tvrdí, že k tomu došlo za cenu zastření dřívějších teoretických základů astrologie, které mají kořeny ve věštění.⁴²² Holden zdůrazňuje spíše technické než filozofické odchylky, které Ptolemaios učinil od zbytku astrologické tradice, a nazývá *Tetrabiblos* „zkrácenou“ a „deviantní“ verzí helénistické astrologie.⁴²³ Do jisté míry tento názor představuje silné reakční hnutí proti Ptolemaiovi, které vzniklo v astrologické komunitě v 80. a 90. letech, částečně v důsledku obnovy jiných helénistických astrologických pramenů a následného poznání, že Ptolemaiovo dílo nemuselo nutně reprezentovat hlavní proud řecko-římské tradice astrologie.⁴²⁴ Jak vysvětluje Holden, před nedávnem Ptolemaiovo astrologické dílo „bylo neprávem považováno většinou moderních astrologů za konečný zdroj astrologie“, především proto, že to byl nejstarší text, který zůstal v oběhu v té či oné podobě po staletí.⁴²⁵

Navzdory těmto nedávným přehodnocením Ptolemaiovy práce je *Tetrabiblos* stále užitečný a informativní jako zdroj a jeho odchylky od tradice by neměly být přeceňovány. Zatímco někdy Ptolemaios provedl velké změny

---

Zatímco jeho celkový přístup charakterizují jako přístup eklektického „platónského empirika“, říkají, že si „přivlastňuje ideje a zájmy platónské, aristotelské a v menší míře stoické tradice“ (s. 209). Ve stejném článku charakterizují Ptolemaiovu kosmologii jako aristotelskou (s. 203). Anthony Long podobně charakterizuje Ptolemaia jako eklektického, i když poznamenává, že aristotelské tendence jsou poněkud výraznější v oblastech Ptolemaiovy epistemologie a empirismu (Long, „*Ptolemy on the Criterion*,“ s. 163). Na jiném místě Alexander Jones charakterizuje *Tetrabiblos* jako „Ptolemaiův pokus postavit řeckou astrologii na víceméně aristotelském fyzickém základu“ (Jones 2012, „*Ptolemy*“).

⁴²¹ Campion, *A History of Western Astrology*, vol. 1, s. 208.

⁴²² Cornelius, *The Moment of Astrology*.

⁴²³ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 46.

⁴²⁴ To také nedávno zaznamenali někteří vědci. Riley pojednává o některých nesrovnalostech mezi Ptolemaiem a jinými astrology, jako je Porfyrios, in „*Theoretical and Practical Astrology*“, s. 246. Heilen charakterizuje moderní vnímání, že *Tetrabiblos* je představitelem standardní řecké astrologické tradice, jako „nepochopení“ a říká, že „v mnoha ohledech to není pravda“. Heilen, „*Ptolemy's Doctrine of the Terms*,“ s. 77.

⁴²⁵ Holden, *A History*, s. 45.

nebo úpravy určitých doktrín, častěji jednoduše zdůrazňoval techniky nebo zdůvodnění, které mu dávaly nejkonceptnější smysl, a podceňoval nebo vynechával ty, s nimiž nesouhlasil.⁴²⁶ Tímto způsobem Ptolemaios často končí zdůrazňováním věcí, které byly skutečnými aspekty tradice, ale je důležité porovnat jeho výroky s díly jiných autorů, abychom viděli, co vynechal. Tímto způsobem je Ptolemaiovo dílo stále mimořádně užitečné, i když nemusí být nutně nejrepresentativnějším příkladem toho, jak vypadal typický astrolog ve druhém století našeho letopočtu. Místo toho se v tomto ohledu zdají být mnohem užitečnějšími příklady astrologové jako Dorotheus Sidónský a Vettius Valens.

Anonymní komentář k *Tetrabiblu* byl napsán v řečtině někdy později v tradici, což je někdy připisováno novoplatonickému filozofovi Proklovi z pátého století.⁴²⁷ Caballero Sanchez říká, že komentář by byl napsán po Porfyriově *Úvodu*, protože ho cituje, a že i když je obtížné určit poslední datum, kdy mohl být napsán, je nepravděpodobné, že by byl napsán po šestém století.⁴²⁸ *Komentář* obsahuje dva příklady grafů, datované Pingreem do 22. prosince 175 a 29. července 241 n. l.⁴²⁹ Zdá se však, že správné je pouze dřívější zobrazení horoskopu pro 175 n. l., protože planetární pozice, které Pingree našel pro 241, se příliš neshodují s horoskopem uvedeným v textu.⁴³⁰

Existuje také parafráze k *Tetrabiblu*, která byla napsána v řečtině někdy v pozdní antice nebo v raném byzantském období.⁴³¹ Připisuje se také Proklovi, a

---

⁴²⁶ Případy, kdy Ptolemaios pravděpodobně zdůrazňoval pouze část původního zdůvodnění určitých konceptů, se vyskytují v jeho diskusích o uspořádání domicilů a exaltací, o nichž bude pojednáno později v částech o těchto tématech. Případy, kdy provedl velké změny nebo úpravy důležitých technických doktrín, se vyskytují v jeho zacházení s triplicitními vládci a hranicemi, o kterých bude také pojednáno později.

⁴²⁷ Původní vydání vyšlo v roce 1559: *In Claudii Ptolemaei quadripartitum*, ed. Wolf. Nedávno Caballero Sanchez začal pracovat na novém vydání in *“Historia del texto del Comentario anónimo al Tetrabiblos de Tolomeo,”* po němž následuje první díl, který pokrývá část komentáře z první knihy: *“El Comentario anónimo al Tetrabiblos de Tolomeo. Edición crítica y traducción castellana de los escolios metodológicos del libro I (in Ptol. Tetr. 1.1.1-1.3.1).”*

⁴²⁸ Caballero Sanchez, *“Historia del texto del Comentario anónimo al Tetrabiblos de Tolomeo,”* s. 78-9.

⁴²⁹ Horoskopy, viz Wolf, *In Claudii Ptolemaei*, s. 98 & 112. Neugebauer a Van Hoesen zmiňují Pingreeho datování krátce in *„Astrological Papyri and Ostraca,”* s. 66.

⁴³⁰ Horoskop pro rok 175 je uveden na s. 112 in Wolf, *In Claudii Ptolemaei*. Údaje jsou uvedeny v samotném textu na s. 114.

⁴³¹ Neexistuje žádné moderní kritické vydání řeckého textu parafráze. Dvě tištěná vydání jsou Melanchthon, *Procli Paraphrasis in quatuor Ptolemaei libros de siderum effectationibus* (řecký text), a Allatius, *Procli Diadochi Paraphrasis in Ptolemaei libros IV* (řecký text s latinským překladem).

tak se často nazývá *Proklovou parafrází*.⁴³² Účelem této parafráze je usnadnit pochopení Ptolemaiova extrémně zhuštěného a komplikovaného stylu psaní. Někdy se podstatně liší od standardního textu *Tetrabiblu*, který se nám dochoval v rukopisech, a tak může být v některých případech užitečný při zevrubných textových studiích. Holden poznamenává, že před dvacátým stoletím byla většina překladů *Tetrabiblu* do angličtiny astrologie založena spíše na *Proklově parafrázi*, nežli přímo na Ptolemaiově původním textu.⁴³³

Vettius Valens (120-175)

Vettius Valens byl astrolog původem z řecko-římského města Antiochie, který žil v polovině druhého století našeho letopočtu. Je jediným nejdůležitějším dochovaným zdrojem pro studium helénistické astrologické tradice.

Valens napsal řadu instruktážních textů praktické astrologie, které se nám dochovaly v devíti knihách, souhrnně známých jako *Antologie*.⁴³⁴ Některé knihy byly evidentně napsány pro Valensovy studenty a dvakrát oslovuje jinak neznámou postavu (studenta?) jménem Marcus.⁴³⁵ Cituje četné astrologické zdroje z minulosti, z nichž mnohé již neexistují, včetně častých citací ze ztracených děl Nechepsa a Petosirída.⁴³⁶ Ve svém textu také zahrnuje více než sto příkladů grafů, které jsou využity k demonstraci aplikace technik, o kterých pojednává.

Spisy mají často velmi osobní podtón, protože technický materiál je někdy prokládán odbočkami o Valensově soukromém životě, jeho pocitech ohledně některých zdrojů, ze kterých čerpal, a úvahách o filozofii astrologie. Často také kontrastuje s tím, jak jiní astrologové říkají, že by se měly používat určité techniky, ve srovnání s přístupem, který mu dává větší smysl nebo se mu zdá „přirozenější“ (*phusikōteron*) z hlediska jeho osobní praxe.

---

⁴³² Dvě nedávné diskuse o parafrázi, viz Heilen, „*Ptolemy's Doctrine of the Terms and Its Reception*,“ s. 62-65, a Ptolemy, *Ptolemy's Tetrabiblos in the Translation of William of Moerbeke*, ed. Vuillemin-Diem and Steel, s. 56-57.

⁴³³ Holden, *A History*, s. 85. Zahrnuje široce používaný Ashmandův překlad.

⁴³⁴ Standardní kritické vydání je Valens, *Anthology*, ed. Pingree. Existuje předběžný překlad knih 1-7 od Schmidta a kompletní překlad od Rileyho.

⁴³⁵ Valens se zmiňuje o napsání knih pro své studenty in *Anthology*, 3, 13: 16. Marcus, viz Valens, *Anthology*, 7, 6: 230; 9, 1:1.

⁴³⁶ Úplný seznam zdrojů, které Valens cituje, viz Riley, *A Survey of Vettius Valens*, s. 8-11.

Valensovu chronologii poprvé vypracoval Otto Neugebauer s H. B. van Hoesenem při psaní knihy *Řecké horoskopy*. V článku z roku 1954 dospěl k závěru, že většina Valensovy práce na Antologii se odehrála mezi lety 152 a 162 n. l., poté, co datoval všechny vzorové horoskopy, které použil.⁴³⁷ Zdá se, že některé jednotlivé knihy *Antologie* byly původně vydány jako samostatné jednotky, zatímco jiné knihy tvoří vzájemně propojené skupiny, které pokrývají podobná témata a skupiny. Riley ukázal, že složení některých knih v různých částech Valensova života lze určit studiem některých příkladů horoskopů, které používá.⁴³⁸

Pingree věrohodně navrhl, že jeden z horoskopů narození, který Valens používá jako častý příklad v celé *Antologii*, je pravděpodobně jeho vlastní nativitou, ačkoli Valens nikdy výslovně nepřiznává, že tomu tak je.⁴³⁹ Jiní helénističtí astrologové, jako Manéthón a Héfaistión, do svých kompilací také zahrnuli své horoskopy narození, a Pavel Alexandrijský mohl dokonce použít horoskop svého syna, takže to nemusí být nutně neobvyklé. Pokud je horoskop, který Pingree označil jako Valensův, skutečně jeho, pak se Valens narodil 8. února 120 n. l. Stejně jako Héfaistión, Valens také zahrnuje vlastní horoskop početí, který byl vypočten na 13. května 119 n. l.

Valens se narodil ve starověkém městě Antiochie, které se nachází v dnešní turecké Antakyi. Císař Marcus Aurelius se narodil asi o rok později, takže tito dva byli současníci. Valens vypráví příběh o tom, jak v jednom okamžiku svého života vycestoval do Egypta, aby vyhledal přesnější techniky načasování, a nakonec se tam usadil a založil školu, evidentně v Alexandrii.⁴⁴⁰ Zapletl se do ztroskotání, když mu bylo třicet čtyři let, což by bylo kolem roku 154 n. l., a v sedmé knize *Antologie* představuje horoskopy pěti dalších lidí, kteří byli na stejné lodi.⁴⁴¹ Jeho primární období činnosti bylo v 50. a 60. letech; po počátku 70. let o něm není nic známo. To je přibližně ve stejnou dobu, kdy v Římské říši propukl Antoninův mor a je možné, že Valens byl jedním z milionů lidí, kteří mu v této době podlehli.

---

⁴³⁷ Neugebauer, "The Chronology of Vettius Valens' *Anthologiae*." Srov. Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*, s. 176-185. Další práce na Valensově chronologii a datu složení různých knih *Antologie* byly provedeny in Riley, *A Survey of Vettius Valens*, a Komorowska, *Vettius Valens of Antioch*.

⁴³⁸ Riley, *A Survey of Vettius Valens*.

⁴³⁹ Valens, *Anthology*, ed. Pingree, p. v.

⁴⁴⁰ Valens, *Anthology*, 4, 11: 1-10.

⁴⁴¹ Valens, *Anthology*, 7, 6: 127-160. Diskutováno in Beck, *Ancient Astrology*, s. 101-11.

Antigonus Nikájský (konec 2. století)

Antigonus napsal instruktážní příručku o astrologii, která obsahovala řadu příkladů horoskopů někdy kolem konce druhého století našeho letopočtu či kolem tohoto data. Patrně sestávala z nejméně čtyř knih, i když se z nich dochovalo velmi málo.⁴⁴² Héfaistión Thébský zachoval tři dlouhé vzorové horoskopy s vymezeními z Antigonovy práce, které tvoří většinu toho, co o jeho přístupu známe.⁴⁴³ Jedná se shodou okolností o nejdelší dochované příklady vymezených horoskopů z celé helénistické tradice, a proto mají značný význam pro sledování toho, jak byly některé techniky použity. Navíc ve stejných fragmentech Héfaistión říká, že Antigonus čerpal z děl Nechepsa a Petosirída a také ze záhadného egyptského textu o dekanech známém jako *Salmeschiniaka*, takže jeho práce může mít nějakou další hodnotu pro pochopení toho, jak někteří z prvních autorů interpretovali horoskopy. Možná však ne vždy zcela následoval přístupy nastíněné nejstaršími autory, protože ho Héfaistión v jednom bodě kritizuje za odmítnutí některých technik nastíněných autory jako Petosiris a Antiochus pro určení okamžiku početí.⁴⁴⁴ Pokud je pravda, že astrolog Antigonus byl totožný s lékařem jménem Antigonus z Nikáje, který žil přibližně ve stejné době, přičemž se Heilen domnívá, že tomu tak pravděpodobně je, pak měl možná jiné, neastrologické důvody pro odmítnutí této doktríny.⁴⁴⁵

Pokud jde o datování, dva z horoskopů, které Antigonus používá, byly identifikovány jako císaře Hadriána a jeho prasynovce Pedania Fusca.⁴⁴⁶ Oba evidentně zemřeli v roce 138 n. l., a protože jejich smrt je zmíněna ve vymezeních, Antigonus musel psát někdy po tomto datu. Anonym z roku 379 zmiňuje Antigona ve stručné chronologii astrologů, kterou uvádí, a řadí ho hned po Valensovi, což může znamenat, že buď byli současníky v polovině druhého století, nebo že Antigonus žil někdy po Valensovi.⁴⁴⁷ Zdá se, že prvním

⁴⁴² U Rhetoria je odkaz na čtvrtou knihu (CCAG 8, 1, s. 242: 15-17), což je T5 in Heilen, *Hadriani Genitura*.

⁴⁴³ Všechny dochované fragmenty a svědectví související s Antigonem nedávno publikoval Heilen in *Hadriani Genitura*. Tři příklady horoskopů jsou F1-6 u Heilena, což se rovná in Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 18: 21-76, ačkoli Heilen vylepšil Pingreeův hlavní text integrací materiálu z Epitome IV. Schmidt poskytl dva překlady těchto vymezení z Pingreeho hlavního textu od Héfaistióna, nejprve ve svém překladu II. knihy, a později in *Definitions and Foundations*, s. 349-369. Jedná se o horoskopy č. L 40, L 76 a L 113, IV in Neugebauer and Van Hoesen, *Greek Horoscopes*.

⁴⁴⁴ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 1: 8 = T3 in Heilen, *Hadriani Genitura*.

⁴⁴⁵ Heilen, "Antigonos of Nicaea," s. 464. Pro podrobnější vysvětlení, viz Heilen, *Hadriani Genitura*, s. 27.

⁴⁴⁶ Heilen, "The Emperor Hadrian in the Horoscopes of Antigonos of Nicaea."

⁴⁴⁷ CCAG 5, 1, s. 205: 14 = T2 in Heilen, *Hadriani Genitura*.

astrologem, který se zmiňuje o Antigonovi, je Porfyrios ve svém *Úvodu* z konce třetího století n. l., následovaný Anonymem z roku 379, což znamená, že jeho dílo muselo být publikováno chvíli před tím.⁴⁴⁸ Na základě toho bych ho datoval do druhé poloviny druhého století našeho letopočtu nebo možná na začátek třetího století.

Porfyrios z Tyru (konec 3. století)

Porfyrios z Tyru byl prominentní novoplatónský filozof, který působil koncem třetího století našeho letopočtu. Je známý především jako žák zakladatele novoplatonismu Plótína, i když byl v pozdní antice považován za významného filozofa sám o sobě. Občas se ve svých filozofických dílech zmiňoval o astrologických doktrínách a existuje alespoň jeden dochovaný text o astrologii, který mu byl připisován.

Porfyrios je někdy považován za autora *Úvodu* k Ptolemaiovu *Tetrabiblu* s názvem *Úvod do Ptolemaiový apotelesmatiky* (*Eisagēgē eis tēn Apotelesmatikēn tou Ptolemaiou*).⁴⁴⁹ *Úvod* sestává hlavně ze série definic základních astrologických pojmů, které podle Porfyria nebyly všechny jasně definovány Ptolemaiem. Většina definic byla doslovně zkopírována ze ztraceného díla definic od Antiocha Athénského. Dochovaná verze *Úvodu* se zdá být neúplná a obsahuje také několik interpolací z díla astrologa z devátého století Sahla ibn Bišra, které byly přeloženy z arabštiny do řečtiny a poté vloženy do textu pozdějším byzantským editorem.⁴⁵⁰

Porfyrios je v moderní době nejlépe známý pro systém rozdělení domů, který nese jeho jméno, takzvaný „Porfyriův systém domu“, který je popsán ve 43. kapitole Porfyriova *Úvodu*. Jak však Holden správně podotýká, stejný systém popsal již zhruba o století dříve Valens, a tak je pouze náhoda dějin, že se Porfyriova jméno spojilo s tímto systémem, a ne se jménem Valense.⁴⁵¹

O autorství *Úvodu* se občas pochybuje, i když ho beru jako nefalšované jak kvůli jeho častým odkazům na astrologii a zjevné obeznámenosti s ní v jeho

⁴⁴⁸ Porphyry, *Introduction*, S1 = F7 in Heilen, *Hadriani Genitura*.

⁴⁴⁹ Editováno Emilií Boer a Stefanem Weinstockem in CCAG S, 4, s. 187-228. Překlad, viz Porphyry, *Introduction*, trans. Holden.

⁴⁵⁰ Kapitoly 17, 18 a 19, stejně jako 53, 54 a 55 z Porfyriova *Úvodu* jsou interpolacemi z *Úvodu* od Sahla. Porfyrios 17 = Sahl 5,5; Porfyrios 18 = Sahl 5,6; Porfyrios 19 = Sahl 5,7; Porfyrios 53 = Sahl 5,14; Porfyrios 54 = Sahl 8-9; Porfyrios 55 = Sahl 5,3.

⁴⁵¹ Holden, *Biographical Dictionary*, s. 580, cit. Valens, *Anthology*, 3, 2.

filozofických dílech, tak i proto, že se pozdější astrologové Héfaištíónovy tradice, jako je Héfaištíón a autor anonymního komentáře k *Tetrabiblu*, zřejmě domnívali, že Porfyrios je rozhodně autorem textu.⁴⁵² Porfyrios je také známý tím, že napsal komentář k Ptolemaiovým *Harmoniím*, což ukazuje, že byl obeznámen s Ptolemaiovou prací a měl zájem ji komentovat.⁴⁵³ Firmicus ho navíc ve své astrologické práci označuje jako „našeho Porfyria“ (*noster Porphyrius*), což by mohlo naznačovat, že ho Firmicus považoval za svého kolegu astrologa.⁴⁵⁴ Pokud jde o dataci, posledním autorem zmíněným v *Úvodu* je Antigonos, který psal někdy v druhé polovině druhého století, možná na začátku třetího století.⁴⁵⁵ Prvním autorem, který cituje Porfyria a čerpal z *Úvodu*, je Héfaištíón, který žil na počátku pátého století. To zařazuje složení *Úvodu* někdy mezi roky 215 a 415 n. l., což dobře zapadá do Porfyriovy datace, protože je známo, že filozof se narodil kolem roku 234 a zemřel kolem roku 305 n. l.⁴⁵⁶

Firmicus Maternus (polovina 4. století)

Firmicus Maternus byl právník ze Sicílie, který žil v době císaře Konstantina a jeho synů v polovině čtvrtého století našeho letopočtu. Napsal dlouhou učebnici astrologie v latině známou jako *Mathesis*.⁴⁵⁷ Technicky vzato bylo jeho celé jméno Julius Firmicus Maternus, i když je obvykle jednoduše označován jako Firmicus Maternus. Název knihy pochází z řeckého výrazu, který znamená „učení“ nebo „akt učení“. V latině z doby Firmica toto slovo začalo znamenat „znalosti“ nebo „věda“ a Firmicus často označuje astrologii v tomto

---

⁴⁵² Porfyrios skvěle pojednal o astrologické doktríně Pána narození ve svém *Dopisu Anebonu*, a tato technika je popsána ve 30. kapitole *Úvodu k Tetrabiblu*. Jinde cituje názory astrologů na to, kdy duše vstupuje do těla, ve svém textu *Gaurovi o tom, jak jsou oduševněna embrya*. Héfaištíón se o něm zmiňuje dvakrát in *Apotelesmatika*, 2, 10: 63, a 2, 18: 15. Odkaz v anonymním komentáři k *Tetrabiblu*, viz In *Claudii Ptolemaei quadripartitum*, ed. Wolf, s. 169. Některé další odkazy na astrologii v porfyriových filozofických dílech, viz Johnson, *Religion and Identity in Porphyry of Tyre*, s. 112-121, kde je také pěkně zpracován *Úvod* na s. 159-164.

⁴⁵³ Porphyry, *Porphyry's Commentary on Ptolemy's Harmonics*, trans. Baker.

⁴⁵⁴ Firmicus, *Mathesis*, 7, 1, 1.

⁴⁵⁵ Porphyry, *Introduction*, 51.

⁴⁵⁶ Karamanolis, „*Porphyrios of Tyre*,“ s. 688.

⁴⁵⁷ Standardní kritické vydání je stále Firmicus Maternus, *Iulii Firmici Materni Matheseos libri VIII*, ed. Kroll, Skutsch a Ziegler, ačkoli novější kritické vydání bylo publikováno Monatem v letech 1992-97. Pro překlady byl standardem ten, který ed. Bram v roce 1975, i když někdy vynechává nebo zkracuje některé vymezení materiálu, a nedávno byl nahrazen překladem od Holden v roce 2011.

druhém kontextu jako „*mathesis*“ nebo „*věda*“.⁴⁵⁸ Firmicova *Mathesis* tedy znamená „*Věda (astrologie)*.“

Firmicova kniha z velké části sestává z vymezovacího materiálu, který byl vyjmut z dřívějších řeckých autorů a přeložen do latiny.⁴⁵⁹ Má poněkud pompézní⁴⁶⁰ styl a ve srovnání s někým, jako je Valens, mohl být spíše amatérem než profesionálním astrologem, ačkoli jeho práce je stále užitečná, protože uchovává poměrně dost staršího materiálu, který by byl jinak ztracený. V důsledku veškerého interpretačního materiálu, který jeho kniha uchovává, je *Mathesis* nejdéle zachovaný astrologický text z helénistické tradice. Je to také jedna z pouhých dvou dochovaných učebnic astrologie z helénistické tradice, které byly napsány spíše v latině než v řečtině, přičemž druhá je od Manilia.

Firmicus věnoval *Mathesis* vládnímu úředníkovi a jeho příteli jménem Lollianus Mavortius. Mavortius očividně po náročném zimním putování Firmica přivedl zpět ke zdraví a během jejich společného času uvedl Firmica do předmětu astrologie.⁴⁶¹ V jednu chvíli během jejich společného času Firmicus zjevně nabídl, že napíše učebnici astrologie v latině pro Mavortia na základě dřívějších zdrojů, možná díky své schopnosti číst řecky. V knize říká, že litoval, že se zavázal k tomu, co se stalo velmi namáhavým úkolem, ačkoli nakonec svůj slib splnil a dílo dokončil.⁴⁶²

Později ve svém životě Firmicus zjevně konvertoval ke křesťanství a napsal poměrně extrémní útok proti pohanským tradicím s názvem *O omylu světských náboženství (De errore profanarum religionum)*.⁴⁶³ V tomto útoku se nezmiňuje o astrologii, i když není zcela jasné proč.

I když se badatelé shodují, že Firmicus žil a psal do poloviny čtvrtého století, je diskuze o tom, ve které dekádě toho století publikoval své astrologické dílo. Diskuze je napůl důležitá, protože může mít vliv na Firmicův vztah k astrologii a křesťanství.

---

⁴⁵⁸ Například Firmicus, *Mathesis*, 1, 1: 7.

⁴⁵⁹ Viz například Anubio, *Carmen*, ed. Obbink, s. 23-37 pro paralely mezi vymezovacím materiálem ve druhé knize a šestou knihou Firmica a řeckými fragmenty ze ztraceného díla Anubia.

⁴⁶⁰ V originálu „*bombastic*“. RS

⁴⁶¹ Firmicus, *Mathesis*, 1, proem: 2-5.

⁴⁶² Firmicus, *Mathesis*, 1, proem: 6-8.

⁴⁶³ Překlad, viz Firmicus, *The Error of the Pagan Religions*, trans. Forbes.

Firmicus věnoval svůj křesťanský polemický text *Error* dvěma vládnoucím bratrům, císařům, Konstantinu a Konstantu. To naznačuje, že musel být dokončen někdy mezi lety 343 a 350 n. l., tedy obdobím, kdy oba vládli společně.⁴⁶⁴ Víme také, že Firmicus začal pracovat na *Mathesis* přinejmenším v roce 334, protože se zmiňuje o zatmění, které se nedávno odehrálo v první knize, přičemž toto zatmění bylo datováno na 17. července 334.⁴⁶⁵ Později v první knize *Mathesis* Firmicus vzývá Konstantina, s nímž jedná, jako by byl stále současným císařem, a protože Konstantin zemřel v roce 337, zdá se, že nám to dává konečný bod pro Firmicovu práci na *Mathesis*.⁴⁶⁶

Další potvrzení tohoto datování je patrně dáno prostřednictvím nejmenovaného horoskopu narození, jehož Firmicus používá k demonstraci konceptu antiscíí ve druhé knize *Mathesis*.⁴⁶⁷ Subjekt horoskopu byl identifikován jako Ceionius Rufius Albinus, který by se narodil v roce 303 na základě horoskopu daného Firmicem.⁴⁶⁸ Firmicus poskytuje řadu podrobností o životě zrozence, ale poslední chronologické prohlášení, které o něm uvádí, je, že se stal římským prefektem. Dochované záznamy naznačují, že Albinus byl prefektem od 30. prosince 335 do 10. března 337, což dobře odpovídá datům odvozeným z první knihy *Mathesis* a zužuje časový rámec publikace až na rok 336 nebo začátek roku 337.⁴⁶⁹

Předmětem sporu je Firmicův přítel a patron Mavortius, jehož Firmicus v *Mathesis* nazývá „prokonzul a žádný konzul ordinarius“.⁴⁷⁰ Protože je známo, že se Mavortius ve skutečnosti stal římským konzulem až v roce 355, někteří

---

⁴⁶⁴ Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 9.

⁴⁶⁵ Odkaz na zatmění, viz Firmicus, *Mathesis*, 1, 4: 10. Datace zatmění, viz Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 4, nebo Bram, *Mathesis*, s. 1.

⁴⁶⁶ Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 4

⁴⁶⁷ Firmicus, *Mathesis*, 2, 29: 10-20.

⁴⁶⁸ Původní identifikace Albina byla provedena in Mommsen, „*Firmicus Maternus*.“ Neugebauer později vypočítal datum narození na základě planetárních pozic uvedených u Firmica jako 14. března 303 n. l., asi ve 21:00. Viz Neugebauer, „*The Horoscope of Ceionius Rufius Albinus*.“ T. D. Barnes poukázal na to, že ke stejnému datu přišel také o více než dvacet let dříve německý astrolog Walter Koch, dnes známý především tím, že vynalezl Kochův systém kvadrantových domů in Koch, „*Ceionius Rufius Albinus*.“ Viz Barnes, „*Two Senators under Constantine*,“ s. 41. Ve stejném dokumentu Barnes také správně poukazuje na to, že datum narození může být buď 14. nebo 15. března.

⁴⁶⁹ Barnes, „*Two Senators Under Constantine*,“ s. 42. Barnesův dokument dává velmi důkladný přehled podrobností a kontroverzí kolem identifikace Ceionia Rufia Albina s tímto horoskopem.

⁴⁷⁰ Firmicus, *Mathesis*, 1, proem: 8.

předpokládali, že to musel být rok, kdy Firmicus skutečně dokončil práce na *Mathesis*, což by ji umístilo poté, co napsal svůj výpad na pohanství.⁴⁷¹

Toto datování je problematické z několika důvodů. Na jedné straně to neodpovídá ostatním indikacím uvedeným v první knize, podle kterých Firmicus napsal pravděpodobně svou *Mathesis* někdy mezi 336 a 337. Navíc nezapadá do časové osy Firmicova známého díla, *Error*, protože se zdá mnohem pravděpodobnější, že Firmicus napsal astrologické dílo spíše před křesťanskou polemikou, nežli po ní.

Většina vědců se řídila argumentem, který jako první přednesl Theodor Mommsen v roce 1894, podle něhož ačkoli byl Mavortius v roce 337 jmenován konzulem, Konstantinova smrt v témže roce způsobila zpoždění v Mavortiově přijetí plného konzulátu, neboť Konstantinovi synové nemuseli pokračovat v otcových postech.⁴⁷² Firmicus věnoval svou práci v okamžiku, kdy Mavortius tuto pozici měl přislíbenou, ale ve skutečnosti ji nezapočal. Jak se ukázalo, došlo ke zpoždění téměř dvou desetiletí, než se úřadu skutečně ujal.

Firmicus říká, že to bylo, když byl Mavortius jmenován Konstantinem „guvernérem východu“ (*comes Orientis*), „byl důsledný ve svém požadavku“, aby Firmicus dokončil knihu, kterou mu slíbil. Vzhledem k tomu, že Mavortius byl guvernérem východu v letech 330-336, tato připomínka by se pravděpodobně odehrála kolem roku 330, kdy převzal místo guvernéra. *Mathesis* byla nakonec dokončena a věnována Mavortiu, tedy někdy kolem roku 336/7. To je také jeden z důvodů, proč by byl použit nativní horoskop Ceionia Rufia Albina – protože to byl současný římský prefekt v době, kdy Firmicus dokončil knihu, a zjevně někdo, koho znal on i Mavortius.

Firmicus říká, že Mavortius se právě stal guvernérem Kampánie, když se tito dva setkali (když Firmicus poprvé přislíbil, že pro něj napíše knihu). Mavortius byl guvernérem Kampánie počínaje rokem 328, takže by to byl pravděpodobně rok, kdy Firmicus poprvé složil slib. Následně v roce 330, o dva roky později, se Mavortius stává guvernérem východu a připomíná Firmicovi

---

⁴⁷¹ Primárním zastáncem tohoto datování je Lynn Thorndike, jehož následuje James Holden. Thorndike původně nastínil svůj argument in Lynn Thorndike, „*A Roman Astrologer as a Historical Source*,“ s. 419, pozn. 2. Později jej rozšířil in *A History of Magic and Experimental Science*, vol. 1, s. 525. Holdenovy názory, viz *A History of Horoscopic Astrology*, s. 66-69, což trochu rozšiřuje ve svém překladu in Firmicus, *Mathesis*, s. vi-viii.

⁴⁷² Mommsen, „*Firmicus Maternus*.“ Podrobný popis celé této problematiky, viz Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 3-5, a také Barnes, „*Two Senators Under Constantine*.“

jeho slib. K tomu by došlo z větší části při psaní *Mathesis*, během sedmiletého období od 330-337. Nakonec ji Mavortiu věnoval v roce, kdy byl ještě prokonzulem Afriky a byl jmenován řádným konzulem, což bylo v roce 337. Mavortiovo vlastní štěstí se paradoxně ještě téhož roku nečekaně změnilo a Konstantinova smrt způsobila oddálení jeho kariérních aspirací o téměř dvacet let.

Někdy v průběhu příští dekády Firmicus konvertoval ke křesťanství.⁴⁷³ Zdá se, že svůj útok na pohanství, *O omylu světských náboženství*, publikoval kolem roku 347 nebo krátce poté.⁴⁷⁴ To by bylo celých deset let po zveřejnění *Mathesis*. I když Firmicus v útoku nezmínil astrologii, a tak existuje určitá nejednoznačnost ohledně toho, zda ji do té doby zcela odmítl, zdá se jisté, že ve skutečnosti během let konvertoval ke křesťanství, protože jeho chování v řadě oblastí se výrazně změnilo.

Jedním z příkladů je radikálně odlišné Firmicovo zacházení s Porfyriem v těchto dvou dílech. V *Mathesis* o něm láskyplně hovoří jako o „našem Porfyriovi“ (*noster Porphyrius*), ale ve své křesťanské polemice na Porfyria útočí dost zlomyslně.⁴⁷⁵ V jednu chvíli ho nazývá „Porfyriem, obráncem kultů, nepřítelem Boha, nepřítelem pravdy, učitelem umění zla.“⁴⁷⁶ Firmicus zjevně změnil názor a zdá se mi pravděpodobné, že Firmicus se stal vůči Porfyriovi

⁴⁷³ O Firmicově konverzi, viz Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 7-8; s. 172, pozn. 197. Prohlášení, které se obvykle vykládá jako jediná výslovná zmínka o jeho konverzi, se vyskytuje in *The Error*, 8: 4, i když není příliš zjevná.

⁴⁷⁴ To je založeno na narážce, již Firmicus narážel na perské vojenské porážky, ke kterým by došlo buď v roce 346 či 348. Viz Firmicus, *The Error*, trans. Forbes, s. 9. Nárazka in *The Error*, 29: 3. Zdá se, že Pingree souhlasí s tímto datováním a uvádí publikaci *The Error* přesně do roku 347. Viz Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 428.

⁴⁷⁵ Firmicus, *Mathesis*, 7, 1: 1. Pingree navrhl, že toto prohlášení mohlo být známkou toho, že Firmicus dříve v životě studoval pod Porfyriem. Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 438. Holden zjevně souhlasí a používá tento předpoklad jako součást svého odůvodnění pro účely datování. Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 66, pozn. 158. Tento předpoklad, že Firmicovo prohlášení naznačuje vztah mezi studentem a učitelem, se však zdá být trochu přehnaný, protože Firmicův odkaz na „našeho Porfyria“ mohl být míněn mnoha různými způsoby. Například Firmicovy novoplatonské sklony v *Mathesis* ho mohly dostat do pozice, kdy se identifikoval jako součást stejné filozofické školy nebo prostředí jako Porfyrios. „Náš Porfyrios“ tedy mohl znamenat obecnou spřízněnost s novoplatonisty. Na druhou stranu, vzhledem k některým Porfyriovým astrologickým sklonům, mohlo stejně snadno dojít k jeho identifikaci jako astrologa nebo alespoň jako někoho sympatizujícího s astrologií. Kromě toho používá stejnou frázi k označení několika různých lidí v průběhu své knihy. I když je pravda, že to používá pro Mavortia, který byl současníkem, v jednom bodě také odkazuje na „našeho Fronta“ (*Mathesis*, 2, pref: 2) a „našeho Navigia“ (*Mathesis*, 2, pref: 4). Pokud má Bram pravdu, když identifikuje tato dvě jména jako poškozené odkazy na Fonteia Capita a Nigidia Figula (Firmicus, *Mathesis*, trans. Bram, s. 305; s. 323-4), z nichž oba působili a byli obeznámeni s astrologií v prvním století př. n. l., pak to ukazuje, že Firmicus použil termín *noster*, aniž by to nutně znamenalo, že měl přímý vztah se jmenovanými jednotlivci. Fonteius, viz Weinstock, „*C. Fonteius Capito*“ a „*Libri Tagetici*“.

⁴⁷⁶ Firmicus, *The Error*, 13: 4, trans. Forbes, s. 72. Forbes krátce pojednává o Firmicově postoji k Porfyriovi na s. 26-27.

nepřátelštější po jeho konverzi ke křesťanství v důsledku Porfyriova slavného útoku *Proti křesťanům*.⁴⁷⁷ To dává zajímavý pohled na sociální klima astrologie během vzestupu křesťanství ve čtvrtém století a na to, jak rychle se názory začaly měnit, někdy dokonce během jediného života.

Pavel Alexandrijský (378)

Na konci čtvrtého století napsal astrolog Pavel Alexandrijský astrologický text známý jako *Úvod*, který věnoval svému synovi, jenž se jmenoval Cronamon.⁴⁷⁸ Obvykle je označován latinskou formou svého jména, Paulus Alexandrinus, i když zde budu používat smíšenou formu a budu ho nazývat Pavlem Alexandrijským.

Verze *Úvodu*, kterou máme, je zřejmě druhým vydáním díla. V úvodu Pavel Alexandrijský říká, že jeho syn poukázal na to, že výpočty dob vzestupů znamenají byly špatné, a tak napsal druhé vydání díla, aby do něj zapracoval doby vzestupu podle Ptolemaia, nebo to alespoň říká na začátku díla.⁴⁷⁹ Holden však poukazuje na to, že se nezdá, že by Pavel Alexandrijský ve skutečnosti začlenil doby vzestupu Ptolemaia do druhé kapitoly *Úvodu*, kde se tímto tématem zabývá, takže se dochovaly snad jen části druhého vydání.⁴⁸⁰

O jeho životě není známo téměř nic, i když známe datum složení díla, neboť ve 20. kapitole, v rámci diskuse o určení denního planetárního vládce, Pavel Alexandrijský tuto techniku demonstruje výpočtem, co je vládcem dne „v současné době“ (*epi tēs sēmeron hēmeras*).⁴⁸¹ Tuto kapitolu své knihy zřejmě psal ve středu 14. února 378 n. l.⁴⁸²

Holden objevil dříve neznámý nativní horoskop vložený do jeho práce a spekuluje, že je to pravděpodobně horoskop jeho syna Cronamona.⁴⁸³ Ve 23. kapitole 23 o losech demonstruje, jak vypočítat Losy Štěstí, Ducha a Erótu, a to na příkladu s přesnou polohou Slunce, Měsíce, Venuše a Ascendentu. Později

---

⁴⁷⁷ Viz Porphyry, *Porphyry Against the Christians*, trans. Berchman.

⁴⁷⁸ Řecký text, viz Paulus, *Pauli Alexandrini Elementa Apotelesmatica*, ed. Boer. V současné době existují tři anglické překlady, od Schmidta, Greenbaum a Holdena.

⁴⁷⁹ Paulus, *Introduction*, 1.

⁴⁸⁰ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 79.

⁴⁸¹ Paulus, *Introduction*, ed. Boer, s. 41: 3-4.

⁴⁸² Pingree, „*Paul of Alexandria*“, s. 419.

⁴⁸³ Holden, „*The Horoscope of Cronamon*.“

ve 31. kapitole, v jeho kapitole o annuálních⁴⁸⁴ profekcích, znovu používá stejný vzorový horoskop s vycházejícím Lvem, aby demonstroval techniku, ale také nám uvádí polohy Merkura, Jupitera a Saturnu. S těmito informacemi byl Holden schopen určit, že se dotyčný narodil 19. března 353 n. l., asi okolo 14:00, pravděpodobně v Alexandrii v Egyptě.

Když použijeme tento horoskop jako příklad, abychom demonstrovali, jak používat annuální⁴⁸⁵ profekce, Pavel Alexandrijský analyzuje dvacátý pátý rok v životě zrozence, který by nastal v roce 378 n. l., čímž přesně spadá do dříve stanoveného časového období, kdy složil své dílo. Vzhledem k tomu, že dotyčný je identifikován jako pětadvacetiletý muž, zdá se velmi pravděpodobné, že Holden má pravdu, když spekuluje, že jde o nativitu jeho syna.

Anonym z roku 379

V roce 379 n. l. napsal neznámý astrolog pojednání o stálicích ve městě Římě.⁴⁸⁶ Je obecně označován jako Anonym z roku 379. Jeho text je důležitý, protože nám poskytuje jednu z nejstarších a nejdelších sad vymezení v řečtině, a to jakým způsobem jsou používány a interpretovány stálice v kontextu nativní astrologie.

Na začátku textu Anonym říká, že píše během konzulátu Olybria a Ausonia.⁴⁸⁷ To se evidentně týká Quinta Clodia Hermogeniana Olybria a Decimia Magna Ausonia, o nichž je známo, že měli konzulství v Římě v roce 379.⁴⁸⁸ Později v textu Anonym říká, že nezahrnuje stálici Canopus, protože je v Římě a hvězda v této zeměpisné šířce nevychází.⁴⁸⁹

Franz Cumont navrhl, že Anonym z roku 379 může být astrolog Pavel Alexandrijský, o kterém je známo, že svůj *Úvod* napsal jen o rok dříve v roce 378 n. l.⁴⁹⁰ Pingree později tuto hypotézu odmítl, i když nevysvětlil proč.⁴⁹¹ Pravděpodobně byla založena na blíže nespecifikovaných lingvistických nebo

---

⁴⁸⁴ Tj. ročních. RS

⁴⁸⁵ Ibidem. RS

⁴⁸⁶ Upraveno in CCAG, 5, 1, s. 194-212. Překlad, viz Anonymous of 379, *The Treatise on the Bright Fixed Stars*, trans. Schmidt.

⁴⁸⁷ CCAG 5, 1, s. 198: 3-6.

⁴⁸⁸ Bagnall, *Consuls of the Later Roman Empire*, s. 292-3.

⁴⁸⁹ CCAG 5, 1, s. 204: 4-8.

⁴⁹⁰ CCAG 5, 1: 194, 199.

⁴⁹¹ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 438.

filologických základech. Ve svém překladu Anonyma Schmidt poznamenává, že styl psaní je přímočařejší než od Pavla Alexandrijského.⁴⁹²

Hlavním zdrojem, který Anonym v celém svém díle zmiňuje, je Ptolemaios, kterého, jak se zdá, velmi obdivuje, v jednu chvíli ho nazýval „božským Ptolemaiem“ (*tou theiotatou Ptolemaiou*). Anonym se často odvolává na své předchůdce a na jednom místě, během krátké odbočky, podává jakýsi historický přehled astrologie a studia stálic.⁴⁹³ Během této odbočky zmiňuje následující astrology v pořadí: Babyloňané a Chaldejci, Béróssos, Egyptáné, Hermes, Nechao a Cerasphorus, Petosiris a Nechepso, Timaeus, Asklétion, Antiochus, Valens, Antigonus, Heraiskos, Serapión a Ptolemaios. Anonym zmiňuje také astronomy: Metón, Apollinarius, Euktemon, Dositheus, Kallipus, Fillipus, Fókis a Hipparchos.

Cílem Anonyma bylo nastínit astrologický význam třiceti jasných stálic první a druhé velikosti, ačkoli v dochovaném textu je zmíněno pouze dvacet devět. Každá hvězda představuje „směs“ nebo „kombinaci“ (*krasis*) povahy dvou planet. Například Spica je směs Venuše a Merkuru.⁴⁹⁴ Poté poskytuje vymezení pro každou hvězdu, když se stane prominentní v nativitě, buď tím, že je blízko úhlu, nebo tím, že je těsně v konjunkci s Měsícem. Mnoho interpretací je změněno na základě toho, kde jsou v horoskopu určité planety.⁴⁹⁵

Maximus (4. století?)

Astrolog jménem Maximus napsal pojednání o počáteční astrologii v řeckém verši s názvem *O počátcích* (*Peri Katarchōn*) někdy mezi druhým a pátým stoletím našeho letopočtu.⁴⁹⁶ Zjevně začlenil materiál od Dorothea, který ho řadí do prvního století n. l., a poté jej použil autor Nonnus ve svých *Dionysiakách* v pátém století.⁴⁹⁷ Byzantská encyklopedie z desátého století známá jako *Suda* říká, že Maximus byl učitelem římského císaře Juliána, který

⁴⁹² Anonymous of 379, *Fixed Stars*, trans. Schmidt, s. viii.

⁴⁹³ CCAG 5, 1: 204-205.

⁴⁹⁴ CCAG 5, 1, s. 198: 12-25.

⁴⁹⁵ Anonymous of 379, *Fixed Stars*, trans. Schmidt, a. vii-viii; CCAG 5, 1: s. 169, pozn. 1; 194-195.

⁴⁹⁶ Kritické vydání, viz *Maximus et Ammonis carminum de actionum auspiciis reliquiae*, ed. Ludwich. Text dosud nebyl přeložen.

⁴⁹⁷ Hübner, „Maximus.“

vládl v letech 361-363 n. l., i když současní historici to obvykle považují buď za nejisté, nebo přímo skeptické.⁴⁹⁸

Héfaistión Thébský (počátek 5. století)

Héfaistión Thébský napsal na počátku pátého století našeho letopočtu tří dílnou kompilaci dřívějších astrologických doktrín s názvem *Apotelesmatika*.⁴⁹⁹ Primárně čerpá z Ptolemaia a Dorothea, i když na různých místech svého díla cituje i řadu dalších autorů, např. Thrasylla, Antiocha Athénského, Anubia, Manéthóna, Antigona Nikájského, Apollinaria a Porfyria. V 1. a 2. knize se zdá, že upřednostňuje především Ptolemaia, i když ve 3. knize, kde se zabývá počáteční astrologií, čerpá především od Dorothea, kde excerptuje a parafrázuje mnoho dlouhých pasáží z páté knihy jeho didaktické řecké básně. Vzhledem k tomu, že Dorotheův text se dochoval pouze ve zkorumpovaném arabském překladu perského překladu, jsou fragmenty Dorothea, které Héfaistión uchovává v řečtině, velmi důležité pro stanovení toho, co Dorotheus původně řekl.

Héfaistión uvádí svá vlastní data narození v jednom bodě v rámci diskuse o určení přesného stupně Ascendentu, a říká: „Narodil jsem se během dne 30. dne Athyru, přičemž Slunce zabíralo přibližně 4 stupně Střelce.“⁵⁰⁰ Stejně nativní údaje jsou uvedeny v předchozí kapitole bez uvedení zdroje v diskuzi o stanovení horoskopu početí zrozence.⁵⁰¹ Na základě toho Pingree usoudil, že Héfaistión byl počat 20. února 380 n. l. a narodil se 26. listopadu 380 n. l.⁵⁰² Umístění fixních hvězd, které Héfaistión uvádí ve svém díle, se datuje někdy kolem roku 390 n. l., a proto si Pingree myslí, že své dílo napsal v Egyptě někdy kolem roku 415 n. l.⁵⁰³

---

⁴⁹⁸ Jones („*Maximus*“, s. 536) poukazuje na to, že není jasné, na čem to v Sudě spočívá, zatímco Hübner (op. cit.) považuje toto spojení za „vysoce nepravděpodobné“.

⁴⁹⁹ Standardní kritické vydání je Hephaestio of Thebes, *Hephaestionis Thebani apotelesmaticorum libri tres*, ed. Pingree. Knihy 1 a 2 byly přeloženy do angličtiny Schmidtem, zatímco poslední byla nedávno přeložena Gramagliou a Dykesem.

⁵⁰⁰ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 2: 23, trans. Schmidt, s. 11.

⁵⁰¹ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 2, 1: 32-34.

⁵⁰² Pingree, „*Classical and Byzantine Astrology in Sassanian Persia*,“ s. 229.

⁵⁰³ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 429.

Hypatia a ženy praktikující astrologii

Ženy obvykle nedostávaly stejné vzdělání jako muži v řeckořímském světě a částečně v důsledku toho byli všichni astrologové, které známe jménem z helénistické tradice, muži. Víme, že ženy konzultovaly s astrology, protože astrologické příručky autorů jako Valens a Firmicus jsou plné odkazů na to, jak by měly být určité konfigurace interpretovány v horoskopech žen. Často jsou vymezení u Valense ohraničena tak, jako by byla aplikována do horoskopů mužů jako výchozí, ale pak dojde k odbočení a Valens buď řekne, že totéž platí v ženském horoskopu, nebo dá upravený přístup k použití v ženském horoskopu.⁵⁰⁴ Modifikovaný přístup se často objevuje v otázkách týkajících se vztahů a manželství, kde v horoskopech mužů Venuše označovala manželství, zatímco v horoskopech žen měl Mars označovat manželského partnera.⁵⁰⁵

Pravděpodobně nejčasnější důkaz o ženských astroložkách se vyskytuje u římského básníka Juvenala (kolem roku 100 n. l.) v jeho *Satirách*. Zde se vysmívá klientkám astrologů, které nakonec začnou toto téma praktikovat samy:

„Té však již zdáli se vyhni, jež v rukou svých napořád žmoulá otřelou výpočtů sbírku⁵⁰⁶ jak tučný nějaký jantar, která se nikoho neptá a hned je už tázána sama, která s manželem nejde, ať do války míří či domů, jestliže údaje hvězd ji odvrátí od toho plánu.“⁵⁰⁷

Účel této pasáže je sice satirický, ale pravděpodobně ukazuje na skrytou realitu, v níž by se do prvního století některé z žen, které pravidelně konzultovaly s astrology, pravděpodobně zejména ve vyšších třídách, s tímto tématem nakonec seznámily natolik, že by jej začaly používat samy a snad se i setkávaly s klienty.

První ženou, kterou známe jménem a která by pravděpodobně měla nějaké vzdělání v astrologii, byla filozofka Hypatia z Alexandrie, která žila koncem čtvrtého a začátkem pátého století.⁵⁰⁸ Byla dcerou matematika a

⁵⁰⁴ Například Valens říká, že annuální profekce lze také použít v horoskopech žen in *Anthology*, 4, 25: 17.

⁵⁰⁵ Valens, *Anthology*, 2, 38: §7. Srov. Firmicus, *Mathesis*, 2, 14: 4.

⁵⁰⁶ Zde má Brennan Thrasyillovy efemeridy, které vyjadřují smysl jasněji a jsou v souladu s Loebovým překladem.

⁵⁰⁷ Juvenal, *Satires*, 6: 573-578.

Juvenalis, Decimus Iunius: *Satiry*. Překlad Vysoký, Zdeněk K. Praha: Vladimír Žikeš, 1948. S. 104.

⁵⁰⁸ Její život a dílo, viz Dzielska, *Hypatia of Alexandria*; Deakin, *Hypatia of Alexandria*. Jedna z knih Valensovy *Antologie* má na konci řádek, který říká, že byla věnována nebo adresována jinak neznámé postavě jménem

astronoma Theóna Alexandrijského, o kterém je známo, že napsal komentáře k Ptolemaiovým astronomickým dílům, *Almagestu* a *Příručním tabulkám*, a možná i ranou práci o použití a konstrukci astrolábů.⁵⁰⁹ Bernard poznamenává, že značná část publika, pro které Theón skládal své komentáře, byli astrologové nebo studenti astrologie, kteří potřebovali pomoc s pochopením toho, jak používat Ptolemaiova astronomická díla k výpočtu astrologických tabulek, a zdroje naznačují, že Hypatia sama měla „alespoň nějaké astrologické vzdělání.“⁵¹⁰ Stejně jako její otec, i o ní se ví, že se zajímala o astronomii, a evidentně s ním spolupracovala na komentáři k Ptolemaiově *Almagestu*.⁵¹¹ V dospělosti si Hypatia získala pověst učitelky filozofie a matematiky a měla řadu studentů, kteří si ji velmi vážili.

Naneštěstí se do této doby v historii vyvinulo velké nepřátelství mezi křesťanstvím a pohanstvím, a astrologie se mezi mnoha křesťany stala méně přípustnou kvůli jejímu vnímanému spojení s dřívější pohanskou kulturou. To může mít nějaký vliv na zdůvodnění, proč byla Hypatia v roce 415 zavražděna křesťanským davem. Motivace jsou trochu nejasné a zdá se, že to mohlo být primárně z politických důvodů, ačkoli jeden pozdější nepřátelský křesťanský zdroj říká, že byla zapojena do zlých praktik zahrnujících „magii“ a „astroláby“.⁵¹² Bernard říká, že se zdá být pravděpodobné, že „někteří křesťané v Alexandrii věřili (nebo byli vedeni k víře), že využila své schopnosti v matematice a astrologii (v obecném mínění obojí související s magií) k ovlivnění Oresta“, který byl politickou postavou a pravděpodobným studentem Hypatie, a aby ho tak odvedla od jeho křesťanské víry.⁵¹³ Předpokládá se, že pozadí v astronomii a potenciálně astrologii mohlo být záminkou k tomu, aby se proti ní shromáždil dav.

Nemůžeme s jistotou říci, zda byla Hypatia praktikující astroložka, nebo dokonce jaké měla názory na astrologii, protože z jejího díla se nedochovalo

---

Dafné (Valens, *Anthology*, ed. Pingree, s. 281: 19-20), i když není jasné, zda se jedná o studenta nebo možná jen člena rodiny. Je to také zvláštní, protože v předchozím odstavci Valens uzavírá sedmou knihu oslovením někoho jménem Marcus, což vyvolává dojem, že kniha byla ve skutečnosti věnována jemu.

⁵⁰⁹ Viz Bernard, *“The Alexandrian School”*, kde najdete vynikající zpracování děl a myšlenek Theóna a Hypatie. Theónova práce na astrolábu, viz Neugebauer, *A History of Ancient Mathematical Astronomy*, s. 877f, i když Bernard jinde poznamenává, že Neugebauerův argument pro sepsání pojednání o astrolábu byl některými vědci zpochybněn, protože důkazy jsou poněkud skrovné (Bernard, *“Theon of Alexandria,”* s. 793-4).

⁵¹⁰ Bernard, *“The Alexandrian School,”* s. 435.

⁵¹¹ Bernard, *“The Alexandrian School,”* s. 419.

⁵¹² Křesťanský zdroj, viz John of Nikiu, *The Chronicle of John, Bishop of Nikiu*, trans. Charles, 84: 87-103.

⁵¹³ Bernard, *“The Alexandrian School,”* s. 419-420.

téměř nic. Můžeme však říci, že vzhledem k tomu, že byla někým, kdo se zajímal o astronomii a měla v ní nějaké vzdělání, pravděpodobně by také měla alespoň nějaké vzdělání v astrologii. To by z ní udělalo první ženskou postavu, o které víme podle jména, která prošla tímto druhem výcviku, i když nepochybně před ní byly jiné astroložky, jejichž jména se nedochovala.

Julián z Laodikeje (500)

Julián z Laodikeje byl astrolog, o kterém se předpokládá, že působil někdy kolem roku 500 n. l., na základě astronomických pozorování, která provedl v roce 497, a také délek fixních hvězd, které použil v jednom ze svých děl.⁵¹⁴ Ačkoli některé kapitoly jeho práce byly upraveny a publikovány in CCAG, zbytek je stále k dispozici pouze v rukopisech.⁵¹⁵ Několik kapitol Juliánova díla, které byly dosud publikovány, se týká počáteční astrologie a v jednom důležitém úryvku cituje řadu pravidel od Petosirída.⁵¹⁶

Olympiodorus (polovina 6. století)

Olympiodorus byl novoplatónský filozof, který učil na škole v Alexandrii v šestém století. Dochovaly se především přepisy jeho přednášek. Někdy je označován jako Olympiodorus mladší (*Olympiodōros ho Neōteros*), protože existoval starší filozof jménem Olympiodorus, který také učil v Alexandrii v pátém století, často označovaný jako Olympiodorus starší.

Existuje komentář k *Úvodu* Pavla Alexandrijského, který je obecně považován za založený na sérii přednášek, které Olympiodorus přednesl mezi květnem a červencem roku 564 n. l.⁵¹⁷ Dříve byl tento komentář připisován autorovi z konce pátého století jménem Heliodorus, a i když je nyní obecně připisován Olympiodorovi, může stále obsahovat některé dřívější materiály od Heliodora.⁵¹⁸

---

⁵¹⁴ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 435.

⁵¹⁵ Úplný seznam jeho děl a místo, kde je lze nalézt, viz Pingree, ibidem.

⁵¹⁶ CCAG, 1, s. 138. Překlad, viz Schmidt, *Sages*, s. 19.

⁵¹⁷ To bylo poprvé představeno in Westerink, „*Ein astrologisches Kolleg aus dem Jahre 564.*“ Pingree o Heliodoru, viz *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 428-429.

⁵¹⁸ Pingree, „*The Teaching of the Almagest in Late Antiquity*“, s. 86.

Olympiodorův komentář je užitečný, protože objasňuje několik výroků v Pavlově textu a také nám poskytuje pohled na to, jaká byla astrologie na samém konci helénistické tradice.⁵¹⁹

Rhetorius Egyptský (začátek 6. nebo 7. století)

Rhetorius je posledním významným astrologem helénistické tradice. V šestém nebo sedmém století našeho letopočtu napsal velké *Kompendium* astrologického materiálu.⁵²⁰ Čerpal nebo citoval velké množství dřívějších zdrojů, včetně Herma, Dorothea, Anubia, Valense, Ptolemaia, Antigona a dalších.

Pingree datoval Rhetoria do počátku sedmého století, těsně před dobytím Egypta islámskou říší, na základě horoskopu obsaženého v jeho práci, který datoval do 24. února 601 n. l.⁵²¹ Holden však Pingreeho datování zpochybnil argumentem, že tento příklad je spíše hypotetickým horoskopem s libovolnými pozicemi, nežli skutečnou datovatelnou nativitou, protože v této kapitole Rhetoriově textu nejsou uvedeny ani pozice Ascendentu, ani žádná fakta o životě zrozence.⁵²² Holden poukazuje na to, že většina interních důkazů v Rhetoriově *Kompendiu* naznačuje datování na počátku šestého století, jako jsou další dva horoskopy, které se datují do druhé poloviny pátého století, nebo pozice fixních hvězd, které byly stanoveny na datum kolem roku 504. Říká, že když je zpochybněna legitimita horoskopu ze sedmého století, je dřívější datování jediným udržitelným závěrem.

I když se zdá, že Holden má více důkazů ve prospěch svého argumentu pro datování Rhetoria do šestého století, není nutně jasné, že horoskop ze sedmého století je hypotetický, a proto musí být datování Rhetoria stále ponecháno jako nevyřešený problém. V každém případě by byl Rhetorius stále posledním velkým astrologem tradice, zejména proto, že Olympiodorův text je

---

⁵¹⁹ Standardní kritické vydání je Olympiodorus, *Heliodori, ut dicitur, In Paulum Alexandrinum commentarium*, ed. Boer, existuje anglický překlad od Greenbaum.

⁵²⁰ Struktura Rhetoriově *Kompendia* byla poprvé představena in Pingree, „*Antiochus and Rhetorius*“. Kapitoly 1-53 jsou upraveny in CCAG 1, s. 140-64. Kapitoly 54-98, 104 a 113-17 jsou upraveny in CCAG 8, 4: s. 115-224. Zbytek se ukáže v nadcházejícím vydání Pingreeho a Heilena. Anglický překlad, viz Rhetorius the Egyptian, *Astrological Compendium*, trans. Holden.

⁵²¹ Pingree, „*Classical and Byzantine Astrology*,“ s. 232.

⁵²² Rhetorius, *Compendium*, trans. Holden, s. 158. Bezza uvedl podobný argument in „*L'astrologia greca dopo Tolomeo: Retorio*“, zvl. s. 184.

pouze komentářem a nepřispívá k našemu celkovému chápání pozdější tradice tolik jako Rhetorius.

Opakující se problém s Rhetoriem je, že existuje řada pozoruhodných rozdílů ve způsobu, jakým praktikuje určité aspekty astrologie ve srovnání s dřívějšími autory, ale není vždy jasné, zda se jen otevřeněji snaží dělat něco, co bylo v tradici implicitní již dříve, nebo jestli tyto rozdíly představují změny a inovace, které nastaly až na samém konci helénistické tradice. Některé z těchto rozdílů prozkoumáme později, zejména v částech zabývajících se rekonstrukcí doktríny aspektů a podmínek bonifikace a špatného zacházení (týrání).⁵²³

---

⁵²³ Má vlastní závorka. RS

V. kapitola: Pád a přenos

Pád Římské říše a astrologie

Římská říše začala upadat ve třetím století, čelila rostoucímu počtu vnějších vojenských hrozeb a také vnitřní nestabilitě v politické sféře. Úpadek Římské říše se časově shodoval s poklesem praxe helénistické astrologie, a to jak v důsledku ztráty učení a gramotnosti v důsledku úpadku státu, tak i v důsledku měnících se intelektuálních, společenských a náboženských trendů, které vyplynuly z nárůstu popularity křesťanství. Ze společenského hlediska se sice v Novém zákoně objevují některé astrologické motivy, jako je například příběh o mázích interpretujících Betlémskou hvězdu jako znamení narození Ježíše, po prvním století našeho letopočtu se hlavní proud křesťanství stal vůči astrologii stále nepřátelštějším.⁵²⁴

Zdá se, že hlavním bodem sporu bylo přesvědčení, že mnoho astrologů zastávalo názor, že životy jednotlivců jsou do určité míry předurčeny na základě jejich nativních horoskopů, přičemž různí astrologové zastávají různé názory na to, do jaké míry byly věci předurčeny. To přivedlo astrologii do konfliktu s křesťanskými mysliteli, kteří spojovali fatalismus s astrologií, kterou se snažili z teologických důvodů odmítnout.⁵²⁵ Po prvním století řada křesťanských teologů a církevních otců psala ostré polemiky proti astrologii a osudu, protože tato dvě témata byla vnímána jako provázaná. Církevní otec Jan Zlatoústý ve čtvrtém století řekl: „Ve skutečnosti žádná doktrína není tak zkažená a nehraničí s nevyléčitelným šílenstvím jako nauka o osudu a astrologie“.⁵²⁶ I když existovaly některé gnostické křesťanské sekty, které začlenily astrologii do svých systémů víry, mnohé z nich byly marginalizovány a nakonec vytlačeny, když se ortodoxní křesťanství jasněji vymezovalo.⁵²⁷

Zásadní zlom nastal v roce 313, kdy císař Konstantin legalizoval křesťanství v Římské říši. To nakonec mělo negativní důsledky pro praxi

---

⁵²⁴ Křesťanské postoje k astrologii, viz Hegedus, *Early Christianity and Ancient Astrology*, a Denzey Lewis, *Cosmology and Fate*. Je zde také pěkné zpracování toho, jak křesťané řešili problém Betlémské hvězdy v prvních čtyřech stoletích našeho letopočtu in Denzey, „*A New Star on the Horizon*“.

⁵²⁵ Diskutováno in Hegedus, *Early Christianity and Ancient Astrology*, s. 23; 113-115.

⁵²⁶ Citováno in Barton, *Ancient Astrology*, s. 77, cituje Jana Zlatoústého, *On Fate and Providence*, editováno in Migne, *Patrologia Graeca*, 50.756, 58-757, 8.

⁵²⁷ Diskuze o jedné gnostické křesťanské sektě známé jako *Peráti*, kteří do své teologie začlenili některá astrologická témata, DeConick, „*From the Bowels of Hell to Draco: The Mysteries of the Peratics*.“

astrologie, protože zatímco se římscí vládci neúspěšně pokoušeli zakázat astrologii v průběhu staletí z politických důvodů, ukázalo se, že měnící se teologické klima mnohem účinněji omezuje přijímání astrologie mezi širokou populací. Hegedus vysvětluje, že „křesťanští odpůrci astrologie byli primárně motivováni přesvědčením, že astrologie představuje pro křesťanství významnou hrozbu“.⁵²⁸

Přísnější edikty zakazující praktikování astrologie byly vydány v letech 357, 409 a 425, které nejprve vyžadovaly, aby astrologové spálili své knihy nebo šli do vyhnanství, a později je úplně zakazují.⁵²⁹ Některá z nejhorších perzekucí astrologů se následně odehrála za císaře Justiniána v šestém století. Justinián se snažil očistit říši od kacířství. Historik ze šestého století Prokopios z Kaisareie nám dává svědectví:

*„také se zlomyslně obrátili proti astrologům. Proto se orgány odpovědné za případy krádeží pustily do týrání; jiný důvod k tomu nebyl. Poté, co mnohé z nich na zádech zbičovali, šli s nimi v nemilosti na velbloudech přes celé město, i když to byli starci a jinak zcela slušní občané, proti nimž neměli nic, z čeho by je obvinili, než že chtěli být odborníky o hvězdách, v místě, jako je toto.“*⁵³⁰

Nakonec to bylo mnohem odlišné intelektuální klima než to, ve kterém se původně objevila a rostla helénistická astrologie. Zatímco dřívější císaři již v prvním století příležitostně zakazovali astrologii z politických důvodů, tyto zákazy byly často dočasného charakteru a nezdá se, že by byly příliš účinné při zastavení přílivu praxe astrologie. Nová kombinace politických a náboženských příkazů proti astrologii se ukázala být mnohem účinnější. Určitým způsobem se determinismus astrologů, který se těšil mnohem větší oblibě, když byl stoicismus dominantnější filozofií v Římské říši, stal nyní závazkem a reliktem minulosti.

V samotné říši došlo také ke změnám, které vedly k úpadku astrologie. Ve čtvrtém století bylo hlavní město říše přesunuto z Říma do Konstantinopole (dnešní Istanbul, Turecko), a tak bylo sídlo moci mimo Itálii. Do konce čtvrtého století byla Římská říše rozdělena na polovinu, čímž vznikla Východořímská říše ovládaná z Konstantinopole, a Západořímská říše ovládaná z Říma.

⁵²⁸ Hegedus, *Early Christianity and Ancient Astrology*, s. 23.

⁵²⁹ Tester, *A History*, s. 95. Edikt z roku 357, viz Sandwell, „Outlawing ‘Magic’ or Outlawing ‘Religion’?“, s. 114ff.

⁵³⁰ Prokopios, *The Secret History*, 11: 37, trans. Kaldellis, s. 55.

Západořímská říše vstoupila v tomto bodě do strmého úpadku. Město Řím bylo v roce 410 vyplněno germánským kmenem známým jako Vizigóti, a poté byl v roce 476 sesazen poslední západořímský císař Romulus Augustus. To vedlo v Evropě k nástupu středověku, protože Západořímská říše se stala pouze stínem své bývalé moci. Podle historika Nicholase Campiona:

„je zřejmé, že astrologie v západní Evropě prakticky vymizela kvůli kolapsu gramotnosti, zejména znalosti řečtiny, protože germánská kultura se svým spíše venkovským než městským zaměřením v kombinaci s válkou a invazí postupně podkopala římskou kulturu od Británie po severní Afriku, během pátého a šestého století zaujímala Francii, Itálii a Španělsko. Zmizení římské kultury bylo nejextrémnější na severu — v Británii — a mnohem pozvolnější kolem Středozemního moře, ale i v Itálii si pustošení rabujících armád vyžádalo obrovskou cenu. Přicházející germánské kmeny měly své lunární měsíce, šťastné dny, příběhy o hvězdách a konstelacích, ale horoskopická astrologie se svým literárním základem a matematickými složitostmi nebyla součástí jejich kultury.“⁵³¹

Mezitím Východořímská říše, která se od pátého století obvykle nazývá Byzantská říše, nadále vzkvétala a rostla. Tato strana říše si udržela kontrolu nad Egyptem až do počátku sedmého století, což je důležité, protože Egypt byl ústředním bodem pro praktikování helénistické astrologie od svého počátku. I když to na několik století odvrátilo zmizení astrologie v Egyptě, praxe astrologie stále upadala a byla zatlačena obecně do podzemí v Byzantské říši. Císař Justinián uzavřel v Athénách filozofické školy zákazem výuky „pohanské“ filozofie v roce 529 n. l. Zdá se, že filozofická škola v Alexandrii navzdory tomu zůstala aktivní, ale byla malá a poněkud izolovaná, protože egyptská populace v pozdním starověku se z velké části stala křesťanskou. V létě roku 564 přednesl novoplatónský filozof Olympiodorus mladší sérii přednášek o astrologii, které tvořily komentář k dílu astrologa ze čtvrtého století Pavla Alexandrijského. Přibližně ve stejné době sestavil astrolog Rhetorius Egyptský poslední velké dílo o helénistické astrologii na počátku šestého nebo sedmého století.

Egypt zůstal pod kontrolou Byzantské říše až do sedmého století, a proto se zde řecký jazyk nadále používal, ale ke konci tohoto období došlo k některým

---

⁵³¹ Campion, *A History of Western Astrology*, vol. 1, s. 287-288.

významným politickým změnám. Nejprve Sásánovská perská říše vtrhla do Egypta v roce 619 a jejich síly okupovaly zemi asi deset let. Byzantská říše znovu získala kontrolu nad Egyptem v roce 629, ale poté v roce 639 vtrhly do Egypta armády rychle expandující Islámské říše a v roce 642 dobyly Alexandrii. To znamenalo konec sedmi století římské kontroly nad Egyptem, která začala v roce 30 př. n. l. Oktaviánovou anexí. V tomto bodě to nebyla pouhá změna v intelektuálních nebo teologických trendech, která způsobila, že astrologie upadla v nemilost; nová kultura s novým jazykem a teologií byla nyní pod kontrolou toho, co bylo v podstatě domovem helénistické astrologie. Pro všechny záměry a účely to znamenalo konec helénistické astrologické tradice.

Přenos do jiných kultur

Počínaje druhým stoletím našeho letopočtu se texty o helénistické astrologii začaly přenášet do jiných kultur mimo Římskou říši; byly následně přeloženy, upraveny tak, aby vyhovovaly jejich hostitelským kulturám, a poté rozšířeny díky zavedení dalších technik. Tři nejvýznamnější přenosy helénistické astrologie byly do Indie, Persie a nakonec do středověké Islámské říše.

Přenos do Indie

Obchod mezi Římskou říší a Indií vzrostl po prvním století př. n. l., kdy se námořníci naučili používat monzunové větry k přímé cestě mezi Egyptem a západními břehy Indie.⁵³² V Indii se usadily skupiny Řeků a Římanů, přičemž někteří z nich převzali jazyk a zvyky místního obyvatelstva. Za těchto okolností byl někdy kolem druhého století našeho letopočtu přenesen řecký text o helénistické astrologii do Indie, kde byl přeložen do sanskrtu. Předpokládá se, že tento text, známý jako *Yavanajātaka*, sehrál hlavní roli při utváření tradice astrologie, která se následně rozvinula v Indii během posledních dvou tisíc let.

Hlavním výzkumníkem, který propagoval práci v této oblasti, byl David Pingree. Svou doktorskou práci, *Yavanajātaka*, Pingree upravil, přeložil a napsal k ní komentář.⁵³³ Hlavním účelem jeho disertační práce bylo porovnat astrologické nauky obsažené in *Yavanajātaka* s doktrínami různých astrologů z

⁵³² Diskuse o obchodu mezi Římem/Egyptem a Indií, viz McLaughlin, *Rome and the Distant East*, s. 23-60, a Young, *Rome's Eastern Trade*, s. 27-32.

⁵³³ Pingree vydal své kritické vydání *Yavanajātaka* jako dvousvazkový soubor v roce 1978. První svazek obsahuje samotný sanskrtský text spolu s kritickým aparátem a krátkým úvodem; druhý díl obsahuje jeho anglický překlad spolu s jeho komentářem. Viz Pingree, *Yavanajātaka*.

helénistické tradice. Pingree tvrdil, že mnoho technik indické tradice horoskopické astrologie bylo z velké části odvozeno z helénistické astrologie a že *Yavanajātaka* byla hlavním zdrojem tohoto přenosu.⁵³⁴ To bylo provedeno ukázkou, že *Yavanajātaka* byla nejstarší indický text svého druhu o nativní astrologii, a že tvořila základ mnoha pozdějších tradic astrologie v Indii. Tvrdil, že *Yavanajātaka*, což znamená „horoskopie Řeků“, byla ve skutečnosti sanskrtským překladem řeckého astrologického textu, který byl pravděpodobně napsán v prvním století n. l. v Alexandrii v Egyptě, a že převážnou většinu doktrín obsažených v textu lze zpětně vysledovat buď přímo, nebo nepřímo k západním zdrojům.

Podle Pingreeho byl řecký originál *Yavanajātaky* přeložen Řekem do sanskrtu v roce 149 nebo 150 v indickém městě Udždžain, které přijalo indické společenské a náboženské zvyky.⁵³⁵ Text byl poté v roce 269 nebo 270 přeměněn na instruktážní báseň jiným indickým Řekem známým jako Sphujidhvaja, přičemž právě tato verze textu se dochovala do současnosti. *Yavanajātaka* pak následně ovlivnila mnoho pozdějších indických astrologů, jak ukázal Pingree ve svém komentáři prostřednictvím srovnání s jinými sanskrtskými texty.

Astrologie, která byla do Indie dovezena z Egypta, byla sloučena s domorodými formami astrologie, které tam již byly vyvinuty, které zahrnovaly 27 nebo 28 znamení lunárního „zvěrokruhu“ známého jako nakšatry. V Indii také pravděpodobně existovaly některé již dříve existující formy astrálních znamení, které byly odvozeny z dřívějších mezopotámských zdrojů.⁵³⁶ Indové si následně tuto formu astrologie přivlastnili a vzkvétala tam téměř dva tisíce let s mnoha novými vývojovými trendy a inovacemi, které jsou jedinečné pro indickou tradici.

Jak zdůraznil Pingree, nejsilnějším důkazem toho, že indická astrologie byla ovlivněna helénistickou tradicí, je to, že mnoho technických termínů v rané indické tradici, a dokonce i dnes, jsou pouhými transliteracemi řeckých termínů

---

⁵³⁴ Viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 31-38.

⁵³⁵ Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 1, s. 3-5; Pingree, *From Astral Omens*, s. 34.

⁵³⁶ Pingree, *From Astral Omens*, s. 31-33.

do sanskrtu.⁵³⁷ V řečtině mají tato slova řadu konkrétních a abstraktních významů, ale v sanskrtu se slova stávají pouze technickými termíny, které mají malý nebo žádný význam, kromě jejich použití v astrologii. To znamená, že většina těchto transliterovaných termínů ve skutečnosti neznamena v sanskrtu nic kromě jejich technického použití, ale v řečtině mají termíny skutečné sémantické spojení s jinými slovy mimo astrologii, což ukazuje, že mají původ v řeckém jazyce. Například v *Yavanajātace* je řecké slovo pro úhlový dům nebo místo, *kentron*, v sanskrtu přepsáno jako *kendra*. Řecký výraz pro následný dům, *epanafora*, se v sanskrtu stává *panafara*. Řecký výraz pro padající místo, *apoklima*, se jednoduše stává *apoklima*.⁵³⁸ V jiných případech se řecký výraz pro Měsíc prázdného chodu, *kenodromia*, v sanskrtu změnil na *kemadruma*.⁵³⁹ Termín pro aplikující aspekt, *sunaphe*, se stává *sunapha*.⁵⁴⁰ Desetistupňové segmenty ekliptiky známé v řečtině jako dekaný či *dekanos* se stávají *drekanas*.⁵⁴¹

V naprosté většině případů je skutečná technická aplikace astrologických pojmů, které jsou popsány těmito přepsanými sanskrtskými výrazy, stále velmi podobná, ne-li identická, helénistické aplikaci stejných pojmů. Zatímco v době, kdy Sphujidhva sestavil zveršovanou verzi *Yavanajātaky*, již bylo v indickém systému provedeno mnoho technických úprav a adaptací, převažující důraz této rané indické astrologické tradice je stále pozoruhodně podobný tomu, co bylo praktikováno v rané helénistické tradici astrologie. V důsledku toho může být *Yavanajātaka* užitečným zdrojem pro pochopení některých aspektů praxe helénistické astrologie, i když je třeba ji používat obezřetně.

Navzdory mnoha podobnostem existují také některé znatelné rozdíly mezi doktrínami obsaženými v *Yavanajātace* a těmi, které máme zdokumentované v helénistických zdrojích. Některé z těchto rozdílů jednoduše vyplývají ze skutečnosti, že některé prvky původních forem astrologie, jako jsou *nakṣatry*, byly syntetizovány s helénistickými technikami, a tak vytvořily něco, co připomíná, ale nikoliv nutně stejné původní tradice, které se do toho vložily.

---

⁵³⁷ Viz Pingree, *From Astral Omens to Astrology*, s. 34-35, kde je stručné shrnutí tohoto argumentu. Pro podrobnější zpracování termínů používaných v indických textech a jejich odvození z řeckých slov, viz Pingreeho rozsáhlý komentář in *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 195-415.

⁵³⁸ Pingree, *Yavanajātaka*, 1: 53.

⁵³⁹ Pingree, *Yavanajātaka*, 10: 2.

⁵⁴⁰ Pingree, *Yavanajātaka*, 10: 1.

⁵⁴¹ Pingree, *Yavanajātaka*, 3: 1.

V jiných případech mohou některé rozdíly vyplývat z chyb nebo chyb v textovém přenosu zdrojového textu, který je základem samotné *Yavanajātaky*. Například Pingree poukázal, jak lze rozdíl mezi stupni exaltace v helénistických a indických zdrojích vysvětlit tím, že jediné číslo vypadne z rukopisu původního řeckého textu, takže Jupiter povýšený na „15“ stupních Raka v helénistické tradici se v indické tradici stává na „5“ stupních Raka.⁵⁴² V jiných oblastech, jako je doktrína aspektů, existují velké rozdíly mezi tradicemi a není jasné, odkud tyto variace pocházejí. Mohou jednoduše představovat vývoj v indické tradici, který se již odehrál před příchodem *Yavanajātaky*.

Pingreeho práci na *Yavanajātace* nedávno kritizoval vědec jménem Bill M. Mak, který zpochybnil základ Pingreeho datování textu, stejně jako některé další podrobnosti týkající se jeho charakterizace.⁵⁴³ Zatímco Mak uznává, že přítomnost řeckých výpůjček naznačuje určitý helénistický vliv na indickou tradici, tvrdí, že by nemělo být přehlíženo, do jaké míry byly do textu integrovány původní indické koncepty, jako je karma, ájurvěda a odkazy na hinduistická božstva, protože to znamená, že v době, kdy byl sepsán dochovaný text, došlo k důkladnější a jedinečné syntéze tradic. Odmítá také Pingreeho čtení poslední kapitoly, která činí Yavanesvaru a Sphujidhvaju dvěma samostatnými jednotlivci, místo toho argumentuje, že *Yavanajātaka* představuje originální text, který byl složen jedním jednotlivcem někdy mezi prvním a sedmým stoletím, a že není nutně založený na originálním řeckém prozaickém textu. Nicméně stále charakterizuje *Yavanajātaku* jako sloučení řeckých a indických astrologických doktrín, čímž uznává, že došlo k nějakému druhu přenosu, i když detaily kolem toho nemusí být tak jasné nebo čisté, jak se původně zdálo, a je třeba provést mnoho dalšího bádání.

Je zajímavé, že v důsledku tohoto přenosu je dnes indická astrologie často mnohem podobnější raným formám helénistické astrologie, než je moderní západní astrologie helénistické astrologii. Důvodem je to, že astrologická tradice v Indii je v posledních dvou tisících letech poměrně nepřetržitá a od druhého století mají poměrně dlouhou a nepřerušenu tradici, s pouze mírným množstvím změn v důsledku přílivu jiných tradic a rozvoje nových doktrín. Na straně druhé, na západě došlo k několika významným

---

⁵⁴² Pingree, *Yavanajātaka*, vol. 2, s. 220-221.

⁵⁴³ Mak, „*The Date and Nature of Sphujidhvaja's Yavanajataka reconsidered*,“ a Mak, „*The Last Chapter of Sphujidhvaja's Yavanajataka critically edited with notes*.“

přenosům astrologie z jednoho jazyka do druhého a jedné kultury do druhé, stejně jako k dlouhému období mezi sedmnáctým a devatenáctým stoletím, kdy praxe astrologie z velké části vymřela úplně. Pokaždé, když byla západní astrologie přenesena do jiného jazyka nebo do nové kultury, byla nějakým způsobem pozměněna. V důsledku toho je řada věcí, kterých se západní astrologové mohou naučit z indické tradice, když obnovujeme a ožívujeme praxi helénistické astrologie.

Přenos do Persie

Ve třetím století n. l. se v Persii objevila nová říše, která je historiky obvykle nazývána Sásánovskou říší. Perští králové Ardašír I. a jeho syn Šápúr I. vládli postupně v letech 222 až 267 n. l. Podle arabského bibliografa z desátého století Ibn al-Nadíma začala Sásánovská říše v této době posílat posly do Indie, Číny a Říma, aby sbírali vědecké texty.⁵⁴⁴ V tomto období bylo předáno dílo helénistického astrologa Dorothea Sidónského a také některé části *Antologie* Vettia Valense. Obě byly následně přeloženy z řečtiny do středoperského jazyka pahlaví.⁵⁴⁵

Zdá se, že do toho, co se zachovalo z třetí knihy Dorothea, byl v určitém okamžiku poté, co ji napsal v prvním století našeho letopočtu, vložen nativní horoskop z roku 381 n. l.⁵⁴⁶ Podle al-Nadíma byl text Dorothea upraven nebo rozšířen za vlády perského krále Husrava I., který vládl v letech 531-578.⁵⁴⁷ Pingree věřil, že to bylo během tohoto období, v šestém století, že se uskutečnil program textové revize, který vyústil v řadu změn a interpolací v perských překladech Dorothea a Valense.⁵⁴⁸

Tyto texty Dorothea, Valense a několika dalších tvořily základ praxe astrologie v Persii, která evidentně probíhala během sásánovského období, i když jen málo z této tradice přežilo kvůli zničení textů, ke kterým došlo během počátečního vzestupu Islámské říše v sedmém století.

---

⁵⁴⁴ Dodge, *The Fihrist of al-Nadim*, s. 575.

⁵⁴⁵ Pingree, "Classical and Byzantine Astrology"; Pingree, *From Astral Omens*, s. 47.

⁵⁴⁶ Dorotheus, *Carmen*, 3, 1: 27-65.

⁵⁴⁷ Dodge, *The Fihrist of al-Nadim*, s. 575; Pingree, *From Astral Omens*, s. 50.

⁵⁴⁸ Pingree, *From Astral Omens*, s. 49.

Přenos do Islámské říše

Islámský kalendář začíná v roce 622 útekem Mohameda z Mekky do Medíny a následným ustavením jeho politické a náboženské autority. Po tomto bodě se Islámská říše začala rychle rozšiřovat, nejprve přes Arabský poloostrov a poté přes celý Střední východ. Nakonec, v polovině sedmého století, Islámská říše získala kontrolu nad zeměmi, které sahaly na východ až po severní Indii, na západ až do severní Afriky a většinu Pyrenejského poloostrova (dnešní Španělsko a Portugalsko).

Zdá se, že astrologie začala růst v Islámské říši až zhruba v polovině osmého století. Stalo se tak po nástupu dynastie vládců známých jako Abbásovcí, což zahájilo období islámské historie známé jako Abbásovský chalífát. Abbásovcí byli velmi otevření k učení a vzdělanosti a měli zvláštní zájem o astrologii.⁵⁴⁹ V polovině osmého století si přáli přesunout hlavní město říše z Damašku do Bagdádu; svolali skupinu astrologů a požádali je, aby vybrali příznivou astrologickou chvíli pro založení nového hlavního města, což učinili.⁵⁵⁰

Jakmile byl Bagdád založen v roce 762, stal se novou Alexandrií a začal program překládání vědeckých textů z jiných kultur.⁵⁵¹ Některé z prvních textů, které byly přeloženy do arabštiny, byly astrologické texty.⁵⁵² Dorotheus byl přeložen do arabštiny dvakrát, nejprve kolem roku 775 a poté znovu kolem roku 800, i když v obou případech byl překlad založen na verzi Pahlaví (střední perština), a nikoli na původním řeckém textu.⁵⁵³ Verze částí Valensovy *Antologie* byla přeložena do arabštiny koncem osmého nebo začátkem devátého století.⁵⁵⁴ Rhetoriovu *Kompendium* bylo také pravděpodobně v této době přeloženo do arabštiny, protože Pingree tvrdil, že jej získal Theophilus z Edessy mezi lety 765 a 770 a poté jej předal svému kolegovi u Abbásovského soudu v Bagdádu, astrologu Mashallahu.⁵⁵⁵

Ptolemaiův *Tetrabiblos* byl také přeložen do arabštiny a stal se předmětem několika komentářů a parafrází počínaje osmým a devátým

---

⁵⁴⁹ Diskutováno in Gutas, *Greek Thought, Arabic Culture*, s. 108-110.

⁵⁵⁰ Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 103-4; Gutas, *Greek Thought, Arabic Culture*, s. 33.

⁵⁵¹ Viz Gutas, *Greek Thought, Arabic Culture*.

⁵⁵² Pingree, *From Astral Omens*, s. 41.

⁵⁵³ Pingree, "Mashaallah's (?) Arabic Translation of Dorotheus."

⁵⁵⁴ King, "A Hellenistic Astrological Table", s. 667.

⁵⁵⁵ Pingree, "From Alexandria to Baghdad to Byzantium."

stoletím.⁵⁵⁶ Ve stejné době byly do arabštiny přeloženy další texty z Persie a Indie, což vedlo k nové syntéze různých astrologických tradic. Těžiště činnosti se soustředilo kolem Bagdádu a primární jazyk většiny astrologických textů se přesunul z řečtiny do arabštiny.

Pozdější přenos a tradice

Zatímco astrologie vzkvétala za Islámské říše v osmém a devátém století, její popularita v arabsky mluvícím světě po desátém století podle všeho poklesla v důsledku měnících se teologických a politických trendů.⁵⁵⁷ Po dlouhé odmlce nakonec došlo v Byzantské říši od desátého a jedenáctého století k oživení zájmu o astrologii.⁵⁵⁸ Většina řeckých textů o helénistické astrologii, která se dochovala do dnešní doby, byla zachována v Konstantinopoli a dalších byzantských městech ve stoletích po úpadku Říma, kde řečtina i nadále byla obecným jazykem. Ačkoli bylo zkopírováno a uchováno mnoho textů, nezdá se, že by během této doby došlo v astrologických doktrínách k mnoha inovacím; místo toho některé z hlavních změn, ke kterým došlo, byly výsledkem středověkých arabských astrologických děl, která byla přeložena do řečtiny byzantskými astrology a kompilátory.⁵⁵⁹

Ve dvanáctém století měla druhá křížová výprava nezamýšlený vedlejší účinek znovuzavedení astrologie do Evropy, když severoevropští křižáci začali dobývat muslimské země ve Španělsku a objevili tam obrovské knihovny arabských vědeckých textů. Učenci z celé Evropy začali proudit do Španělska a překládat texty z arabštiny do latiny. V této době bylo přeloženo mnoho arabských astrologických textů z období raného středověku (osmé a deváté století) a koncem 12. století byly znalosti a praxe astrologie v Evropě po několika staletích plně oživeny.

---

⁵⁵⁶ Saliba, *A History of Arabic Astronomy*, s. 67; Heilen, „*Ptolemy's Doctrine of the Terms*,“ s. 68.

⁵⁵⁷ Saliba poznamenává, že „jakmile se náboženské texty začaly standardizovat a kodifikovat, od desátého století dále docházelo v islámském světě k systematickým náboženským útokům na astrologii“. Saliba, *A History of Arabic Astronomy*, s. 56. V tomto období také došlo k úpadku Abbásovců.

⁵⁵⁸ Kolem roku 775 mohlo také dojít ke krátkému oživení díky tomu, že se student Theofila jménem Stefanus přestěhoval z Bagdádu do Konstantinopole a přinesl s sebou řadu textů (Pingree, *From Astral Omens*, s. 64-65), ačkoli Pingreeho identifikace Stefana je sporná. Viz Papathanassiou, „Stephanus of Athens“, a Papathanassiou, „Stephanos of Alexandria.“ Oživení zájmu o astrologii v byzantské říši od 10. století, viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 66ff.

⁵⁵⁹ Diskuse o některých arabských textech, které byly přeloženy, viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 63-77; Burnett, „*Astrological Translations in Byzantium*.“ Obecné pojednání o astrologii v Byzantské říši, viz Magdalino, *L'Orthodoxie des astrologues*.

Astrologie, která byla v této době znovu zavedena do Evropy, byla typem, který byl vyvinut v osmém a devátém století na základě syntézy prvků z dřívějších helénistických, perských a indických tradic. Nešlo o oživení samotné helénistické astrologie, ale o oživení upravené verze astrologie, která se vyvinula v následujícím období.

K tomuto oživení astrologie došlo v kontextu celkového znovuprobuzení vědy a učení v Evropě od 12. století. Během této doby byly v Evropě založeny univerzity a byly vytvořeny katedry pro astrologii. Astrologie byla silně integrována do medicíny a mnoho lékařů mělo určité povědomí v astrologii v použití jako diagnostického nástroje. Po vynálezu knihtisku na konci patnáctého století bylo publikováno mnoho latinských překladů arabských astrologických textů vytvořených ve dvanáctém století, které se rozšířily do širšího oběhu. Pád Konstantinopole do rukou Osmanské říše v roce 1453 vedl k přílivu mnoha dříve neznámých řeckých textů do Evropy, když učenci prchali ze skomírající Byzantské říše. To pomohlo zajistit rozšířenou praxi a přijetí astrologie během renesance, což je období, které je částečně charakterizováno „znovuzrozením“ klasické moudrosti. Během této doby byly k dispozici některé helénistické astrologické texty jako Ptolemaios a Manilius, ale z velké části byl typ astrologie, který se v Evropě praktikoval v patnáctém a šestnáctém století, založen na středověké syntéze, ke které došlo v osmém a dvanáctém století.

V sedmnáctém století začala praxe a vnímání astrologie v Evropě upadat z různých sociálních, politických a vědeckých důvodů.⁵⁶⁰ Zejména kosmologie, kterou Ptolemaios nastínil ve svých astronomických a astrologických dílech ve druhém století, byla náhle vyvrácena relativně rychlým sledem astronomických objevů osobností Koperníka, Keplera a Galilea. Poslední velký rozkvět astrologie nastal v Anglii s Williamem Lillym a jeho současníky. Lilly vydal první anglicky psanou učebnici astrologie v roce 1647.⁵⁶¹ To však nestačilo k zabránění úpadku astrologie a do konce století se toto téma dostalo do nemilosti a obskurity.

Po úpadku v osmnáctém a devatenáctém století začala být astrologie na západě znovu oživována koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století. V první polovině dvacátého století se zrodilo to, co známe jako moderní

---

⁵⁶⁰ Vynikající zpracování úpadku astrologie v raném novověku je in Rutkin, „*Astrology*“, kde jsou citace velké části literatury na toto téma.

⁵⁶¹ Campion, *A History*, vol. 2, s. 151.

astrologii. Postavy jako Alan Leo v Anglii počátku dvacátého století byly úspěšné jak v popularizaci astrologie, tak ve zjednodušení technik. Zároveň se toto téma díky jeho angažmá v Teozofické společnosti spojilo s rozvíjejícím se hnutím New Age. Od 30. let 20. století se astrologové jako Dane Rudhyar snažili překonceptualizovat astrologii v kontextu hlubinné psychologie a analýzy osobností, což bylo do značné míry úspěšné a získávalo na popularitě od 60. do 80. let. V tomto bodě se západní astrologie zaměřila především na analýzu charakteru a psychologickou introspekci; důraz byl kladen na inovaci a kreativitu, došlo k zavádění mnoha nových technik a nebeských těles a v některých případech na záměrný pokus odmítnout některé z mála zbývajících technik a konceptů, které přežily z dřívějších tradic.⁵⁶²

Znovuobjevení helénské astrologie

Znovuobjevení a oživení helénistické astrologie v dnešní astrologické komunitě je výsledkem dvou samostatných, ale souvisejících faktorů. První je práce, kterou v akademické obci v průběhu minulého století prováděli filologové, klasicisté a historikové, kteří obnovili, upravili a publikovali mnoho dochovaných textů starověkých astrologických tradic. Druhým je novější hnutí v astrologické komunitě, ke kterému došlo pouze v posledních dvou nebo třech desetiletích, aby oživilo praxi starověkých tradic astrologie.

Oživení ze strany akademické obce

Velké množství astrologických rukopisů stále spí v knihovnách.

Bouché-Leclercq⁵⁶³

Základy pro oživení helénistické astrologie položili v průběhu minulého století vědci působící v akademické obci, kteří velkou část své práce zaměřili na zkoumání dějin astrologie. Nejvýznamnější úsilí v této oblasti, alespoň pro účely naší současné studie, zahájila skupina vědců v Evropě koncem devatenáctého století. Zavázali se shromáždit a katalogizovat všechny existující rukopisy o astrologii, které byly napsány v řečtině během helénistického, římského a byzantského období. Tento projekt, který zpočátku vedl belgický učenec

⁵⁶² Pro podrobnější zpracování historie astrologie od 12. století do moderní doby, viz Champion, *A History of Western Astrology*, vol. 2 a Holden, *A History of Horoscopic Astrology*, s. 134.

⁵⁶³ Bouché-Leclercq, *L'Astrologie grecque*, trans. Lester Ness, s. vii-viii: "Quantité de manuscrits astrologiques dorment encore dans les bibliothèques."

jménem Franz Cumont, trval více než padesát let. Obnášelo to prohledávání všech hlavních evropských knihoven po starověkých textech a rukopisech, které byly kopírovány a uchovány po staletí od jejich původního složení. Tento projekt vyústil ve vydání rozsáhlého dvanáctidílného kompendia nazvaného *Catalogus Codicum Astrologorum Graecorum* (Katalog kodexů řeckých astrologů), běžněji známého pod zkratkou: CCAG.⁵⁶⁴

Toto rozsáhlé kompendium, vydané ve dvanácti svazcích v letech 1898 až 1953, je především katalogem všech existujících řeckých astrologických rukopisů v knihovnách po celé Evropě. CCAG také obsahuje mnoho rozšířených úryvků a fragmentů ze stovek textů, které byly nalezeny při sestavování katalogu. Každý z těchto úryvků pečlivě probírali, zkoumali a upravovali pilní filologové, aby vytvořili kritická vydání mnoha nejvýznamnějších dochovaných řeckých astrologických textů ze starověku.⁵⁶⁵

Vytvoření „kritického vydání“ textu je časově náročný proces, který zahrnuje shromáždění všech dochovaných rukopisů a tištěných vydání textu a následné porovnání rozdílů a variací v rukopisné tradici, přičemž konečným výsledkem je rekonstrukce archetypu původního rukopisu, nebo alespoň něčeho, co se originálu co nejvíce přibližuje. Tato kritická vydání však nejsou překlady původních děl, ale místo toho upravená a tištěná vydání samotných textů v jejich původním jazyce, s úvodem a poznámkami pod čarou editorů obvykle napsanými v latině, což byl standardní vědecký jazyk, který by měl znát každý, kdo studuje dějiny vědy nebo klasiky. Přestože tedy velká část tohoto masivního kompendia astrologického materiálu byla k dispozici v tištěné podobě od počátku dvacátého století, ležela po většinu století astrologickou komunitou opomíjená, neznámá a z velké části nevyužívaná. Bylo to částečně kvůli problémům spojeným se studiem starověkých textů v jejich původních jazycích, ale také kvůli nedostatku zájmu o starší formy astrologie obecně.

Projekt CCAG začal v době, kdy se astrologie v sedmnáctém a osmnáctém století teprve dostávala z úpadku. Před oživením astrologie ve dvacátém století byla na západě udržována při životě pouze ve formě populárních almanachů a v tomto období bylo napsáno jen málo seriózních astrologických textů. Pro

---

⁵⁶⁴ *Catalogus Codicum Astrologorum Graecorum*, ed. Cumont et al.

⁵⁶⁵ Frederick Cramer podal vynikající přehled o dvanácti svazcích CCAG ve své recenzi, která vyšla po jejím dokončení v roce 1954. Ve stejném roce také vyšlo jeho mistrovské dílo, *Astrology in Roman Law and Politics*. Viz Cramer, „Review of *Catalogus Codicum Astrologorum Graecorum*“.

všechny záměry a účely, astrologie jako vážný předmět studia téměř vymřela v důsledku nepoužívání a špatné pověsti. Právě za těchto kulturních okolností začali redaktoři CCAG sestavovat své kompendium. Studovali tradice a přenos zastaralého systému s očekáváním, že vrhne trochu světla na náboženské přesvědčení starověkých národů, které jej praktikovaly, stejně jako na jejich kulturní zvyky, jejich vědecké metody a další podobné záležitosti. V roce 1913 se historik Lynn Thorndike pokusil demonstrovat, jak jsou astrologické texty relevantní pro moderní historiky a jak je lze použít k objasnění kultur, ve kterých byly napsány. Thorndike chtěl ukázat,

*„že astrologické pojednání nám může také poskytnout obraz minulé společnosti a přispět tak k obsahu historie. Jde o to, že ve snaze předpovědět budoucnost astrologové skutečně zobrazují svou vlastní civilizaci. Jejich záběr je stejně široký jako lidský život a lidské zájmy.“*⁵⁶⁶

Poté se pokusil poskytnout analýzu života v Římské říši ve čtvrtém století tím, že shromáždil a porovnal všechny odkazy na různé typy povolání a stavů bytí, které jsou zmíněny v práci astrologa Firmica Materna.⁵⁶⁷ Podobný přístup s nadšením převzal Franz Cumont ve svém díle *L'Egypte des astrologues* (Egypt astrologů) z roku 1936, ve kterém se pokusil načrtnout obraz sociálních poměrů v helénistickém a římském Egyptě na základě výroků astrologů v jejich vymezeních.⁵⁶⁸

Tito vědci se tedy většinou nezajímali o skutečný astrologický obsah samotných textů, protože nepovažovali texty za žádnou vlastní praktickou hodnotu či za pravdivé v technikách, které uchovávaly. Tento přístup celkem stručně shrnuje Bouché-Leclercqův slavný výrok v předmluvě k jeho knize

---

⁵⁶⁶ Thorndike, „*A Roman Astrologer as a Historical Source*“, s. 416.

⁵⁶⁷ Thorndike poukazuje na to, že tento přístup může být problematický, protože není vždy jasné, zda konkrétní autor skutečně přizpůsobuje obecné astrologické principy a aplikuje je na současné společenské podmínky, nebo zda jednoduše kopírují vymezení mnohem dřívějších autorů, kteří nemusí nutně reprezentovat kulturu, ve které současný autor píše. Říká, že to je třeba posuzovat případ od případu na základě interních důkazů, a dochází k závěru, že Firmicus sám nebyl „pouhým opisovačem“. U dřívějších autorů ve velké části jeho vymezovacího materiálu, který je trochu jiný než Thorndikův pohled na Firmica, si člověk klade otázku, do jaké míry jsou jeho statistické závěry v tomto stále platné.

⁵⁶⁸ Viz Cumont, *L'Egypte des astrologues*.

L'Astrologie Grecque (Řecká astrologie) z roku 1899: „*Neztrácíme čas hledáním toho, čím promarnili svůj druh.*“⁵⁶⁹

Editoři astrologických textů a další vědci, kteří pracují v oboru, jdou občas tak daleko, že vyjadřují své znechucení nad astrologickým obsahem textů, aby se od toho nějak distancovali a zachovali si tak důvěryhodnost v očích svých nevěřících vrstevníků.⁵⁷⁰ Zdá se, že potřeba vědců ospravedlňovat svůj historický výzkum starověkých okultních nebo věšteckých praktik se s nedávnými generacemi vědců do určité míry zmenšila, ačkoli cíle jejich studií jsou stále často velmi odlišné od cílů praktikujících astrologů.

Někteří vědci také aktivně obhajovali studium astrologie na akademické půdě. Jedním z prominentních příkladů je Otto Neugebauer ve svém krátkém, ale nechvalně známém článku z roku 1951 nazvaném *The Study of Wretched Subjects*, ve kterém sarkasticky reagoval na kritiku a obhajoval úsilí vědců, kteří se podíleli na sestavování CCAG:

*„Všichni pracovali na tom, aby z evropských knihoven vyzískali zpět nespočet mizerných sbírek astrologických pojednání, a podařilo se jim nahlédnout do každodenního života, náboženství a pověr, astronomických metod a kosmogonických myšlenek generací lidí, kteří museli žít bez vyššího požehnání naší vlastní vědecké éry.“*⁵⁷¹

Zakončuje prohlášením, že cílem těchto vědců je jednoduše „obnovení a studium textů tak, jak jsou, bez ohledu na náš vlastní vkus a předsudky.“⁵⁷² To

---

⁵⁶⁹ Bouché-Leclercq, *L'Astrologie grecque*, s. ix: „*On voudra bien ne pas prendre pour un paradoxe ma conclusion : a savoir, qu'on ne perd pas son temps en recherchant a quoi d'autres ont perdu le leur.*“ Použil jsem překlad této věty Lestera Nesse z jeho připravovaného anglického překladu *L'Astrologie grecque*.

⁵⁷⁰ Extrémnější, ale prominentní příklad prvního typu, který se někdy vyskytuje ve vědeckých pracích tohoto typu, viz Bouché-Leclercq, *L'Astrologie grecque*. Zdá se, že Bouché-Leclercq si představoval něco jako komika i učence a svůj komentář k technickým konceptům okořenil roztomilými vtipy, jako je toto prohlášení po probrání teorie, která je základem exaltací (řecky: *hupsōma*): „*Lidský rozum nebyl ve své hupsōma!*“ (*L'Astrologie grecque*, s. 192, pozn. 1, trans. Ness). Swerdlow s oblibou nazývá *L'Astrologie grecque* „nejzábavnější knihou, která kdy byla o astrologii napsána“ (*Ancient Astronomy and Celestial Divination*, ed. Swerdlow, s. 13). Novější příklad této tendence k znevažování astrologie v akademických textech, které mají pojednávat o tom, jak byla používána ve starověku, viz Beck, *A Brief History of Ancient Astrology*. Jedna recenzentka Beckovy knihy, Katharina Volk, poznamenala, že Beck občas zní „poněkud defenzivně“, což se zdá být poněkud slabé slovo, i když ve srovnání s Bouché-Leclercqem možná ne. Viz Volk, „*Review of A Brief History of Ancient Astrology by Roger Beck*“. Daryn Lehoux to ve své recenzi vyjádřil otevřeněji a řekl: „Byla by to velmi dobrá kniha, kdyby nám Beck přestal připomínat, že si myslí, že astrologie je hloupá.“ Viz Lehoux, „*Review of A Brief History of Ancient Astrology by Roger Beck*.“

⁵⁷¹ Neugebauer, „*The Study of Wretched Subjects*“, s. 111.

⁵⁷² Ibidem.

byla obecná filozofie, která byla základem obnovy textů starověkých astrologických tradic lidmi v akademické komunitě v průběhu minulého století. Četné kritické edice a práce o astrologické vědě vydali vědci jako Franz Cumont, Franz Boll, A. E. Housman, Frank Egleston Robbins, Emilie Boer, Stefan Weinstock, Otto Neugebauer, G. P. Goold, David Pingree, Wolfgang Hübner a mnoho dalších. Společně tito vědci udělali velké pokroky v rekonstrukci historie starověké astrologie.⁵⁷³

Je zajímavé poznamenat, že tyto dva paralelní pohyby, studium historie astrologie a oživení skutečné praxe astrologie astrology, se odehrávaly téměř současně, i když se zdá, že ani jeden z těchto pohybů se ve většině dvacátého století nezkřížil a ani se nijak výrazně neovlivnil. Astrologická obec většinou stále nevěděla o pracovitých činnostech vědců a o velkém pokroku, k němuž docházelo v chápání historie a počátků astrologie, a nezajímala se o ně, zatímco akademici si jen zřídka všímali praxe astrologie v moderním, nebo že by konzultovali s astrology, aby mohli diskutovat o svých zjištěních. Astrologická komunita tak až do nedávné doby zůstávala z velké části nevědomá o velkém rozpuku astrologického vědění, ke kterému došlo v průběhu minulého století, spolu s důležitými historickými, teoretickými a praktickými důsledky, které má na jejich vlastní pole.

Oživení tradiční astrologie

Moderní astrologie, tak jak byla praktikována po většinu dvacátého století – a jak je praktikována i dnes většinou západních astrologů na počátku jednadvacátého století –, není nutně výsledkem lineárního vývoje a zdokonalování tématu v průběhu staletí, které vyvrcholilo v podobě, v jaké se nachází dnes. To je jeden z velkých mýtů obklopujících moderní astrologickou praxi. Moderní západní astrologie je spíše výsledkem hrstky vlivných astrologů, kteří zdělili několik fragmentů astrologické tradice a poté kolem ní vytvořili nový systém, který byl poté naplněn jejich vlastními náboženskými, etickými a teoretickými spekulacemi. Ačkoli je tento systém rozpoznatelný v některých svých základních technických principech, v mnoha ohledech je zcela odlišný od různých tradic astrologie, které byly praktikovány v minulosti, a to jak technicky, tak svým koncepčním a filozofickým přístupem.

---

⁵⁷³ Práce některých z těchto autorů naleznete v bibliografii na konci této knihy.

Tento rozpor mezi moderní a starověkou tradicí astrologie se stal zjevným některým západním astrologům od 80. let 20. století, kteří začali zkoumat a publikovat práce o starších tradicích astrologie.⁵⁷⁴ Ve Spojených státech se tato počáteční linie bádání poprvé objevila v publikaci Roberta Zollera *The Lost Key to Prediction: The Arabic Parts in Astrology* (1980), která byla primárně založena na jeho četbě astrologa Guida Bonattiho ze třináctého století.⁵⁷⁵ V roce 1982 vydala Americká federace astrologů knihu George Noonana, *Classical Scientific Astrology*, která byla z velké části založena na středověkých a renesančních technikách. Téhož roku publikoval astrolog, lingvista a historik astrologie James Herschel Holden článek v první *American Federation of Astrologers Journal of Research* nazvaný „Ancient House Division“.⁵⁷⁶ V tomto článku Holden, který četl řečtinu a latinu, byl prvním astrologem v moderní době, který poukázal na to, že původní metodou dělení domů v helénistické tradici byly celoznakové domy nebo systém „znakového domu“, jak jej nazýval. Později ve stejném desetiletí Holden publikoval anglický překlad Abu Aliho *Book of Nativities*, astrologického textu z devátého století z arabské tradice, který byl ve středověku přeložen do latiny.⁵⁷⁷ Ve Spojeném království začalo tradiční oživení obnovením zájmu o praxi dotazové astrologie a také znovuobjevením a přetištěním nejstarší anglické příručky o astrologii, díla Williama Lillyho z poloviny sedmnáctého století, *Christian Astrology*.⁵⁷⁸

Ve Spojených státech se skupina astrologů sešla v roce 1992 na *United Astrology Conference* ve Washingtonu D. C. a zformulovala plán na zahájení projektu překladu starověkých astrologických textů. Překladatelský projekt se stal známým jako *Project Hindsight* a vedli jej především Robert Schmidt, Robert Hand a Robert Zoller. Ti tři začali produkovat překlady řeckých a latinských textů, které byly prodávány astrologům na základě předplatného. Schmidt se primárně zaměřil na překlady řeckých textů, Zoller se zaměřil na překlady latinských textů, zatímco Hand editoval a přispíval do obou řad. Během raných fází *Projectu Hindsight* v polovině 90. let bylo v astrologické

---

⁵⁷⁴ Částečný přehled nedávné historie tohoto hnutí, viz Champion, „*The Traditional Revival in Modern Astrology: A Preliminary History*.“

⁵⁷⁵ Zoller, *The Lost Key to Prediction: The Arabic Parts in Astrology*. V následujících výtiscích byla kniha přejmenována na *The Arabic Parts in Astrology: A Lost Key to Prediction*.

⁵⁷⁶ Holden, „Ancient House Division“.

⁵⁷⁷ Aba 'Ali al-Khayyat, *The Judgement of Nativities*, trans. Holden.

⁵⁷⁸ Diskutováno in Champion, „*The Traditional Revival*“, a také Geoffreyem Corneliem k dotisku Appleby, *Horary Astrology* z roku 2005.

komunitě mnoho vzrušení a toto úsilí bylo zcela financováno astrologickou komunitou prostřednictvím prodeje překladů, seminářů a darů.

Základní skupina asi třiceti dvou překladů řeckých a latinských astrologických textů z helénistického a středověkého období vznikla v letech 1993 až 1998. Prvním publikovaným helénistickým textem byl překlad *Úvodu* Pavla Alexandrijského. Další překlady astrologů, jako je Vettius Valens, Klaudios Ptolemaios, Anonym z roku 379, Héfaistión Thébaský, Rhetorius Egyptský a další následovali během několika příštích let. Tyto překlady však byly zamýšleny pouze jako předběžné překlady, které byly později revidovány a publikovány v závěrečné sérii, jakmile překladatelé lépe porozumí tématu, protože mnoho konceptů a technik bylo z moderní perspektivy velmi cizí. Překladatel a editor každého svazku napsali úvod k textu a uvedli komentář v poznámkách pod čarou, které dokumentovaly vývoj jejich myšlení na toto téma, jakmile se během procesu vytváření každého překladu dozvěděli více.

Bohužel se *Project Hindsight* v průběhu 90. let roztříštil. Zoller odešel v roce 1994 kvůli tvůrčím odlišnostem a věnoval se vlastním překladům středověkých textů. Hand a Schmidt spolu produktivně spolupracovali několik let, ale v roce 1998 Hand opustil projekt a vytvořil, *Archive for the Retrieval of Historic Astrological Texts* (ARHAT), kde publikoval překlady helénistických a středověkých astrologických textů. Ačkoli *Project Hindsight* pokračoval pod Robertem Schmidtem a nyní se soustředil výhradně na řecký materiál, Schmidtova produkce se po odchodu Handa značně zpomalila. V roce 1999 vydal Schmidt částečný překlad řecké verze pojednání Abu Ma'shara *On Solar Revolutions* (O solárních revolucích) a v roce 2001 se objevil předběžný překlad sedmé knihy Valensovy *Antologie*. Mezitím Hand pověřil Dorian Gieseler Greenbaum, aby vytvořila nový překlad *Úvodu* Pavla Alexandrijského spolu s Olympiodorovým *Komentářem*, který dokončila a vydala prostřednictvím ARHAT v roce 2001.

V květnu 2001 měl spolupracovník *Projectu Hindsight* jménem Alan White improvizovanou přednášku o helénistické astrologii na Severozápadní astrologické konferenci v Seattlu; vyvolalo to takový zájem, že to nakonec vedlo k začlenění tohoto předmětu do osnov *Kepler College*, nově otevřené školy pro astrologická studia. Během zimy 2001-2002 astroložka Demetra George osobně studovala u Whitea a Schmidta a vytvořila kurz helénistické astrologie. Začala ji

vyučovat na *Kepler College* v roce 2002 pomocí zdrojové knihy překladů helénistických textů, kterou připravil Schmidt. Astrologové tak byli poprvé po staletích vyučováni v helénistické astrologii založené na některých z nejstarších dochovaných textů tradice. Autor byl jedním ze studentů, kteří měli to štěstí, že kurz absolvovali od konce roku 2004; v létě 2005 jsem se přestěhoval do Marylandu, abych na dva roky studoval na *Project Hindsight*.

V roce 2009 vydal Schmidt první svazek své plánované třicetidílné závěrečné překladové série helénistických textů, která zahrnovala všechny fragmenty ztraceného definičního díla Antiocha Athénského, spolu s jeho pokusem rekonstruovat původní doktríny, na nichž je text založen. Od té doby se neobjevily žádné další svazky překladové série. Mezitím astrolog a historik James Holden od 50. let 20. století pracoval na sérii překladů řeckých a latinských astrologických textů a v dekadě před jeho smrtí v roce 2013 byly tyto texty publikovány prostřednictvím *American Federation of Astrologers* (Americká federace astrologů). Tato série zahrnovala překlady Rhetoria, Porfyria, Serapióna, Pavla Alexandrijského a Firmica Materna. V roce 2010 odborník jménem Mark Riley nečekaně vydal online úplný překlad Valensovy *Antologie*, což je první případ, kdy byl celý text přeložen do angličtiny. Nedávno, v roce 2013, Eduardo Gramaglia a Benjamin Dykes vytvořili překlad třetí knihy *Apotelesmatiky* Héfaištíóna Thébského, která obsahuje některé z nejstarších materiálů o počáteční astrologii. Tyto překlady byly doplněny dřívějšími překlady dalších astrologických textů akademiky v průběhu let, jako je Robbinsův překlad Ptolemaia v roce 1940, překlad Firmica v roce 1975, Pingreeův překlad arabské verze Dorothea v roce 1976 a Gooldův překlad Manilia v roce 1977.

Navíc, i když se tento výčet zaměřuje především na vývoj v anglicky mluvícím světě, je třeba poznamenat, že v posledních desetiletích byla provedena další významná práce a překlady v jiných jazycích, zejména v Itálii s astrology a vědci, jako je Giuseppe Bezza a někteří jeho spolupracovníci. Například Bezza publikoval komentář k Ptolemaiovi v roce 1990, antologii helénistických a středověkých děl s názvem *Arcana Mundi* v roce 1995 a překlad Pavla Alexandrijského v roce 2000, abychom jmenovali alespoň některé příspěvky.

Výsledkem těchto snah je, že většina nejdůležitějších textů z helénistické astrologické tradice je nyní astrologům opět k dispozici ke studiu v moderních jazycích. To nám umožňuje co nejúplněji oživit a rekonstruovat nejstarší doktríny západní astrologie, přičemž v posledních deseti letech začala být helénistická astrologie znovu praktikována současnými astrology.

VI. kapitola: Filosofické otázky helénské astrologie

Helénistická astrologie se vyvíjela a praktikovala během velmi různorodého období, ve kterém působila řada různých filozofických a náboženských škol. Úplné pojednání o mnoha způsobech, jakými tyto různé školy interagovaly s astrologií nebo ji začlenily do svých přístupů, přesahuje rámec této knihy.⁵⁷⁹ Místo toho zdůrazním některé specifické filozofické problémy a debaty, které se staly relevantními pro astrologii během řecko-římského období, protože mnoho z těchto problémů je pro astrologii zásadní i dnes. Začnu tím, že se podívám na povahu věštění, než se podívám na otázky, jako je osud a kauzalita.

Astrologie, věštění a znamení

V dřívější mezopotámské tradici byla astrologie původně koncipována jako forma věštění. Ve skutečnosti byla astrologie jen jednou z mnoha různých forem věštění ve starověkém světě. Obecně řečeno, věštění je interpretace přírodních jevů jako předávání symbolicky významných informací o událostech v minulosti, současnosti nebo budoucnosti. Typicky se jím rozumí snaha zjistit informace od božstva, a zejména předpovědět budoucnost, a to analýzou uspořádání náhodně určených objektů v okamžiku dotazu.⁵⁸⁰

V tomto kontextu se zdá, že mezopotamští astrologové původně považovali planety a hvězdy za schopné sesílat lidstvu zprávy od bohů o událostech, které nastanou, ale tyto planety a hvězdy nebyly nutně považovány za příčinu těchto událostí. Stejně jako jsou hodiny schopné naznačit, že je devět hodin ráno, aniž by ve skutečnosti byly příčinou nebo důvodem, že je devět hodin ráno, mělo se podobně za to, že planety jsou schopny dávat znamení budoucím událostem, aniž by nutně byly příčinou, že k těmto událostem dochází. Jak vysvětluje Rochberg ve své diskusi o astrologických znameních v mezopotámské tradici:

„Vztah mezi x fenoménem a y předpovídanou událostí vyvolal mnoho diskusí, přičemž panuje shoda v tom, že tento vztah není kauzální, ale spíše v

---

⁵⁷⁹ Vynikající přehled, viz Lawrence, „*Hellenistic Astrology*.“

⁵⁸⁰ Hankinson parafrázuje Cicera (*On Divination*, 2: 13–15; 26), když říká, že „stoikové definovali věštění jako předpovídání událostí, ke kterým dochází náhodou“. Hankinson, „*Stoicism, Science and Divination*“, s. 153. Ve stejném textu cituje Sexta Empirica (*Against the Physicists*, 1: 132), který definoval věštění jako „vědu, která pozoruje a vykládá znamení, která bohové dávají lidem...“ (s. 139). Viz též Struck, „*A World Full of Signs*“.

*řádu prosté asociace nebo korelace. Prohlášení omen by se tedy nevykládalo tak, že x způsobuje y, ale spíše, pokud x, (očekávejte také) y.*⁵⁸¹

Mezopotámský názor, že nebeské jevy mohou působit jako znamení budoucích událostí, byl nakonec předán do helénistické tradice. I když se interpretace staly složitějšími kvůli explozi nových technik, které byly zavedeny, obecný princip byl stále stejný: astronomická seřazení byla interpretována jako symbolická důležitost v životě člověka. Například Střed nebe neboli desátý dům v horoskopu se spojil s povoláním a pověstí člověka, protože se shoduje s nejvyšší a nejviditelnější částí oblohy. To je opakem čtvrtého domu, který představuje něčí domov, životní situaci a soukromý život, protože čtvrtý dům se shoduje s tou částí horoskopu, která je pod zemí, a tedy v nejskrytější části kosmu z pohledu pozorovatele. Část horoskopu, která je nejviditelnější nebo nejvýraznější, se tedy symbolicky spojuje s veřejným životem zrozenice, zatímco část horoskopu, která je nejvíce skrytá, se spojuje s jeho soukromým životem. Abychom uvedli konkrétní příklad z helénistických textů, Rhetorius nám říká, že když je jedna z planet, která představuje manželství, v horoskopu osoby skryta pod paprsky Slunce, sňatek zrozenice se uskuteční tajně.⁵⁸² Vzhledem k tomu, že planeta, která v horoskopu představuje manželství, byla viditelně zakrytá a v okamžiku narození zrozenice ji nebylo možné spatřit pouhým okem, mělo se symbolicky za to, že na manželství zrozenice je něco, co bude také zastřeno nebo skryto. Tento typ symbolického uvažování leží v jádru mnoha interpretačních technik v helénistické astrologii, a tímto způsobem systém částečně představuje zvláště propracovaný přístup k věštění.⁵⁸³

Věštění podle znamení (*omen*)⁵⁸⁴

Součástí konceptuálního předpokladu, který je základem přístupu k astrologickému věštění a který se zdá být formalizován v helénistickém období, byla představa, že uspořádání planet v okamžiku, kdy něco začíná, bude popisovat jak jeho kvalitu, tak budoucnost. Tato myšlenka byla rozvinuta již v mezopotámské tradici v pátém století př. n. l. se zavedením nativní astrologie a konceptu horoskopu narození, ale v helénistické tradici byla rozšířena tak, aby

⁵⁸¹ Rochberg, *The Heavenly Writing*, s. 58.

⁵⁸² Rhetorius, *Compendium*, 48 (CCAG 1, s. 161: 28-29).

⁵⁸³ Více o věštecké povaze astrologie obecně, viz Cornelius, *The Moment of Astrology*.

⁵⁸⁴ Má vlastní závorka. RS

zahrnovala mnoho dalších typů počátků pod obecným názvem počáteční astrologie.

Technickým termínem, který se používal k označení tohoto typu astrologie, bylo *katarchē*, což znamená „počátek“ nebo „začátek“. Obecným předpokladem, který je základem různých textů o počáteční astrologii, je, že pokud člověk zná okamžik, kdy něco začalo, lze předvídat jeho výsledek. Ve stejném kontextu najdeme také další extrémně důležitý technický termín, často používaný v astrologických textech: termín *apotelesma*, který označuje „výsledek“, „závěr“ nebo „dokončení“.⁵⁸⁵ Astrologové někdy používali tento termín k označení předpokládaného výsledku konkrétního astrologického *omen*, ať už to bylo umístění v horoskopu narození osoby či indikace v počátečním horoskopu. Termín se stal tak úzce spjat s astrologií, že někteří astrologové jako Manéthó, Ptolemaios a Héfaistión nazvali svá astrologická díla *Apotelesmatika*, což znamená něco jako „Vyšetřování výsledků“.

Dohromady tyto dva termíny odhalují důležitý základní princip implicitní v astrologické praxi: uspořádání kosmu na počátku (*katarchē*) něčeho je spojeno s jeho výsledkem (*apotelesma*).⁵⁸⁶ Zatímco spojení mezi těmito dvěma termíny je nejvýraznější v kontextu počáteční astrologie, Ptolemaios v jednom bodě zmiňuje zrození jedince jako *katarchē*, což znamená, že i okamžik narození byl považován za jakýsi druh počátku.⁵⁸⁷

Takto se formule „když x, pak y“, která byla implicitně obsažena v dřívější mezopotámské tradici astrologických znamení, stala formalizovanou do základního koncepčního předpokladu, z něhož vychází praxe helénistické astrologie: potenciál čehokoliv lze studovat zkoumáním jeho symbolického okamžiku počátku. Helénistická astrologie se tedy částečně vyvinula jako typ věštění, které vzalo svá *omen* podle seřazení kosmu v okamžiku symbolického vzniku čehokoli, co chtěl astrolog studovat.

---

⁵⁸⁵ Robbins poukazuje na to, že zatímco rukopisná tradice Ptolemaiova *Tetrabiblu* někdy nazývá dílo *Apotelesmatika*, v některých rukopisech se nazývá *Sumperasmatika*, od slova *sumperasma*, což znamená „dokončení“, „konec“ nebo „závěr“. To pravděpodobně potvrzuje, že slovo „výsledek“ je správným překladem slova *apotelesma*. Ptolemaios, *Tetrabiblos*, překl. Robbins, s. xi.

⁵⁸⁶ Na toto spojení *katarchē* a *apotelesma* poprvé poukázal Schmidt v předmluvě in *Sages*, str. xxvi-xxxii.

⁵⁸⁷ Ptolemy, *Tetrabiblos*, 3, 2: 3.

Astrologie příčin

V určitém okamžiku během helénistického období se objevila nová konceptualizace astrologie, ve které někteří astrologové začali pohlížet na planety jako na příčiny budoucích událostí, ať už přímo nebo nepřímo. Ačkoli je obtížné zjistit historii tohoto vývoje, víme, že tato konceptualizace dosáhla své nejpropracovanější a nejvlivnější podoby v díle astrologa druhého století, Claudia Ptolemaia.

V Ptolemaiově díle byly planety považovány za schopné ovlivňovat události a lidi na Zemi, protože se na ně pohlíželo tak, že jsou určující pro různé živlové síly v sublunární říši a čerpají z Aristotelových čtyř základních vlastností – horko, chladno, vlhko a sucho.⁵⁸⁸ Prostřednictvím účinků těchto obecných kvalit se nakonec ve světě projevily všechny jednotlivé významy planet.⁵⁸⁹ Například Mars byl chápán jako síla, která se v sublunárním světě projevovala extrémně horkými a suchými vlastnostmi, a mělo se za to, že to má za následek specifické účinky na lidi, jako je hněv nebo drzost, zvláště když měl Mars prominentní vliv na horoskop. Na druhé straně byla síla Saturnu chápána jako nadměrně chladná a suchá, a tak se spojovala s vlastnostmi, jako je pomalost a sklíčenost. V každém případě jsou specifické významy spojené s každou z planet vedlejšími produkty obecného vlivu planet na životní prostředí a temperament zroence. Pokud se tedy například někdo narodil v době, kdy byl na obloze prominentní Mars, Ptolemaios by mohl říci, že tento člověk bude mít sklony k agresí nebo zbrklosti: kvůli ohnivému účinku Marsu na jeho temperament. Pokud by byl Saturn aktivován tranzitem později v životě člověka, mohl by zažít období špatného zdraví nebo deprese: kvůli nadměrně ochlazujícímu vlivu Saturnu.

V Ptolemaiově modelu je astrologie v podstatě rozšířením fyziky, protože zahrnuje studium účinků či vlivů planet na životy jednotlivců, a v této

---

⁵⁸⁸ Síly planet jsou uvedeny in Ptolemy, *Tetrabiblos*, 1, 4. Každou z vlastností, které dává Ptolemaios planetám, nastíním později v kapitole o znameních zvěrokruhu. Viz podrobná analýza filozofie a kosmologie, která je základem Ptolemaiovy astrologie, in Feke, „*Ptolemy in Philosophical Context*“, s. 153-173. Viz zvl. s. 161-2 pro planety.

⁵⁸⁹ Feke zdůrazňuje důležitou věc, že i když Ptolemaios konceptualizoval planety jako planety mající tyto účinky v sublunárním světě, nemuselo to nutně znamenat, že planeta samotná byla považována za složenou z těchto prvků: „Tyto síly však nejsou základními vlastnostmi planet jako éterických těles. Spíše jsou to účinky způsobené planetami, které zažíváme v sublunární sféře. Ptolemaios rozlišuje mezi základní povahou planety a její silou in *Tetrabiblos* 1.2.“. Feke, „*Ptolemy in Philosophical Context*“, s. 161. Toto je jemný, avšak důležitý rozdíl, jde-li o celkovou Ptolemaiovu kosmologii, a uvidíme, jak byl konceptualizován jasněji později v citátu z Iamblicha v části o Ptolemaiových základních povahách planet.

souvislosti nabývá termín *apotelesma* významu astrologického „účinku“, který vychází z planet, a nikoli jen naznačeného „výsledku“. Zdá se, že součástí Ptolemaiova cíle zde bylo spíše znovu pojmout astrologii jako přírodní vědu, nežli jako formu věštění, a tak ji postavit na zdravější základ podle vědecké perspektivy jeho doby. Existují určité důkazy, že části Ptolemaiova díla byly napsány v reakci na konkrétní kritiku astrologie, kterou napsali dřívější skeptici, jako byl Cicero, a proto součástí Ptolemaiova programu mohlo být čelit některým z těchto kritik předložením přirozenějšího pojetí astrologie.⁵⁹⁰

Není jasné, do jaké míry Ptolemaios buď inovoval, nebo čerpal z dřívější tradice, která již astrologii takto konceptualizovala. V některých případech, kdy máme možnost porovnat, jak Ptolemaios vysvětluje zdůvodnění určitých astrologických doktrín oproti tomu, jak někteří dřívější astrologové vysvětlovali stejné doktríny, můžeme vidět, že měl tendenci zdůrazňovat naturalistické zdůvodnění základních pojmů a ignorovat či bagatelizovat jiné symboličtější zdůvodnění. Například Ptolemaios vysvětluje doktrínu sekty, která rozděluje planety na denní a noční, jako určující vlastnosti tepla nebo vlhkosti spojené s každou z planet.⁵⁹¹ Podle Porfyrio *Úvodu* však důvody pro přiřazení planet ke každé sektě souvisí s tím, že denní planety nezapadají příliš často pod paprsky Slunce, zatímco noční planety mizí nebo jsou pravidelněji skryty pod slunečními paprsky.⁵⁹² Na jiném místě Ptolemaios vysvětluje zdůvodnění přiřazení planet k jejich znamením povýšení z velké části tím, že se dovolává různých úrovní tepla a vlhkosti spojených s každým z ročních období, které se shodují s těmito znameními zvěrokruhu.⁵⁹³ Ale opět, v Porfyrově *Úvodu* je hlavní zdůvodnění, které dává přiřazení exaltací, symbolické, kde je každá z denních planet povýšena ve znamení, které je v trigonu na jedno ze svých domicilů, zatímco každá z nočních planet je povýšena ve znamení, které je v sextilu na jedno ze svých domicilů.⁵⁹⁴ Jak uvidíme, symbolická, stejně jako přirozená zdůvodnění byla pravděpodobně vzata v úvahu současně, když byly poprvé formulovány některé z těchto technik, přičemž Ptolemaios se rozhodl zdůraznit přirozená vysvětlení při jejich prezentaci ve své práci.

---

⁵⁹⁰ Viz Long, „Astrology: Arguments Pro and Contra“, kde se diskutuje o některých paralelách mezi Ptolemaiovou prací a dřívějšími skeptickými kritikami astrologie.

⁵⁹¹ Ptolemaios, *Tetrabiblos*, 1, 7. Nauka o sektě bude podrobněji probrána později v kapitole o planetách.

⁵⁹² Porphyry, *Introduction*, 4, čerpající z dřívější ztracené práce Antiocha.

⁵⁹³ Ptolemy, *Tetrabiblos*, 1, 20.

⁵⁹⁴ Porphyry, *Introduction*, 6, čerpající z dřívější ztracené práce Antiocha.

V řecké filozofické tradici formuloval obecnou teorii nebeského vlivu Aristoteles, který ve čtvrtém století př. n. l. nastínil model kosmu, kde rotace planetárních sfér byly považovány za konečný zdroj veškerého pohybu nebo změn na Zemi.⁵⁹⁵ Zdá se, že tato doktrína byla rozpracována následujícími filozofy během několika příštích staletí, zejména stoupenci Aristotela, kteří se stali známými jako peripatetici.⁵⁹⁶ Zejména pseudoaristotelské pojednání nazvané *De Mundo* (O kosmu) jako by představovalo etapu, která se odehrála v Peripatetické škole někdy mezi třetím a prvním stoletím př. n. l., během níž se některé obecné názory, které Aristoteles vyjádřil o nebeských sférách přenášejících změny do sublunární sféry, staly konkrétnějšími doktrínami o planetách, které mají moc řídit, regulovat a ovlivňovat věci na Zemi.⁵⁹⁷

V prvním století našeho letopočtu se zdá, že někteří autoři začali spojovat určité vlastnosti tepla a vlhkosti s planetami. Například Plinius starší (polovina prvního století n. l.) tvrdil, že určité planety jsou horké, studené nebo někde mezi tím. Říká, že „Saturn má chladnou a ledovou povahu“, zatímco Mars, „kvůli blízkosti Slunce“, má „ohnivou záři“. Jupiter, „že se nachází mezi nimi, spojuje vliv každého z nich a působí zdravě.“⁵⁹⁸ Také v prvním století našeho letopočtu se zdá, že Dorotheus Sidónský mísí symbolické a naturalistické konceptualizace, když popisuje kombinované vlastnosti Marsu a Saturnu:

... když je Saturn v konjunkci s válečným Marsem, činí z jinak zlostného charakteru pohana. Neboť impulzivní Mars, vždy prudký a rychlý, uvádí do rychlého pohybu neodrážející a bezohlednou rychlost, neboť je horký; Saturn je

---

⁵⁹⁵ Dobrý přehled Aristotelových názorů na nebeské vlivy, viz Freudenthal, „*The Astrologization of the Aristotelian Cosmos*“, zvl. s. 240.

⁵⁹⁶ Peripatos je název filosofické školy, kterou v Athénách založil roku 335 př. n. l. Aristoteles. Její členové se nazývali peripatetici. Podobně jako jiné školy nazývala se škola podle místa, kde se konala; rozšířená domněnka, že filosofovali „v chůzi“ je patrně mylná. RS

⁵⁹⁷ Překlad *De Mundo*, viz *The Complete Works of Aristotle*, ed. Barnes, sv. 1, s. 626-640. Toto dílo bylo tradičně zahrnuto do děl Aristotela, protože je mu připisováno, i když je obvykle považováno za pseudoepigraf. Datování je nejisté, někteří jej datují již koncem čtvrtého století př. n. l., a jiní jej datují do konce prvního století př. n. l. či počátku prvního století n. l. Různé pohledy na datování jsou stručně diskutovány in Bos, „*Supplementary Notes on the „De mundo“*“, s. 313, pozn. 2. Zdá se, že existuje všeobecná shoda, že bylo napsáno někdy kolem helénistického období. Dobrá diskuse o tom, jak byly Aristotelovy názory na nebeský vliv pozměněny pozdějšími peripatetiky, viz Freudenthal, „*The Astrologization of the Aristotelian Cosmos*“. Zatímco Freudenthal se zaměřuje hlavně na peripatetického Alexandra Afrodisijského z druhého století n. l., některé jeho argumenty o tom, co nazývá „astrologizací aristotelského kosmu“, lze použít i pro *De Mundo*.

⁵⁹⁸ Pliny, *Natural History*, 2, 6: 34-35, trans. Rackham, s. 191.

naopak pomalý; ale když se obojí smísí, smrtelník (který se narodí) bude uprostřed mezi nimi, a proto ten nejlepší.“⁵⁹⁹

Tyto zmínky o tom, že planety byly horké nebo studené ve století před Ptolemaiem, potvrzují, že jeho model nebyl vytvořen úplně od nuly. Zdá se však, že dovedl kauzální nebo naturalistickou konceptualizaci astrologie mnohem dále než někteří jeho předchůdci. To je důležitý bod, protože mezi vědci byla tendence brát Ptolemaiovy názory jako více reprezentativní pro hlavní proud helénistické tradice, nežli pravděpodobně byly, zvláště ve srovnání s jinými astrology, jako je Vettius Valens nebo Dorotheus Sidónský. V důsledku toho jsou Ptolemaiovy představy o nebeské kauzalitě obvykle považovány za paradigmatické nebo definitivní pro astrologii v řecko-římském období.⁶⁰⁰ David Pingree zašel tak daleko, že tvrdil, že myšlenky planetární kauzality byly primárním rozlišovacím faktorem mezi helénistickou a dřívější mezopotamskou astrologickou tradicí:

... tyto typy astrologie závisí na představě, že planety ve svých věčných rotacích kolem Země přenášejí pohyb (změnu) čtyřem živlům a seskupením živlů, živým a neživým, v sublunárním světě. Tato teorie je zcela odlišná od teorie nebeských znamení,⁶⁰¹ ve kterých bohové, jejichž fyzickými projevy jsou souhvězdí a planety, sesílají zprávy o svých záměrech ohledně králů a zemí prostřednictvím nebeských jevů.⁶⁰²

Tímto způsobem samotná Pingreeho definice „astrologie“ závisí na nebeské kauzalitě, a raději spíše odkazuje na mezopotamskou tradici, která se zabývala „nebeskými znameními“, než vlastní „astrologií“. ⁶⁰³ V jednu chvíli zašel

⁵⁹⁹ Dorotheus, *Carmen*, ed. Pingree, s. 368: 25-30-s. 369: 1-3, překl. Heilen, „*Ancient Scholars on the Horoscope of Rome*“, s. 56.

⁶⁰⁰ Pingree považoval za samozřejmé, že materiál o univerzální astrologii in Hephaestio, *Apotelesmatika*, 1, 23, který hovoří o planetách, které mají určité vlivy, pochází od Petosirída, což takto znamenalo začátek kauzální konceptualizace astrologie hned na začátku helénistické tradice, kolem konce druhého nebo začátku prvního století před naším letopočtem. Viz Pingree, *From Astral Omens*, s. 26. Měli bychom však být opatrní při vyvozování pevných závěrů z této pasáže, protože není jasné, do jaké míry představuje Héfaistiónovy vlastní názory. Héfaistión žil v pátém století n. l., v době, kdy Ptolemaiova upravená aristotelská kauzální konceptualizace astrologie již byla široce přijata, a sám Héfaistión ve své práci silně čerpal z Ptolemaia. V důsledku toho si nemůžeme být jisti, zda tyto zmínky o planetách přenášejících své účinky na Zemi v této kapitole představují názory Héfaistióna nebo jeho zdrojů, které nazývá „staroegyptskými mudrci“.

⁶⁰¹ Či omen. RS

⁶⁰² Pingree, *From Astral Omens*, s. 21-22.

⁶⁰³ Srov. Pingree, „Astrology.“

tak daleko, že pokáral jiného vědce za to, že nerozpoznal tento rozdíl způsobem, jakým učinil v recenzi na knihu:

*Kapitola o astrologii je napsána bez sebemenšího náznaku uvědomění si filozofických (a „vědeckých“) rozdílů, které je třeba udělat mezi astrálním věštěním – při němž bohové hlásají své záměry skrze omen, alespoň částečně v naději, že je lidé budou prosazovat obětí, rituálem a modlitbou, aby s potěšením tyto záměry změnili – a astrologií, jak ji asi v roce 100 př. n. l. vymysleli Řekové, kteří ji vynalezli: čistě mechanické zpracování komplikované mašinérie nebeských pohybů a jejich přirozených vlivů na sublunární svět, proces, do kterého lidé nemohou zasahovat.*⁶⁰⁴

Pingreeho pohled má však dva problémy. První je, že konceptualizace astrologie na základě omen nevymřela okamžitě s koncem mezopotámské tradice v prvním století před naším letopočtem. Ve skutečnosti existují důkazy, že přetrvávala i v helénistické tradici. Například v prvním století n. l. římský filozof Seneca uznal obě konceptualizace astrologie a zároveň provedl několik krátkých kritik její užitečnosti ze stoické perspektivy:

*Ony [hvězdy] buď aktivují či signalizují vše, co se děje ve vesmíru. Pokud je každá událost vyvolána jimi, jak jim pomůže pouhá znalost procesu, který je neměnný? Jsou-li ukazateli událostí, jaký je rozdíl v tom, že si předem uvědomujete věci, kterým nemůžete uniknout? Stanou se, ať už o nich víte nebo ne.*⁶⁰⁵

Tento odkaz na dvě různé konceptualizace naznačuje, že v polovině prvního století našeho letopočtu probíhala debata o mechanismu, který je základem astrologie. Technický systém, který různí astrologové používali, byl v podstatě stejný, ale měli různé názory na to, proč nebo jak systém fungoval. Není tedy důvod omezovat definici astrologie pouze na kauzální pohled, i když představy o nebeské kauzalitě představovaly jedinečný vývoj v helénistické tradici.

Druhým problémem s Pingreeho definicí astrologie je, že i když se Ptolemaiova kauzální konceptualizace astrologie stala dominantním hlediskem po vydání jeho *Tetrabiblu* v polovině druhého století našeho letopočtu, debata

⁶⁰⁴ Pingree, “Review of Tamsyn S. Barton, *Power and Knowledge*,” s. 331.

⁶⁰⁵ Seneca, *Letters From a Stoic*, trans. Campbell, letter LXX XVIII, s. 155.

o znameních/omen versus příčiny pokračovala po staletí uvnitř i vně astrologické komunity. Nejslavnější příklad této debaty se objevuje v díle třetího století filozofa Plótína, zejména v jeho traktátech *O osudu* a *O tom, zda jsou hvězdy příčinami*.⁶⁰⁶ V knize *O osudu* Plótínos, který je obecně považován za zakladatele novoplatonismu, napsal vášnivý argument proti kauzální konceptualizaci astrologie. Neargumentoval proti účinnosti astrologie, ale spíše proti názoru, že planety události spíše způsobují, než aby je jednoduše označovaly. Na jednom místě dává analogii mezi astrologií a ornitomantií (věštěním sledováním letu ptáků):

*Musíme spíše říci, že pohyb hvězd je pro udržení vesmíru, ale že navíc vykonávají další službu; to znamená, že ti, kdo umějí číst tento druh písma, mohou tím, že se na ně dívají, jako by to byly dopisy, vyčíst budoucnost z jejich vzorců a objevit to, co označuje systematické používání analogie – například když někdo řekne, že když pták letí vysoko, znamená to nějaké velké hrdinské skutky.*⁶⁰⁷

Kauzální konceptualizaci astrologie se Plótínos vysmívá, protože myšlenka, že planety doslovně způsobují předpověděné události, je ekvivalentní tvrzení, že sami ptáci způsobují předpověděné události:

*Ale pokud, protože při pohledu na polohu hvězd oznámí, co se stalo konkrétním lidem, předloží toto jako důkaz, že události byly způsobeny hvězdami, pak stejným způsobem by ptáci byli příčinami toho, co označují, a stejně tak všechno, na co se věštci dívají, když předpovídají.*⁶⁰⁸

To, že Plótínos cítil potřebu se ve svých dílech touto otázkou alespoň dvakrát zabývat, pravděpodobně svědčí o míře úspěchu, které se Ptolemaiova naturalistická (re)formulace astrologie těšila ve století po jeho smrti. Nicméně ani po něm nebyla tato záležitost utlumena a existují důkazy, že se o ní diskutovalo i po jeho době. Ve čtvrtém století autor jménem Sallustius učinil krátkou poznámku o tom, jak kauzální konceptualizace astrologie nedává smysl, pokud jde o některé věci, o kterých astrologové říkají, že mohou učinit:

---

⁶⁰⁶ Plotinus, *Ennead*, III, 1, respektive *Ennead*, II, 6. Podrobné zpracování Plótínova postoje k astrologii, viz Adamson, „Plotinus on Astrology“. Diskuse o tomto specifickém problému v Plótínových spisech, viz Dillon, „Plotinus on Whether the Stars Are Causes“, a Lawrence, „Who Thought the Stars are Causes?“.

⁶⁰⁷ Plotinus, *Ennead*, III, 1. 6: 18-24, trans. Armstrong.

⁶⁰⁸ Plotinus, *Ennead*, II, 1. 5: 34-38, trans. Armstrong.

*Zmínka v horoskopech předků o dobrém nebo zlém narození ukazuje, že hvězdy nezpůsobují všechny věci, ale pouze některé naznačují. Jak by skutečně mohly být události před okamžikem narození vytvořeny spojením nebeských těles v tomto okamžiku?*⁶⁰⁹

Jeho obecná poznámka je, že vzhledem k tomu, že nativní horoskop má být schopen popsat některé okolnosti, které nastanou před okamžikem narození, jako například společenské postavení rodičů, nemá smysl říkat, že tyto věci jsou nějak způsobeny planetami v samotném okamžiku narození, ale místo toho jsou jen signifikované. Později, v pátém století, otevřel astrolog Héfaistión Thébský svou učebnici s narážkou na dvě různé konceptualizace astrologie:

*Naším cílem zde, ó nejznamenitější z přátel, Athanásie,⁶¹⁰ je, dá-li Bůh, předložit tuto příručku jako něco, co lze docela snadno následovat; obsahuje nějaký komentář a esej, která se dochovala o tom, co říkali předkové o hvězdách, ať už znamenající nebo vyvolávající, nebo dokonce nějakým jiným způsobem obkličující a obracející vše zde pod Měsícem se svými figurami vůči sobě navzájem a k Zemi.*⁶¹¹

Nakonec se ve středověké tradici stala dominantním pohledem kauzální konceptualizace astrologie, i když další praktiky, které byly ještě jasněji zakořeněny v přístupu založeném na znameních/omen, jako je dotazová astrologie, nadále vzkvétaly. Zajímavé je, že někteří vědci jako Champion tvrdí, že Ptolemaiova kauzální konceptualizace astrologie umožnila této praxi přežít v pozdějších staletích, jakmile byla ve středověku oživena, protože ji ustanovila spíše přírodní vědou, nežli formou věštění, a tak se dokázala vyhnout určité úrovni náboženské opozice, s níž se setkala jinak.⁶¹²

---

⁶⁰⁹ Sallustius, *Concerning the Gods and the Universe*, 9, trans. Nock, s. 19.

⁶¹⁰ Héfaistión věnoval svou knihu příteli jménem „Athanasios“. RS

⁶¹¹ Hephaestio, *Apotelesmatika*, 1, proem: 1, trans. Schmidt, s. 1.

⁶¹² Champion, *A History of Western Astrology*, vol. 1, s. 208ff.

Studium osudu

Kromě rozdílných názorů na mechanismus, který je základem astrologie, měli astrologové také různé názory na to, do jaké míry byly naše životy a události ve světě považovány za předurčené nebo osudové.

Astrologie byla poprvé vyvinuta v mezopotámské tradici před vývojem komplexní matematické astronomie. To znamená, že základní astrologický předpoklad, že existuje korelace mezi nebeskými a pozemskými událostmi, byl vyvinut v době, kdy se astronomie z velké části omezovala na jevy, které bylo možné přímo pozorovat pouhým okem. Mezi pozorovatelné astronomické jevy patří záležitosti jako zatmění, halo kolem Měsíce a komety. Zájem o astrologii nakonec podnítil vývoj složitějších forem astronomie, což vedlo k objevu, že většina planetárních cyklů je pevná, předem určená a předvídatelná. Tento přechod od pozorovací astronomie, která měla málo prediktivních schopností, k matematické astronomii, která měla schopnost předpovídat pozice planet daleko do minulosti a budoucnosti, mohl také způsobit posun od pohledu na fungování planet a hvězd jako na vrtošivé a neurčité k determinističtějšímu pohledu. Původní mezopotámská představa, že nebeská tělesa a jejich pohyby nějak souvisejí s pozemskými událostmi nebo s nimi korelují, byla stále stěžejní astrologickou hypotézou, ale zjištění, že pohyby těchto nebeských těles jsou pevně dané a předem určené, přirozeně vedlo k poznání, že pozemské události, o nichž se myslelo, že s nimi korelují, mohou být také předem určeny.

Helénistická astrologie byla vyvinuta krátce poté, co se objevila filozofie stoicismu jako jedna z dominantních filozofických škol ve starověkém světě. Stoická škola byla založena kolem roku 300 před naším letopočtem Zenónem z Kitia a nakonec dosáhla popularity hlavního proudu v posledních několika stoletích před naším letopočtem a prvních dvou stoletích našeho letopočtu, což se shodovalo s vrcholem praxe helénistické astrologie. Jedním ze základních principů stoicismu je, že každá událost, která nastane ve světě, je předem určena jako výsledek prozřetelnostního uspořádání událostí v souladu s božským plánem.⁶¹³ Stoici definovali „osud“ (*heimarmenē*) jako racionální princip, který řídí a spojuje všechny události, které se odehrávají ve vesmíru, a zajišťuje, že se vše děje z nějakého důvodu.⁶¹⁴ Vzhledem k tomu, že vše bylo

⁶¹³ Bobzien, *Determinism and Freedom in Stoic Philosophy*, zvl. s. 28-33.

⁶¹⁴ Stoické definice osudu, viz Long and Sedley, *The Hellenistic Philosophers*, sv. 1, str. 333-340. Konkrétně viz zprávu o Chrysippových názorech od Stobaia in 55M (str. 337), která říká: „Chrysippus nazývá podstatu osudu

spatřováno jako předem určené podle božského rozumu, stoickým ideálem bylo přijmout svůj vlastní osobní osud bez ohledu na to, jaký je, a považovat všechny události za mající stejnou základní hodnotu.

Popularita stoicismu v helénistickém období poskytuje důležitý kulturní kontext pro pochopení nárůstu popularity astrologie v řecko-římském světě kolem téhož období. V době, kdy se astronomické modely stávaly přesnějšími a natální astrologie se po svém vynálezu v pátém století před naším letopočtem stávala stále populárnější, je příznačné, že existovala významná filozofická škola, která prosazovala myšlenku, že všechno je předurčeno a že to nejlepší, co člověk může udělat, je přijmout a osvojit svůj osud. V prvním století n. l. Plinius Starší řekl, že „není nikdo, kdo by se nechtěl dozvědět o svém osudu (*futura*), nebo kdo nevěří, že nejpravdivější popis toho je ten, který získal pozorováním oblohy“.⁶¹⁵ Podobně na počátku druhého století římský historik Tacitus v kontextu diskuse o astrologii a osudu poznamenal, že „většina lidí nepochybuje o tom, že to, co se jim stane, je předurčeno narozením“.⁶¹⁶ Přirozeně otázka, která vyvstává z osobního hlediska ve vztahu ke stoickému determinismu, zní: „Jaký je můj osud?“, nebo „Jaké události musím přijmout?“. Odtud pravděpodobně pochází část důrazu a popularity natální astrologie v helénistické tradici, protože se stala prostředkem i systémem pro určování osudu člověka.

Osvícený stoický mudrc měl být schopen přijímat jakékoli události, které se v jeho životě dějí tak, jak se dějí, s naprostým klidem, s rozvinutou emocionální rovnováhou, aby nebyl v případě negativních událostí extrémně depresivní, ani přešťastný v případě pozitivních událostí. Ale pro někoho, kdo nedosáhl osvícení mudrce, se zdá, že astrologie se stala prostředkem, kterým by člověk mohl nahlédnout do budoucnosti, aby věděl, jaké události jej čekají v různých částech jeho života; tímto způsobem se mohl připravit předem, aby nebyl zaskočen. Toto je jeden z mála explicitních filozofických principů, který je opakovaně uváděn pro praxi astrologie řadou různých helénistických astrologů,

---

silou dechu [nebo „duchem“ (pneuma)], vykonávající spořádané vládcovství nade všemi. [...] v jiných dílech vyjadřuje různé názory: „Osud je zdůvodněním světa, nebo zdůvodněním aktů vlády prozřetelnosti ve světě, nebo důvodem, podle kterého se staly minulé události, současné události se dějí a budoucí události se stanou.“ A jako náhradu za „racionalitu“ používá „pravdu“, „vysvětlení“, „přirozenost“, „nezbytnost“ a další termíny, přičemž je považuje za platné pro stejnou látku z různých úhlů pohledu“.

⁶¹⁵ Pliny, *Natural History*, 30: 2, trans. Jones, s. 279.

⁶¹⁶ Citováno in Lehoux, „*Tomorrow's News Today*“, s. 113, podle Tacitus, *Annals*, 6: 22.

a to do té míry, že se zdá, že je to jediná věc, na které se všichni shodli, když se snažili formulovat účel astrologie. Například Valens říká:

Neboť Bůh ve své touze, aby člověk předvídal budoucnost, přivedl na svět tuto vědu, vědu, jejímž prostřednictvím může každý poznat svůj osud, aby snášel dobré velkou spokojeností a zlé velkou vytrvalostí. [...]Proto bude iniciátorům tohoto umění, těm, kteří si přejí mít znalosti budoucnosti, pomůženo, neboť nebudou zatíženi marnými nadějemi, nebudou vynakládat těžkou dřinu, nebudou marně milovat nemožné a podobným způsobem se nenechají unést svou dychtivostí dosáhnout toho, co mohou očekávat na základě nějakého momentálního štěstí. Náhle se objevující dobro často lidi rmoutí, jako by to bylo zlo; náhle se objevující zlo působí největší utrpení těm, kteří si předem nevyvíčili mysl.⁶¹⁷

Později vyjádřil podobné pocity silněji:

Ti, kteří se zabývají předpovídáním budoucnosti a pravdy, získali duši, která je svobodná a není zotročená, nesmýšlejí vysoko o štěstí, nevěnují se naději ani se nebojí smrti, ale místo toho žijí své životy neohroženě tím, že cvičí své duše, aby si věřily, a neradují se nadměrně v případě dobra, ani nepropadají depresi v případě zla, avšak místo toho se spokojují s tím, co je. Ti, kteří netouží po nemožném, jsou schopni snést to, co je předem určeno prostřednictvím jejich vlastního sebeovládání; a tím, že jsou odcizeni veškeré rozkoši nebo chvále, stávají se z nich vojáci osudu.⁶¹⁸

Firmicus také vyjadřuje podobný postoj:

Toto studium nás nejúspěšněji přivede do bodu, kdy naše duše bude pohrdat vším, co je v lidských záležitostech považováno za zlé nebo dobré. Když se totiž dozvídáme o přibližování se obtížím, pohrdáme hrozbou zla, protože jsme se z naší nauky poučili o věcech, které přijdou. Neuhýbáme před nebezpečím, které bylo jednou předpovězeno. Vzpomínkou na Jeho majestát se naše duše zformovaly, aby těmto věcem odolávaly; nepřemůže nás smůla ani nás nepotěší slib vysokého úřadu. Takto posílení stabilním rozumem nemůžeme být utlačováni neštěstím ani přešťastní z očekávání dobra.⁶¹⁹

---

⁶¹⁷ Valens, *Anthology*, 5, 2: 11-14, trans. Riley, s. 96.

⁶¹⁸ Valens, *Anthology*, 5, 6: 9.

⁶¹⁹ Firmicus, *Mathesis*, 8, 1: 8—9, trans. Bram, s. 267.

Dokonce i Ptolemaios v jednom bodě vyjadřuje podobný sentiment jako součást svých obecných prohlášení o účelu astrologie, i když jinak ve své astrologické práci nezaujímá zcela stoický nebo deterministický filozofický přístup:

*Předně je totiž třeba vzít v úvahu, že i v případě událostí, které nutně nastanou, může neočekávané vyvolat blouznivý zmatek a šílenou radost, zatímco předvídání přivyká a trénuje duši, aby sledovala vzdálené události, jako by byly přítomny, a připravuje ji na to, aby každou z přicházejících událostí přijala s klidem a mírem.*⁶²⁰

Tento sentiment se opakuje i u jiných autorů a je natolik zřejmý, že se zdá, jako by mohl být nastíněn v jednom z vlivných základních astrologických textů, které byly napsány na počátku helénistické tradice. Alchymista ze třetího století Zósimos z Panopole ve skutečnosti cituje některé názory nastíněné v několika textech připisovaných Hermovi Trismegistovi a Zoroasterovi, které nápadně připomínají některá filozofická prohlášení Valense a dalších:

*Hermes a Zoroaster říkají, že filozofové jako třída jsou nadřazeni osudu, protože se neradují z jeho štěstí, neboť jsou pány nad rozkošemi, ani se nenechají strhnout zlem, které sesílá, jako vždy vedou vnitřní život, ani nepřijímají sličné dary, které nabízí, protože nahlíží na konec problémů.*⁶²¹

Alternativně je možné, že myšlenka znát svůj osud, aby bylo možné přijmout události v budoucnosti, se stala běžnou díky popularitě stoicismu a bylo to prostě něco, co bylo považováno za samozřejmost jako součást tehdejší kultury.⁶²² V každém případě se astrologie stala známou jako systém, ne-li systém, který by mohl být použit ke studiu vlastního osudu. Sami astrologové měli jasno v tom, že to je to, co s astrologií dělají. Například Manilius hovoří o naší schopnosti používat astrologii k „naučení se zákonům osudu“ (*legem perdiscere fati*),⁶²³ zatímco Firmicus neustále používá různé variace fráze, jimiž říká, že role astrologa nebo role astrologie, je „studium osudů lidí“ (*tractantem fata dominum*) či nebo „vysvětlování osudů lidí“ (*explicandis fatis dominum*).⁶²⁴

⁶²⁰ Ptolemy, *Tetrabiblos*, 1, 3: 5, trans. Schmidt, s. 9-10.

⁶²¹ Zosimos, *On the Letter Omega*, 5, trans. Jackson, s. 23.

⁶²² Tento názor na účel astrologie je také vyjádřen v jiných zdrojích, jako je Lucian, *On Astrology*, 29, a Nonnos, *Dionysiaca*, 6: 55-57.

⁶²³ Manilius, *Astronomica*, 2: 149.

⁶²⁴ Firmicus, *Mathesis*, 2, 29: 20; 3, 14: 10.

Valens jednou o astrolozích hovoří jako o „vojácích osudu“ (*stratiōtai tes heimarmenēs*) a jinde říká, že dobrý astrolog je „průvodcem životem, dobrým rádcem a neomylným prorokem osudu“ (*prophētēs heimarmenēs*).⁶²⁵

V některých filozofických a náboženských tradicích od helénistického období se planety staly úzce spojeny s osudem.⁶²⁶ Denzey Lewis to nedávno shrnul slovy, že „do druhého století našeho letopočtu považovalo mnoho filozofů *heimarmenē* za nerozeznatelné od síly nebeských těles“.⁶²⁷ To platí zejména v hermetických filozofických textech, jako je první kniha *Corpus Hermeticum*, která popisuje stvoření vesmíru a roli sedmi planet a říká, že „obklopují inteligibilní svět v kruzích a jejich moc se nazývá osud.“⁶²⁸ Jiný hermetický text uvádí, že „hvězdy jsou nástrojem osudu; je v souladu s osudem, že přinášejí všechny věci světu přírody a lidem“.⁶²⁹

Ve druhém a třetím století našeho letopočtu se filozofické a teologické argumenty proti pojetí osudu staly argumenty proti astrologii a argumenty proti astrologii se proplétaly s argumenty proti osudu, takže tyto dva byly považovány za téměř zaměnitelné.⁶³⁰ Například křesťanský biskup ze čtvrtého století Řehoř z Nyssy napsal kolem roku 378 n. l. dopis s názvem *Proti osudu (kata heimarmenēs)*, přičemž téměř celý se soustředí na disputaci astrologie.⁶³¹ Na jednom místě dopisu Řehoř cituje názory zastánce astrologie, o kterém diskutoval, který údajně řekl, že „osud určuje život člověka v hodině narození formováním hvězd a toto pořadí zůstává po celý život konstantní“.⁶³² V řecko-římském světě se astrologie stala pro všechny záměry a účely studiem osudu.

---

⁶²⁵ Valens, *Anthology*, 5, 6: 9; 9, 6: 10, trans. Riley, s. 156.

⁶²⁶ Přehled tohoto tématu spolu s určitým pozadím jeho vývoje v řecké a zejména platónské filozofické tradici, viz Lawrence, „*The Young Gods*“. Viz také Denzey Lewis, *Cosmology and Fate*, kde se také hovoří o náboženském kontextu raně křesťanských a gnostických diskusí.

⁶²⁷ Denzey Lewis, *Cosmology and Fate*, s. 122, přepis upraven.

⁶²⁸ *Corpus Hermeticum*, 1: 9, trans. Copenhaver, *Hermetica*, s. 2.

⁶²⁹ *Corpus Hermeticum*, vol. 3, excerpt XII: 2 (podle Strobaea), trans. Scott, *Hermetica*, vol. 1, s. 435, upraveno.

⁶³⁰ Některé z křesťanských argumentů proti osudu a astrologii jsou stručně diskutovány in Hegedus, *Early Christianity and Ancient Astrology*, s. 113-115. Rozsáhlejší zpracování argumentů proti fatalismu v souvislosti s astrologií, viz Amand, *Fatalisme et liberté dans l'antiquité grecque*, zvl. s. 191-569 pro podrobné zpracování pozdějších křesťanských polemik.

⁶³¹ Překlad viz McCambley, „*Against Fate by Gregory of Nyssa*“.

⁶³² McCambley, „*Against Fate by Gregory of Nyssa*“, s. 328.

Astrologický determinismus

I když se zdá, že panovala všeobecná shoda, že účelem astrologie bylo studovat osud člověka, ne všichni astrologové se shodli na tom, do jaké míry byly věci plně předurčeny. Základní premisa astrologie obecně, a zejména natální astrologie, implikuje, že existují věci, které jsou v životě člověka od okamžiku narození předurčené nebo dané, ale do jaké míry jsou věci předurčené a neměnné, se staly v astrologické tradici předmětem debaty. Různí astrologové zastávali různé názory, což vytvořilo spektrum pozic.

Na jednom konci spektra byli ti, kteří zastávali názor, že všechny věci jsou předurčeny od okamžiku narození a že není nic, co by člověk mohl udělat, aby změnil svůj osud, protože nejsou předurčeny jen vnější události a okolnosti v jeho životě, ale také vnitřní motivace, charakter a volby dané osoby. Ve stoické filozofii to bylo artikulováno jako nauka o vnitřním a vnějším osudu.⁶³³ Tento pohled představuje nejdeterminističtější konec spektra a nejslavnější příklad této linie myšlení v astrologii je ve čtvrté knize Manilia:

*Osud vládne světu, všechny věci jsou pevně dané jeho neměnnými zákony a dlouhým věkům je přiřazen předurčený běh událostí. Při narození je naše smrt zpečetěna a náš konec je důsledkem našeho počátku. Osud je zdrojem bohatství a království a častější chudoby; podle osudu jsou lidé při narození směřováni ke svým schopnostem a charakteru, svým zásluhám a nedostatkům, ztrátám a ziskům. Nikdo se nemůže zříci toho, co je dáno, nebo vlastnit to, co je popíráno; žádný člověk se nemůže modlitbou zmocnit bohatství, pokud se bude bránit, nebo uniknout, pokud se přiblíží: každý musí nést svůj určený úděl.*⁶³⁴

V podobném duchu to říká Manéthón v poetickém odstavci:

*Nikdo není schopen změnit přirozenost lidí, která je doprovází od jejich dětství a hned se namotává na vlákna osudů s jejich nezlomitelnými strunami a železnými vřeteny.*⁶³⁵

---

⁶³³ Nejlépe je to vysvětleno v analogii, o které pojednává Bobzien, *Determinism and Freedom*, s. 258ff. Bobzien vysvětluje (s. 260), že v jednom ze zdrojů, které citují příběh, „je tato analogie zavedena tak, že má za úkol ilustrovat Chrysippův názor, že vnější vlivy nevyžadují jednání, ale že osud působí prostřednictvím povahy působce“.

⁶³⁴ Manilius, *Astronomica*, 4: 14-22, trans. Goold, s. 223-5.

⁶³⁵ Manetho, *Apotelesmatika*, 1: 200, trans. Lopilato, s. 194.

Podobně deterministická prohlášení jsou na různých místech uvedena u Valense a Firmica, z nichž některá byla citována dříve. Pro mnoho helénistických astrologů existuje výrazná tendence být na determinističtějším konci spektra, i když není vždy jasné, jaké byly názory každého astrologa. Protože většina z toho, co se dochovalo, jsou technické příručky, zbývá nám rekonstruovat velkou část filozofie astrologů z krátkých odboček roztroušených v textech.

Na druhém konci spektra byli ti astrologové, kteří zastávali názor, že věci jsou jen částečně předem dané, nebo že osud je někdy k jednání nebo může být za určitých okolností zmírněn. Rochberg poukazuje na to, že přítomnost apotropaických nebo smírčích rituálů pro rozptýlení nebo zmírnění špatných omen v mezopotamské astrologické tradici je silným důkazem toho, že astrologové té doby nebyli ve svém pohledu na svět zcela determinističtí.⁶³⁶ Podobné názory se táhly i v helénistické tradici, kde se nejvýrazněji objevují v magických a lékařských textech. V některých textech, které se zabývají astrologickou medicínou, jsou uvedeny indikace nemoci spolu s léky, které lze použít k léčbě nebo potlačení určitých stavů.⁶³⁷ Ptolemaios používá lékařskou analogii k vysvětlení, že i když je pravda, že někdo může zemřít, pokud onemocní a neudělá nic pro to, aby se léčil, pokud však vyhledá léčbu, pak nemoc může být někdy zmírněna či vyléčena, přičemž vlivy planet fungují podobným způsobem.⁶³⁸ Podobně je v dochovaném korpusu řeckých magických textů na jednom místě zmínka o kouzlu, které má sloužit k osvobození se od osudu naznačeného horoskopem narození: „Chraň mě před veškerým mým vlastním astrologickým osudem; rozbij můj zlý osud; poděl v mém horoskopu dobré“.⁶³⁹ Filozof z počátku čtvrtého století, Iamblichus, v jednu chvíli kritizoval ty, kdo věřili, že identifikace celkového vládce nativity (Vládce nativity) může být využita k tomu, aby se dotyčný osvobodil od osudu

---

⁶³⁶ Rochberg, „*Heaven and Earth: Divine-Human Relations in Mesopotamian Celestial Divination*,“ s. 182.

⁶³⁷ Viz zejména Pseudo-Galenovo *De Decubitu* (O dekumbitoru), které je upraveno in *Claudii Galeni Omnia Opera*, ed. Kithn, 19.529-73. O tomto textu a dalších, které s ním souvisejí, pojednává Wilson a George, „*Anonymi, De Decubitu: Contexts of Rationality*“.

⁶³⁸ Toto je část jeho ústředního argumentu in Ptolemaios, *Tetrabiblos*, 1, 3.

⁶³⁹ PGM XIII: 633-35, in *The Greek Magical Papyri in Translation*, ed. Betz, s. 187.

apelem na strážného ducha, z čehož vyplývá, že se našli tací, kteří si mysleli, že osud lze změnit pomocí magie či rituálu.⁶⁴⁰

Zdá se, že mezi zastánci plně deterministického směru astrologie a těmi, kdo obhajovali méně deterministický přístup, v němž by mohl být osud měněn pomocí magie, existovalo určité napětí, jak dokazuje Zósimova citace názorů Herma a Zoroastera:

*Nyní Zoroaster vychloubačně prohlašuje, že znalostmi všech věcí nadpřirozených a vědou mágů o účinném používání tělesné řeči lze odvrátit všechna zla osudu, jak jednotlivce, tak ta, která jsou univerzální. Hermes však ve své knize O vnitřním životě odsuzuje dokonce i magickou vědu, když říká, že duchovní člověk, který poznal sám sebe, nemusí pomocí magie nic napravovat, ani je-li to považováno za dobrou věc, ani nesmí použít sílu nutnosti, ale spíše připustit nutnost pracovat v souladu s její vlastní přirozeností a nařízením. Musí projít tímto jediným hledáním, aby pochopil sám sebe, a když poznal Boha, musí se pevně držet nevýslovné Triády a ponechat osud, aby pracoval, jak chce, na hlíně, která mu náleží, tedy na těle.*⁶⁴¹

Pokud jde o astrology, Ptolemaios vyniká tím, že poměrně silně odmítá tvrdý deterministický pohled na astrologii a říká, že:

*... není třeba věřit, že každá jednotlivá věc připadá člověku na základě výše uvedené příčiny, jako by byla pro každého jednotlivce od počátku stanovena nějakým nevyhnutelným a božským nařízením a vyplynula z nutnosti, přičemž neexistuje žádná jiná příčina, která by tomu mohla alespoň v nejmenším čelit.*⁶⁴²

Přestože jsou zde Ptolemaiovy myšlenky zahaleny do jeho vlastních kvaziaristotelských kosmologických názorů o původu určitých příčin a o řetězci nařízení, jimiž se určité vlivy řídí, jeho základním bodem je, že nebeské vlivy, jakmile proniknou do sublunární říše, nejsou vždy neměnné. I když připouští, že v globálním měřítku existují určité věci, kterým se nelze vyhnout, tvrdí, že na menší, místní úrovni existují určité věci, které lze vykonat pro zmírnění astrologických vlivů, pokud se k tomu člověk vyhne. Pokud se však člověk

⁶⁴⁰ Iamblichus, *On the Mysteries*, 9: 3. Porfyrius očividně tvrdil, že to je možné, a jsou to jeho výroky, proti kterým zde Iamblichus polemizuje.

⁶⁴¹ Zosimos, *On the Letter Omega*, 7, trans. Jackson, s. 25.

⁶⁴² Ptolemy, *Tetrabiblos*, 1, 3: 5, trans. Schmidt, s. 10.

nesnaží tyto více proměnlivé vlivy zmírnit, pak jistě vyústí v astrologicky očekávaný způsob:

... je jasné, že jak obecně, tak zvláště u všech událostí, které se dějí s první příčinou, která je nepřekonatelná a větší než každá protichůdná příčina, je nezbytné, aby tyto události vždy a ve všech směrech vedly k výsledku. Ale u všech událostí, u kterých tomu tak není, lze ty, které se setkávají s protipůsobícími příčinami, snadno zvrátit, zatímco ty, které je neshledají dostupnými, skutečně následují svou primární povahu, ale z nevědomosti a v žádném případě z nutnosti mocného [osudu].⁶⁴³

Zdá se, že Firmicus kritizuje tento typ umírněného nebo podmíněného determinismu obhajovaného Ptolemaiem nebo jinými, kteří sledovali podobné myšlenkové směry, a řekl, že „nedává smysl, aby člověk připustil nezbytnost osudu a poté ji popíral. Je to velmi chybný argument, který v pozdější části diskuse vyvrací to, co připouštěl v předchozím díle“.⁶⁴⁴

Jinde může praxe počáteční astrologie v helénistické tradici znamenat, že někteří astrologové považovali osud za podmíněný nebo určitým způsobem ohebný. Například pátá kniha Dorothea poskytuje pravidla pro zahájení různých typů podniků za předpokladu, že výsledek bude indikovat uspořádání planet v okamžiku zahájení činnosti. Je lákavé vidět, že je to spojeno s filozofickými názory na osud, které zastávali střední platonisté a novoplatonisté, kteří věřili, že osud funguje jako zákon, který je podmíněčný, takže volba jednat je svobodná, ale jakmile se něco podnikne, výsledek je předem určen.⁶⁴⁵ Mnohá pravidla, která Dorotheus uvádí pro počáteční astrologii, naznačují, že se mají používat k výběru konkrétních časů, aby bylo možné začít konat za předpokladu, že to může pomoci zajistit příznivější výsledek, než jaký by se mohl stát jinak. V kontextu obecné kritiky astrologie Augustin konkrétně kritizuje myšlenku, že by člověk mohl použít tento typ astrologie, aby změnil svůj osud:

---

⁶⁴³ Ptolemy, *Tetrabiblos*, 1, 3: 8, trans. Schmidt, s. 25.

⁶⁴⁴ Firmicus, *Mathesis*, 1, 8: 7, trans. Bram, s. 27.

⁶⁴⁵ Tato konceptualizace osudu je definována in Alcinous, *The Handbook of Platonism*, 26. Obecnou diskusi o této myšlence, viz Sharples, „*The Stoic Background to the Middle Platonist Discussion of Fate*“, a Dillon, *The Middle Platonists*, s. 294-8.

*Kdo by teď mohl tolerovat domněnku, že když si lidé vybírají šťastné dny, vytvářejí nové osudy svými vlastními činy? [...] Může člověk volbou dne změnit osud, který mu již byl určen?*⁶⁴⁶

Suma sumárum: existovalo spektrum různých přesvědčení o tom, do jaké míry jsou věci osudové nebo předem určené, a i když základní předpoklad astrologie předpokládal, že přinejmenším některé věci lze spatřit v životě člověka dopředu, specifika toho, jak daleko to zašlo, byla někdy předmětem debaty.

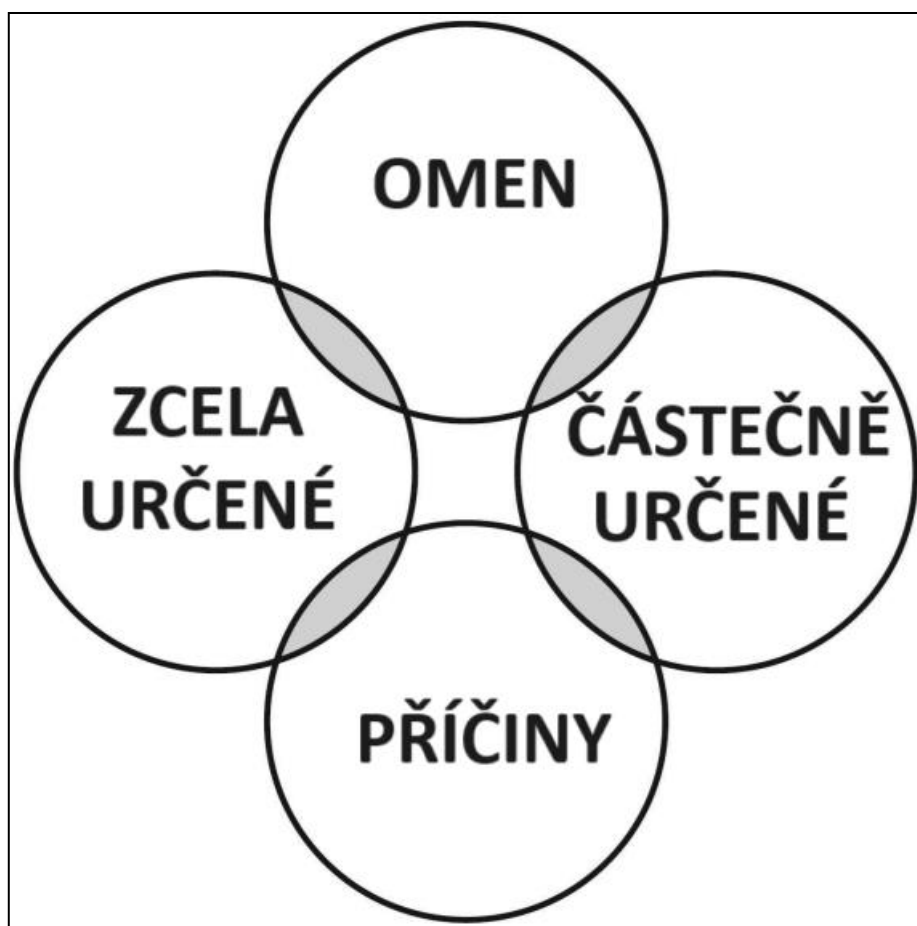
Čtyři filozofické pozice

Tyto dvě debaty – otázka, zda planety a hvězdy působí jako omen nebo příčiny; a zda jsou události ve světě zcela nebo částečně předurčeny – vyústilo ve stanovení čtyř základních filozofických postojů, které přijali astrologové ve starověkém světě.⁶⁴⁷ To ilustruje Vennův diagram níže, kde na svislé ose máme spektrum toho, zda planety a další faktory používané v astrologii působily jako omen nebo příčiny, a na vodorovné ose máme spektrum toho, zda vše, co se děje ve světě, bylo považováno za zcela předurčené, nebo jen částečně předurčené. Průsečíky definují čtyři základní filozofické pozice přijaté astrologii během tohoto období a mnohé z nich lze zařadit do jedné z těchto kategorií.

Ptolemaios by například spadal do překrývající se oblasti mezi kauzální astrologií a částečným determinismem, protože by konceptualizoval astrologii jako fungující v důsledku toho, že planety ovlivňují nebo způsobují události na Zemi, ale také řekl, že některé z těchto planetárních vlivů lze neutralizovat a měnit, a tak věci nejsou zcela předurčeny. Toto může být kontrastováno s Firmicem, který také zastával názor, že planety způsobily události na Zemi a v životech jednotlivců, ale na rozdíl od Ptolemaia, nahlížel na veškeré bytí coby zcela předurčené, a že osud byl neměnný.

⁶⁴⁶ Augustine, *City of God*, 5, 7, trans. McCracken, Green et al, vol. 2, s. 159.

⁶⁴⁷ I když nepřevzala stejné schéma, jaké zde používám, existuje vynikající diskuse o průniku mezi astrologickými pohledy na osud, svobodnou vůlí, determinismem a mechanismem, který je základem astrologie in Lehoux, „*Tomorrow's News Today*“.

Čtyři filozofické pozice

Třetí a čtvrtá filozofická pozice zahrnuje ty, kteří viděli planety spíše jako znamení nebo omen budoucích událostí než jako příčiny. Valens se například často odvolává na planety, které označují nebo působí jako omen pro určité věci, a používá řadu technik, které se zdají být odvozeny spíše z čistě symbolických než přírodních úvah. Zároveň se také zdá, že obhájí více deterministickou filozofii a říká, že není možné změnit svůj osud prostřednictvím činů nebo modliteb.⁶⁴⁸ To může být v kontrastu s Dorotheem, který také používá řadu symbolických technik, jako jsou „losy“, ale jejichž použití počáteční astrologie může znamenat, že pohlížel na osud jako na ohebný nebo převoditelný, a tudíž ne zcela deterministický.

Tyto čtyři základní filozofické pozice o astrologii byly poprvé stanoveny v helénistické tradici a víceméně zůstaly konstantní během posledních dvou tisíc

⁶⁴⁸ Valens, *Anthology*, 5, 6 obecně, zvl. věta 10 (výrok o modlitbě). Ačkoli Komorowska poznamenává, že „Valens se zdá nerozhodný, zda hvězdy skutečně ovlivňují svět, nebo jsou jen prostředníky mezi lidstvem a božstvím“. Komorowska, „*Philosophical Foundation of Vettius Valens' Astrological Creed*“, s. 333.

let. Uvažování o otázkách souvisejících s těmito postoji je důležité, protože má významné důsledky pro to, jak je astrologie koncepčně praktikována, a to jak ve způsobu, jakým astrologové nahlíží na svůj vlastní život optikou astrologie, tak i ve smyslu toho, jak je předmět prezentován, když astrologové interpretují horoskopy klientů nebo se snaží vysvětlit, co vlastně dělají.

Překlad: Robin Salomon